

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

Planinski

V E S T N I K

7-8
2016

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

4,90
EUR

TEMA MESECA

Higiena v gorah

INTERVJU

Tanja Glušič, Andrej Brvar

Z NAMI NA POT

Razor, Marmolada

V gore z zemljevidi PZS!

Zemljevidi PZS zajemajo vsa pomembna slovenska hribovita območja.

Podatke nenehno preverjamo na terenu in jih redno posodabljam.

Izbirate lahko med klasični papirnati in novimi plastificiranimi zemljevidi.

Naše gore so nazorno prikazane na papirju z informacijami o poteh, kočah, turnih smukih, plezališčih, naravnih in kulturnih zanimivostih, brezpotjih ...

Z nakupom prispevate k zbiranju sredstev za obnovo in vzdrževanje planinskih poti.

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA 50-odstotni popust

Planinski zemljevid Storžič–Košuta 1 : 25 000

Na severu kaže karta onkraj državne meje, na vzhodu do Sel-Šajde, Kališnikovega poldne, Spodnjega Jezerskega, Sv. Jakoba in Velesovega. Na jugu do Predoselj in Naklega, na zahodu do Podnarta, Dobrče in Begunjščice. Osrednji del pokriva Kriško goro, Storžič in Košuto.

Na hrbtni strani karte so prikazane perorisbe planinskih koč s podatki o odprtosti, dostopih, prehodih do drugih koč ter izleti in ture. Na karti najdete seznam edicij planinske založbe ter preglednico planinskih kart v merilih 1 : 25.000 in 1 : 50.000.

Format: 11,5 x 23 cm, teža: 80 g

AKCIJA
4,05 €

AKCIJA
8,98 €

Vodnik Polhograjsko hribovje, Božidar Lavrič

V vodniku so na 144 straneh opisane poti v Polhograjskem hribovju, ki se zahodno od Ljubljane dviga nad Sorškim poljem. Poljanska Sora ga na severu loči od Škofjeloškega hribovja. Marsikdo hribovje še vedno poimenuje Polhograjski Dolomiti po kamnini, ki se zlasti v višjih delih gorstva prikaže na plan kot veliki, škrbinasti zobje. V vodniku so opisane poti: iz doline Gradaščice, iz doline Horjulščice, iz Medvod, Poljanske doline in iz Ljubljane.

Format: 120 x 160 mm; 144 strani, šivano z nitjo, okrogel hrbet.

CENA: V času od 15. 7. 2016 do 15. 8. 2016 lahko planinski zemljevid *Storžič–Košuta* kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom **4,05 €* (redna cena: 8,10 €*)**, od 15. 8. 2016 do 15. 9. 2016 pa lahko ravno tako s 50-odstotnim popustom po ceni **8,98 €* (redna cena: 17,95 €*)** kupite vodnik *Polhograjsko hribovje*.

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštne plača naročnik.

INFORMACIJE, NAKUP in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije, Planinska trgovina PZS

na sedežu: Dvorakova ulica 9, Ljubljana, v času uradnih ur, **po pošti:** p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, **po telefonu:** 01 43 45 684 v času uradnih ur, **po faksu:** 01 43 45 691, **brezplačna telefonska številka:** 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu), **e-naročila:** trgovina@pzs.si ali **spletna trgovina PZS:** <http://trgovina.pzs.si>. **Uradne ure** v Planinski založbi PZS, Ljubljana, Dvorakova 9: v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure (odmor za malico: 10.30–11.00).

Slovenski planinski muzej

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana, **telefon:** 08 380 67 30, **faks:** 04 589 10 35, **e-naročila:** info@planinskimuzej.si

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com
www.pvkazalo.si
www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,
Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,
Dušan Škodrič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško,
Sonja Čokl

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

NAKLADA: 4900 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljavanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. Poobjave so dovoljene le z dovoljenjem uredništva.

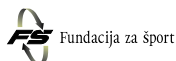
Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu **080 1893 (24 ur na dan)**.

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR, cena dvojne številke 4,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Pot na Triglav z Doliča
Foto: Oton Naglost

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Petnajst

Te dni sem prebral zanimivo razmišljanje pisateljice in publicistke Dese Muck: "Imena ostajajo. Ljudje so drugi. Tisti ljudje od prej so se potem, ko jim ni uspel nakup *branda*, združili in delali isto kot prej, samo pod drugim imenom. Vsebinska je namreč intelektualna lastnina, tudi pri nas in ne glede na to, kako bo o tem odločilo sodišče. Pameten podjetnik bi seveda kupil tudi ljudi. In to vse. Od čistilke do glavnega urednika. Kajti časopis je timsko delo, nastaja tudi pri jutranjih kavah in na kreativnih sestankih, ki se vlečejo pozno v noč. In za to je potrebna sinergija, ki se ne rodi v dveh urah, temveč nastaja leta. Novi lastniki pa so nameravali nekatere zaposlene obdržati, druge, ki jim po ne vem kakšnem ključu niso ustrezali, pa vreči na cesto. Malo morgen."¹ Predvsem se mi zdita zanimiva poudarka sinergije in timskega dela. Mislím, da se tega še premalo zavedamo, pa to velja za vsa področja dela planinstva, ne le za uredništvo.

In ravno o uredništvu in urednikovanju razmišljam te dni. O naši ekipi, ki vam vsak mesec pripravi in sestavi revijo. O ekipi, v kateri je polno mladih, znanja željnih, idej polnih ljudi, s katerimi je res užitek delati. In tako je bilo vse od septembra leta 2001, ko sem prijel za uredniške vajeti. S številko, ki jo imate v rokah, je namreč sklenjeno moje petnajstletno urednikovanje *Planinskega vestnika*. 174 števil, od tega šest dvojnih, kdo ve koliko strani – to je rezultat petnajstletnega dela. Petnajst let nešteto prebranih strani, obdelanih člankov, poslanih in prejetih pisem, telefonskih pogovorov, sestankov, dogovorov, opravljenih poti, presedenih dni za računalnikom, tudi sončnih ... Pa konfliktov in poravnjav, odstopov in, ja, celo groženj in poskusov zamenjav. Petnajst let kritik in pohval, žalosti in veselja, včasih tudi obupa. Pa znova zagona in nove volje do dela. Iskanja novih poti, tém, sodelavcev, avtorjev, fotografov ... Tako je bilo in tako je še vedno. In obenem neprecenljiva izkušnja, ki bi se – če bi jo popisal – brala kot napeta kriminalka.

V teh časih ni lahko prepričati kupca, naj si kupi revijo. Za mnoge je to že problem, skoraj luksuz, to vidim po razlogih odpovedi. Težko je z vsebino zadovoljiti prav vsakega bralca, še posebej v časih, ko lahko marsikaj najdete na spletu in ko branje ni več tako običajna in cenjena vrlina. Naj gremo s temami v širino ali naj jih zožimo v polje delovanja založnika? To je vprašanje, ki ga rešujeta urednik in uredništvo. Včasih nam uspe bolj, drugič manj. Mnogi ste nam ostali zvesti, nekateri ste nad nami tudi obupali in nas zapustili. Spoštujemo oboje. Vem, da bi vsaka ekipa vodila barko v svojo smer. Naša je pač taka. Želimo si vašega zavedanja, da se v časih, ko smo razpeti med nešteto aktivnosti in zaposlitev, trudimo po svojih najboljših močeh, pri čemer nam je ob naših družinah in službah *Planinski vestnik* zelo pomemben dejavnik.

Načrtov imamo v uredništvu še veliko. V prvi vrsti nas čaka oblikovna prenova, ki jo že pripravljamo. Revija je namreč z malenkostnimi spremembami enaka vse od leta 2006 in je vsekakor potrebna prenove. V mislih imamo začasno povečanje obsega za osem strani, saj nekateri članki čakajo na objavo res predolgo, kar nam ni najbolj v ponos. Seveda je vse odvisno od stanja financ. Bodimo optimisti, držimo pesti. Za poletno branje smo vam pripravili dvojno številko. Verjamem, da prinašamo veliko lahkotnega poletnega branja, dvojno sredico z vabilom na pot, zanimive sogovornike in majhno presenečenje. Za vas branje, za nas enomesečni počitek. Pozdravljamo vas: tehnični urednik Emil, ki je z mano od novembra 2001, Mateja, Irena, Dušan, Tina, Marta, Zdenka in Mire.

Vladimir Habjan

¹ Dnevnikov Objektiv, 2. 7. 2016, str. 18.

Planja in Razor nad Pogačnikovim domom Foto: Luka Ovčar

UVODNIK

Petnajst

Vladimir Habjan

TEMA MESECA

**Naj snaga ne sega
le do vašega praga**

Mateja Pate

TEMA MESECA

O higieni na odpravah

Mateja Pate

TEMA MESECA

**O higieni še
s hudomušne plati**

Peter Muck

KOLUMNA

**Zdrava pamet se
kdaj stušira, kdaj pa ne**

Tina Leskošek

KO OVIRE NISO OVIRE

**1 Gluhoslepa plezalka
Tanja Glušič**

Marta Krejan Čokl

NA TURO

4 V objemu zelene tišine

Olga Kolenc

DOLOMITSKI PRVAK

**7 Hohe Gaisl/Croda Rossa
d'Ampezzo**

Vladimir Habjan

PLEZALNI UTRINEK

**12 Plezanje v narodnem
parku Zion (Utah)**

Sara Jaklič

PLANINSKA DOŽIVETJA

15 Vročina v gorah

Peter Muck

MINIATURA

Ko te pokliče stena**33**

Zdenka Mihelič

PORTRET

Pogovor z Andrejem Bvvarjem**34**

Vladimir Habjan

ALPINIZEM

**Jeanne Immink, začetnica
ženskega alpinizma****37**

Janez Turk

Z NAMI NA POT

Razor**40**

Gorazd Gorišek

Vsebine vseh
Planinskih vestnikov
od leta 1895 dalje na
www.pvkazalo.si

Opisi tur

 RAZOR IZ KRNIC

 RAZOR IZ TRENTE

 RAZOR IZ VRAT

 RAZOR Z VRŠIČA

 MARMOLADA DI PENIA, OBIČAJNI PRISTOP

 MARMOLADA DI PENIA, FERRATA DELLA MARMOLADA

 FORCELLA SERAUTA, FERRATA ETERNA

 CRESTA DEL PADON, FERRATA DELLE TRINCEE

Z NAMI NA POT

"O, Marmoleda, ti es regina" 53

Andrej Mašera

ALPSKI ŠTIRITISOČAKI

Vzpon na Weisshorn 58

Primož Brifah

JUŽNA KOREJA

Izlet ob skupščini UIAA 62

Bojan Rotovnik

TREKING V INDONEZIJI

Čudoviti razgledi z vulkana Rinjani 65

Alja Pregl

PLANINSKA ZGODOVINA

Anton Kocjančič 68

Ivana Pristov

INTERVJU

Pogovor z Marekom Holečkom 71

Mire Steinbuch

DEJAVNOST KOMISIJ PZS

Predstavitev Komisije za alpinizem 74

Marta Krejan Čokl, Miha Habjan in Alen Marinovič

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dan slovenskih planinskih doživetij 2016 77

Zdenka Mihelič

PORTRET

Narava je dar 78

Oton Naglost

ZDRAVJE

Alergija 80

Petra Zupet

VARNO V GORE

Varno pohodništvo in planinarjenje 82

NOVICE IZ VERTIKALE 84

NOVICE IZ TUJINE 85

ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE 87

LITERATURA 87

PLANINSKA ORGANIZACIJA 90

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ 95

TRIGLAVSKI NARODNI PARK 96

V SPOMIN 96

Čiste roke za varne obroke

Naj snaga ne sega le do vašega praga

Mateja Pate

Zamislite si tole sceno: v lep dan obetajočem jutru s soplezalcem dostopate pod steno. Dolgotrajno vzpenjanje dodobra pretrese vaša prebavila in če ne prej, je pod steno na vrsti opravek v čepečem položaju. Tako olajšani začutite, da bi bil pred vstopom v steno bržkone čas tudi za kakšen krepčilen zalogaj. Sežete torej po sendviču, z zadovoljnim vzdihom sedete na nahrbtnik in se razgledate po okoliških vršacih: "Aah, kakšna idila." Toda – se vam ne zdi, da ste med navedenima opravkoma izpustili nekaj zelo pomembnega? Ne? No, potem berite naprej.

Foto: iStock

Kaj pa higiena

Priznam: v različicah opisane scene sem mnogokrat nastopala tudi sama. Nekako nam ni padlo na pamet, da bi v potu lastnega obraza pritorjeno vodo, ki jo je tako ali tako vedno prehitro zmanjkalo, uporabili tudi za splakovanje (kaj šele temeljito umivanje) rok po opravljanju velike potrebe. Misel na kakšne sanitarne robčke pa nam očitno tudi ni bila preveč blizu – lahko bi celo

obveljali za *mehkužce*! No, danes, po petnajstih letih bližnjega spoznavanja z mikrobiologijo, bi imela s seboj vsaj robčke z razkužilom, z malo pretiravanja pa nemara celo *flaško*. Hecno, kako se v življenju stvari obrnejo, mar ne? Vmes pa se je zgodilo "le" nekaj izobraževanja o nevidnem živem svetu v nas in okoli nas. Čeprav nam blažena nevednost marsikdaj naredi življenje znosnejše,

malo več ozaveščenosti o nekaterih stvareh vseeno ne škodi, zato smo se odločili tokratno temo meseca posvetiti higieni. V gorah, seveda. Morda ni odveč vedeti, da okužbe, ki se prenašajo s hrano in vodo (bodisi zaradi neustrezne osebne higiene in/ali neustreznega rokovanja z živili) tudi v razvitem svetu niso nikakršna redkost. V letu 2014 je bilo po podatkih Evropske agencije za varnost

hrane¹ v Evropski uniji prijavljenih 5251 izbruhov takih okužb, ki so prizadele več kot 45.665 ljudi, skoraj 6438 jih je bilo hospitaliziranih, za 27 ljudi pa so bile usodne.

Umivanje rok je najpomembnejši, hkrati pa tudi najpreprostejši ukrep za preprečevanje poti prenosa mikrobov in s tem okužb. V naravi imamo po navadi omejene možnosti za izvajanje učinkovite higijene rok, saj mila in tople vode pač ni za vsakim vogalom, vendar po ugotovitvah strokovnjakov Zdravstvene fakultete Univerze v Ljubljani pomanjkanje sredstev za osebno higieno v naravi ni vedno razlog za opustitev umivanja rok, saj naj bi bile higienske navade Slovencev v splošnem slabe². Pravilno si namreč roke umije le dobrih štirideset odstotkov uporabnikov javnih sanitarij. Enak odstotek ljudi si pred pripravo hrane na turi roke očisti tako, da si jih obrišejo ob obleko. Krog fekalno-oralnega prenosa mikrobov je tako hitro sklenjen.

Skok v zgodovino

S to temo ne orjemo ledine, verjetno pa ji na straneh *Planinskega vestnika* prvič namenjamo malo več prostora. Sicer je bila higiena bežno omenjena pred devetdesetimi leti³ v novički, ki je seznanjala bralce z izidom časopisa *Zdravje*, katerega članki "imajo namen širiti smisel za zdravstvena – javno- in osebno-higijenska vprašanja ter vzgajati narod za zmerno, zdravju koristno življenje". Turistika, kot navaja pisec vesti Josip Tominšek, koristi zdravju, saj "utrjuje telo, poveča odpornost in navaja k življenju v naravi; ni pa vse dobro, kar delajo in kakor delajo turisti; kar se tiče zdravja in zdravstva sploh, pogrešamo le prepogosto skrbi za javno in osebno higijeno." Dvajset let pozneje⁴ najdemo zapis o mesečniku za zdravstveno prosveto z naslovom *Priroda, človek in zdravje*, od katerega si avtor novice obeta objavo poljudno strokovnih člankov "o higieni športa in telesnovzgojnih disciplin, pri čemer bo seveda planince najbolj zanimala higien-sko in medicinsko pravilna alpinistika

ter napake in okvare, ki jih povzročajo nepravilno ali pretirano izvajanje te telesnovzgojne panoge". Prav dosti pa se o higieni v gorah, sodeč po preletu spletnega iskalnika in vsebine zadetkov, v *Planinskem vestniku* vendarle ni pisalo.

Zanimiva anketa in njeni izsledki

Vrzel na področju higijene v gorah je pred nekaj leti delno zapolnil v reviji *Šport*⁵ objavljeni članek Higienski vidik prehranjevanja planincev, alpinistov in športnih plezalcev, ki je plod raziskave strokovnjakov Zdravstvene fakultete Univerze v Ljubljani. O pridobljenih spoznanjih smo se pogovarjali z enim od njenih avtorjev, višjim predavateljem mag. Damjanom Slabetom, profesorjem zdravstvene vzgoje. Kot pravi, so vprašanja povezana z zagotavljanjem higijene živil v gorah zelo "žgečkljiva", zato na to temo po vsej verjetnosti še niso rekli zadnje besede.

tematika aktualna. Sicer pa, da je bilo zastrupitev med anketiranimi relativno malo. Na srečo. Pa tudi, da smo pri nekaterih vprašanih ugotovili razlike v ravnanju med ženskami in moškimi. Ženske so ob nakupu živila bolj previdne glede preverjanja rokov trajanja živila, medtem ko pri upoštevanju higienskih načel ob pripravljanju hrane doma nismo ugotovili razlik med spoloma. Zlasti si večinoma oboji pred pripravo hrane umijejo roke in preverijo poškodovanost embalaže.

Zanimiv je podatek, da si večina anketirancev pred prehranjevanjem roke "očisti" tako, da si jih obriše ob oblačila.

Če si roke obrišemo ob hlače oziroma oblačilo, sicer po večini odstranimo vidno umazanijo, ki se je na rokah nabrala zaradi potenja, držanja

Kateri izsledek raziskave vas je najbolj presenetil?

Najprej dober odziv na anketo, ki smo jo naredili skupaj s kolegicama Mojco Jevšnik in Evo Dolenc. Anketo, ki je bila na različnih spletnih naslovih dostopna planincem, športnim plezalcem in alpinistom, je v celoti izpolnilo tristo petdeset oseb, kar potrjuje, da je

Poskrbimo za higieno rok v gorah, sicer se zna zgoditi, da bomo naše cilje opazovali iz utice z razgledom. Foto: Andrej Stritar

pohodnih palic, oprijemanja jeklenice, zemlje, oprimkov v steni, uporabe magnezija ... Včasih je to lahko edino možno. Vendar tako ne odstranimo očem nevidnih mikroorganizmov, ki so sicer normalno prisotni na rokah.

¹ The European Union summary report on trends and sources of zoonoses, zoonotic agents and food-borne outbreaks in 2014. EFSA Journal 2015; 13(12): 4329.

² Jereb G. in Likar K.: Higienske navade Slovencev – umivanje rok. V: Rugelj D. (ur.) Varna in zdrava hrana na mizi potrošnika. Zbornik predavanj. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Visoka šola za zdravstvo. 2007.

³ *Planinski vestnik* 4/1926.

⁴ *Planinski vestnik* 6-7-8/1947, str. 192.

⁵ *Šport* 2013, letnik 61, št. 1/2, str. 74-80.

Med njimi so lahko tudi zdravju nevarni. Zlasti je problematično (ne) umivanje rok po opravljanju fizioloških potreb.

Kako bi na podlagi rezultatov ankete ocenili splošno poznavanje osnovnih higienskih načel in napotkov za varno ravnanje z živili med anketiranci?

Nedvomno vsaj kot dobro, sicer bi bilo bistveno več primerov okužb in zastrupitev z živili. Vseeno pa bi opozoril, da so okužbe in zastrupitve z živili tveganje, ki je vedno prisotno, če zanamarimo upoštevanje higienskih načel. Tako kot predstavlja tveganje kamen, ki ti lahko v gorah pade na glavo, ali pa padec v ledeniško razpoko: znanje in oprema tveganje sicer zmanjšata ali vsaj omilita morebitne posledice, povsem pa se mu ne moremo izogniti. Pa čeprav smo še tako prepričani, da se prav nam to ne more zgoditi. Odkar sva pred leti s kolegom v bivaku v sili posegla po juhi iz vrečke, ki je bila tam že kdo ve koliko časa, ovitek pa je bil malo nagrizen, se juham z mesnimi kroglicami z veseljem odpovem! Veriga varnosti živil "od polja do mize" je trdna le toliko, kolikor je

Damjan Slabe
Arhiv Damjana Slabeta

močan njen najšibkejši člen. V raziskavi smo ugotovili, da se anketirani čutijo najmanj odgovorne za zagotavljanje varnosti živil, vendar so enakovreden člen omenjene verige. Če kupimo hitro pokvarljivo živilo (npr. šunko v ovitku, posebno salamo, mortadelo), moramo biti pazljivi, da je živilo pred nakupom shranjeno pri ustrezno nizki temperaturi (največ do 5 °C), postreženo pa mora biti na higienski način.

Lahko da zveni nenavadno, a vsi skupaj bi morali biti ob nakupu hitro pokvarljivih živil bolj pozorni na preverjanje temperature v hladilnikih prodajaln.

Je nizek delež tistih anketirancev, ki so se v gorah že zastrupili s hrano, povezan z velikostjo vzorca ali je zastrupitev/okužba s hrano in vodo v gorah kljub slabšim pogojem za sledenje higienskim načelom vendarle malo?

V naši raziskavi smo se namenoma usmerili v ugotavljanje izkušnje s tovrstnimi težavami med ljubitelji gora v domačih gorah. Večino tur opravijo v enem dnevu, ko se vprašanje varnosti živil pa tudi osebne higiene običajno še ne zaostri. Gre tudi za bolj zdrav del populacije. Povsem drug rezultat pa bi dobili, če bi se usmerili na ugotavljanje tovrstnih težav med tistimi, ki so bili na trekingih ali na odpravah v tujini, še zlasti v Južni Ameriki, Aziji in Afriki. Poznam kar nekaj "grozljivih" zgodb. Ena takih je primer kolega, ki je uspešen vzpon na šesttisočak Huayna Potosí proslavil s tortico, ki sta si jo s soplezalcem privoščila v hotelu (s tremi zvezdicami!) v La Pazu, medtem ko se je tretji član ekipe tej skušnjavi uspešno zoperstavil. Oba sladkosneda sta preostale dneve odprave preživela na stranišču, bila sta fizično že zelo oslabelela in dehidrirana. Kolega je izjavil, da ni bil povsem prepričan, ali bo to kalvarijo sploh preživel. Načrtovani vzpon na Illimani mu je dobesedno odplaknil izplakovalnik straniščne školjke! Še veliko je takih zgodb, v katerih so se akterji zastrupili s hrano in je šel vzpon zaradi slabosti, bruhanja in driske po zlu.

Kaj svetujete planincem in plezalcem v zvezi s higienskim vidikom priprave hrane?

Na turi najprej zaužijmo hitro pokvarljiva živila – s sabo pač ne moremo nositi hladilnika! Smiselno je, da si pripravimo živila za en obrok, toliko kot lahko pojedemo naenkrat (ali pa "presežke" hrane ponudimo prijateljem). Sam imam s prehranjevanjem v planinskih kočah pozitivne izkušnje – vsekakor tekne kaj toplega in okusnega na žlico. Če si obroke hrane pripravljamo sami, je smiselno, da se izogibamo hitro pokvarljivim živilom. Namesto teh raje vzamemo konzervirana, suha in druga ustrezno embalirana živila. Tak primer so oreščki in suho sadje, ki so po naših ugotovitvah med ljubitelji gora že tako in tako priljubljeno živilo. Predvsem bi

Escherichia coli (na sliki) sodi med najpogostejše bakterijske povzročitelje alimentarnih okužb ljudi v Evropski uniji. Povzročča različna patološka stanja, od blagih pa do zelo resnih črevesnih okužb. Glavni vir okužbe v EU je goveje meso.

Foto: Shutterstock

opozoril, da poskrbijo za higieno rok! V plezališče res ni poseben problem vzeti pol litra vode več; v steni, ko je vsak kilogram odveč, pa je to že druga zgodba. Obstajajo preproste rešitve, kot so razkužilni robčki ali prijemanje živil z embalažo oziroma s priborom. Zavedati se je treba, da s tem, ko pazimo na lastno higieno in zdravje, pazimo tudi na varnost drugih v ekipi. Tako kot morajo vsi v moštvo na skupni turni smuki imeti v svoji opremi plazovni trojček! Umivanje rok po opravljeni potrebi bi moralo biti enako logično kot to, da se najprej zavarujemo, ko priplezamo na štant. Poleg higienskega je pomemben še drug vidik: tudi pri obisku gora naj bo hrana zdrava in polnovredna. Le tako bomo nadomeščali porabljeno energijo in hkrati poskrbeli za obnavljanje organizma, kar je še zlasti pomembno na daljših turah.

Kje lahko tisti, ki jih tematika bolj zanima, dobijo več informacij?

Nekaj osnov pridobijo tečajniki v okviru različnih tečajev (v planinskem krožku in planinski šoli, v šoli športnega plezanja ali v alpinistični šoli). Splošne informacije o zagotavljanju higiene živil so dostopne na spletnih straneh Nacionalnega inštituta za javno zdravje. ●

1

Snaga k zdravju pomaga

O higieni na odpravah

Vampirček¹ si obriše svoj večno smrkav nos v dlan, se popraska po riti, z isto roko olušči krompir v oblicah in ga ponudi Šraufu. Tedaj je eksplodirala atomska bomba v baznem taboru na ledeniku Kumbu in Vampirček se ima samo neizmerni sreči in dobrim bogovom zahvaliti, da je preživel. Šrauf se je namreč zaprisegel, da bo naučil higiene cel Nepal, uvedel robčke, brisače, milo in podobno nepotrebno navlako v vse šerpovske hiše, obrisal nosove vsem bodočim snežnim tigrom, ki bos in napol goli tekajo po snežnih krpah in se igrajo v zamrznjenem blatu okrog svojih vasic.

Mogoče mu bo nekoč, čez nekaj stoletij, uspelo, kajti Šrauf je do samopozabe trmast in delaven, toda Vampirčka ne bo prevzgojil nikdar. Čez tisoč let se bo še vedno praskal, obiral, čohal in smrkal in za nagrado, ker je tako ljubko umazan pacek, pa še nekoliko božji po vrhu, mu podarim lepe Cabrove

gozdarje, da bo skrnil svoje dolge črne nohte pod bleščeče usnje. Citat iz Zaplotnikove kultne knjige *Pot* se mi je zdel kot nalašč za temo meseca, posvečeno higieni v gorah. Gore so okolje, v katerem je upoštevanje higienskih načel praviloma oteženo, njihovo neupoštevanje pa, zlasti v povezavi s pripravo hrane, lahko ogrozi ne le uspešno izvedbo načrtovane aktivnosti v gorah, ampak tudi zdravje (včasih celo življenje) ljudi. Pomen dobre higienske prakse pride do večjega izraza na odpravah v kraje, kjer v okolju vladajo mikroorganizmi, ki jih

Mateja Pate

1 Osebna higiena pod bleščečimi vršaci – pipa v vasi Muna Foto: Tone Škarja

naše telo ni vajeno, kjer so higienske razmere slabše in ni zdravniške pomoči za vsakim vogalom.

Kdo je kriv: Vampirček, solata ...

Kot pravi Iztok Tomazin, so bili Šraufovi izpadi nepozabni, če je kdaj koga zalotil pri neupoštevanju higienskih načel, ne glede na to, ali je bil član odprave ali domačin. "Ironija usode pa je bila, da jo je prav on kljub vsej pazljivosti nekajkrat pošteno skupil, ko je npr. pri taljenju snega v višinskem taboru pomotoma zajel sneg na mestu, kjer so predhodniki imeli stranišče." Kakšno je stanje glede higiene pod najvišjimi vršaci sveta štiri desetletja po omenjeni "eksploziji" pod Everestom, smo povprašali nekaj rednih obiskovalcev tistih krajev. So se "snežni tigri" v tem času česa naučili? "Trajalo je, da so doumeli, zakaj čiščenje posode in kuhinjskega orodja. Lepo je

¹ Člani izvidnice na Everestov Zahodni greben so svojega kuharskega pomočnika poimenovali Vampirček.

oprals cunjo, z njo posodo, potem pobrisal mizo, si otrl roke – in nato z isto krpo osušil krožnike,” je higieno v kuhinjah baznih taborov opisal Tone Škarja, vodja številnih odprav v Himalajo. ”Posodo so pomivali s peskom iz potoka in obrisali z umazano krpo, da se je bolj svetila. Očitno tista krpa ni bila toliko umazana, da bi na posodi pustila dovolj veliko število bakterij in drugih organizmov,” pravi Bojan Pollak, ki je bil na več odpravah zadolžen za prehrano. Spominja se, da s kuhinjo v baznih taborih ni bilo posebnih težav, čeprav se kuharji in pomočniki niso vedno držali higienskih pravil: ”Redno in sprotno umivanje rok v kuhinji ob pomanjkanju vode, mila, v mrazu ... je iluzorno. Tudi če smo to zahtevali, se ni ravno dosledno izvajalo. Problemi so nastali običajno takrat, ko smo jedli v restavracijah, na cesti ...” Na to opozarja tudi Anda Perdan, izkušena odpravarska zdravnica: ”V deželah, kjer sta problem pitna voda in tudi sicer slabša higiena, je treba paziti že v

Mini nasvet za odpravarje

Pripomočki za osebno higieno (milo, šampon, zobna krema ...) naj bodo naravni in higienski robčki razgradljivi – zaradi varovanja okolja. Paziti je treba na higieno rok, še zlasti po uporabi stranišča in pred jedjo. Pomembna je seveda tudi osebna higiena, zlasti intimnih delov telesa. Odsvetujem svežo zelenjavo, npr. solato. Hrana naj bo sveže pripravljena, prekuhana, ne postana. Sveže sadje je treba oprati in olupiti. Voda (npr. za čaj) mora biti prevreta, ne samo pogreta. Filtri oziroma tablete za vodo morajo biti taki, da poleg virusov in bakterij uničijo tudi parazite.

Anda Perdan

mestih, tudi v dobrih restavracijah.” Na račun kakšne mamljive solate ali opojne pijače z ledom pred pristopnim maršem v bazni tabor se je bržkone marsikakšen član odprave počutil podobno kot opisuje Nejc Zaplotnik: ”Ko me helikopter izpljune na strmem letališču Sianboče, sem ves vrtoglav in šibek v nogah, da se komaj še držim pokonci. Izmučila me je strašanska driska, ki mi jo je poleg vitaminov poklonila solata v Katmanduju. Gotovo sem

požrl celo divjizo do zob oboroženih ameb in vso noč sem presedel na stranišču z lavorjem v naročju. Teklo je, teklo in letelo iz mene spredaj in zadaj, da so se sfinktri trgali in so mi možgani odtekali skozi rit. To vsekakor ni lep, toda zelo globok občutek, mnogo globlji od najbolj zamaknjene meditacije popotnih samanov. In jutraj me je točno za pet kilogramov manj, kakor me je bilo zvečer. Koliko dreka je lahko v še niti ne preveč gnilem človeku! Potem sem hodil kakor mesečnik dan za dnem proti baznemu taboru, srebal grenak čaj in že ob misli na hrano se mi je vse podzemlje naenkrat dvignilo.” (Tone Škarja temu odlomku ob rob dodaja: ”Vendar je tako shuššani Nejc preplezal težak previs na križišču nad Namčejem, naslednje leto ga pa v dobri telesni formi ni več zmožel. Odločili so kilogrami.”)

Otroška higiena

Na poti proti Makaluju smo se ustavili v veliki vasi. Od tu so se v daljavi že videli zasneženi vrhovi Himalaje. Postopal sem po vasi, bilo je lepo in zanimivo. Sredi vasi je bilo polno otrok, psov, sprehajale so se kokoši in prašiči, mačk nisem videl. Predvsem je bilo veliko otrok, majhnih in velikih. Tam je bil tudi otroček v umazanem krilcu, ko ne moreš razločiti, ali je deklica ali deček; moral je imeti kakšni dve leti, mogoče tri. Nenadoma je počepnil, napel se je in se podelal. Ob čepečem otroku je čepel psiček, dobrodušna rumena živalca – in čakal. Ko se je otroček dvignil, mu je polizal ritko, deček je potem odšel po svojih opravkih, psiček je pa delo dokončal, pojedel je še kakec in odšel naprej. Po svojih opravkih.

Damijan Meško

... ali voda?

Odzivom telesa na soočenje z drugačno mikrofloro, kot je je vajeno črevesje zahodnjakov, je ušel le redkokateri odpravar. ”Skoraj vedno je kdo *driskal*, včasih

zelo. Narobe oceniš skakljajoč potoček kot varen, potem pa pozneje vidiš, da je nad njim uravnava s pašniki. Je pa taka težava kratkotrajna," pojasnjuje Tone Škarja, Bojan Pollak pa mu pritrjuje: "Ko se je črevesna flora navadila na lokalne izzive, ni bilo kakšnih hudih problemov. Na koncu odprave na Kangbačen leta 1974, ko še ni bilo na voljo vode v plastenkah, sem celo pil vodo iz pipe brez kakršnih koli posledic. Po mojih izkušnjah z vodo v Nepalu ni težav, če je

Po izkušnjah Iztoka Tomazina, zdravnika in alpinista, je bilo prebavnih motenj na odpravah veliko. "Praktično na vsaki odpravi je vsaj nekdo od članov, včasih pa celo vsi, staknil resno zastrupitev s hrano in/ali okužbo prebavil. Včasih tudi zdravniki pri tem nismo bili izvzeti. Zdravljenje tako prizadetega člana ali celo samega sebe je bilo lahko kar precejšen izziv, tako zaradi omejene medicinske opreme in zdravil kot zaradi zahtevnega okolja in seveda velikih

2 Skrb za čistočo posode Foto: Anda Perdan

3 Kuhinja na višini: odprava Everest 1979, tabor 1 (6050 m). Kuhinjsko osebje: od leve Stane Belak - Šrauf, Jože Zupan - Juš, Bojan Pollak - Bojč in kuhinjski pomočnik. Foto: Tone Škarja

4 ... in "nižinska" kuhinja. Foto: Anda Perdan

Vredno raziskave?

Ob poteh odpadke (embalažo, najpogosteje od kakih piškotov) puščajo nosači in domačini. Turisti jih ne, tudi toaletni papir potisnejo v travo ali grmovje (domačini ga ne uporabljajo, zato pozor pred potočki ob poteh, kjer se umivajo), nerazumljivo mi je pa, da turistke (to se vidi tudi pri nas) papirnate robčke mečejo ob pot, ne da bi se sploh ozrle. Res so razgradljivi, a belina do prvega dežja prav bije iz zelenila. To bi bilo vredno kake psihološke raziskave.

Tone Škarja

hladna in jo piješ pri izviru ali iz potoka, nad katerim ni naselij."

Tudi Anda Perdan pravi, da na odpravah, pri katerih je sodelovala kot zdravnica, ni bilo veliko primerov resnih alimentarnih okužb. "Razen na eni od odprav, kjer so zboleli skoraj vsi udeleženci, nekateri celo dvakrat." Najpogostejši vzrok okužbe je bila po njenem mnenju voda. Okužbe je obravnavala glede na njihovo resnost, veliko hitreje pa se je odločila za uporabo antibiotikov, kot bi se v domačem okolju. Kot pravi, je bil zaradi okužb včasih ogrožen uspeh na gori, nikoli pa življenje članov odprave.

pričakovanj po čim prejšnjem okrevanju. "Kako pomembna je kakovost pitne vode, pove izjava zdravnika Damijana Meška, ki jo je posredoval Tone Škarja: "Vsa kirurška znanost je podaljšala življenje povprečno za kako leto, ko pa v nepalsko vas napelješ čisto vodo, takoj žive vsaj deset let dlje."

Ključ do uspeha: ozaveščanje

Da bi v čim večji meri preprečili zdravstvene nevarnosti, povezane s higieno na odpravah, so člani odprav, predvsem zdravniki, po navadi poskrbeli za izobraževanje kuhinjskega osebja. "Na začetku

odprave sem za domačine vedno izvedel *šnelkurs* iz splošne higiene s poudarkom na pripravi hrane. V okviru možnosti sem njihovo znanje in upoštevanje tudi preverjal," svojo aktivno udeležbo pri ozaveščanju lokalnega prebivalstva opisuje Iztok Tomazin.

"Na odpravah sem vedno sodelovala s kuhinjskim osebjem. Posebnega tečaja o higieni minimumu z njimi sicer nisem imela, sem pa povedala in pokazala, kar je bilo potrebno v zvezi s higieno. Na tem mestu bi bilo primerno omeniti tudi prispevek sodelovanja naše PZS z nepalsko NMA² pri izobraževanju vodnikov NMA, v okviru katerega je bil poudarek tudi na higieni," opozarja na naša prizadevanja za izobraževanje domačinov Anda Perdan. "Kar se tiče ozaveščanja domačinov, lahko rečem, da je zelo napredovalo in da se sedaj že v glavnem držijo načel zahodne higiene. Čeprav ravno ne vedo vedno zakaj," pravi Bojan Pollak, ki je dolga leta deloval kot inštruktor v omenjeni Šoli vodnikov NMA v Manangu. Tako Anda Perdan kot Iztok Tomazin soglašata, da se tistim domačinom, ki delajo prek resnih agencij, pozna, da imajo za sabo nekaj izobraževanja tudi s področja higiene.

² Nepal Mountaineering Association.

Straniščne zgodbe

Sicer pa so se higienske razmere po besedah sogovornikov vsaj v bolj obljubljenih predelih obrnile na bolje, tako v *lodžih* ob poteh kot v baznih taborih. Urejenost sanitarij in dosegljivost tople vode sta naredila svoje, tudi prhe v *lodžih* niso več redkost. Iskanje primerne prostora, kamor gre še cesar peš, kar je bilo nekoč v vaseh prava umetnost, je tako postalo preteklost. "Domačini so to opravljali kar za hišo, mi pa smo iskali zaklone za prednjimi ali zadnjimi hišami ali ograjami vrtov. Sčasoma so se pojavili zaprti prostorčki z izžagano luknjo v lesenem podu, potem na počep, pozneje tudi s školjkami na evropski način, na zadnjem trekingu pa sem že v hribovskem zaselku naletel na samozapiralni pokrov, torej vzporedno z modo pri nas," straniščne razmere nekoč in danes opisuje Tone Škarja.

Evucija stranišč pa je imela tudi kakšno temno fazo, kot se spominja Bojan Pollak: "Včasih po vaseh ni bilo stranišč in je bilo vse *posrano*, a je vroče sonce vse razkrojilo. Nato so postavili stranišča, ki pa so bila brez vode. V vročini si v tistem malem prostoru, v katerega si se zaprl, skoraj omedlel od smradu – pa ne samo svojega ... Res ni bilo ugodno."

Neugodno pa je utegnilo biti tudi, če je bilo stranišče v baznem taboru preveč oddaljeno od začasnih bivališč članov odprave. Takole gre zgodba, ki nam jo je zaupal zdravnik Damijan Meško: "Mogoče je Pang Pema najlepši prostor za bazni tabor v Himalaji. Raven je, trava raste tam, čeprav je na višini pet tisoč metrov, in ob robu teče voda, ki zmrzne samo ponoči.

Prišli smo v bazo in zjutraj naslednjega dne je rekel bara sab Tone: 'Postaviti moramo stranišče. Tu bomo en mesec. Red mora biti!' In smo šli na ogled za naš Clochemerle. V komisiji smo bili bara sab, en član odprave in zdravnik. Hodili smo po Pang Pemi, vedno bolj smo se oddaljevali od baznih šotorov – in našli smo primeren prostor. 'Tu naj bo,' je rekel Tone. In smo ga postavili. Izkopali smo jamo, dve ravni polički za noge, da lepo in udobno počepneš, postavili smo na okvirje iz aluminijastih palic tri stene, "vrata" so bila zavesa, samo odgrneš jo in že vstopiš. Res lep objekt,' smo si rekli. Prvi dan, drugi, mogoče še tretji dan smo "potovali" od naših šotorov do lepega objekta. Toda to je bilo daleč od baznih šotorov, če je bila sila prevelika, je bilo to še dlje. Kdo bi hodil v temi in v vetru in snegu in mrazu sto metrov daleč! Ponoči se lahko tudi spotakneš in padeš. Blizu

Nekaj malega o driski, čistoči in nespোরazumu

Leta 1979 v bazi pod Everestom je bil odnos do čistoče med šerpovskimi kuharji in njihovimi pomočniki še zelo "eksotičen". Tudi zato so nas vse po malem, nekatere pa tudi na veliko, pestile driska in druge prebavne motnje. To je bilo sila moteče za vse, ki smo hoteli preplezati zahodni greben najvišje gore sveta. Zdravnik Evgen Vavken - Muma si je dolgo belil glavo, kje bi bil lahko izvor naših težav, še toliko bolj, ker z njimi tudi njemu ni bilo prizaneseno. Nekega dne, ko smo posedali pred kuhinjo in ravno razglabljali o tem, je izpod kuhinjske ponjave stopil glavni kuhar, do komolcev bel od moke, saj je bil sredi priprave ene od jedi za nas. Pretegnil se je na soncu, se ozrl naokrog in na tleh zagledal svež jakov iztrebek. Jaki so nam takrat iz doline skoraj vsak dan prinašali drva za kurjavo v kuhinji. Posušeni jakovi iztrebki so odlično kurivo. Varčen kot je bil, se je sklonil, ga s svojimi mokastimi rokami pobral, razmazal na bližnjo skalo, da se posuši, ter odkorakal nazaj v kuhinjo, nadaljevat s pripravo začete jedi. Zdravniku Vavknu se je skoraj utrgalo. Na lastne oči se je prepričal o glavnem vzroku naših težav. Planil je za njim v kuhinjo in zaslislali smo njegovo tuljenje: "You idiot!!! Hot Water!!! Washing hands!!!"¹

Prišel je ven, ves zaripel in upehan, a zadovoljen ter prepričan, da je enkrat za vselej razrešil in uredil problem čistoče v kuhinji. Samo minuto kasneje je nadrti kuhar iz kuhinje prinesel lavor vroče vode, ga postavil pred zdravnika Vavkna in mu rekel:

»Sir, your hot water for washing your hands.«²

Med vračanjem v kuhinjo mu je na obrazu še vedno lebdel kanček užaljenosti češ, če je "Doctor sab", kot so imenovali Vavkna, potreboval vodo za umivanje svojih rok, bi mu to željo lahko izrazil malo bolj prijazno.

Viki Grošelj

Pripis Toneta Škarje: "V resnici je bila težava v vodi okrog baze. Pretakala se je po ledu in kadarkoli si dvignil kak kamenček v žlebičku, si lahko našel kakega členonožca ali črvička. Voda je bila torej organsko bogata od jakov in ljudi, vrela je pa pri kakih osemdesetih stopinjah, premalo za sterilizacijo."

¹ Idiot! Vroča voda! Umivanje rok!

² Gospod, vroča voda, da si boste lahko umili roke.

5 Mamljiva solata ... ki pa ima lahko sitne posledice. Foto: Bojan Pollak

6 Odlična lokacija stranišča za uspešno kroženje zdravju potencialno nevarnih mikrobov Foto: Andrej Stritar

plezati. Videl sem ju, kako skrbno se pripravljata. Pred šotorom sta imela zloženo vso opremo, "kovačijo", obleko, hrano, kuhalnike, plinske bombice in izbirala sta, kaj bi lahko še pustila v bazi, kaj bosta mogoče lahko še pogrešala. Vsak kilogram v nahrbtniku je v tistih višinah težak kakor tona (oprostite pretiravanju, toda pretiravajo vsi stari himalajci). Andrej si je sposodil v kuhinji veliko skledo, v kateri je kuhar Alika kuhal in pekel obroke hrane za vso odpravo. Alika je bil mlad Baltistanec, vnet musliman, doma je imel sedem hčera in v smeju

mi je povedal, da bo delal za to še naprej, dokler ne bo dobil sina. Ko sem ga vprašal, koliko let ima, mi je odgovoril, da tega ne ve točno. Nisem vedel, zakaj si je Andrej sposodil posodo. Pozneje sem prišel v jedilni prostor, tam sem našel Andreja v Adamovi obleki, v posodi je imel nekaj tople vode, ki je na odpravi resnično razkošje, v roki je imel milo in se je skrbno umival. Po vsem telesu. Odpravljal se je na goro. Do gore moraš imeti spoštovanje. Vem, da se je Andrej tako zavzeto umival zaradi higiene – predvsem pa iz spoštovanja do veličastne gore K2."

Kljub vse večjemu poudarjanju pomena higiene pa stari himalajski maček Bojan Pollak razmišlja takole: "Pregovor pravi, da je snaga pol zdravja, druga polovica pa umazanija. Sterilno okolje vodi v težave z imunostjo. Z nobeno stranjo ne gre pretiravati, če hočeš biti zdrav." ●

šotorov je bil pa tako lep balvan, na drugi strani balvana je bil previs, zavarovan si bil pred sneženjem, bil si tudi skrit. Nihče te ni mogel videti iz baze. Najlepše zatočišče za nekoga, ki ima veliko silo, skrajno silo. Naš uradni objekt, ki je bil postavljen po vseh higienskih pravilih, je vedno bolj sameval. Po nekaj dneh je bil povsem zapuščen. Čisto osamljen je stal sredi božansko lepe Pang Peme."

(Higienska) navada je železna srajca

In kako je na odpravah z osebno higieno? Anda Perdan meni, da navade glede osebne higiene nosimo s seboj. Nekdo, ki je dosleden/natančen glede higiene doma, bo tudi v izrednih razmerah. "Toliko, kot se umivajo domačini, predvsem ženske, se mi na odpravah skoraj nikoli, razen kjer imajo prhe," pravi Tone Škarja.

"Jasno, da v višinskih taborih ni bilo osnovnih pogojev za umivanje, razen osvežilnih robčkov. Da bi sneg tajali še za umivanje, ko vode še za pitje ni bilo dovolj? Kdor je čutil potrebo, se je umil v bazi," se spominja Bojan Pollak.

Primer vzorne higiene na odpravi nam je zaupal Damijan Meško: "To je edinstven primer, ki sem ga doživel. Zato se mi je še toliko bolj vtisnil v spomin. Takrat smo se že nekaj tednov trudili, trpeli, prezebali, se bali, lovili redek zrak, v katerem je bilo premalo kisika na gori K2. Bili smo že v časovni stiski, Andrej in Filip sta se odpravljala na goro, to je bil eden zadnjih poskusov v Magic line, kakor se je imenovala naša smer. Težka in zahtevna smer. Bazni tabor sta nameravala zapustiti pozno popoldne. Ponoči je bolj varno

Nočna drama na Concordii

Po nekaj dneh hoje po ledeniku Baltoro smo prišli na Concordio, na veličastno križišče ledenikov v Karakorumu, sam led in sneg vsepovsod, tu in tam kakšen kamen na ledeniku, vsenaokrog visoke gore, bele, prelepe, nedostopne, zasnežene, mrzle. Od tu je do baznega tabora pod K2 samo še en dan hoje. Bilo je ponoči. Sam v šotoru. Mraz, zunaj pokrajina kakor na luni. Povsod samo led in mraz.

Saj vem, kje je bil pravi vzrok vse nesreče. Prejšnji dan je na poti prišel k meni nosač, čisto nepoznan in zelo ubog nosač, prijazno se je smehljaj in ponudil mi je nekaj, česar nisem poznal. Branil sem se, toda ta dobri človek je pokazal, da ima tega še poln žep. Iz spoštovanja do tega ubogega, dobrohotnega človeka sem vzel, kar mi je položil v dlan. Nisem imel srca, da bi ga zavrnil. Bila so posušena jedrca marelic. Ko sem dal dve jedrci v usta, sem vedel, da se bo to slabo končalo. To noč so prišla ta posušena marelična jedrca za menoj. Bilo je sredi noči in napadel me je izbruh driske. Če ne bom dovolj hitro zunaj, bo katastrofa, tega sem se zavedal. Sila je bila velika. S težavo sem zlezal iz spalne vreče, s težavo sem obul čevlje, odgrnil sem vrata šotora. Tema, mraz, zvezde na črnem nebu, led, bele gore okoli in okoli. Splazil sem se iz šotora, stopil sem nekaj korakov po tistem črnem, nagubanem ledu, spustil sem hlače in počepnil. Bil je zadnji čas. To je bil pravi tuš, ki se je razpršil po hrbtu, po nogah, po hlačah, po čevljih, po vezalkah, ki so se vleklo za menoj, ker nisem imel časa, da bi jih zavezal. Bil sem obupan in obenem srečen, da sem se znebil vseh posledic posušenih mareličnih jedrc.

Vrnil sem se v šotor, čevlje sem pustil zunaj. Sicer sem imel čevlje na vsaki odpravi ponoči vedno pod vzglavjem. To je bilo edino razkošje v tistih dolgih nočeh v šotoru. Zdaj sem iskal nekaj, kamor bi se lahko obrisal. Vse sem imel v sodu, nosači odložijo zvečer bremena in sode in jih zložijo na kup. Kdo bi našel svoj sod zdaj sredi noči. In tako bi potreboval vsaj nekaj papirja, mislil sem na veliko, mehko flanelasto brisačo, kakršne vidiš na plažah ob morju. V šotoru sem pa imel samo majhno brisačo, uporabljal sem jo po britju. S to brisačo sem napravil, kar sem mogel. Potem sem se zavlekel v spalno vrečo. Zjutraj smo se odpravili naprej, proti baznemu taboru. S težavo sem obul čevlje, ki so bili trdi in zmrznjeni, trde in zmrznjene so bile vezalke in trdo in zmrznjeno je bilo vse, kar je ostalo na čevljih od nočne drame.

Pred nami je bil nov dan, pred nami je bila dolga pot.

Damijan Meško

Snažen gornik - kaj pa je to?

O higieni še s hudomušne plati

Peter Muck

Dobil sem namig, naj napišem nekaj o higieni v gorah. Težka tema. Kaj pa je to – higieničen planinec?! Verjetno pa je bil namig mišljen zaradi – nehigiene. Veliko časa je preteklo od takrat, ko sem bil v gorah stalni gost. V tem času so se razmere precej spremenile, zato bom navajal predvsem razmere "nekoč".

Vzvezi z osebno higieno v hribih gre za opustitev navad, kar niti ni opazno ali pa se spodrsrljaje oprost, ker smo pač v hribih.

V gorah ni vrste civilizacijskih dobrin, povezanih s prehranjevanjem, oblačili ter toaleta in njenimi pripomočki. Nikomur ne pride na misel, da bi si za v

hribe optal kemično stranišče. Resnici na ljubo so nekateri kar veseli, da jim v hribih ni potrebno iti skozi toaletno proceduro pred jutranjo službo, v kateri moraš biti kot iz škatlíce. V odsotnosti teh dobrin se obiskovalci gora opremijo z raznimi nadomestki, ki pa ne zadovoljijo vseh potreb. To niti ni tako

pomembno, ker je čas bivanja v gorah relativno kratek. Po drugi strani pa prihaja v gore veliko ljudi s svojimi civilizacijskimi navadami in potrebami, ki so za naravno okolje lahko zelo moteče.

Večnamenska zobna krtačka in glavnik

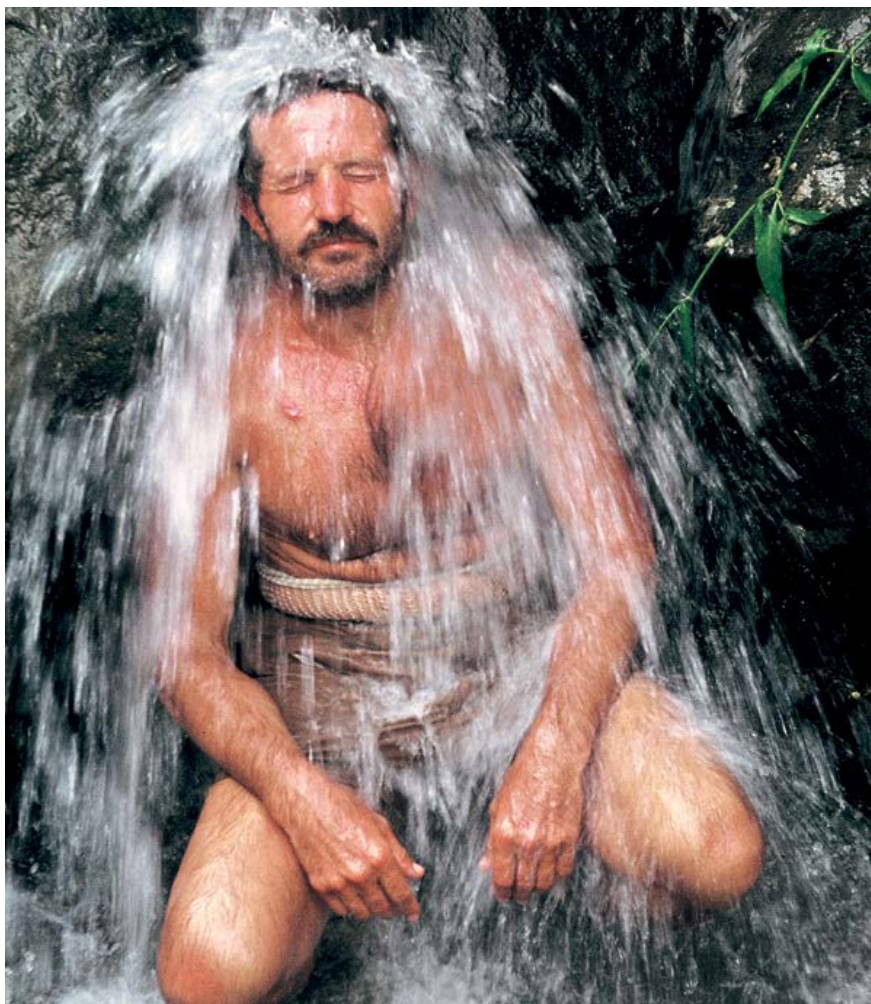
Naj navedem primer. Prijatelj iz mladosti je imel čudovito zobovje, za katero je pretirano vestno skrbel. Vedno je imel pri roki zobno krtačko, suho zobno pasto in ogledalce. Kadar je naša pot prišla v bližino kakšnega potočka, je skočil kot zadet k vodi in že se je zaslišalo "žk, žk, žk, žk" ter pljuvanje. To sicer ni trajalo dolgo, a kaj, ko se je potem pri naslednji vodi ta predstava ponovila. Na počivališču je v ogledalcu dolgo buljil v svoje zobe in občudoval njihovo belino.

Pa si zamislite, da bi si pri kakšnem izvirku vsi mimoidoči umivali zobe in še kaj drugega; tam bi si le z oklevanjem napolnil čutaro – ali pa sploh ne. Na splošno pa vlačijo zobno krtačko s seboj le nekdo, ki je higieni zelo ozaveščen. Ostali smo v tem pogledu kar pozabljivi. Sem pa videl, da jo je imel nekdo zataknjeno na planinskem klobuku. Vemo, da ta marsikaj prenese in pretrpi v ponos svojega lastnika. Nisem pa mogel ugotoviti, ali je bila krtačka tam zaradi zobne higiene ali za kakšen priložnostni namen. Mogoče celo za oboje.

Začel sem pri zobni krtački, ki niti ni tako pomembna. Saj so še drugi načini, da si osvežiš ustno votlino in poplakneš zobovje ter ga obdelaj z zobotrebcem. Tega ošpičiš z žepnim nožem, če ga seveda nisi pozabil doma. Priljubljeni večnamenski švicarski vojaški žepni nož ima v svojem priboru tudi plastični zobotrebec, ki pa ni za izposoj, saj je primeren tudi za odstranjevanje črnine, ki se nabere za nohti. Te pa nisi nujno prinesel iz doline. Na strmih travnatih vesinah, ko se moraš oprijeti ruše, se nabere za nohti izdaten zalogaj črne zemlje. Če si potem grizeš nohte, kar malo škriplje.

Nekateri imajo pri sebi glavniček. Z njim ne bi smelo biti nič narobe. Ne more imeti nobene povezave z nehigieno. Ali pač? Prešernemu prepevanju v planinski koči se pridružijo še spremljevalni instrumenti. Orglice, kozarec z jedilnim priborom v vlogi činel in metla. Z ročajem metle se drsa in tolče v taktu po lesenem podu. Iz narobe obrnjene metle potem frči vse tisto, kar se je v njej nabralo in ni odpadlo

Priložnost za temeljito higieno v gorah
Foto: Tone Škarja

v smetišnico. Temu "orkestru" se pridruži še znano glasbilo, ki ga sestavlja glavniček in tenak papir. Glavnličku, ki je last koga od prisotnih, pa se po daljši uporabi v dnu presledka med zobmi sčasoma nekaj nabere, včasih kar precej. Čeprav je v meni precej glasbene žilice, s tem improviziranim glasbilom nisem nikoli sodeloval. Pihanje v tak glavniček se mi je močno gabilo.

Vsestranski robec

V žepu pravega planinca je vedno velik robec. Danes bolj redko, ker so se uveljavili papirnati robčki. V dolini je robec namenjen le usekovanju, nekateri so vanj tudi pljuvali. V hribih pa se čist robec lahko uporablja za več namenov, zato je za usekovanje bolje uporabiti tako imenovani "bosanski robec". Ta način je bolj zdrav in higiениčen, primeren pa je samo za odprte naravne prostore, kjer ni ljudi, to pa hribi tudi so. Gre pa takole: vdihneš veliko zraka in zatisneš eno nosnico. Nato močno iztisneš vso zalogo zraka skozi prosto nosnico. Moč zračnega toka je skozi eno nosnico podvojen in izpihne iz nosa vse nadležne sekrecije. Postopek ponoviš še z drugo nosnico.

Pri tem moraš paziti, kam boš nameril svoj nos. Zanimivo, da uporaba bosanskega robca naleti pri ženskem spolu na ogorčenje. "Pacek, to je *nagravžno*, a nimaš robca?!" razsaja spremljevalka. Ni govora, da bi se naučile to umetnijo, ki jo je potrebno izvesti sunkovito in odločno. Če ne, pa boš le moral uporabiti robec, da se boš pobrisal po obleki. Sicer pa imajo ženske pri sebi tako ali tako več robcev za osebno higieno in za vsak primer.

Robec ti pride prav tudi za brisanje potu. To je posebno pomembno, preden stopiš v planinsko kočo, sicer te od za mizo sedečih planincev takoj doleti vprašanje, ali zunaj močno dežuje. Z robcem si lahko obvežeš razne odrgnine in žulje, je podlaga za umazano sedalo, z njim si očistiš očala ali pa si ga zavežeš okoli vratu ali čela. Robec je uporaben tudi za zaščito glave pred močnimi sončnimi žarki. To je zlasti priročno za ljudi, ki so jih lasje z leti zapustili. Če daš robec na glavo, ga bo hitro odneslo. Zato so ljudje izumili domiselno pripravo robca: na vsakem vogalu se naredi krepak voz. S tem se skrajšajo stranice robca in kapa je tu. To pokrivalo deluje zelo neugledno,

posebno če so na robcu sledi prejšnje uporabe.

Majhen odklon: o pljuvanju

Še nekaj besed o pljuvanju. Včasih, ko je še razsajala tuberkuloza, je bilo pljuvanje v javnih prostorih strogo prepovedano. Po kotih so bili nastavljeni pljuvalniki, na zidovih so viseli opozorilni napisi "Ne pljuvajte na tla". Tudi na cestah in pločnikih je bilo pljuvanje nezaželeno. Tisti, ki je pljuval, je veljal za nevzgojenega primitivca ali klošarja. V tistih časih si lahko po lokalih še neomejeno kadil in to sploh ni bilo nehigienično. V hribih pa si takrat lahko pljuval po mili volji. Danes je precej drugače. Tuberkuloza je zatrta. Pljuvalnikov ni več, čeprav bi si jih marsikateri verižni kadilec želel. Kajenje je v lokalih prepovedano, saj danes velja za višek nehigienskega obnašanja. V hribih pa se pljuva še naprej kot v starih časih. Ni pa lepo, če kdo čikne en'ga mastnega na planinsko pot. *Ta masten se že od daleč*

Kadar je naša pot prišla v bližino kakšnega potočka, je skočil kot zadet k vodi ...
Risba: Lorella Fermo Grzentič

vidi, ko se od njega odbijajo sončni žarki. Planinec, ki to od daleč zagleda, sprva misli, da je to kovanec za dva evra. Ko ugotovi, za kaj gre, še on od jeze pljune. Kadilci in vsi tisti, ki si čistijo bronhije in sapnik na svežem planinskem zraku, naj ne pljuvajo na planinsko pot. Naj se naučijo tehnike daljinskega pljuvanja in naj pošljejo svoj pljunek v širokem loku daleč stran od poti, pa čeprav ima njihov cmokec še tako lepe barvne nianse.

Teško nadomestljiv toaletni papir

Navkljub bridkim izkušnjam gorniki včasih še vedno pozabljajo jemati s seboj nekaj zelo pomembnega – toaletni papir. Ko je opravek opravljen in ni papirja, se nesrečni gornik znajde kot riba na suhem. V denarnici so samo bankovci, ki so sicer papir, a jih je škoda. Žrtvuje vrečko, v kateri so jabolka ali kruh. Dogaja se tudi, da je žrtev vpisna knjiga. Za te namene visoko v gorah ni širokolistnih rastlin. Kamni so robati in neprimernih oblik. Na razpolago je še bližnjevzhodni način, ki pa ni higieničen, če v bližini ni tekoče vode. Zvitek toaletnega papirja se odsvetuje, v strmini se lahko zavali v nepovrat in adijo civiliziran zaključek opravka.

V takem primeru se zvitek lahko povsem razvije in veter ga slavnostno odnese v višave. Za v hribe so bolj primerni lističi toaletnega papirja. Lahko se jih uporabi tudi kot robec ali kot prtčec pri mastni oziroma židki jedi. Planinski veter se rad poigra tudi z rabljenimi lističi in jih odnese kam, kjer povzročijo stud. Odvisno od uporabe naj se jih posuje s prgiščem kamnitega drobiža.

Kaj pa umivanje?

Hudo. Za ta opravek zjutraj ni časa. Voda mogoče je, a je ledeno mrzla. Ljudje, vajeni tople vode iz pipe, se v mrzli vodi neradi umivajo. Med potjo smo se včasih tudi veliko umivali s snegom in se mazali z njim po obrazu. To je bilo za nekatere pomembno tudi zato, da so v obraz hitro porjaveli. Pri umivanju v hribih razlikujemo tri kategorije planincev. Nekateri se sploh ne umivajo, nekateri se umivajo po "mačje", so pa tudi korenjaki, ki se v jutranjem mrazu pred kočjo slečejo do pasu, potem pa se iz lavorja ali korita z ledeno mrzlo vodo oplaknejo od popka do podpazuhe. Na koncu potopijo v lavor še svoj obraz in malo počakajo. Ko dvignejo glavo iz vode, glasno prhnejo in uporabijo "bosanski robec". Taka

predstava ima tudi posnemovalce, dokler se ne pojavi oskrbnik, ki zavpije: "Fantje, dost' je! Pustite še malo vode za čaj!" Sedaj pa, planinec, malo pomisli – v katero kategorijo spadaš?

Pod črto

V hribih smo zelo omejeni, kar se tiče osebne higiene. Pravzaprav bi morali v hribih zboleti. Mokra srajca, mrzel veter, izčrpanost, dehidracija, nesnažne roke in splošna nesnažnost večine predmetov, s katerimi prideš v stik, bi te v dolini vrgle v posteljo. V hribih pa ima tvoje telo zaveznike. Gibanje na svežem zraku in znojenje, pri katerem strupene snovi zapuščajo tvoje telo, te krepi. Glavni zaveznik v borbi proti bakterijam pa sta hud mrz in po mojih izkušnjah močno UV sevanje, pod katerim se bakterije in virusi cvrejo kot na žaru. Čeprav sem bil v hribih velikokrat v nemogočih vremenskih situacijah in nehigienskem okolju, nisem nikoli zbolel. ◉

Glavničku se po daljši uporabi v dnu presledka med zobmi sčasoma nekaj nabere, včasih kar precej...
Risba: Lorella Fermo Grzentič

Zdrava pamet se kdaj stušira, kdaj pa ne

Vsi moji poskusi, da bi nas planince glede na naše potrebe po tuširanju v planinskih kočah razvrstila v dve skupini, so propadli. Ni šlo ne z delitivijo na moške in ženske, ne na stare in mlade, niti ne na tujce in Slovence. Morda bi šlo edino z alpinisti proti športnim plezalcem! Naj mi, prosim, nihče ne zameri – gre le za staro šalo iz domačega alpinističnega odseka, da se športni plezalci baje tuširajo, alpinisti pa ne. Kakorkoli, zaključkov je preveč, presečne množice pa ni. Zdi se, da je mlajšim planincem bolj kot higiena pomembna dogodivščina v gorah, starejši pa večjo pozornost namenjajo udobju v koči. A hkrati so planinci z daljšim planinskim (in življenjskim) stažem bolj navajeni skromnosti koč kot planinci novinci. Spet tisti, ki obiskujejo gore občasno, lažje prenašajo nekajdnevno prepotenost kot tisti, ki v gore hodijo tudi po zaslužek in preživijo po kočah veliko časa. Nekaj pa je gotovo – še nekaj let nazaj tuša v slovenski planinski koči pač nisi videl in zato tudi pomislil nisi nanj. Zdaj pa je prhanje ponekod možno in če vemo, da je nekje možno, opazimo tudi, da drugje ni. In točno tisto, česar ni, pa bi morda lahko bilo, po navadi najbolj pogrešamo. Sama sem bila še ne dolgo nazaj zaprižena asketinja, kar se tiče udobja in higiene v gorah. Kakšen tuš? Če hočete tuš, ostanite v dolini! Kot zaposlena na Pogačnikovem

domu sem bila še prav posebej proti idejam planinskega društva, da bi postavili tuše – poleg dodatnega onesnaževanja okolja sem imela pred očmi tudi spremenjen profil naših gostov, ki bodo gotovo veliko bolj razvajeni in bodo od koč pričakovali še veliko več kot samo tuš. Ampak ljudje kdaj svoje mnenje tudi spremenimo (glede primernosti tušev na Pogačnikovem domu ga nisem). Moje se je spremenilo predvsem v tem, da je askeza iz principa smiselna le za posameznika, širše množice pa s temi principi težko pričamo in mnogokrat le ustvarimo nasprotno misleči tabor. Prav tako sem se odvadila takojšnjega skoka na obrambne zidove naravovarstva, saj je to po navadi povzročilo skok vseh drugače mislečih pa tudi neopredeljenih na nasprotno zidove samo zato, da smo bili enako visoko in smo si lahko gledali iz oči v oči. Veliko bolj učinkovita je argumentirana askeza oziroma njena odsotnost, ko ni potrebna. Na vprašanje "Tuš v planinski koči, da ali ne?" je treba odgovoriti z argumenti zdrave pameti. Večina ljudi take argumente razume, morajo pa biti primerno predstavljeni (kot morajo biti znanstveni izsledki razumljivo razloženi) in s strani zaposlenih v koči ter njenega upravljalca priznani kot pomembni. Povejmo planincem čim več – na spletni strani društva, z informativno tablo na koči itd.

Primer 1: *Naša kočica stoji v neposredni bližini Dvojnega jezera. Čeprav imamo dovolj zmogljivo čistilno napravo, zaradi konfiguracije terena iztok iz nje potencialno še vedno lahko doseže občutljiv jezerski ekosistem. Tudi naš vir vode v času poletne suše skoraj presahne.*

To sta razloga, da prhanje ni na voljo. Planince prosimo za razumevanje in zavedanje, da imamo izreden privilegij prenočevati v osrčju najlepšega dela narodnega parka.

Več o delovanju jezerskega ekosistema si lahko preberete v brošuri pri točilnem pultu in na informativni tabli ob jezeru.

Primer 2: *Prosimo, da pri prhanju uporabljate izključno ekološko milo, ki je že v kabinah. Prosimo tudi za res minimalno porabo vode.*

Biološka čistilna naprava ima namreč omejeno kapaciteto in ob uporabi nekaterih kemikalij lahko pride do njene okvare.

Upoštevajte, da ste v visokogorju, samočistilna sposobnost skalnatega terena pa je izredno nizka. V dolini so zajetja vode, ki se napajajo prav s tega območja.

Zaradi velike količine energije, ki jo zahteva čistilna naprava, mora delovati (in ropotati) tudi agregat, čeprav naša kočica sicer uporablja sončno energijo.

Shemo in delovanje čistilne naprave si lahko ogledate na steni predprostora.

Razlaga bioloških in kemičnih vodnih procesov presega obseg in namen te kolumne, zato čisto na kratko: odpadna voda iz koč je lahko pomemben vzrok propada visokogorskih jezer, ki postanejo neprosojna,

z algami zaraščena in tudi smrdeča. Večina čistilnih naprav, nameščenih po gorskih kočah, vodo očisti določenih snovi, določenih pa ne, zato je pomembno, ali iztok iz nje doseže kakšno vodno telo. Odpadne vode iz koč lahko po prevotljenem kraškem terenu dosežejo tudi zajetja pitne vode, ki ležijo na primer tisoč metrov nižje v dolini.

Društva sama, v sodelovanju s PZS in območnimi upravljalci, bi morala biti poštena in se pozanimati ter presoditi, kaj je za okolje sprejemljivo in kaj ne. Če je vode za prhanje in energije za njeno čiščenje dovolj, iztok iz čistilne naprave pa na nespornem mestu – zakaj pa ne? Če pa je kaj spornega – potem pač ne. Zaradi izjemno težkega popraviljanja človekovih napak v gorskem svetu bi morala društva upoštevati načelo previdnosti in ne čakati na posledice, preden bi kaj spremenila. Želela bi si, da se kot gostja v koči lahko zanesem na to, da je njena ponudba skladna ne le s predpisi, ampak tudi z že omenjeno zdravo pametjo. Gore so idealen prostor za opazovanje lastnih želja in razmišljanje o njihovih posledicah.

Primerjava naših koč s tujimi kar tako na pamet, brez poznavanja okolja, razpoložljive tehnologije, vodne oskrbe in območnih predpisov pa je popolnoma amaterska in primerna le za smetenje spletnih forumov. ●

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Najbolj me osreči uspeh

Gluhoslepa plezalka Tanja Glušič

Pogovarjala se je Marta Krejan Čokl

Med plezalci in alpinisti se pogosto sliši, da je plezanje v medijih zelo zapostavljeno. Če to primerjamo s smučanjem, smučarskimi skoki ali brcanjem žoge, to tudi drži; isti januarski dan, ko so na vseh treh stopničkah stali slovenski skakalci, slovenska smučarka pa je osvojila srebrno medaljo na tekmovanju za zlato lisico, je naš najboljši ledni plezalec dobil dve zlati medalji: prvo za zmago na tekmi svetovnega pokala in drugo za evropskega prvaka, a je bil komaj kje omenjen. Razen v "naših" medijih. Ampak če naredimo primerjavo z uspehi športnikov invalidov, o uspehih plezalcev in alpinistov pravzaprav beremo in slišimo precej pogosto. In takih, po krivici "prezrtih", a izredno uspešnih športnikov ni tako malo ... Tanja Glušič, članica Alpinističnega kluba Ravne na Koroškem, je izjemno dekle, ki je uspešno tako v športu kot v šoli: zlate medalje dobiva za plavanje, atletiko, smučanje in plezanje, v šoli pa je bila odličnjakinja z zlatimi priznanji in nagradami. In zaradi česa je dvajsetletna Tanja še toliko bolj posebna? Je dekle z dvojno senzorno okvaro, ki velja za eno najtežjih oblik invalidnosti, poleg tega pa ima motnjo avtističnega spektra. Za gluhoslepe je menda največji izziv šolanje, tako da si lahko predstavljamo, kaj za Tanjo predstavlja šele športno plezanje! A je kljub temu postala svetovna podprvakinja.

Prevaljčanka Tanja Glušič ima usherjev in aspergerjev sindrom, kar pomeni gluhoto in slabšanje vida ter težave v socialnih interakcijah. Pri pogovoru je zaradi lažje komunikacije sodelovala njena mama Mateja Glušič.

Tanja, kako ste se sami soočali s spoznanjem, da ne vidite in slišite enako dobro kot drugi otroci, ko ste začeli opažati razlike med vami?

Tanja: Nisem opazila velike razlike, ker sem se že rodila gluha in sem prvič slišala šele s polževim vsadkom, ko sem bila stara štiri leta. Vid pa mi je začel pešati postopoma, tako da sem se nekako sproti privajala in spoznavala to drugačnost.

Kaj pomeni, da slišite le s pomočjo polževega vsadka?

Mateja: Polžev vsadek je elektronska naprava, ki zvok iz okolice pretvarja v električne impulze, ki jih možgani lahko "razumejo". Notranji del vsadka je z operativnim posegom vstavljen pod kožo nad ušesom, zunanji pa se z magnetom pritrdi nanj. Ko ga Tanja na primer pred spanjem odstrani, ne sliši ničesar. Tanja tudi plava, pri čemer seveda ne nosi zunanjega dela polževega vsadka, tako da takrat komunikacija težje poteka. V takih primerih bere z ustnic.

Tanja: Če česa ne razumem, pa večkrat vprašam.

Kako je s Tanjinim vidom in vidnim poljem? Se da to okvaro kako omiliti ali preprečiti njeno napredovanje?

Mateja: Tanjin vidni kot se zožuje, kar je nekako tako, kot da bi gledala skozi cevko. Njen vid je zelo omejen, in sicer je njen vidni kot trenutno približno triodstotni. Če je na primer kak kos pohištva prestavljen, torej tam, kjer ga običajno ni, se zaleti vanj, saj ga ne vidi. Vidi samo tisto, kar ima naravnost pred sabo. Težava je lahko tudi kakšna odprta omara. Ne, pešanja vida žal ne moremo omiliti ali preprečiti.

Tanja, zdi se, da ste pravo nasprotje od zamranega in brezvoljnega človeka in tudi zaradi svojega optimizma dosegate uspehe. Vas to, ko dokazujete, kaj vse je možno, še bolj motivira?

Tanja: Tudi jaz *jamram*, če ne gre vse po mojih načrtih. Sama tudi določam ure, kdaj bom jedla, kdaj grem na trening ... Če mi drugi spremenijo načrte, sem jezna in se težko prilagodim spremembam. Če pa gre pri spremembah za moje odločitve, mi nikoli niso pretežke. Sploh če

grem na kakšno tekmovanje, ni nobenih ovir glede ur. V glavi si sprogramiram, kako bo tekma potekala, in si prilagodim ostali čas.

Da, vsaka stvar, ki mi uspe, je motivacija za naslednjo.

Menda ste trmastí ...

Tanja: Da, sem. Kar si zamislim, to tudi želim uresničiti. Če mi ne uspe, sem kar

1 Tanja Glušič Foto: Marta Krejan Čokl

2 Tanja je kljub gluhoti in slabemu vidu odlična plezalka. Arhiv Tanje Glušič

”svoji”, navadno isti uri. Tako se mi poskušamo v čim večji meri prilagoditi njenim dejavnostim, seveda se pa mora tudi ona prilagajati nam. Kadar ji to razložimo in se ji zdi sprejemljivo, prilagodi svoj urnik.

Obiskujete Višjo strokovno šolo Slovenj Gradec, program ekonomist. Kaj si želite početi po zaključenem izobraževanju?

Tanja: Pravzaprav še sploh ne razmišljam o tem. Trenutno razmišljam o svetovnem prvenstvu v športnem plezanju za invalide, ki bo septembra v Parizu.

Menda precej spodbujate druge in pozitivno vplivate nanje?

Tanja: Sestri Saro in Petro spodbujam pri plezanju, da se trudita, tudi kadar jima ne gre najbolje. Skrbim za prijave na mednarodne tekme, ju obveščam, kdaj in kje so ... Petro sem priganjala tudi pri bralni znački in ji pomagala pri pripravljanju na tekmovanje o znanju iz sladkorne bolezni. Vedno jo priganjam, naj se potruži, s Saro imam manj dela. (smeh)

Najbrž je Tanja kljub vsemu tipično dekle, ta pa navadno ne marajo

razočarana in celo jezna. Vedno hočem biti najboljša, če nisem, je to zame že poraz.

Mateja, kaj pomeni tak način življenja, kot ga ima Tanja, za vašo družino?

Mateja: Je kar naporno. Tanja hoče biti z vsem "na tekočem", kar pomeni, da ji zaradi težav oz. okvar kakšno stvar pogosto pojasnjujemo večkrat. Ker ne more vedno slediti našim pogovorom, razume namreč le konkretne in dobesedne stvari, mi včasih med sabo ne moremo tekoče komunicirati, ker se vrača nazaj in želi pojasnila. Seveda tudi njeni mlajši sestri zahtevata in potrebujeta pozornost, kar Tanji ni vedno najbolj všeč, saj je precej zahtevno dekle, ki hoče biti v ospredju. (Tanja smehljaje prikima.)

Tanja je človek reda in svoje dejavnosti vedno, razen če se sama odloči drugače – kot je že rekla –, izvaja ob

Koliko prilagajanja je treba, da usvojite učno snov?

Tanja: Za učenje potrebujem več časa kot sošolci, ker se zaradi bolečin v očeh ne morem učiti neprekinjeno dlje časa. V šoli navadno ne sledim predavanjem, zato imam doma več dela. Pa še dodatno razlago potrebujem. Imam pa srečo, da si snov navadno hitro zapomnim. Lahko se pohvalim, da imam zelo dober spomin, kar me rešuje pri mojih težavah.

Po svojih močeh vam pomagajo starši, imate še dodatno pomoč?

Tanja: Imam učno pomoč dve uri tedensko preko Društva slepih in slabovidnih Maribor. Celo srednjo šolo se je z mano učila "teta" Marija, sosedka in daljnja sorodnica, ki je upokojena defektologinja, in lahko bi rekla, da sva skupaj naredili maturo. Ona si vedno vzame čas zame, če ne za šolo, pa za klepet.

gospodinskih del. Jih Tanja tudi ne mara? Vas kdaj po najstniško razjezi?

Mateja: Tudi, seveda, čeprav verjetno ne namerno. Zaradi težav, ki jih ima, veliko sprašuje in ponavlja vprašanja, kar človeka včasih res razjezi, ker dobi občutek, da že malo draži ... Čeprav najbrž po krivici. Dela pa tisto, kar zmore: pospravi posodo iz pomivalnega stroja, obesi in zloži perilo ... Trudi se biti čim bolj samostojna. Brez težav je občasno tudi sama doma, bolje pa se počuti, če je kdo v bližini – v isti hiši stanuje dedek, v sosednji njena "teta" Marija, telefon ima vedno pri roki. Kadar je v težavah, me pokliče ali pa pošlje sporočilo.

Tanja, ukvarjate se z več športi, a plezanje vam je najljubše. Kdaj ste začeli resneje trenirati in zakaj ravno plezanje?

Tanja: Res je, zanima me več športov, tudi plavanje, smučanje in atletika. Plezanje

in mi sproti govori, kje so oprimki in stopi. Orientiram se tudi po barvi, saj so smeri vedno postavljene iz oprimkov iste barve. Na treningih tudi vrv vpenjam sama, na tekmovanjih pa vedno plezamo varovani z vrha.

V skali je plezanje za vas zaradi sive barve precej težje, saj ne vidite oprimkov. Ali kljub temu trenirate tudi v plezališčih?

Tanja: Že pred leti sem šla v plezališče, vendar nisem bila navdušena, tako da ne hodim več. Nima smisla, ker ne vidim oprimkov, preveč je sive barve.

Se težavnost smeri za invalide ocenjuje kako drugače kot sicer?

Tanja: Ene so lažje, druge so težje, nikjer pa ni zapisana težavnost smeri. Nekatere smeri so na primer v spodnjem delu lažje, potem težje – tam tudi večina plezalcev "odleti" –, nekatere sestavljajo sami mali oprimki, nekatere so bolj previsne in imajo dobre oprimke. Najraje imam seveda tiste z velikimi oprimki in brez previsov. Bom morala malo bolj trenirati za moč. *(smeh)*

In kako so videti tekme?

Tanja: Na tekmi mi vedno nekdo govori, kje so oprimki. Pa še demonstracija je. Nastopamo pa v različnih kategorijah: eni so slepi, drugi nimajo ene noge, tretji so brez roke, imajo okvare hrbtenice, eni samo sedijo in plezajo samo z rokami ... Tekmujejo tudi ljudje s psihičnimi težavami.

Tako tekme kot treningi zahtevajo določen finančni vložek. Ali imate morda pokrovitelje?

Tanja: Žal vse plačujemo sami. Moram pa povedati, da ko je bil v *Nedelu* objavljen članek o meni, se je našel pokrovitelj. Klemen Demšar iz Samsare⁵ mi je poslal škatlo oprimkov v vrednosti sto evrov. Prijatelji iz Rogaške Slatine stalno spremljajo moje uspehe in so zelo navdušeni nad njimi, zato večkrat prispevajo kaj denarja za moje tekme, tudi za letošnje svetovno prvenstvo, ki bo v Franciji.

Mateja: Da, stroške plačujemo sami; še največ stanejo potovanja na tekme in bivanja v tujini. Tanja je skromna, tako da ji ni treba nenehno kupovati nove opreme, na treninge hodi sama, navadno z avtobusom, doma pa ima manjšo plezalno steno, na kateri veliko trenira ...

Je v Sloveniji še kdo s podobnimi težavami, kakršne imate vi, da se tako aktivno ukvarja s kakim športom?

Tanja: Poznam enega fanta iz Ljubljane.

⁵ Podjetje, ki izdeluje plezalne oprimke.

pa je seveda na prvem mestu. Resneje sem začela trenirati julija 2013, približno mesec in pol pred prvo tekmo za invalide v Arcu.¹ Za plezanje sem sem navdušila, ker sta plezali moji sestri. Pri plezanju imam tudi največ možnosti za uspeh. Všeč mi je, da pri tem nisem obremenjena s časom, ki je pomemben pri drugih športih.

Kako ste sploh začeli tekmovati?

Mateja: Tanja se je najprej dvakrat preizkusila na tekmah Vzhodne lige, vendar to ni bilo zanjo, saj ni bila konkurenčna. Njeni sestri Petra in Sara, ki obe trenirata plezanje, sta hodili plezat tudi v Arco in nekoč, ko smo brskali po tamkajšnjih spletnih straneh, smo zasledili, da tam potekajo tudi tekme za invalide – Paraclimbing. In potem nismo dolgo razmišljali. Seveda je bilo treba najprej izpolniti določene pogoje; na očesni kliniki v Ljubljani so izpolnili zahtevane formularje, na podlagi katerih so Tanjo razvrstili v določeno kategorijo. Preden pa je Simon Margon² Tanjo prijavil na tekmovanje, je želel videti, kako pleza. Bil je navdušen nad njenim plezanjem in jo je prijavil na tekmo. Potem je začela intenzivno trenirati.

Tanja: Prvič sem tekmovala leta 2013 v Arcu, potem pa vsako leto poleg tega tudi v Avstriji in Španiji, in sicer na različnih tekmah – tako na evropskih kot na svetovnih prvenstvih.³ Sem pa tekmovala tudi v Črni na Koroškem na Mastnem grifu in na

Drugo mesto za Tanjo Glušič na svetovnem prvenstvu leta 2014 Arhiv Tanje Glušič

Ravnah na tekmi Guštanj open.⁴ Seveda ne v svoji kategoriji, ker ni bilo posebej organizirane tekme za invalide. V Črni so me organizatorji kar sami povabili, naj tekmujem, tam sem namreč bila le kot gledalka in navijačica svojih sester. Tekmovala sem v isti kategoriji kot Petra, v kategoriji otrok.

Mateja: Presenetila nas je, saj je dosegla kar šest vrhov od osmih. Tudi na Ravnah je tekmovala v Petrini kategoriji, ampak je osvojila manj vrhov, ker so bili balvanski problemi težji.

Kdo vam pri plezanju največ pomaga?

Tanja: Največ mi pomaga oče, ko me varuje in me usmerja na velikih plezalnih stenah. Na malih plezalnih stenah pa plezam sama. Seveda si želim, da bi se našel kdo, ki bi treniral invalide, in da bi bile tekme tudi pri nas. Lepo bi bilo imeti tudi reprezentančna oblačila z logotipi, kakršna imajo člani reprezentance ali posameznih klubov.

Kako poteka trening – zaradi slabšega vida in sluha najbrž drugače kot običajni treningi?

Tanja: Načeloma treniram kot vsi drugi – ogrevanje, plezanje in raztezanje, samo plezanje pa seveda poteka malo drugače. Na mali plezalni steni nimam težav, ker si sama organiziram trening in določim probleme, na višjih stenah na Ravnah, v Ljubljani, Wolfsbergu in drugje, kjer je nujno varovanje z vrvo, pa me varuje oče

¹ Italijansko mestece ob severni obali Gardskega jezera, "raj" za športne plezalce in alpiniste.

² Takratni selektor slovenske članske reprezentance v športnem plezanju.

³ Tanjine tekme: 2013 Arco, Italija (Paraclimbing cup), 2014 Imst, Avstrija (Paraclimbing cup), Arco (Paraclimbing cup), Gijon, Španija (svetovno prvenstvo), 2015 Imst (Paraclimbing cup), Chamonix, Francija (Paraclimbing cup in evropsko prvenstvo – dobila je dve medalji).

⁴ Mastn grif je vsakoletno avgustovsko tekmovanje v balvanskem plezanju v Črni na Koroškem, Guštanj open pa je odprto balvansko tekmovanje vseh starostnih kategorij v okviru večdnevne prireditve Ravenski dnevi, ki ga je leta 2015 prvič organiziral Alpinistični klub Ravne na Koroškem.

Srečujemo se na tekmah v plavanju in smučanju. Ne vem pa, kaj in koliko trenira.

Kako plezalce invalide podpira Mednarodna zveza za športno plezanje in kako je s tem pri nas?

Mateja: Mi do zdaj nismo dobili še nobene podpore, najbrž tudi zato, ker plezanje za invalide ni tako razvito. Tudi tekme so samo v tujini, pri nas jih ni, saj je Tanja edina invalidna oseba iz Slovenije, ki pleza. Pred kratkim smo sicer spoznali enega gospoda, ki želi plezati na tekmovanjih, tako da morda bomo vendarle imeli dva predstavnika.

Kaj vam pomeni naziv svetovne podprvakinja?

Mateja: Velik uspeh in ponos. Njej pa se kljub temu, da je vesela uspeha, zdi, da to še ni to.

Tanja: V Španiji sem za plus zgrešila prvo mesto,⁶ razočaranje pa je bilo grenko predvsem zato, ker je prišlo do napake in so me že razglasili za svetovno prvakinja, potem pa to preklicali. Ampak vesela sem srebrne medalje, ki je zame dokaz, da lahko dobim tudi zlato.

Vas je kdaj strah?

Tanja: Seveda. Imam veliko strahov. Strah me je, da bi čisto oslepela ali da ne bi več slišala (da bi notranji del polževega vsadka prenehal delati) in bi morala ponovno na operacijo. Če slišim oz. preberem o kakšnih teroristih, me je strah, da me ne bi kdo napadel ... Pri plezanju se bojim padcev, sploh če sem že precej visoko nad zadnjim vpetim varovalnim sistemom. Sicer pa me je v življenju najbolj strah neuspeha, predvsem na tekmah, a tudi ko grem na izpit, se bojim, da mi ga ne bi uspelo opraviti.

In kaj vas najbolj osrečuje?

Tanja: Najbolj me osrečujejo uspehi.

Odkar smo se pogovarjali s Tanjo, so se zanjo stvari spremenile na bolje. Spoznala je paraplezalca tekmovalca Gregorja Selaka in ustanovila se je parareprezentanca, selektor in Tanjin trener pa je Jurij Ravnik. Tudi kar se tiče reprezentančnih oblačil, jih ima Tanja vedno več, tako da bo do svetovnega prvenstva jeseni v Parizu verjetno že popolnoma opremljena. Tanjine sanje se uresničujejo! ○

⁶ Sodniki ocenjujejo, do katerega oprimka pripleza plezalec in ali ga zadrži dovolj dolgo, da je jasno, da gre za kontroliran gib, ali se ga samo dotakne. Na podlagi tega se višini, ki jo določa število oprimka, doda plus.

Zbirka zgodb

Ljudje v gorah

Človek je tako ali drugače zahajal v gore že od nekdaj. Zbirka zgodb *Ljudje v gorah* prinaša petnajst zgodovinskih zgodb, vpetih v gorsko okolje. V ospredju vseh je preprost posameznik, ki je le igračka narave v usodnih trenutkih, v katerih se znajde: od neviht in neurij do zgodovinskega potresa na avstrijskem Koroškem. Ne prizanašajo mu niti blodna človeška dejanja, kakršna je morija prve svetovne vojne.

Dušan Škodič, prekaljen planinski publicist in avtor romana *Devet dni v avgustu*, te zgodbe pripoveduje humorno in življenjsko trpko, usodno, a vseskozi doživeto in sočutno. Času in krajem, o katerih govori, se približa tudi jezikovno, večjo vrednost pa zgodbam dajejo še preverjena zgodovinska podlaga in dodana pojasnila. Vse zgodbe so opremljene z odličnimi ilustracijami.

Knjiga *Ljudje v gorah* bo pri Planinski založbi izšla v začetku septembra 2016. Do izida vas vabimo k prednaročilu. Cena v prednaročilu je 13,90 €, redna cena 16,90 €. *DDV je vključen v ceno. Poštino plača naročnik.

Informacije, nakup in naročila:

Planinska zveza Slovenije, Planinska trgovina PZS,

- na sedežu: Dvorakova ulica 9, Ljubljana, v času uradnih ur,
  - po pošti: p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,
  - po telefonu: 01 43 45 684 v času uradnih ur,
  - faksu: 01 43 45 691,
  - brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu),
  - e-naročila: trgovina@pzs.si
  - spletna trgovina PZS, <http://www.pzs.si/trgovina.php>.
- Uradne ure v Planinski založbi PZS, Ljubljana, Dvorakova 9: v ponedeljek

in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure (odmor za malico: 10.30–11. ure).

Slovenski planinski muzej,

- Triglavská cesta 49, 4281 Mojstrana,
- telefon: 08 380 67 30,
- fax: 04 589 10 35,
- e-naročila: info@planinskimuzej.si.

Pomembno obvestilo:

S 26. avgustom 2014 je stopil v veljavo Zakon o enotni ceni knjige, zato bodo prednaročila veljala samo v primeru, da bo plačana prednaročniška cena.

"Trnovska je ta!"

V objemu zelene tišine

Olga Kolenc

Regrat je kriv, da sem že stokrat videne griče v okolici Lokev zagledala z druge plati. In ta zdravilna zel, ki v dolini na krilih miniaturnih padalc pravkar širi semena, vabi navzgor. Na Ravnici cveti, na Trnovem bo v kratkem, na lokvarski planoti pa sveže nazobčani listi kar kličejo po beri. Z užitkom sem v zemljo zapičila nož in hitro polnila vrečo. Brazde na pravkar zorani njivi so dišale po življenju, bukovi gozdovi nad planoto pa so napetega popja čakali svoj veliki pok.

Naselje Lokve, 965 m, leži na severozahodnem delu obsežne Trnovske planote, ki s svojih vrhov ponekod že pogleduje na morje. Na skrajnem zahodnem robu se iznad Čepovanske doline dviga 1066 metrov visok Črni vrh, ki pa je z

Čepovanski dol z okolico
Foto: Olga Kolenc

Lokev videti kot zaobljen kucelj. Ravno pravšen bo za hiter podvig in združeno bo prijetno s koristnim. Nahranjena z vonjem prebujajoče prsti sem po gozdni poti hitro dosegla vrh, ki odstira razgled na Čepovanjsko dolino. Bila je bolj zelena od zelene. Zelenje je čisto počasi lezlo navzgor, tu zgoraj je komaj oplazilo vrh, kajti v zračnih bukovih krošnjah se je potikal hladen veter.

In če sem v jeseni po Krasu iskala barve ognjenih strasti, zdaj iščem zeleno. Rob doline, kjer je nekoč šumela prereka, oklepajo strma in z gozdom porasla pobočja. Divje češnje so iz zelenih valov izstopile kot bele neveste. Nato pa, kot bi slikar zamenjal paleto barv, je breg

počasi tonil v zamolknj rjavini. Bledela je, le oblaki so risali meje abstraktnih senc in svetlob, ki so na sveže pobeljeni plošči Krna dosegle vrhunec.

"Pot za zidom", Črni vrh in Veliki vrh ali Škola

Na smeh mi je šlo, ko sva tisto jutro s kolegico Darjo čisto lepo počasi ubirali Pot za zidom. Fiziatru sem zadnjič rekla, da človek postaja z leti podoben staremu avtu. Komaj popravijo star obrabljeni del, že *crkuje* naslednji. Doktor, visok kot gora, je stal pred mano in mi zelo prepričljivo odvrnil: "Vi, gospa, pa že niste podobni staremu avtu! Samo lepo počasi in zložno navzgor pa nobene velike teže na hrbtu!" Ja, to je pa super, sem mislila sama pri sebi. Počasi se daleč pride, je nekoč rekel polž.

V dobri veri, da v prebujajoči naravi česa ne zamudim, sem tako teden dni po nabiranju regrata znova pristala na Lokvah. Sledil je rahel šok, kajti že ob izstopu iz avta sem opazila, da nekaj ni v redu.

Prej zeleneča gozdna pobočja so postala rjavkasto siva, spominjala so na jesen. Pa kaj za vraga se je zgodilo? Ko mi je hlad stresel telo, sem le doumela, da je v preteklih dneh nastopila pozeba. Sedem kilometrov dolga Pot za zidom, ki poteka okoli naselja Lokve, ima rekreativen, predvsem pa zgodovinski pomen. S hojo sva začeli na Skokovem vrhu, kjer se odpira prvi obsežen razgled na verigo gora. Po nekaj zavojih v hrib sva že gledali na razpotegnjeno vas, ki je ždela v tišini. Pobočje se nama je kmalu razgalilo in ubrali sva jo po bregu navzgor, v smeri 1190 metrov visokega Velikega vrha ali Škola. Tik pod vrhom naju je čakala steza, ki vodi iz Cibje vasi, sledi še manjši vzpon, nato pa značilni vrh trnovskega kuclja. Vrh je označen, nanj vodi celo markirana pot.

Spustili sva se nazaj do skoraj v celoti ohranjene stare, danes označene krožne poti Za zidom. Malce milo se mi je storilo ob misli na prednike, ki so golih rok zemlji trgali skale in zlagali kamen na kamen. Tam spodaj so slutili zemljo, prgišče puhaste zemlje, ki omamno diši. Le pregnesti se jo mora, kajti le pregnetêna, topla in vlažna lahko tudi rodi. Zid je tako hkrati razmejeval zasebno in državno lastnino. Tako se je ustvaril lastniški odnos, ki so ga na eni strani branili lastniki zemljišč, na drugi državni logarji. Tako so logarji, ki niso smeli hoditi po zasebni zemlji, pred morebitno krajo lesa ali listja na svoji strani zidu nadzirali gozd in tako se je pot utrdila.

Kmalu sva prispeli visoko nad vas, do zadnje postaje smučišča. Povzpeli sva se še na zarasli greben, ki se le za hip razgali, pogled pa nam seže na z gozdom porasla pobočja Trnovskega gozda. Beli živžav, ki je v zimskem času že od leta 1959 odmeval preko strmin, je z milimi zimami skoraj potihnil. Naprave prerašča gozd, deluje samo še ena. Ostal je samo še spomin na mladost, na dni, ko imajo oči drugačnega *malarja*. Svet je bil večji in Lokve so bile večje, da o belih strminah ne govorim. Okorna sidra so bingljala kot novoletni okraski, pomembno mi je bilo, koga bo poleg mene vlekle navzgor. Popoldne so na progi ostale le še jame, iz katerih si se komaj skobacal, če so se dolge *dile* le pregloboko zarile. Ko sta padla še zadnja *fura* in mrak, smo v starem, danes na pol podrtem hotelu pregretih lic srebali kuhano vino ali pa čaj. Danes je vse drugače. Žive duše ni nikjer, kot da je vas izumrla. Le ptice še iste pesmi pojo in z istim zanosom spletajo gnezda.

V pretakanju misli

Drobili sva korak, klepetali in pretakali misli. Ozirala sem se navzdol na vas in v mislih iskala splet korenin, ki po staremu očetu, ki ga nikoli nisem poznala, izvirajo z Lokev. Moj stari oče Anton se je priženil na Vojsko v Mrzlo Rup, kjer sta z ženo Marijo spočela kopico otrok. Stara mati Marija se je po svojem predniku, ki je prišel nekje iz Lokovca, prav tako že prej pisala Kolenci in tako smo postali Kolenci na potenco. Moj pokojni oče Rudolf, sin tega Lokvarja, je večkrat govoril o svojem otroštvu. Oče se je praznih rok priženil nekje z Lokev, mati v Mrzli Rupi pa je dobila le majhno bajtico ob domačiji in nekaj malega zemlje. Revščina je starega očeta prisilila, da je s tesianjem hlodov služil denar tudi nekje na Hrvaškem.

Domov se je vračal zelo poredko, in to največkrat kar peš, morda s kakšno naključno konjsko vprego. Mati Marija, ki se je doma sama borila za preživetje številne družine, mu je ob obisku pogosto očitala, da je "posvetnik". Očitala mu je, da če bi bil več doma, bi mu lahko rodila še enega *puoba* – dečka. Tako je mojemu očetu še posebno ostal živ spomin na eno izmed njegovih vrnitev. Oče Anton, ki se je po dolgem času vrnil domov, je ženo Marijo zagledal brez čudovite, do zadnje plati segajoče kite. V denarni stiski jo je prodala nekemu kramarju, ki je hodil po hišah in odkupoval dolge lase. Strogi stari oče, ki je za svojo ženo rekel, da je lepa kot

Mati božja, *žleht* pa kot sam hudič, je ob izgubi njenih lepih las neutolažljivo jokal. Otroci so si z rokami zakrili ušesa, pobegnili na podstrešje, in da ne bi slišali joka, glave zarili v seno.

Kot da stari oče Anton ni že vse življenje trpel kot žival, je še umrl v najhujši zimi. Bilo je tik pred drugo svetovno vojno. Na Vojskem so zapadle ogromne količine novega snega in grozilo jim je, da ga ne bodo mogli prepeljati na štiri kilometre oddaljeni britof. Grozilo jim je, da bodo krsto prisiljeni zakopati v sneg in počakati boljših razmer. Mrzloruparji so nato s krpljami najprej naredili gaz, nato pa krsto privezali na več parov skupaj zbitih smuč. Žalostni tovor so si pogrebci okoli pasu pritrdili z vrvmi in se počasi, preko celega dne, le prebili do pokopališča na Vojskem.

Čas je ob takšnih spominih hitro minil. Dan je bil lep in nisva si delali sile. Pot se je hitro prevesila navzdol, vse do Poncale. Prečila je cesto, ki pelje proti Vojskemu ali Predmeji in krene v nasprotni breg. Pot je prehajala v stezo, steza v pot, v zavetju mladih bukev je bila znova pomladna svežina. Pot se je dvigala in spuščala, vas sva opazovali z druge strani. Spustili sva se do asfaltirane ceste, po dveh zavojih pa naju je oznaka ponovno usmerila navzgor do Črnega vrha. Pot za zidom sicer ne vodi čez vrh, vendar sva morali pred zaključkom

Lokvarska planota s poti na Črni vrh
Foto: Olga Kolenc

poti še enkrat pogledati, kaj se dogaja v Čepovanski dolini. Nič ni bilo, neveste so si že nadele predpasnik.

Stanov rob ali "Čakajoč Godota" (medveda)

Stanov rob je kot skriti zaklad. Nedaleč stran od Lazne in Loke je, a skrit, da ga zlepa ne najdeš. Zaman sva iskali oznak, čeprav je vse skupaj zelo enostavno. Lepa gozdna pot nam v smeri Poldanovca že za prvim ovinkom na levo pokaže odcep, ki nas na hitro popelje v samo osrčje divjine. Ko že malce podvomiš, kam sploh greš, se pot, ki je namenjena odvozu lesa, naenkrat konča. Slabo markirana steza, ki iz Lazne po severni strani strmih pobočij vodi na Poldanovec, nas kmalu usmeri na razgledni rob.

Iskali sva Stanov rob, o njem pa niti sledu. Za nekaj raztežajev sva se spustili po stezi za Poldanovec in iskali rešitev. Ne, to ni prava pot, treba bo nazaj. A glej ga zlomka, le nekaj korakov nazaj proti robu pobočja se skozi goste bukove veje prikaže on. To je lahko samo Stanov rob! Ozek razgaljeni hrbet, priraščen v gornji greben, drzno pada v temno globačo. Obrnili sva se na levo in preko manjše vzpetine že stali na razgledišču. Globoko sem zajela oster zrak, ki je zarezal skozi praznino. Visela je nad dolino Trebuše in se kot voda, ki nima oblike, dvigala preko planot vse do belih gora. Nebo je bilo pomladno motno, v smeri Poldanovca je že grozil velik oblak. Nič zato, danes je tako ali tako

takšen dan, ki ni primeren za večje podvige. Moker raz, ki se bohota s pravkar cvetočim sviščem, preveč predrznim grozi, da bodo brez padala pristali nekje v Trebuši. Poiščeva vsaka svoj kot, kajti preveč je lepo, da bi se nama mudilo. Prav tu bi lahko postali Didi in Gogo,¹ kjer bi v modernem opustelem svetu v svoji majhnosti čakali na odrešitev.

Dolina Trebuše pod nama je ždela v tišini, prav tako tudi moja Vojskarska planota nad njo. V prepadnih policah na levi je zašumelo in nekaj kamnov je v hipu zgrmelo v globel. Trop gamsov je elegantno našel prehod in izginil.

V smeri Poldanovca se odpira še en pogled, ki je v tem trenutku, tukaj in zdaj, skoraj neopisljiv. Na nazobčanih razih, ki so videti, kot bi jih pravkar ustvaril vulkan, se igrajo svetlobe. Vlažne senčne zajede temnije, črnijo. Ostri robovi nam dajo občutek, da jih bo pravkar odplaknil naliv. V odsevu razprtega brstja ter v igri senc in svetlob, svet vzdolž razov tone v abstraktnih motivih. V takšnem okolju dan najde novo ime, čas drugačno dimenzijo. Lahko bi nadelali lepe udobne poti, Slovenija bi lahko postala en sam narodni park, a takšne želje so še samo utopija. Rojeva se novo vprašanje, ali bi bil potem takšen kotiček še to, kar je zdaj. Zagotovo s tega roba ne bi več pogledovala navzgor proti Velikemu Češevniku, ali je tista temna lisa tam zgoraj medved ali ni. Darja me je modro potolažila, da

¹ Glavni osebi v Beckettovi tragikomediji *Čakajoč Godota*.

medved ob takšni uri počiva. Škoda, ker nisva imeli razpršila. Nato je zašumelo v listju pod robom in znova utihnilo. Bolj za zabavo kot zares sem ponovno pogledala navzgor, tista lisa je bila še vedno tam in nikamor se ni zganila. Potem sva modrovali, kako bi bilo, če bi pa res prihlačal od nekod. Bi bilo enostavno slediti pravilom? Lahko se delaš mrtvega, dokler ležiš na kavču, ko pa te mrcina tudi dejansko ovohava, cedi slino in preverja, ali si sploh še užiten, je pa to druga pesem. Po dolgem postanku bi naju skoraj zazeblu in odpravili sva se v smeri tiste velike rjave lise, Godotu naproti.

Veliki Češevnik, 1324 m

Na spletu piše, da o vrhu ni nobenih informacij. Potem le izbrskam nekaj fotografij in kratek opis pohodnika, ki je na koncu zapisal tako: "Takole, Veliki Češevnik – videl sem te trikrat: prvič, zadnjič in nikoli več." Ja, ta je pa poštenal! Pa pojdiva, enkrat ali trikrat, saj ni važno. Prideva, kamor prideva. Tako sva se vrnili do male jase in sledili že povsem zarasli gozdni poti na desno, ki pa se je v gozdu kmalu končala. Stali sva in gledali, kje bi bil kakšen vrh, kateri koli vrh, kajti dan je bil še dolg in po zaužitju kozje skute, rozin in pršuta sva imeli tudi dovolj energije. Čez zračno pobočje visoko nad nama je vodila pot, videti je bila široka za kamion, a nisva vedeli, kje se začne, kako priti do nje. "Nič, greva na slepo, če ne bo šlo, se bova vrnili v smeri prihoda."

Pretikaje skozi vejevje polomljenih bukev, pa tudi takšnih, ki se kot v pragozdu same spreminjajo v prah, sva prišli na nekakšen plato, na konec prej videne ceste. Svet, poln kontrastov. Pogled na levo je znova segel na Stanov rob, pa na greben nad nama, kjer se večno bojujeta sever in burja. Redke bukve, ki jih ni uspelo izruvat vetru ali uničiti žledu, v vseh držah kipijo v nebo. Skrivenčene so, ponekod si s prepletom grčastih vej dodajajo moč. Večne upornice, ki se z neustavljivo silo življenja oklepajo skalne podlage. To je svet, divji svet, to so naši Govci. To je naš skriti dragulj. Včasih so ga poznali le najbolj pogumni gozdarji in lovci.

Danes prihrumijo stroji, nadelajo cesto, dvigalo dviga hlode na kamion, kot da bi dvigalo peresa. Ne mislim, da je lahkó, da je enostavno. Le malokdo si še lahko predstavlja, kako je potekalo ročno spravilo lesa, od podrtja drevesa, obdelave in vse do spravila. Te zgodbe osebno poznam iz očetovih ust. Ko je zapadel sneg, nam je na topli peči nízal zgodbo za zgodbo. Tudi po mesec dni skupaj so spali v lesenih barakah, talili sneg in si kuhali močnik. Napol sede, napol leže so ob podtikanju polen na ogenj, zaviti v stare koce preganjali noč, ki je tu zgoraj peklensko surova.

Gozdna cesta tako lepo vijuga skozi gozd, da skoraj pozabiš, kje si. Pobočja Velikega Češevnika postajajo vse bolj kamnita, bukve na izpostavljenih mestih napanjajo kite. Svet se pod cesto skoraj

povsem umiri, mestoma se razleze v male zelene oaze. Gozd je miren in zračen, skoraj pravljichen. Zatišje ponuja mehko udobnost. Bukve spokojno razpirajo liste, njihova stebela so ravna in gladka. Cesta se je kmalu malce spustila in pod seboj sva zagledali še eno, glavno gozdno cesto, ki vodi na Poldanovec. Zavili sva ostro na levo in navzgor, zdaj po ožji, že s travo zaraščeni poti. Svet v zatišju je bil vse bolj zelen in mehak. V zgornjem delu se je pot obrnila skrajno levo, kjer se je prav kmalu tudi končala. Pobočje je prekrival čemaž, tako velik in toliko ga je bilo, da mi je voda z listov zalila obutev. Dež je čisto na rahlo pršel, tisti pravi dež, na katerega seješ solato. Po brezpotju sva se prebili na vrh, ki je kot od vetra razkuštrana pleša. Drevo, ki pade, tam tudi strohni, kar pa vztraja pokonci, vztrajno lovi ravnotežje. Velike skale, gosto grmovje in nikakršen razgled nas vseeno ne puščajo hladne. Tudi divji raztresen košček sveta nosi naboj, morda tudi že izrečeno misel: prvič, zadnjič in nikoli več! Ne more biti vedno vse samo lepo, razen če si malce "zadet". Nato sva zagrebli v koprive in čemaž, ki so tam zgoraj, razen seveda od tistega, kar pada z neba, stoodstotno bio. Tudi piksen od *pira* in drugih plastenik ni bilo, to pa ima zame zelo veliko ceno! Dež je ponehal in skoraj bi se razjasnilo. Vrnili sva se nazaj do glavne gozdne poti in se po njej sprehodili še do Mojske drage. Vrnitev do avta, ki naju je čakal ob cesti za Lazno, nama je zaključila še eno pot, eno lepo "trnovsko" pot. ◉

informacije

Pot za zidom – krožna pot okoli vasi Lokve, Goriško, Notranjsko in Snežniško hribovje

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Oprema: Običajna planinska oprema.

Višinska razlika: Skupaj 370 m

Izhodišče: Parkirišče pri gostišču v središču vasi Lokve, 965 m.

Koča: Planinskih koč na opisani poti ni.

Časi: 2.30 h (krožna pot)

Opomba: Z vzponom na Črni vrh in na Školj se tura podaljša za dobro uro.

Sezona: Vsi letni časi.

Vodnik: Spletni strani www.planota.si/en/kraji/lokve/ in www.novagorica-turizem.com/pespoti/.

Zemljevid: *Nanos, Trnovski gozd, Idrijsko in Cerkljansko hribovje*, PZS, 1 : 50.000.

Opis: Krožna Pot za zidom lahko začnemo na Skokovem vrhu, kjer se cesta prevesi v Čepovan, ali na Poncalu, ki je ob cesti za Predmejo na koncu vasi, ali v Cibji vasi, ki leži v smeri ceste proti zaselku Lazna.

Če pot začnemo na Skokovem vrhu, nas ozka steza usmeri na sever, na pobočje

Velikega vrha ali Škola, 1190 m. Sledimo oznakam za krožno pot (Knafeljčev planinski znak z dodano črko Z). Pot, ki ima zgodovinski pomen, nas kmalu popelje nad vas Lokve. Nad nami se kmalu odpre manjša čistina, čez katero se lahko po brezpotju povzpemo do markirane steze, ki vodi na vrh. Pot nadaljujemo proti Cibji vasi do ceste za Lazno. Oznake nas kmalu usmerijo desno na stezo, ki se dviga skozi gozd in nad pobočja nekdanjih smučišč. Za pobočji se steza prevesi navzdol skozi gozd do gozdne ceste, ki vodi do Poncala. Prečimo cesto za Predmejo in se dvignemo v nasprotni breg nad vasjo. Ponekod po stezi, ponekod po gozdni poti, ki potekata v senci dreves, se spustimo do asfaltirane ceste Nova Gorica–Lokve in ji sledimo do prvega ovinka. Tu nas markacija znova usmeri navzgor skozi gozd, v smer 1066 metrov visokega Črnega vrha, na katerem stoji televizijski in radijski oddajnik. Zaradi obsežnih razgledov je vsekakor vreden obiska. Pred nami je le še kratek spust do izhodišča na Skokovem vrhu.

Najtežje pristopen tritisočak v Dolomitih

Hohe Gaisl/Croda Rossa d'Ampezzo

Vladimir Habjan

So ture in so Ture. Včasih je tako, da se tega niti ne zaveš takoj, pač pa šele po določenem času. Če sem se nekaj dni po vzponu še spraševal o smiselnosti le-tega, si postavljal vprašanja, kaj mi je bilo, da sem se odločil za turo na povsem rdečo in odročno goro, se prijemal za glavo ob žvižgajočih kamnih, ki so leteli mimo moje glave, eden pa me je celo zadel, se komaj spočil od 17-urne kalvarije, so se po letu dni zadeve postavile v pravo luč in postale bolj jasne. Zdaj ni več dvoma: to je bila odlična Tura.

Grabim za oprimke in si močno želim doseči rob grebena, da bi končno videl, kaj je za robom. Pričakujem seveda vrh. Za nami je več kot šest ur plezanja v strmi steni, po ostrih razih in grebenih, ploščah, policah, grapah in kaminih, rdeči skali in drobirju ter zamudnega iskanja prehodov. Seveda bi se na vrh dalo priti tudi prej, a trije nismo najbolj hitri. Sopihačo se primajem do roba in ob pogledu najprej osupnem. To še ni vrh! Križ se sicer že vidi, a takoj mi je jasno, da do tja vodi

oster, razbit in izpostavljen greben. Pa koliko časa bomo še lezli do tega vrha, se sprašujem?

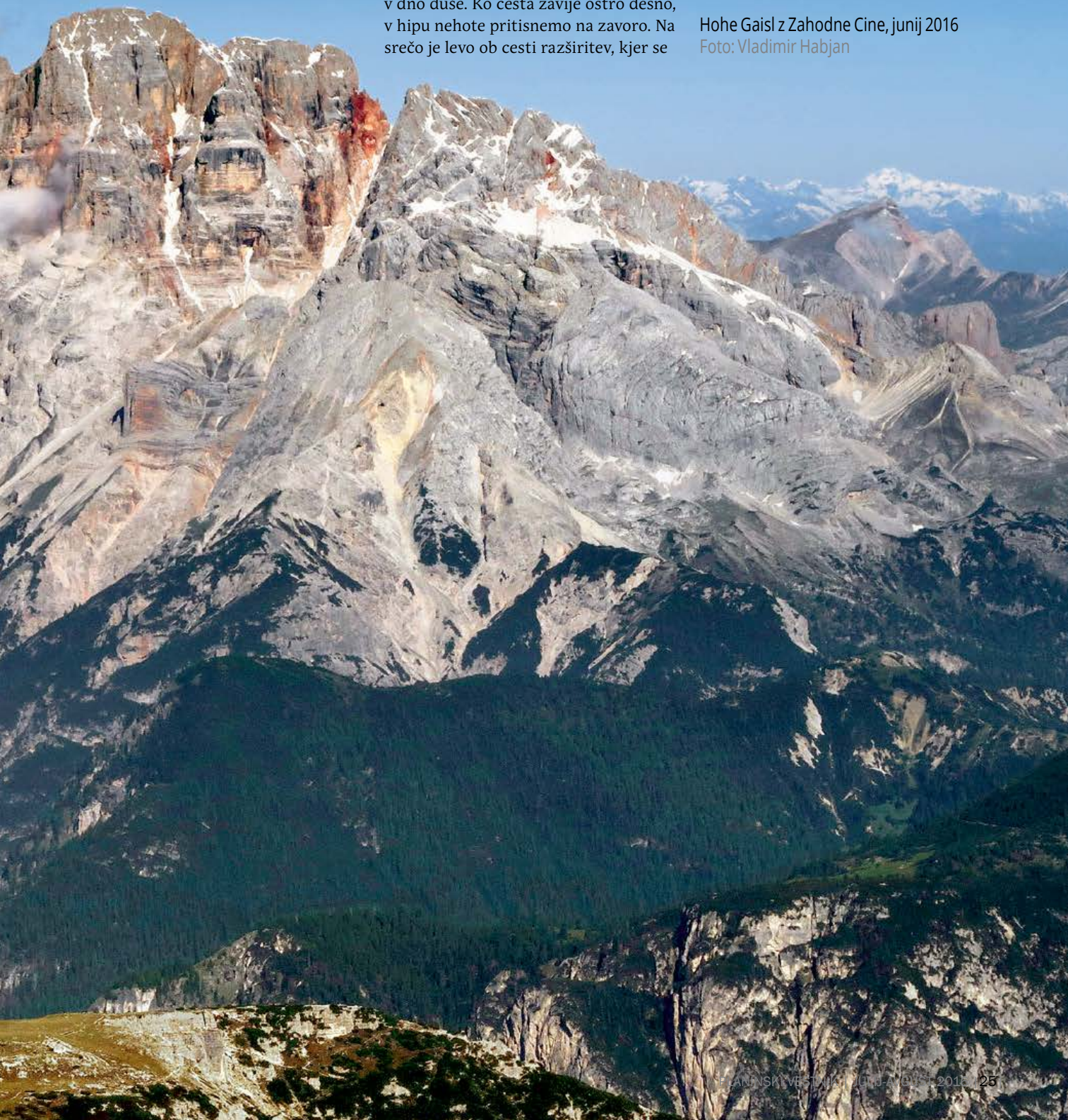
* * *

Vse se je začelo z mojim dobrim prijateljem Andrejem Mašero, pravzaprav njegovim občudovanjem te gore. Le kje leži ta gora in od kod takšno povečevanje? Takole piše o njej v knjigi, v kateri jo je postavil celo na naslovno stran: "Ko se prvič peljemo od Dobiacca/Toblacha proti Cortini, doživimo takoj za Carboninom/Schluderbachom prizor, ki nas z edinstvenim veličastjem presune v dno duše. Ko cesta zavije ostro desno, v hipu nehote pritisnemo na zavoro. Na srečo je levo ob cesti razširitev, kjer se

lahko ustavimo in v miru občudujemo fantastičen razgled na mogočno goro, ki se z divje razbrzdanimi stenami v vseh možnih odtenkih rdeče barve dviga nad zelenimi gozdovi v nebesno modrino. Kakšni barvni kontrasti, kakšna gora, kakšna pretresljiva, skoraj surova lepota! Da – taka je Croda Rossa d'Ampezzo, tak je Hohe Gaisl; nemško ime vsekakor zveni bolj ustrezno videzu tega najtežje pristopnega tritisočaka v Dolomitih."¹

¹ Andrej Mašera: *Dolomiti, sanjske gore*. Planinska zveza Slovenije, 2009.

Hohe Gaisl z Zahodne Cine, junij 2016
Foto: Vladimir Habjan

1

Kaj bi torej še hotel? Gremo na pot! A kaj ko je v opisih toliko klicajev in opozoril. "Izredna dolžina ture, veliki napori, hude tehnične težave, pogosto krušljiva skala ter samotno in divje okolje jo uvrščajo med dolomitske *grandes courses par excellence*," pravi Mašera. Predvsem sem si zapomnil, da plezaš po kaminu, kjer se nimaš kam umakniti, ko naveze pred tabo mečejo kamne. Zato sem željo po tem vzponu enostavno odrinil. In potem smo se lanskega avgusta z Ireno in Urošem vozili v smeri Dolomitov. Naš cilj je bil ali Piz Popena ali Zahodna Cina ali ...

"No, kam potem gremo?" sta me vprašala med vožnjo.

"Hohe Gaisl!" sem odsekal. Zdaj ali nikoli, sem si mislil.

Irena in Uroš sta se spogledala in oba brez negotovanja prikimala. Tako smo soglasno prišli do sklepa. Še zdaj si ne znam razložiti te svoje odločitve, a tako je pač bilo. Ko se enkrat odločiš, ni poti nazaj.

Proti večeru smo se pripeljali na travnato uravnavo Pratopiazza na skoraj dva tisoč metrih višine. To je na vzhodni strani gore, ki je bila že v senci. Res je mogočna, kakšno obzidje!

"Presneto," sem zatulil, "nimam kartice!" Irena je samo zmajevala z glavo. Takšna tura, pa brez fotoaparata!

"Za fotko?" je mirno vprašal Uroš.

"Ma ja."

Potem je nekaj pobrskal po svoji opremi in rekel: "Poskusi s tole." V roke mi je porinil malo kartico SD.

"Kako," sem bil začuden, "imaš dve?"

"Ja, še rezervno sem vzel s sabo."

"Ojej, tvoj dolžnik bom," sem odvrnil.

Sprehodili smo se do bližnjega gostišča, kjer je Uroš kupil zemljevid, obenem smo opazovali okolico in predviden potek poti. Skuhali smo si večerjo, pripravili opremo in spakirali nahrbtnike ter kar na parkirišču, ki je bilo dokaj prazno, utonili v spanec.

Hohe Gaisl spada v skupino Brajiških Dolomitov severno od Cortine d'Ampezzo. Običajni pristop na goro vodi z vzhodne strani po smeri, ki jo je leta 1883 preplezal J. von Schlögel Eherenkreutz pod vodstvom vodnika Michaela Innerkoflerja. Ocena težavnosti vzpona je AD+ (IV-, III+/II, III). Če pojasnim, IV- je najtežje mesto, celotna smer ima oceno II, III, dolžina smeri je okoli 600 metrov, splošna ocena težavnosti pa AD+. Ta smer je daljša in

1 Ko se je zdanilo, se je pred nami pojavila rdeča stena. Foto: Irena Mušič Habjan

2 Ključno mesto, strmi kamini, ki nimajo obvoza. Foto: Vladimir Habjan

tehnično težavnejša, kot so jo opravili prvopristopniki leta 1870 skozi ozebnik v zahodni steni in po severnem grebenu, velja pa za manj nevarno in krušljivo. A ko pogledamo to goro, si ne znamo niti predstavljati, kje bi se v tem rdečem kolosu sten, stolpov, grap in žlebov sploh dalo priti na vrh. No, ja, bomo videli. V zgodnjem jutru smo že tipali pot do krnice Cadin di Croda Rossa, kjer se začne vzpon. Zgodna ura je pomenila, da smo dobesedno tipali v temi, pristop je namreč brezpotje. Z nekaj sreče sem dokaj hitro vbodel pravo smer in se začel približevati krnici ravno v trenutku, ko jo je, že tako ali tako rdečo, obsijalo jutranje sonce. Kot bi bil sredi vulkana z žarečo lavo. Stisnjeni v kot med tremi stenami smo se na grušču opremili. Zdaj bo šlo zares. Na malce tesnobe smo pričakovali vzpon. Po strmi rdeči grapi, kjer nam je noge odnašalo na trdem ledu pod gruščem, smo dosegli manjšo ploščad. Nad nami so bile stopničaste skalne

kaskade. Videti je bilo lahko, a v resnici je bilo tako krušljivo, da se v tem izpostavljenem svetu nisem najbolje počutil. In že smo vlekli vrv na plan. Na vrhu kaskad nas je pričakal svedrovec, torej se tu varujejo tudi drugi.

Stali smo na široki polici sredi rdeče stene. Kam naprej? Vroče je postajalo, bili smo na vzhodni, sončni strani gore. Krnica je bila že sto metrov pod nami. Nikjer ni bilo nobenega človeka, kar nam je bilo silno všeč, bo manj nevarno zaradi padajočega kamenja. Opis nas je vodil prečno levo do strmega žleba, kjer smo zavili navzgor. V dveh raztežajih smo se vzpeli v lažji svet, iz žleba pa smo splezali po izpostavljeni polički, v kateri so bili trije klini. Po ploščah, prekritih z drobirjem, smo morali biti nadvse previdni. Pred nas se je postavila strma stenica. Uroš jo je napadel kar naravnost. Meni je bil ta del najtežji, čeprav ocenjen "le" s III+, plezati si moral namreč precej na moč, meni pa tehnika včasih tudi pomagaja. Ko sem se na zgornji terasi ozrl navzgor, sem spet opazil: strma stena, prepredena s temnimi kamini, kjer si je bilo kar težko predstavljati pot naprej. Tu je torej ključno mesto vzpona, kamin IV-.

Spet je Uroš potegnil, midva pa za njim. Tokrat je šlo precej lažje, a kamini so se kar vlekli, ni jih bilo konca. Tipali smo, iskali prehode, čas pa je tekkel.

A kot vedno do zdaj se je Uroš natančno pozanimal za opis in zavil nekam v desno, čeprav je bilo meni videti lahko tudi naravnost. Na moja vprašanja niti ni kaj dosti odgovarjal, pa še prav je imel. Desna varianta se je izkazala za uspešno in izplezali smo na široko polico. Zdaj smo goro obkrožili na južno stran in se znašli v rdeči kotanji. Na obzorju so se odkrivale gore, a ni bilo časa za razgledovanje, poleg tega je bilo malce mrčasto. A bolj pomembno je bilo, da je dan stabilen in ni bilo kakih možnosti za nevihte. Vzpeli smo se do rdeče škrebine. Pred nami se je odkril strm raz. Še vedno ni bilo videti prav lahko, poleg tega bi po tolikem času plezanja že pričakoval vsaj obrise vrha. A nič od tega! Uroš je spet potegnil naprej, še smo se varovali. Za tak način napredovanja smo se zmenili že vnaprej, saj se je zdel najhitrejši. Imeli smo dve vrvi, na vsaki je bil eden. Za prvim raztežajem še vedno ni kazalo nič obetavnega. Pogledovali smo na uro, bilo je že čez dvanajst, nismo bili ravno hitri in skrb se je zažirala v nas.

A nismo obupali, čeprav je vsak pri sebi prav gotovo pomislil tudi na sestop. Uroš je tipal naprej in po nekaj iskanja smo se znašli na majhni ploščadi. Še preden smo zložili obe vrvi, sem se pognal v strm žleb in splezal na naslednjo polico. Z nje sem za robom našel nov žleb in se spet pognal navzgor. Strmo je bilo, tudi izpostavljeno, a mene je tako vleklo naprej, da se nisem kaj dosti oziral nazaj. Kaj bo gori, se bo končno odkrilo kaj bolj obetavnega? Vse do zdaj nismo naprej videli prav ničesar.

Končno lažji svet! Kakih sto metrov nad mano se je odkrival greben, tam bo gotovo vrh. Uroš je prisopihal za mano in omenil, da tole pa ni bilo ravno najbolj varno, česar sem se zavedal tudi sam, saj se nismo nič varovali. A takega sveta smo le vajeni in se počutimo varne.

* * *

In zdaj stojim na tem ozkem grebenu, vrha pa še vedno ni! Pa to je res zelo čudna in zagonetna gora. Kakšen nažagan greben! Potegnem naprej in vmes komentiram, ne le s prijaznimi besedami, kakšni so prehodi. Na koncu se izkaže, da ni tako hudo, je pa res, da nisem nikoli vedel, ali me bodo stopi sploh držali ali ne. Mene je prečenje

3 Na južni strani smo se znašli v rdeči kotanji, kjer smo se usmerili v škrbino na desni. Foto: Vladimir Habjan

4 Razbit, krušljiv in izpostavljen vršni greben Foto: Vladimir Habjan

spominjalo na greben Široke peči, kjer je tudi vse votlo in izpostavljeno. Uroš in Irena sta naredila kar vravno ograjo, bo lažje za nazaj. Zelo pametno. Na vrhu si privoščimo le kratek počitek. Ura je namreč pol treh! Strašno smo pozni. V vpisni knjigi je komaj po pet zapisov na leto, med drugim leto nazaj Reinhold Messner. Pa dva Slovenca, njun opis ture smo objavili tudi v PV.² Le malo se zadržimo za malico, fotkanje in že se poženemo nazaj.

* * *

V trdi temi stojimo pred hotelom na cesti blizu izhodišča. Sedemnajst ur je za nami, od tega trinajst ur plezanja. In spuščanja po vrvi. Devet spustov, od tega šest 60-metrskih. Na srečo smo bili sami na gori. Nevarni smo bili le sami sebi. In malo je manjkalo, da se to tudi ne bi zgodilo. V enem od spustov sem se prehitro odvezal in plezal navzdol, da bi moja kolega čim prej prišla do mene, mimo mene pa so frčali kamni. Ni bilo ravno najbolj pametno. Kaj če bi me kakšen zadel? Bi me kar odbilo čez prepad. Ko sem se skrtil za stenico, sem samo za hip pogledal, kje je Uroš, pa mi je v ramo trdo priletel kamen. Kaj če bi deset centimetrov bolj levo, kjer je obraz? Hm, nevarna gora. A zdaj smo v dolini in želim si le še piva, da potešim žejo in da nazdravimo. Uroš vpraša v hotelu, a točijo le za goste. Gostišče, kjer smo bili včeraj, je že zaprto. Kaj zdaj? Kje dobiti zasluženo pijačo? Samo čevlje sezujemo in že se odpeljemo v dolino. Proti enajsti gre, ko se ustavimo v nekakšnem penzionu. Za malim šankom je še nekaj ljudi. "Se da dobiti pivo?" vpraša Uroš po nemško. "Seveda," odvrne starejši gospodar. Super! "Potem bi pa dve točeni pivi in ledeni čaj!" Točaj postavi pred Uroša in mene pivo, pred Ireno pa ledeni čaj in se nam prijazno nasmehne. Ko pa Irena ponudi ledeni čaj Urošu, sama pa zagrabi veliko točeno pivo in skupaj nazdravimo, se mu nasmeš razširi do krohota. Nam pa tudi! ●

² Leopold Kržišnik: Izjemen tritisočak v Dolomitih. *Planinski vestnik* 5(2010). 22-25.

Krimpanje¹ in džemanje² v rdečih previsih

Plezanje v narodnem parku Zion (Utah)

Sara Jaklič

Že nekajkrat sva se pogovarjali, kako bi bilo, če bi eno ali več noči prespali v steni. Vsekakor mora biti noro spati sredi stene, medtem ko so pod tabo mestne luči in ljudje, ki spijo v toplih in mehkih posteljah. Odločili sva se, da idejo uresničiva kar na potovanju po Ameriki.

Takoj naju je premamila 1000-metrška stena Mt. Kinesawe in odločili sva se za smer Tatoween. V opisu je pisalo, da je nad četrtem raztežajem bivač za štiri osebe, kar je pomenilo, da nama bo kar udobno – tudi če bi si morali prostor deliti še z dvema fantoma. Predhodno sva morali svoj večdnevni odhod v visoko steno "prijaviti" lokalnim šerifom, kar naju je stalo dobrih dvajset dolarjev. Priprave so se začele že nekaj dni prej, ko sva po več neuspešnih poskusih končno našli dovolj vzdržljivo *prasio* za vso najino opremo. Z nama naj bi šla sicer samo do četrtega sidrišča, pa vseeno. Dva zavojčka *soup with noodles*,³ nekaj energijskih ploščic in pet litrov vode je bilo vse, kar sva vzeli s seboj. Če se le da, se drživa načela *light and fast*.⁴ Obvezen del opreme sta bili seveda tudi puhasti spalni vreči in plezalna oprema, ki spada zraven. Vse skupaj sva razporedili v dva nahrbtnika in jo s palicami v rokah mahnili proti steni. V plezalnem vodniku je pisalo, da za dostop pod smer potrebujeva dve uri. Z zgubljanjem vred in iskanjem poti, ki je ni bilo, sva potrebovali dobre tri. Nisva bili zgodnji, ker sva imeli "itak za splezat samo štiri raztežaje".

Pod vstopom v smer so naju pričakale še zapakirane skuše, pogled na prvi raztežaj pa je bil videti prav strašljiv. Z veseljem sem ga odstopila Mariji, ki ga je, dolgono kot je, v razkoraku brez težav preplezala. Malo nerganja in pritoževanja čez vroče sonce, pa sem bila na sidrišču tudi jaz. Po Marijinem polurnem poskušanju, da bi *prasio* s škripcem spravila do naju, sem jo ustavila in sva jo raje s skupnimi

močmi potegnili gor. Sledili so še trije raztežaji in ob mraku sva bili na prostoru za bivač. Sami! Odvezali sva se z vrvi, ki sva jo imeli nato za spalno podlago, se zavili v spalni vreči, spili čaj in ob goveji juhici uživali v romantičnem večeru. Zjutraj sva pojedli vsaka svojo ploščico in za dobro jutro sem vse svoje moči pustila v 50-metrskem raztežaju s počjo, kamor ni šla ne roka, ne prst. Po celodnevem plezanju streh in *off-widtha*⁵ sva se za konec uspešno zbasali čez vsa ključna mesta in se začeli spuščati po vrvi. Po desetih spustih in pomanjkanju hrane sem se skoraj odpela s sidrišča in hotela zakorakati po polici v upanju, da bi rešila vrv, ki ni in ni hotela priti za nama. Marija me je nakurila, kaj presneto mi je padlo na glavo, da se takole odvezujem?! Hitro in s poklapanim pogledom sem se privezala nazaj. Po dolgoletnem vlečenju se nama je utrnila ideja: "Kaj pa če je treba vleči drugi konec vrvi?" Bravo punc! Čez pol ure sva že bili pod smerjo, prijetno utrujeni, izmučeni in lačni. A še vedno ne dovolj za skuše, ki še kar čakajo na plezalce, da jih vržejo v lačne trebuhe. Za smer sva potrebovali več časa, kot sva načrtovali, zato sva ob sestopu prižgali čelni svetilki in se po grušču odpravili proti dolini. Nekaj časa nama je šlo odlično, čeprav se mi je zdelo malo sumljivo, ker je bilo enostavno preveč odlično. Potem pa sva se ustavili nad prepadnimi klifi.

"Jah, nič, Sara, po mojem je bolje, če kar tukaj prespiva, spodaj se nič ne vidi." Mlajša je ubogala starejšo in izkušenejšo soplezalko. Še ena noč, ki sva jo brez hrane in vode prespali na vrveh. Še dobro, da Marija govori v spanju, da je tudi meni vse skupaj hitreje minilo. "Sara, a mi lahko prosim nehaš svetiti v glavo?!"

"Meri, to nisem jaz, to je luna!" Dolgčas nama ni bilo. Naslednji dan okrog poldneva sva že bili v kampu, se stuširali in nato poležavali na soncu. Zvečer sva se odločili, da bi se bilo po enem tednu "odklopa" lepo javiti domačim. Marijo je presenetilo sporočilo njenega očeta: "Marič, iščejo vaju *rangerji*, čimprej se javi." Uboga očeta doma celo noč nista spala, ker njuni edini hčerki nista vedeli, da morata po končani turi (ki je trajala dlje, kot je bilo predvideno) javiti *rangerjem*, da sta se srečno vrnili. Vsaka šola nekaj stane. Dvajset dolarjev je še kar ugodno! ◉

Smer Tatoween (VIII-, 1000 m) sta 2. 10. 2014 plezali Marija Jeglič (AO Ljubljana-Matica) in Sara Jaklič (AO Kranj).

Vse svoje moči sem pustila v 50-metrskem raztežaju s počjo, kamor nista šla ne roka ne prst. Foto: Sara Jaklič

¹ Iz crimp (ang.) – zaprt plezalni prijem na strešico.

² Iz jam (ang.) – gvozdjenje roke v poč.

³ Juha z rezanci.

⁴ Lahki in hitri.

⁵ Poč, ki je preširoka za gvozdjenje rok in preozka za gvozdjenje nog ali telesa.

Kako sem nekoč hotel osvojiti vse tisočake

Vročina v gorah

Peter Muck

Spodbujen od vročinskega vala v juliju 2015 sem se spomnil na nekatere dogodke, ko sem imel v gorah z vročino dramatične in poučne izkušnje. Če se vse življenje potikaš po hribih, seveda opaziš, da ti tudi odpornost proti vročini z leti zlagoma peša. Tega dejstva se nekajkrat nisem zavedal, pa se mi je zgodilo to, kar opisujem v malo bolj obširnem uvodu o dveh bolj ekstremnih primerih.

Moje telo se je z leti uprlo težjim gorskim podvigom in bil sem naveličan vedno istih vrhov. Zato sem si zadal nalogo, da bom obiskal vse vrhove v Sloveniji, visoke čez tisoč metrov, na katerih še nisem bil. Kmalu sem spoznal, da sem si zadal preobširno nalogo, ki tudi kar se naporov tiče ni od muh. Vsako soboto in nedeljo sem rinil v neznane kraje, se zgubljal v grapah in se vzpenjal

na napačne vrhove. Izmišljal sem si tudi direktne strme pristope izven običajnih poti na meni že znane gore. Kmetje so me začudeno gledali na delu v gozdovih, pa tudi gorniki, ko sem prisopihal na vrh iz neobičajne smeri. Uporaba pohodnih palic se je takrat šele uveljavljala, tako da sem bil večkrat tudi brez njih. Včasih je šel z menoj kakšen naiven spremljevalec ali spremljevalka. Posebno slednje so s precejšnjim nerazumevanjem

sledile mojemu vzponu po zelo strmih travah, skozi robidovje, gosto zaraslo grmičevje in podrta debla. Posebno hudo pa je bilo, ko so vse opraskane, umazane in razkuštrane ugotovile, da na vrh vodi tudi lagodna markirana pot.

Nenavadne in premočrtne pristope sem si zadal tudi zato, ker so imeli pridih prvenstva. To mi je ostalo še iz časov, ko sem *plezari*. Moji sodobniki so v letih po drugi svetovni vojni kot za stavo klepali prvenstvene smeri, jaz pa sem jih imel zelo skromno bero. Pri mnogih od prvenstvenih smeri je bilo tudi tako, da so nastale prvenstvene zaradi slabe orientacije in je nadobudni plezalec zašel iz klasične smeri. Ko je to ugotovil, se je hitro napihnil in se potrkal na prsi: "Ha, ha, ta smer je težja za celo stopnjo od tistega *drekca pekca* od šodra na levi strani."

Nagnjenje, da lezem v neznanu, je tudi slab nadomestek za moje mladostne težnje, da

vleče v nedogled. Že pri drugem ovinku na zahodni strani sem se odločil, da jo *užgem* kar po travah naravnost na greben, saj bom na kamniti mulatjeri porabil preveč časa. Ta odločitev bi bila modra, če se ne bi zgodila v poletnem času pri opoldanskem soncu. Golo travnato območje je bilo po svoji legi skoraj ves dan izpostavljeno neposrednim sončnim žarkom.

Že kmalu sem ugotovil, kako se počuti osa, ki pade v med. Iz mojih meč je izginjala energija. Vlekel sem se po travah kot smrkelj in tem travam ni bilo videti konca. Čudno, da sploh nisem imel občutka, da je nevzdržno vroče. Zdelo se mi je, kot da se je nebesni obok utelesil v neprijetno grozečo snov, ki me je uklenila, mi ovirala gibanje in mi vzela vso voljo ter moč do naslednjega koraka. Vendar moja trma ni popustila. Da bi laže prenašal slabo počutje, sem stavil s samim seboj. To je potekalo takole: pred seboj sem si na pobočju izbral za cilj večji šop trave, skalo, grbino itd. Ocenil sem, koliko mučnih korakov je do cilja. Nato

1 Kobilja glava in Jalovnik Foto: Mirko Bijuklič

2 Vrnitev je v celoti potekala po mulatjeri, na kateri so se mi vžgali podplati.

Risba: Milan Plužarev

sem ugotavljal, za koliko korakov sem bil v zmoti.

Končno sem dosegel greben. Odprl sem nahrbtnik, iz katerega je zasmrdelo po pregreti salami, ki se je nisem dotaknil. Posilil sem se s paradižnikom in jabolkom. Odpravil sem se naprej proti vrhu. Pot po grebenu sploh ni bila strma, toda le s težavo sem se vlekel naprej. Imel sem občutek, da se mi je kri v žilah sesirila. Težko sem premikal svoje okončine, dokler me ni pričakal vrh.

Z vrha sem se ozrl proti zahodu in zagledal slikovito orografsko stvaritev. Videl sem čudovito razčlenjene gore in doline. Ne vem, ali mi je toplotni udar pomagal k temu edinstvenemu pogledu. Greben, ki se je spuščal proti zahodu, me je vabil, naj grem naprej, da bom občutil sladkost poti v neznano. Na vrhu nisem imel volje in moči, da bi po karti proučil okolico. Sem kar obsedel, saj sem vedel, da je pod menoj zastražena italijanska meja. Z našimi graničarji pa takrat ni bilo dobro "češenj zobati". Ozrl sem se v konstrukcijo oddajnika, kjer sem opazil, kako se je od te grdobe luščila rja. Pogled na rešetko konstrukcije me je malo streznil in opomnil, da moram nazaj. Pri poznejšem obisku Kobariškega Stola se mi taka panoramska slika ni več ponovila, moji prekuhani možgani pa so si jo dobro

bi se z odmevnim vzponom uveljavil v alpinistični srenji, žal pa sem šel na šolanje izven Slovenije, tako da sem moral za nekaj časa prekiniti z gorniško dejavnostjo. Primer takih pohodov je Kojca, prav z levega brega vodotoka Bače naravnost do vrha, podobno sem se lotil Porezna, tokrat s spremstvom, od katerega sem bil deležen toče zaničljivih ogovorov in domislic.

Kobariški Stol

Izbira ciljev v okviru zadane naloge ni bila videti težavna, saj je bilo ciljev veliko. Ko sem obral bližnje hribovje, sem šel malo dlje. In se začudil, da na Kobariškem Stolu sploh še nisem bil. Odločil sem se, da ne bom kolovratil iz Kobarida po grebenu do vrha. Na zemljevidu sem videl mulatjero, ki se odcepi od ceste proti Breginju. Mulatjera se vije v okljukih na greben, kar naj bi bila nekakšna bližnjica, saj drugih možnosti takrat še nisem poznal.

Bil sem že malo pozen, toda poleti je dan dolg in ob vrnitvi ne bom imel težav. To sem si pač mislil, a izteklo se je drugače. S spočitimi meči sem se zagnal po tej mulatjeri, ki pa ima izredno majhen naklon, zato se pot med zavoji

Nenadoma me je prešinila misel, da bi lahko slekel še spodnjice.

Risba: Milan Plužarev

zapomnili. To sliko še vedno nosim v sebi in ko me zagrnejo spomini, si jo ogledam. Vrnitev je v celoti potekala po mulatjeri, na kateri so se mi vžgali podplati. Malokdo pozna ta pojav, do katerega pride, če imaš težke *gozzerice* in volnene nogavice, nog pa si pri počitkih ne prezračiš. Usedel sem se v avto in za debelo uro obmiroval brez misli in volje za karkoli. Leta pozneje sem premišljeval, zakaj se mi je *zgodila* tako lepa panoramska slika, in našel sem šepavo razlago tega pojava: pisatelj Irving Stone v biografskem romanu o Vincentu van Goghu opisuje, kako je slikar, zmešan od vročine v južni Franciji, slikal čudovite pejsaže.

Jalovnik in Kobilja glava

To sta manj znani gori v tolminskem predgorju. Čeprav nista visoki (1452 m, 1475 m), imata privlačen videz. Nista poraščeni z gozdom in poživljata alpsko vzdušje tega območja. Danes sta bolj obljudeni, saj sta priljubljeno odskočišče za jadralne padalce, nekdanj pa je bil to samosvoj svet, kamor je redko stopila gorniška noga. Torej ravno pravšnji cilj v okviru moje naloge.

Opisujem dogodek v zgodnjem poletju. To je čas, ko ima UV sevanje največjo moč in je treba upoštevati ljudsko

modrost: "Če je tako vroče, da onemijo črički, si poišči prostor v hladni senčki!" Seveda nisem niti za hip okleval, da bi zaradi vročine opustil mikaven vzpon. V nahrbtniku je klokotala velika čutara bezgovega soka. Vzpon iz naselja Selo po karti sodeč ne more trajati dolgo. Nad vasjo Selo sem se usmeril na gol greben in kmalu ugotovil, da mi je preklemsko vroče. Pojavila se je prva kaplja na nosu, ki ji je sledilo še veliko kapljic, te so se potem sušile na konicah mojih usnjenih *gozzeric*. Pisana planinska srajca je postala zrela za ožemanje in se je neprijetno lepila na golo kožo. Torej sem srajco slekel in jo razgrnil po nahrbtniku za sušenje. Nadaljeval sem po grebenu in naenkrat so se mi zdele še pumparice odveč. Slekel sem tudi te in jih razgrnil po nahrbtniku. Nadaljeval sem po žarko osončenem grebenu v samih spodnjicah. Premišljeval sem o svojem dopustovanju na morju, kjer sem po navadi obiskoval nudistične plaže. Nenadoma me je prešinila misel, da bi lahko slekel še spodnjice. Nikjer v tisti gorski samoti ni bilo žive duše. Tudi videlo bi se na daleč, če bi se le kdo pojavil.

Seveda, pomembno je bilo, da sem slekel še spodnjice, da ne bi na nudistični plaži tekal v belih *gatah*, ki porjavijo šele proti koncu dopusta na morju. Rečeno, storjeno in kmalu so v vročem vzgorniku na nahrbtniku plapolale moje bele platnene spodnjice, kakor da sem pripravljen na brezpogojno vdajo.

Nenadoma sem zaslišal zamolkel zvok in govorjenje. Iz nepreglednega delčka poti sta se kot duh pojavila dva člana zelene bratovščine, zapeta do vratu in s puško na rami. Seveda sem se močno ustrašil, saj bi me lahko ustrelila kot redko divjad, da bi potem v gostilni proslavljala eksotični ulov. Tudi začudil sem se. Jaz gol golcat v tej divjini, onadva pa zapeta do vratu?

Toda pušk nista snela z ramen. Prijazno sta pozdravila. Nista rekla: "Danes je pa vroče, kaj? Vsak si v teh vročih dneh pomaga po svoje," ali: "Ni slabo, če se na planinskem zraku malo prezračiš." Mrzlično sem proučeval njun pogled, v katero smer je bil usmerjen, vendar sta me gledala le strmo v oči. V njunem pogledu nisem opazil presenečenja zaradi mojega adamovega kostuma. Pa saj so lovci navajeni živali, ki nage letajo okoli. Mislim, da sta bila le malo zmedena, ker sta me vprašala, ali sem videl kakšno srno. V tem gorskem okolju pa verjetno ni srne. Pa če je, je prežvekovala svoj jutranji obrok nekje spodaj v gozdu v senci. Mogoče sta pa upala, da mi sledi še kakšna gola "srnica".

Meni je bil ta dogodek zopr. Že prej sem imel v spodnjicah tak občutek, da skrunim naravo, potem pa, ko sem bil še bolj izpostavljen, se je ta občutek povečal. Menim, da v lepoto gorskega sveta ne spada golota civiliziranega človeka. Imam občutek, da se s tem okrne skladnost in harmonija naravnega okolja. To je nekaj popolnoma drugega kot kip gole Venere v parku. Danes daje postava človeka zaradi tisočletnih vplivov civilizacijskih dobrobiti nenaraven vtis. Deformiran je tako ali drugače. Motijo nenaravna motorika in seveda ranljivost in občutljivost na vplive naravnega okolja. V gore bi spadal morda le kakšen zagorel dlakav človek nizke postave in izrazito mišičast. Okoli pasu bi imel ovit predpasnik iz krzna. Imel bi kuštravo pričesko, nizko čelo, vdrte oči in široke nosnice. Izza debelih ustnic (brez pomoči kolagena) bi štrlelo nekaj škrbastih zob. Iz ust bi smrdelo po mrhovini. Saj taki ljudje so se v sivi davnini že klatili po naši še neoskrunjeni naravi in so bili v bistvu tudi del nje.

Takoj ko sta lovca izginila iz vidnega polja, sem se kljub vročini takoj oblekel. To neljubo presenečenje mi je kajpak vzelo veselje do lepe in privlačne porjavitve. Srajca je bila že skoraj suha. In glej, v obleki sem se počutil bolj varno in domače kot prej, ko sem korakal gol in izpostavljen po grebenu. Imel sem občutek, kot da bi se zatekel v zavetje svojega doma. ●

Tu sem doma

Ko te pokliče stena

Zdenka Mihelič

Malo pred sedmo že stojiva pred vstopom v smer, vse v levi roki me še vedno boli od včerajšnjega padca, vendar stisnem zobe, ko se zjutraj navsezgodaj zbudim in preženem misli o tem, da morda ne bi zmogla dokončati smeri. Jože tega ne ve. Misli, da padec ni bil tako zahteven. Saj res ni bil videti. Drži. Toda današnja razbolela bolečina vseeno kljuva, kot bi roka doživela še močnejše bližnje srečanje s skalo in zategom vrvi prek levega ramena. On je samo srečen in zadovoljen nad preplezanimi raztežaji nove smeri v Škrlatici. Še od včeraj vriska, se mi zdi. In še vedno mi para živce, ker vriskati pa res ne zna.

"Greš ti naprej?" čisto preglasno za tole jutro zatuli čisto preblizu mojega ušesa. "Prav," si mislim in pokimam. Potipam čelado, ali dobro sedi na moji glavi, pregledam pas, ali sem ga dobro zategnila, plezalke na nogah potegnem čez peto, zategnem vozle, preštejem sisteme, si

steni pride na pamet, da bi kadil. Mislim si, kako sva različnih značajev in navad, kako drugače dojemava gore in njih veselosti, kako drugače se napolniva z energijo in kako različna je šele najina hrana – sama privržena hrani brez mesa že vrsto let, on brez klobase in

potem vrneva domov, k svojima družinama, k možu, k ženi, ki naju ljubeče spremljata in s katerima tako rada raziskujeva gore in vse tiste čudovite gorske poti. In oba tako rada po preplezani smeri stisneva drug drugemu roko: "Bravo, odličen/odlična si bil/-a, kako je bila pa tale smer lepa, sam užitek in lepota!" In čez nekaj časa potem zopet klic gora, ne, klic stene, ki pokliče, da se naveževa. Sicer pa kot da naju ni. Ni potrebe po druženju in razpravljanju. Le smer in stene naju pokličejo, da drug za drugim, pa vendar na isti vrvi, poprimeva za njene čvrste oblike, se potopiva v njene skrivnosti in zariševa novo brazdo kot čas starki novo gubo. "Glej me," se zasmeji pripravljen in kot iz škatlice. "Varujem! Pojdi in srečno še

Foto: Zdenka Mihelič

nadenem nahrbtnik – ker grem prva, imam lažji nahrbtnik, nekaj najnujnejših stvari, Jože se žrtvuje in nosi preostalo robo –, pogledam za vsemi metulji, ki mi veselo plahutajo na zankah pasu, za vsak primer si nadenem še par *jeseničanov*, ki jim že od nekdaj zaupam, in: "Kako je zdaj, Jože, si pripravljen?" Moški kot možki, bi lahko rekla, vedno zadnji, vedno ga je treba čakati, vedno moram priganjati in tudi tokrat ni nič drugače.

"Samo še malo mi daj, da tale čik do konca pokadim." No, saj, njemu še v

zaseke pa kosa kruha in kakšnega dobrega pršuta ne more, za slabe dni pa je dobra tudi *kekec pašteta* in ja, skoraj sem pozabila, kakšen priboljšek v čokoladi, če se le da in če jo že kje stakne, tudi ne sme manjkati.

Pa vendar eno je skupno, rada imava gore in prepade, rada imava te strme stene, razrite razčlembе hrapavih v nebo vpajočih plošč, ki jim ni videti konca, le njihov zapik v modrino na koncu da vedeti, da se nekje vendarle končajo – če ne drugje, v nebesih. In tja si vsi želimo priti. In oba se tako rada

v zadnjem delu smeri na našo kraljico lepotic!"

"Grem!" In že me več ni. Bolečino izklopim in se prepustim. Elegantno kot balerina ob valčku rahlega vetriča in ritma šumenja Pišnice nekje daleč v dolini premikam svoje noge, roke, telo sledi gibom, misli se prepustijo telesu in sodelujejo, srce občuduje in od sreče zadovoljno v sebi vriska – spet se je začela igra uresničenih želja in dokončanih poti in ciljev.

Tu sem. To sem jaz, tu sem doma. ◉

V organizaciji naj zavladajo mlade ideje in vizije

Pogovor z Andrejem Brvarjem

Vladimir Habjan

Andrej Brvar je bil predsednik planinske organizacije v letih med 1989 in 2001. Od 1983 do 1985 je opravljal funkcijo podpredsednika PZS, od 1985 do 1987 je vodil Izvršni odbor PZS. Pri Planinskem društvu Ljubljana-Matica je bil v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja aktiven v odseku za Gorsko stražo, nato pa v mladinskem odseku kot načelnik in član Upravnega odbora planinskega društva. V obdobju med 1975 in 1977 ter 1979 in 1981 je bil načelnik Mladinske komisije. Od leta 2010 je na čelu Nadzornega odbora PZS. Diplomiral je leta 1978 na Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo Univerze v Ljubljani z diplomsko nalogo Dinamika snežnih plazov, zaradi česar je nekaj časa deloval tudi v podkomisiji za plazove pri Gorski reševalni službi.

Andrej Brvar ima v planinski organizaciji nedvomno veliko izkušenj, poleg tega je v njej še vedno aktiven, zato je bil pogovor z njim več kot zanimiv. Z Andrejem se poznavata že dolgo, med drugim sva bila skupaj na enotedenski planinski šoli leta 1973 na Komni, zato se seveda tikava.

Koliko še hodiš v hribe?

Vsekakor je želja več kot realizacije. Posli so me v zadnjih desetletjih tako okupirali, da so prihajali na vrsto gorniški cilji, ki se jih je praviloma dalo spraviti pod streho v pol dneva. Ker pa poleg hoje rad tudi kolesarim, so cilji na ljubljanski mladinski krožni poti, v Polhograjskih Dolomitih in Škofjeloškem hribovju

pogosto doseženi na dveh kolesih. Res pa je tudi, da sedaj cilje precej bolj svobodno izbiram kot v času opravljanja vodilnih funkcij. Takrat so največkrat moje cilje določale razne prireditve in proslave planinskih društev.

V planinski organizaciji si prisoten že dolgo, opravljal si vrsto pomembnih funkcij. Kaj je v organizaciji danes drugače kot v letih tvoje mladosti?

Nerad delim ocene, kdaj je bilo boljše, čeprav prihajam v leta, ko me včasih zanese v nostalgijo. Zavedam se, da ima vsako obdobje svoje značilnosti in posebnosti. Vsekakor smo v bivši državi živeli v družbenem redu, ki je interes družbe postavjal pred interese posameznika. Tedaj je bila tudi Planinska zveza dejansko na čelu planinskih organizacij. Čeravno ne formalno je bila takratna vloga PZS dejansko blizu vlogi nekdanjega SPD. Zaveze, ki so jih sprejemali organi PZS, so planinska društva bolj ali manj uresničevala. Potem smo se čez noč z novimi družbenimi spremembami znašli v okolju, ki postavlja v ospredje interes posameznika. Na vseh področjih je prišla do izraza specializacija. Strokovnost je pridobila. Tisti posamezniki, ki so hoteli in zmogli, so se izstrelili v svetovne špice. Poglejmo le dosežke športnih plezalcev in alpinistov. A individualizacija je povzročila, da se je planinska organizacija razdrobila. Danes imamo nekajkrat več planinskih društev kot pred dvajsetimi leti, članov pa ni nič več. Razen nekaj desetini so se planinska društva spremenila v klube, ki izvajajo program le za zadovoljevanje interesov svojih članov, manj pa za širjenje in razvoj planinstva v okolju, v katerem delujejo.

Se je vloga predsednika PZS kaj spremenila od tvojih mandatov do danes? Na deklarativni ravni zagotovo ne.

Ampak hudič se največkrat skriva v podrobnostih. Zato na tole vprašanje težko kvalitetno odgovorim, ker ne poznam podrobnosti vsakodnevnega življenja aktualnega predsednika.

Kaj ocenjuješ kot preboj ali napredek svojih mandatov?

Takoj smo spoznali, da bomo v razvoju pridobili, če se uspemo integrirati v mednarodna planinska združenja. Pri velikih planinskih organizacijah smo spoznavali, kako so reševale probleme, s katerimi smo se mi šele soočali. In to smo s pridom izkoristili pri oblikovanju rešitev v izobraževalnem sistemu in ekološki sanaciji planinskih koč.

Ampak bili so tudi grenki porazi. V začetku devetdesetih let smo si zadali nalogo, da pridobljenih pozicij v družbi ne izgubimo. Lahko rečem, da smo pri realizaciji te naloge pogoreli in da delimo usodo še z mnogimi drugimi društvenimi organizacijami. Če še kot objektivno sprejemam dejstvo, da so se z novim družbenim redom pogoji za prostovoljno delo korenito spremenili, pa ne razumem, da je politika društveno

na finančne in bilančne zadeve. Največ lahko pripomore NO PZS pri odpravljanju neučinkovitosti organov PZS. A nikomur ni preveč po godu, če mu kdo gleda pod prste.

Kaj misliš, da je danes najpomembnejša vloga planinske organizacije?

Pritegniti mlade v organizacijo. To je vprašanje obstoja organizacije. Ne gre zgolj za to, da bomo imeli koga, ki bo

1 Andrej Brvar Foto: Vladimir Habjan

2 Razgled z Grintovca Foto: Piotr Skrzypiec

Negativne vplive drobljenja planinske organizacije smo poskušali ublažiti z *Vodili*, o katerih je v organizaciji potekala razprava tri leta. V njih smo skušali najti planinske odgovore na spremenjene družbene, ekonomske in socialne razmere.

Vseskozi sem si prizadeval, da se v gorah ne bi delili po strankarski pripadnosti, ki naj ostane osebno prepričanje vsakega obiskovalca gora; da ni dopustno, da so strankarski funkcionarji obenem tudi funkcionarji v planinskih društvih in njihovi Zvezi.

Med dosežke svojega mandata vsekakor uvrščam tudi izgradnjo planinskega učnega središča Bavšica, ki je namenjeno izključno vzgajanju in izobraževanju planincev.

organiziranost na vseh področjih povsem potisnila na obrobje družbenega dogajanja. Danes, po petindvajsetih letih, smo v vseh društvih kadrovske in materialno siromašnejši. Ob vseh izgubah, ki smo jih s tem utrpeli, je mlada generacija izgubila enajsto šolo pod mostom.

Ali lahko po tvojem mnenju vloga nadzornega odbora (NO) kakorkoli izboljša delovanje planinske organizacije?

S tem ko računovodske izkaze po novem pregledujejo profesionalni revizorji, izgublja NO PZS eno od funkcij, ki je bila v preteklosti odločilna. Sedaj se Nadzornemu odboru odpirajo možnosti, da posveti več pozornosti delovanju posameznih organov PZS. To pa terja sestavo NO PZS, ki bo kos tej nalogi. Ne gre pozabiti, da običajno za nadzorne odbore izbiramo ljudi, ki se razumejo

prevzel funkcijo, pač pa za to, da v organizaciji zavladajo mlade ideje, vizije in pogledi v bodočnost.

Planinska zveza sodi med najštevilčnejše organizacije s silno razvejano delegatsko strukturo.

Je po tvojem mnenju ta sistem dobro zamišljen? Bi se ga dalo še kako izboljšati ali preoblikovati?

Učinkovit ni niti v izvajalskem smislu niti v pretoku kvalitetnih idej. Je pa ta sistem učinkovit v nadzoru najvišjih izvoljenih funkcionarjev. Žal se prevečkrat dogaja, da je pri kadrovskega popolnjenju organizacijske strukture izbira zožena na tiste, ki hočejo, in da sploh nimamo možnosti, da bi izbirali med tistimi, ki hočejo in tudi zmorejo. Odsotna je konfrontacija idej in vsebinskih programov v kadrovske izbiri. Zato se dogaja, da nekateri kadri sčasoma postanejo nezamenljivi.

Morda bi v tem obdobju kadrovskega manka, v katerem se nahajamo, raje številčno oklestili strukturo. Tudi zavoljo tega pojava poudarjam, da je za mene ključna naloga, da mladi na vseh ravneh preplavijo organizacijo in jo pomladijo.

PZS poudarja prostovoljstvo, vendar se tako kot druge podobne organizacije v določenih segmentih ne more izogniti izvajalsko profesionalnim funkcijam. So te vsebine po tvoje pravilno ločene? Ali kje prihaja do konflikta interesov? Zakaj v PZS ne more zaživeti več tržnih oblik delovanja (hčerinske družbe, npr. planinska trgovina, založba idr.), ki sicer pri nekaterih civilnih in drugih organizacijah delujejo uspešno?

PZS je bila v preteklosti inkubator idej, ki so se izkazale za dobičkonosne v pridobitnem svetu. Naj omenim zgolj vodništvo, pa tiskane vodnike po gorstvih in planinsko kartografijo. Takoj ko se je ponudila prilika, so podjetni posamezniki izkoristili priložnosti na trgu. Planinski zvezi bi lahko pripadel dobršen del tega trga, če bi bila bolj spretna in učinkovita. Tako nam ostaja tolažba, da smo sodelovali v razvoju nekega področja do te mere, da je postalo dobičkonosno. Žal pa so dobičke pobrali drugi, bolj iznajdljivi. Za ilustracijo o nesposobnosti Planinske zveze, da se preizkusi tudi v tržni ekonomiji, lahko navedem, da smo konec devetdesetih let želeli realizirati idejo, da v družbi z omejeno odgovornostjo v stoodstotni lasti PZS združimo Planinsko založbo in komercialne *trekinge*. Pripravljena je bila že družbena pogodba, izbrano je bilo ime družbe, pogovarjali smo se že s kandidati, ki bi vodili družbo, pa je zadeva padla v vodo zavoljo planinskih ljubijev. Projekt so zminirali tisti posamezniki, ki so v planinski organizaciji našli tudi svoj kvazi podjetniški vrtiček. Kvazi za to, ker je bila ta pozicija zanje ugodnejša, saj niso ničesar tvegali. Dokler so bili varno v zavetju PZS, so bili deležni blagodatí dobrega imena planinske organizacije; posledice morebitnih zgrešenih potez so ostale Planinski zvezi, dobiček pa kvazi podjetniku.

Kot dolgoletni funkcionar bi verjetno lahko ocenil, kje bi se dalo še kaj izboljšati v delovanju planinske organizacije. Kje bi lahko naredili še več?

Povečati učinkovitost. Brezplodna sestajanja ubijajo kreativne ljudi.

Za vodilna in odgovorna mesta dobiti učinkovite in sposobne ljudi. Pogrešam večjo institucionalno vlogo PZS v odnosu do planinskih društev. Večja učinkovitost planinskih organizacij terja tudi več enotnosti. Če bomo razdrobljeni, bo sicer vsak obdeloval svoj mali vrtiček, večje njive pa ne bomo sposobni in zmožni preorati. PZS se danes uveljavlja kot idejni vodja planinskega gibanja, nekaj desetih planinskih društev pa se ubada s planinskim gospodarstvom. Upam, da smo v dezintegraciji prišli do dna in da bomo v prihodnosti pričla tudi integracijskim procesom v planinski organizaciji.

Na tvojo pobudo sem leta 2000 sprejel funkcijo urednika *Planinskega vestnika*. Kako danes, po petnajstih letih, ocenjuješ to odločitev?

To je bilo obdobje, ko smo se na vseh področjih iskali in poskušali slediti hitrim spremembam v družbi. Diskusije o vlogi in položaju *Planinskega vestnika* znotraj organov planinske organizacije niso zmogle iti dlje od koncepta ogledala planinske organizacije. Koncept, da naj bo *Planinski vestnik* predvsem glasilo organizacije, je blizu planinskim funkcionarjem, ker s tem neposredno kontrolirajo planinski medij. Ampak *Planinski vestnik*, ki je zgolj prenašalec in komentator življenja v planinskih organih, je na eni strani sicer všečen planinskim funkcionarjem, a se na drugi strani vsebinsko odmika ljudem, ki so jim gore blizu. V Predsedstvu PZS smo ocenjevali, da je potrebno narediti nov preboj v obliki, formatu, vsebini. Da se mora *Planinski vestnik* afirmirati na področju planinske kulture, da mora odpirati prostor novim gorniškim idejam in da mu moramo planinski funkcionarji pustiti dovolj prostora in svobode, da bo to lahko uresničeval. Mnenja smo bili, da bo vse to sposobna in voljna narediti le nova ekipa. Danes lahko rečem, da smo takrat ravnali prav in da je nova ekipa uresničila dobršen del takratnih pričakovanj. ○

Predsednik Republike Slovenije Borut Pahor je letošnjega junija Andreja Brvarja za dolgoletno prostovoljno delo v PZS ter izjemen prispevek k sooblikovanju nacionalne politike športa za vse odlikoval z redom za zasluge. O tem preberite več na strani 93.

Kako do članarine PZS? Še nikoli lažje!

Plačilo članarine Planinske zveze Slovenije je enostavno. Na voljo vam je pet možnosti, nobena pa vam za sam postopek ne bo vzela več kot pet minut.

Direktno pri planinskem društvu

Včlanitev na sedežu izbranega planinskega društva ali pri njihovih pooblaščenih. Seznam društev najdete na: www.drustva.pzs.si.

Na sedežu Planinske zveze Slovenije

Nahajamo se na Dvorakovi ulici 9 v Ljubljani. Včlanitev je možna le v tista društva, ki so Planinsko zvezo Slovenije pooblastila za vodenje postopka včlanitve.

Spletna včlanitev -

www.clanarina.pzs.si

Včlanitev preko spleta je enostavna in hitra - počakate le poštno dostavo članske izkaznice skupaj z znamkico.

Bencinski servisi Petrol

Med potjo se ustavite na Petrolovem bencinskem servisu in opravite s postopkom včlanitve. Kot dokazilo za plačano članarino boste prejeli poseben izpisek, ki vam bo na ozemlju Slovenije v času desetih dni garantiral koriščenje vseh članskih ugodnosti. V tem vmesnem času pa boste na dom prejeli člansko izkaznico z že nalepljeno znamkico.

Članarina kot darilo

Lično zapakirano članarino Planinske zveze Slovenije boste našli tudi na stojalih *Selectbox-a* in *Selectcard-a*. Primerno za darilo ali takojšnjo uporabo. Več na www.selectbox.si.

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE | ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

SelectCard

PETROL

Ženske zmorejo enako

Jeanne Immink, začetnica ženskega alpinizma   Janez Turk

Pred stoletjem in več je bil alpinizem skoraj izključno moška zadeva. Vedno so obstajale tudi izjeme, vendar je šlo večinoma za zakonske pare, ko sta mož in žena skupaj zahajala v gore. Družbene norme so ženskam narekovala, da so se v gore odpravljale v njim primerni opravi. Hoja in plezanje po strmih gorah v dolgih krilih, ki so se zatikala v ostre skalne roglje, nista bila niti najmanj enostavna.

Prve ženske alpinistke

Ena prvih zagrizenih ženskih gornic je bila zagotovo Herminia Tauscher – Géduly iz Madžarske. Že v osemdesetih letih 19. stoletja je obiskala številne vrhove v Alpah, tudi štiritisočake. Bila je prva ženska na več težko dostopnih dolomitskih tritisočakah. Čeprav jo je vedno spremljal mož, je ona izbirala

1 Jeanne Immink med vzponom na Malo Cino Vir: Wundt, 1895

2 Jeanne Immink v steni Male Cine Vir: Wundt, 1895

3 Jeanne Immink in gorska vodnika v kaminu pod vrhom Male Cine Vir: Wundt, 1895

cilje, saj je imela v njenem zakonu vsaj v gorah glavno besedo. Vselej je plezala v dolgem krilu.

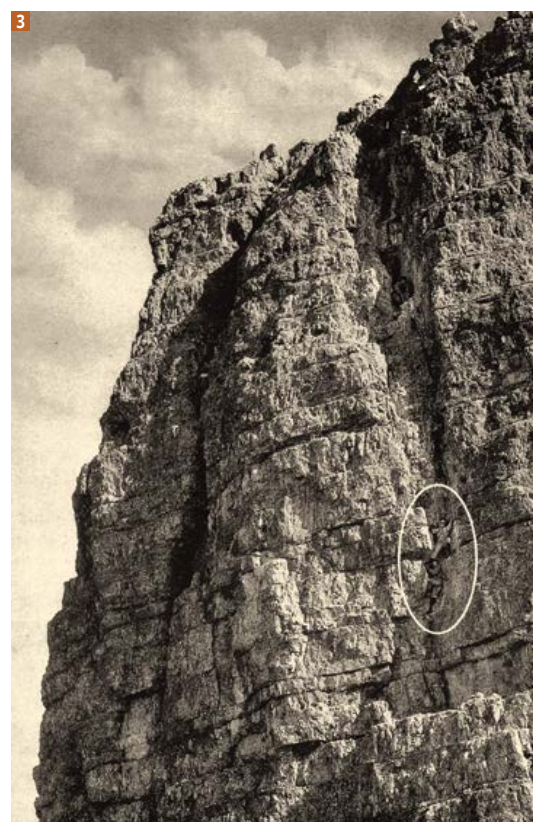
Prekaljena gornica je bila tudi Ada Bootle Wilbraham, grofica Sermoneta. Tudi ona je splezala na številne alpske vrhove, vključno z Matterhornom. V zgodovino se je vpisala kot prva ženska na Mali Cini (leta 1882), kamor jo je vodil Michael Innerkofler. Varovanka tega gorskega vodnika je bila tudi Teresia Eckerth – Mitzl, ki je v Dolomite iz daljne Prage vsako leto zahajala s svojim očetom. Mladoletna Mitzl je pod Innerkoflerjevimi vodstvom preplezala več drznic, pred tem še neosvojenih vrhov.

Prva ženska alpinistka, ki se je enakovredno kosala z najboljšimi moškimi plezalci svojega časa, je bila Jeanne Immink (1853–1929). Mnoge od njih je celo gladko prekosila. Sodila je v sam vrh najboljših plezalcev s konca 19. stoletja in bila prva ženska, ki je samostojno plezala smeri IV. težavnostne stopnje. Jeanne ni imela nobenih zadržkov, plezala je v moških oblačilih, torej v hlačah, kar je bilo seveda zelo praktično, vendar za tiste čase neobičajno, če ne celo predrzno. Odlično se je znašla tako v strmih stenah Dolomitov kot tudi v ledu Centralnih Alp. Povzpela se je na številne štiritisočake, med drugim je dvakrat prečila Matterhorn. Na dan je bila zmožna narediti tudi po 3000 m višinske razlike v vzponu! Italijanski gorski vodniki so jo klicali "la donna instancabile".¹

Mladostna leta

Da bi razumeli okoliščine, ki so Jeanne Immink pripeljale v vlogo feministke in

¹ Neutrudljiva gospa.

- 4 Zahtevna Croda da Lago, 2715 m, na katero je Jeanne Immink opravila prvi zimski pristop. Foto: Hinko Rejec
- 5 Stena, kjer poteka Helversenova smer na Malo Cino. Smer je Imminkova preplezala pozimi. Foto: Hinko Rejec

v Dolomitih (Punta delle Cinque Dita, 2998 m) leta 1891. Gora je bila na slabem glasu, saj je veljala za izredno težavno. Po kar tridesetih neuspešnih poskusih je prvi pristop uspel šele leta 1890, ko so nanjo priplezali najboljši alpinisti tistega časa, Dunajčan Robert Hans Schmitt in tirolska gorska vodnika Luigi Bernard ter Johan Santner. Po tem uspehu je Schmitt, ki sicer ni bil ravno bahav človek, izjavil, da vzpona na Fünffingerspitze ne bo uspel nihče ponoviti. Minilo je leto dni in že je bila njegova trditev obrnjena na glavo. Na razvpito goro je splezala ženska, Jeanne Immink. Zagotovo jo je Schmittova izjava spodbudila, da se je namenila na to goro, ki je kmalu zatem zahtevala življenja nekaterih najbolj izkušenih plezalcev, kot sta bila Joseph Innerkofler² in Ludwig Norman Neruda.³

Pionirka zimskih vzponov

Dve leti kasneje (1893) je skupaj z gorskima vodnikoma Seppom in Veitom Innerkoflerjem opravila prvo ponovitev smeri v severni steni Male Cine. Omenjena gorska vodnika sta smer preplezala leta 1890, skupaj s Hansom Helversenom. To je bila prva preplezana smer v Vzhodnih Alpah, kjer se zahtevnost stalno suče okrog IV. težavnostne stopnje, zato je tedaj veljala za eno najtežjih alpskih smeri. Imminkova je smer za povrh nato preplezala še pozimi. Zimski vzponi na zahtevne gore, ki so bili tedaj izjemno redki, so bili nasploh ena izmed njenih posebnosti. Pohvalila se je lahko s prvim zimskim pristopom na Croda da Lago (2715 m), še eno od gora, ki so slovele po veliki težavnosti. Pri vzponu sta jo spremljala gorska vodnika iz Cortine d'Ampezzo Pietro in Antonio Dimai. Bilo je decembra 1891. Na listek, ki so ga pustili na vrhu, je Imminkova napisala "schrecklich".⁴ Tudi oba vodnika sta kasneje izjavila, da je bila to najtežja in

alpinistke, se moramo vrniti v čas njene mladosti, ko se je od nje pričakovalo, da se odpove lastnim željam in se podredi družbenim pravilom, ki takrat za ženske niso bila ugodna.

Jeanne Immink (z deklinškim priimkom Diest) je odraščala na Nizozemskem, sicer pa je izvirala iz nemško-judovske družine. Bila je še otrok, ko ji je umrl oče. Mama je le stežka preživljala svoje štiri hčere. Jeanne je sicer končala srednjo šolo, vendar so ji bila vrata na univerzo kot ženski zaprta. Da bi si zagotovila gmotno varno prihodnost, se je poročila s Karlom Imminkom. Kmalu po poroki sta emigrirala v Južno Afriko, v Pretorijo. Zakon ni bil srečen, odnos med zakoncema se ni izboljšal niti po rojstvu prvega sina, ki ga Jeanne nekako ni vzljubila. Spoznala je angleškega častnika Henryja Douglasa, ki je skupaj s svojim regimentom sodeloval v bojih proti Zulujcem. Ko so regiment premestili v Indijo, je z Douglasom

odšla tudi Jeanne in zapustila ne samo moža, temveč tudi prvorojenca. V Indiji je rodila drugega otroka, oče je bil častnik Henry Douglas. Jeanne se je želela z njim poročiti, vendar vojaška pravila tega niso dopuščala. Douglas je bil očitno bolj zavezan vojaški karieri kot pa Jeanne. Zato se je odločila, da se skupaj s sinom vrne v Evropo, tokrat v Švico. Finančno jo je iz daljne Indije podpiral njen ljubimec, tako da je lahko živela neodvisno in dokaj brezskrbno življenje. Henry Douglas se z njo ni nikoli poročil. Ker je bil iz pomembne angleške družine, je kasneje celo napredoval v polkovnika in postal vodja straže v gradu Windsor. Jeanne se je v Švici in na potovanjih po Alpah pretvarjala, da je vdova Immink.

Vzpon, ki je presenetil alpinistično srenjo

V alpinističnih krogih je močno odmeval njen vzpon na Fünffingerspitze

² Joseph Innerkofler (1852–1892) oziroma Josef III, po domače Untermessner, gorski vodnik iz Sextena. Bil je bratranec bolj znanih Michaela in Seppa Innerkoflerja.

³ Ludwig Norman Neruda (1864–1898), švedski svetovljan in alpinist.

⁴ Strahotno.

najbolj nevarna tura, ki sta jo opravila v svojem življenju, čeprav sta v svoji karieri doživela že marsikaj. Izkušeni Pietro je imel tedaj za seboj že številne težke vzpone, najboljša leta mladega Antonia pa so šele prihajala.

Pridobljeno spoštovanje

Jeanne Immink si je s težkimi vzponi zagotovila veliko spoštovanje med gorskimi vodniki in celotno plezalno srenjo, v kateri so tedaj močno prevladovali moški alpinisti. Gorski vodniki so si šteli v čast, da so smeli plezati v njeni družbi. Spoštovanja si ni pridobila samo z alpinističnimi dejanji, temveč tudi z ostrim jezikom. Moške kolege je rada pokarala ali celo izzvala, kar je bilo za tiste čase nekaj nepredstavljivega. Tako je nekoč na vrhu gore v vpisno knjigo napisala: "Moške plezalce izzivam, da ponovijo mojo smer." Dobro je vedela, da jih je le malo, ki so tega sposobni. S svojimi dejanji in besedami je postala zgled mnogim ženskam, ki so hotele družbenih sprememb, da bi bile ženske enakovredne z moškimi. Ker je bila finančno neodvisna, je lahko živela, kot ji je bilo po volji. Sledila je svojim ciljem, pri čemer se ni ozirala na materinstvo. Na potovanja po gorskih krajih je s seboj jemala sina Luisa. Medtem ko je ona plezala po gorah, jo je sin običajno čakal v dolini, vendar jo je že pri svojih desetih letih spremljal na nekaterih lažjih plezalnih turah. Jeanne Immink je bila zelo samozavestna ženska, nekatere njene osebne lastnosti kažejo celo na snobstvo in nastopaštvo. Da se je v tistih časih lahko uveljavila in se postavila ob bok najboljšim moškim plezalcem, je morala biti res svobodomselna in nepopustljiva.

Začetki gorske fotografije

Med drugim je kot alpinistka prijateljela s Seppom Innerkoflerjem⁵ in Theodorjem Wundtom⁶. Sepp, ki je imel težave s francosko izgovorjavo njenega imena, jo je klical kar Johana. Pionir gorske fotografije, Theodor Wundt, je z njo plezal na Malo Cino in nastale so prve fotografije, posnete v velikih alpskih stenah. Skupaj z drugimi fotografijami s svojih dolomitskih potepanj jih je objavil v knjigi z naslovom *Wanderungen in den Ampezzaner*

⁵ Sepp Innerkofler (1865–1915), najbolj znan gorski vodnik iz rodbine Innerkoflerjev. Padel je v prvi svetovni vojni pri poskusu zavzetja gore Paternkofel.

⁶ Theodor Wundt (1858–1929), nemški gornik in pionir goriške fotografije.

Dolomiten.⁷ Njegove fotografije imajo veliko zgodovinsko vrednost. Na njih med drugimi nastopa tudi Jeanne pri plezanju na Malo Cino, oblečena v moška oblačila: hlače, usnjene rokavice in s čepico na glavi. Zanimiva je njena plezalna tehnika v kaminih, kjer pleza s hrbtom obrnjena proti steni. Morda pa je tako plezala predvsem zato, da bi ugodila Wundtovim željam po spektakularnih plezalnih fotografijah. Fotografsko dokumentiranje je bil izjemen podvig, če upoštevamo velikost in težo fotoaparata, kakršnega je imel na voljo Wundt.

Jeanne Immink se je razmeroma pozno pričela ukvarjati z alpinizmom, ko je bila stara že skoraj štirideset let. V mlajših letih ji življenje ni bilo ravno naklonjeno in zdi se, da je želela nadoknadi vsa izgubljena leta. V Alpah ji je uspelo doseči vse, kar je bilo tedaj

⁷ Popotovanje po Ampeških Dolomitih.

možno, in s tem je postala zgled vsem kasnejšim alpinistkam, ki jim je s svojimi dejanji utirala pot. Njeni dosežki niso ostali prezrti niti v italijanskem (Club Alpino Italiano) in avstrijskem (Österreichischer Alpenverein) gorniškem društvu, saj sta ji obe podelili častno članstvo, kar je bilo pred tem rezervirano le za moške. Na rodno Nizozemsko se ni vrnila, ustalila se je v Milanu, kjer je ustanovila svoje podjetje. Tam je tudi umrla, stara 76 let. Imminkovi v spomin sta poimenovani dve gori v skupini Pale di San Martino (Dolomiti); Cima Immink (2855 m) in Campanile Giovanna (2740 m). ●

Viri:

Harry Muré (2010): *Jeanne Immink – Die Frau, die in die Wolken stieg. Das ungewöhnliche Leben einer großen Bergsteigerin*. Tyrolia Verlagsanstalt.
Theodor Wundt (1895): *Wanderungen in den Ampezzaner Dolomiten*. Stuttgart: Deutsche Verlags-Anstalt.

Razorani velikan Julijskih Alp

Razor

Gorazd Gorišek

S pomočjo besed legendarnega Tineta Miheliča, da moraš biti za ta vzpon malo posebneža, sva vedela, da nama je tura pisana na kožo. Šlo nama je kar dobro, pravzaprav presenetljivo dobro.

Krušljiva pobočja so k sreči mirovala. Nekaj tudi zato, ker sva zgrešila najlažjo smer na vrh. Na markantni polici, ki naj bi naju pripeljala pod krušljivi žleb, sva namreč vztrajala predolgo in za "kazen" morala splezati navzgor po pošteno strmem kaminu, ki je vsaj za stopnjo težji od uradne smeri. Kazen je v narekovajih zato, ker je skala na srečo veliko boljše kakovosti, težavnost pa se je tudi kmalu vrnila v običajne okvire smeri, ki druge

stopnje ne bi smela preseči. Uvod je bil namenjen spominu na vzhodni greben Razorja, ki ga prištevamo med najpomembnejše in hkrati najvišje vrhove Julijcev. V družbi gora, višjih od 2600 metrov, so večinoma fantje (Triglav, Mangart, Visoki Rokav, Jalovec, Oltar in Razor), družbo jima delata le dve mični dekletki (Škrlatica in Velika Martuljška Ponca), ki pa, vsaj za drugo izmed njiju to še posebej velja, snubecev ne spustita kar tako na vrh. Razor je v tem

pogledu milosten. Čeravno krušljiva in visoka gora je vrh blagovoljno dovolila doseči tudi enici Slovenske planinske poti, ki semkaj pripelje z Luknje čez visokogorski kras Kriških podov in sedla Planja, od koder je do najvišje točke le še streljaj. Treba je opozoriti, da so zaradi obsežnega podora v letu 2013 markirano pot na vrh speljali vzhodno od prejšnje čez zavarovano strmo steno.

Pregled območja

Skupina Razorja in Prisojnika je nekakšen vezni člen Julijskih Alp, ki povezuje skupino Jalovca in Mangarta na severozahodu z obsežnim Triglavskim pogorjem na jugu in Martuljškimi gorami s Škrlatico na severovzhodu. Če začnemo na zahodni strani, nas

glavna hrbtenica Julijcev na Razor pripelje z našega najvišjega cestnega prelaza čez Prisojnik, ki je v rubriki Z nami na pot že nastopal.¹ Ločuje ju divja Škrbina, 1995 m. Severozahodni greben Razorja se čez Mali Razor, ki mu literatura namenja zelo različne višinske kote, vzpne na vrh in se na drugi strani čez Šplevto, 2382 m, in Kriški rob, 2366 m, spusti na Bovška vratica, 2375 m, kjer se začena skupina Škrlatice. Južni greben je zelo kratek, saj z Vrha Žlebičev, 2486 m, dobesedno pade na Kriške pode, zato pa je precej daljši in z vsemi možnimi presežniki obogaten jugozahodni greben, ki se najprej povzpne na dvoglavo Planjo,

¹ Planinski vestnik, 7, 2012.

2453 m in 2446 m, z nje pa se čez Prevčev stolp, 2228 m, Kanceljne, 2213 m, Germlajt, 2051 m, in Goličico, 2108 m, niža proti Trenti.

Razorjeva soseda Planja zaseda z bližnjimi vrhovi pomembno mesto v slovenski gorniški zgodovini. Ne samo da je soseda enega od julijskih odličnikov, temveč se z nje na jugozahod, proti Trenti, spušča greben, o katerem tudi slavna plezalska imena govorijo in pišejo s spoštovanjem. Na severni in južni strani Planja premore ostenji, kjer so alpinisti speljali številne zelo zahtevne smeri na čelu z Mansardo na senčni in Oglledalom na prisojni strani gore. Še dlje v zgodovino seže spomin na prekaljene Trentarje, divje lovce, ki so v strmih nad Mlinarico in Zadnjico našli prehode, kjer se dandanašnji izurjeni

Znana podoba Razorja in Prisojnika nad Jasno v Kranjski Gori Foto: Andrej Trošt

gorniki – z vso novodobno opremo vred – lahko preizkušajo nad strahovitimi prepadi in se, če imajo sredi travnate poličke ob obilici zraka pod nogami seveda čas za to, zamislijo nad dejstvom, da so (bili) domačini resnični mojstri svojega posla – seveda brez dandanašnjih nujno potrebnih-*texov* vseh vrst.

Kjer tišina šepeta

Greben med Goličico in Planjo ni samo resna plezalna tura, kjer so nekoč po prepadni polički menda napredovali tako, da so nahrbtnik in puško potiskali pred seboj ter se z rokami opirali v zrak,

Šplevta (Indijanec)

Če na zahodni strani Razorja poglede privablja Utrujeni stolp, se na vzhodni oči ustavijo na Šplevti, 2382 metrov visokem vrhu nad Zgornjim Kriškim jezerom. Ker v njem lahko prepoznamo podobo Indijanca s perjanico, mu nekateri pravijo kar Indijanec. Na Šplevto ne vodi markirana pot, a pristop kljub temu ni pretirano zahteven. Nanjo se lahko povzpne od Pogačnikova doma po brezpotnem južnem pobočju ali z vzhodne strani čez Kriški rob. V megli je orientacija otežena.

ampak je tudi precej zapleten imenslovni zalogaj, ki ga zemljevidi še niso uspeli popolnoma usvojiti. Pri Goličici in Germajtu (Tuma je pisal Rimlajt in ime pripisal nemški kolonizaciji Trente) dilem ni, naprej proti Planji pa je precej drugače. Zemljevidi poznajo Kanceljne in ponosni Prevčev stolp. V spomin na nekdanjega samotarskega plezalca, mizarja po poklicu,

ki je greben prečil sam, je ime predlagala Avčinova naveza in ime se je prijelo. Večina zemljevidov Kanceljne postavlja na koto 2133 m, Prevčev stolp pa na 2213 m. Če dobro beremo knjigo Franceta Avčina *Kjer tišina šepeta*, posebne dileme ni. Kota 2133 m je Veliki stolp, Kanceljnom pripada najvišja točka travnatnega grebena, 2213 m, Prevčev stolp pa se ponaša z višino 2228 m in se pne pod nebo

Turn pod Razorjem

Kateri je najtežje dostopen dvatisočak v Sloveniji? To vprašanje si zastavlja lepo število gornikov, a odgovor je vse prej kot enostaven. Najprej je treba določiti kriterije (topografske, morfološke in druge), ki jih upoštevamo pri odločitvi o tem, ali vrh sploh sodi na spisek dvatisočakov. Če nanj pripišemo Turn pod Razorjem, je to zagotovo eden od zelo težko dostopnih ostric pri nas. Lepo je viden iz zatropa Mlinarice in z Razorjevega vzhodnega grebena. Najlažji dostop pomeni resno plezanje IV. stopnje. Prva (znana) plezalca, ki sta splezala na vrh, sta bila Janez Otrin in Jure Vajs, in sicer 28. julija 2012. Več o smeri si lahko preberemo na spletni strani *Primorske stene*, ki jo ureja Peter Podgornik.

Korita Mlinarice

Zahodne strmali Razorja padajo v Mlinarico. Prvi izvir je visoko pod glavnim grebenom, a voda kmalu izgine pod površjem. Močnejši izviri so precej nižje, kjer potok v slapu pada v ozka in globoka korita, ki jih je na svoji poti proti Soči izdolbla Mlinarica. Korita so dostopna samo izkušnim. Za turistični ogled je dostopen le spodnji del, kjer je pred ožjim delom urejena razgledna ploščad. Pod njo je nekaj metrov visok slap. Pot do Mlinarice se odcepi s ceste med Kugyjevim spomenikom in botaničnim vrtom Juliana. Po visečem mostu čez Sočo smo v nekaj minutah na cilju.

1 Razorjevi Šplevti zaradi skalne podobe rečemo tudi Indijanec.

Foto: Gorazd Gorišek

2 Zavarovani del vzpona na Razor

Foto: Zdenka Mihelič

3 Vzpon na Šplevto, zadaj Turn pod Razorjem Foto: Gorazd Gorišek

4 Korita Mlinarice se končajo z lepim slapom. Foto: Gorazd Gorišek

5 Slap na Belem potoku ob poti iz Trente na Kriške pode Foto: Gorazd Gorišek

jugovzhodno od Kanceljnov, že zelo blizu strehe Planje. Greben je za neplezalce prezahteven zalogaj, vabi le Goličica, na katero vodi z vršiške ceste zahtevna

Slap na Belem potoku

Med potjo iz Zadnjice na Kriške pode si lahko ogledamo tudi lep slap na Belem potoku. Malo pred spodnjo postajo tovarne žičnice sestopimo desno po stezici do struge in bližnjega tolmana, malo višje, za ovinkom, pa zaslišimo šumenje petnajst metrov visokega slapu na Belem potoku. Do pogleda nanj je le še nekaj korakov. Nad njim je še en, manjši slap. Če si ga želimo ogledati, se moramo vrniti do spodnje postaje žičnice in slediti mulatjeri proti Kriškim podom. Pri prvem levem zavoju jo zapustimo in po skromni potki prečimo v desno (celo rahlo navzdol) do zgornjega slapu. Potrebna je previdnost, saj je pobočje, ki ga prečimo, zelo strmo.

Rapalska meja na Razorju

Med prvo in drugo svetovno vojno je po razvodnici med Savo in Sočo tekla državna meja med Italijo in SHS oz. staro Jugoslavijo. Na tu opisanem območju je razmejitve sledila Razorjevemu severozahodnemu in vzhodnemu grebenu, tako da je bil glavni vrh v celoti na italijanskem ozemlju. Med Šplevto in Kriškim robom so nekateri mejni kamni še vedno zelo dobro ohranjeni.

neoznačena pot, in zahodni, nemarkirani vrh Planje, na ostale vrhove – še posebej to velja za prečenje – pa je nujno spremstvo gorskega vodnika. Najboljša je jesen, poleti bomo težko uživali v (Avčinovi) tišini. Vršiška cesta je namreč zelo blizu, glasni motorji na njenih zavojih pa tudi.

Poti na Razor

Odskočna deska za vzpon na Razor so Kriški podi. Možnosti dostopov na to visokogorsko planoto z jezerci je veliko. Najlažji je zagotovo po mulatjeri iz Zadnjice mimo Spodnjega Kriškega jezera, malo težji, a krajši (precej višje izhodišče) iz Vrat skozi Sovatno na Dovška vrata ali po še zahtevnejši različici do prevala Luknja in naprej čez Bovški Gamsovec. Pristop iz Krnice je zaradi Kriške stene prav tako zahteven, če pa se bomo ture lotili z našega najvišjega cestnega prelaza, je verjetno najbolj smiselno, da že s sedla Planja zavijemo na Razor. Omenjene poti bodo podrobneje predstavljene v sredici, na tem mestu pa bomo spoznali še brezpotno turo po vzhodnem grebenu. Verjetno ni treba posebej poudarjati, da je greben večinoma podoben podrtiji, sicer – v

6 Rapalski mejni kamen na vzhodnem grebenu Razorja Foto: Gorazd Gorišek

7 Utrujeni stolp Foto: Gorazd Gorišek

šali rečeno – ne bi bil Razorjev. Če se bo v prihodnosti katera gora podrla, bo Razor verjetno ena izmed prvih. Do vrha Kriške stene se povzpemo po označeni poti, prečimo na istoimenski rob in čez Šplevto nadaljujemo proti vršni gmoti Razorja. Težavnost prečenja je odvisna od tega, kako dosledno se bomo držali grebena. V nadaljevanju s trudom opravimo z meliščem in po polici v levo dosežemo krušljiv (itak!) žleb, ki nas popelje proti vrhu. Za konec morda še kratka zgodba iz Kriške stene pred mnogimi leti. Če ste med prebiranjem *Vestnika* ravno pri kosilu, svetujem, da zadnji odstavek preberete po njem. Kranjskogorski vodnik Janez Rogar se je z nekronanim kraljem Julijcev zapletel v pravo nočno popivanje. Ob sestopu čez steno sta namreč zgrešila pravo smer, ki takrat seveda še ni bila označena. Bivak v strmi steni je bil neizogiben, drgetanje na mrazu pa tudi. Ubogi Korobidelj je toliko časa žical doktorja za požirek žganja, ki bi mu pognalo kri po žilah, da mu ga je ta vendarle ponudil in nato, ko je uvidel, da dobro deluje za korajžo (morda pa tudi za to, da se je kralj tudi v težkih preizkušnjah še bolj približal navadnemu človeku), tudi sam nekajkrat krepko potegnil. Sprašujete, kaj je to takega? Mogoče res nič posebnega, toda v tistem špirtu so bili hrošči, ki jih je Julius Kugy nabiral za svojega znanca. Reveži so končali na ustnicah premraženih prenočevalcev sredi strme stene. Naslednje jutro sta srečno izlezala.

Utrujeni stolp

V bližini vrha Razorja lahko občudujemo zanimivo igro narave – Utrujeni stolp, ki se je pač utrudil in se, kot pravi France Avčin, z glavo naslonil na svojega krepkejšega prijatelja. Dostop nanj je zelo zahteven in neplezalcem onemogočen, je pa nanj lep pogled z markirane poti, ki vodi s sedla Planja na istoimenski vrh.

informacije

Dostopi: Do izhodišča za ture na Razor se iz osrednje Slovenije pripeljemo po gorenjski avtocesti, ki jo zapustimo pri izvozu Hrušica in zavijemo levo do Kranjske Gore oz. mostu čez Veliko Pišnico (opis 1), od tod na Vršič (opis 4) in v Trento oz. Zadnjico (opis 2). Do izhodišča v Vratih (opis 3) že v Mojstrani zavijemo levo in se mimo Koče pri Peričniku pripeljemo do velikega parkirišča pred Aljaževim domom.

Literatura: Tine Mihelič: *Julijske Alpe*. PZS, 2009.

Andraž Poljanec, Milenko Arnejšek – Prle: *Slovenska planinska pot*. PZS, 2012.

Tine Mihelič: *Julijske Alpe. Severni pristopi*. Sidarta, 2004.

Andrej Stritar: *111 izletov po slovenskih gorah*. Sidarta, 2013.

Andrej Stritar: *Gore nad Sočo*. Sidarta, 2006.

Stanko Klinar: *Sto slovenskih vrhov*. Prešernova družba, 1991.

Zemljevidi: *Triglav*, PZS, 1 : 25.000; *Triglav*, Sidarta, 1 : 25.000; *Trenta*, PZS, 1 : 25.000; *Kranjska Gora*, LTO Kranjska Gora, 1 : 30.000; *Julijske Alpe, vzhodni del*, PZS, 1 : 50.000; *Triglavski narodni park*, PZS, 1 : 50.000; *Julijske Alpe*, Sidarta, 1 : 50.000.

Mnogi Razor najbolje poznajo po njegovi podobi s severa, od koder se očem nastavlja kot protiutež obsežnejšemu, a nižjemu masivu Prisojnika. Ozadje Kranjske Gore bi bilo brez Razorja zelo osiromašeno, številni popotniki pa postanejo tudi pri jezeru Jasna, v katerem se blesti severna stena gore, na katero smo namenjeni. Med vzponom bomo njegovo ostenje lep kos poti gledali pred seboj. Bližje mu bomo, bolj nepristopen bo videti, a pot se prav spretno vije čez strmo Kriško steno. Veličastna gora – in veličastna tura!

Zahtevnost: Zelo zahtevna označena pot. Tura je zelo dolga. Potrebna je dobra fizična pripravljenost. Priporočamo prenočevanje v Pogačnikovem domu.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje. Priporočamo samovarovalni komplet in čelado za Kriško steno in zgornji del poti

na vrh zaradi krušljivosti pobočja. V zgodnjem poletju morebitna snežišča varno prečimo z ustrezno opremo (cepin, dereze).

Višinska razlika: 2080 m
Izhodišče: Manjše parkirišče ob vršiški cesti pred mostom čez Veliko Pišnico, 850 m. WGS84: N 46,467076°, E 13,782937°

Večje parkirišče je 200 metrov nižje pri tabli Triglavskega narodnega parka. Iz osrednje Slovenije se do izhodišča pripeljemo po gorenjski avtocesti, ki jo zapustimo pri izvozu Hrušica, se zapeljemo do Kranjske Gore in levo do izhodišča. Iz Kranjske Gore 3 km.

Koči: Koča v Krnici, 1113 m, mobilni telefon 031 301 773, stalno odprta; Pogačnikov dom na Kriških podih, 2050 m, telefon 051 221 319, odprt v poletni sezoni.

Časi: Izhodišče–Koča v Krnici 1 h
Koča v Krnici–Pogačnikov dom 4 h

Iz Krnice nas pot na Razor vodi čez Kriško steno. Foto: Gorazd Gorišek

Razor, 2601 m, iz Trente

"Kjer dviga se Triglav ponosni, tamkaj večni sneg je doma, kjer se lesketa v soncu Razor, je dolina Trentarska!" je v pesmi o – za mnoge najlepši – dolini zapisal Ivan Sivec. Da, Razor je tudi ali bolje rečeno predvsem gora Trente. Iz te doline je do visokogorskih očesc na Kriških podih najlažji dostop, od tod je do kočice pod Razorjem speljana tovorna žičnica, vrh gore je v celoti na primorski (trentski) strani, v Trento pošilja najdaljši in najbolj divji greben in ne nazadnje, spomnimo se čudovitih črno-belih fotografij Jake Čopa, na katerih se nad domačijami Zadnje Trente dviguje Razor.

Zahtevnost: Zelo zahtevna označena pot. Tura je zelo dolga. Potrebna je dobra fizična pripravljenost. Priporočamo prenočevanje v Pogačnikovem domu.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje. Priporočamo

Mulatjera na Kriške pode Foto: Gorazd Gorišek

samovarovalni komplet in čelado za zavarovani zgornji del poti na vrh (krušljivo pobočje). V zgodnjem poletju morebitna snežišča varno prečimo z ustrezno opremo (cepin, dereze).

Višinska razlika: 1980 m
Izhodišče: Parkirišče na začetku Zadnjice, 640 m.

WGS84: N 46,382343°, E 13,758133°

Nadaljnja vožnja je prepovedana. Iz osrednje Slovenije se do izhodišča pripeljemo po gorenjski avtocesti, ki jo zapustimo pri izvozu Hrušica, se zapeljemo do Kranjske Gore, nato pa čez Vršič do zadnje (50.) serpentine, kjer

zavijemo levo do bližnjega parkirišča. S primorske strani se do izhodišča pripeljemo skozi Novo Gorico, Tolmin in Bovec do Trente, kjer zavijemo desno v Zadnjico. **Koča:** Pogačnikov dom na Kriških podih, 2050 m, telefon 051 221 319, odprt v poletni sezoni.

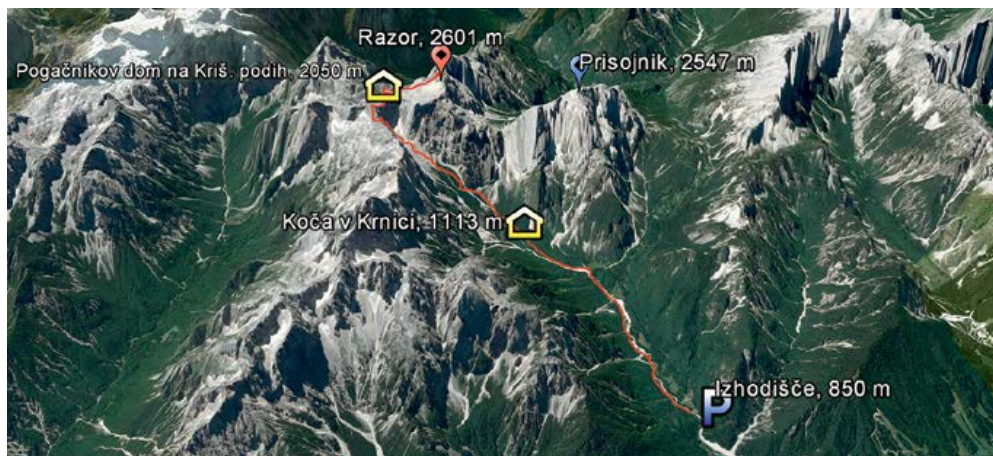
Pogačnikov dom–Razor 2 h
Sestop 5 h
Skupaj 12–13 h

Sezona: Kopni letni časi, običajno od julija do septembra.

Vodniki: Tine Mihelič: *Julijske Alpe*. PZS, 2009; Andraž Poljanec, Milenko Arnejšek – Prle: *Slovenska planinska pot*. PZS, 2012; Tine Mihelič: *Julijske Alpe. Severni pristopi*. Sidarta, 2004.

Zemljevidi: *Triglav*, PZS, 1 : 25.000; *Triglav*, Sidarta, 1 : 25.000; *Triglavski narodni park*, PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: Do Koče v Krnici hodimo po gozdni cesti, sprva ob vzhodnem obrežju žuboreče Velike Pišnice, ki glasno pada čez pregrade, kasneje pa strmeje skozi gozd. Nad kočo se vedno bolj strmo vzpenjamo do vznožja Kriške stene, čez katero je po naravnih prehodih speljana deloma zavarovana pot. Na robu stene dosežemo razpotje (levo Škrlatica), mi pa

se obrnemo desno in se povzpemo na Bovška vratica, 2375 m, z razpotjem (levo Križ, 2410 m; neobvezujoč, a zelo priporočljiv dodatek). Z Bovških vratic sestopimo na pobočje nad Zgornjim Kriškim jezerom (zahtevnejši deli so zavarovani) do razpotja pod Pogačnikovim domom, 2050 m, na razgledni vzpetini Griva levo od naše poti. Do njega je le nekaj minut.

Od tod gremo v severozahodni smeri proti južnemu ostenju Razorja. Na začetku zložna pot nas pripelje do strmega praga, ki ga preplezamo s pomočjo varoval, in nadaljujemo čez nagnjeno ploščo do melišča in čezenj na sedlo Planja, 2349 m. Obrnemo se desno (levo Planja, 2453, 30 min) in se mimo votline povzpemo do začetka novega zavarovanega dela poti (stara pot

je zaradi podora zaprta). Kmalu pridemo do vznožja strme stene, ki jo preplezamo s pomočjo jeklenic, skob in klinov. Nad zavarovanim delom se povzpemo do bližnjega vrha.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Lahko pa se mimo zanimivega Utrujenega stolpa povzpemo še na bližnjo Planjo, kar turo podaljša za slabo uro.

Gorazd Gorišek

Razor, 2601 m, iz Trente

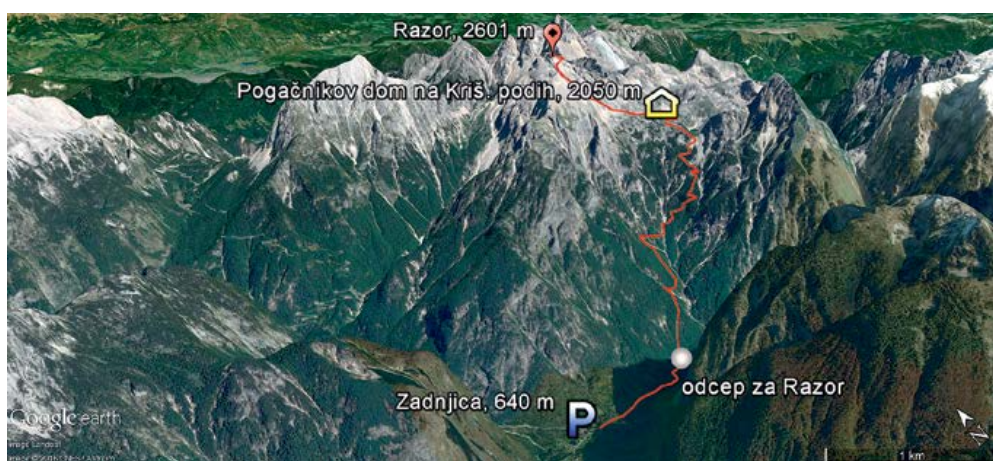
Časi: Izhodišče–Pogačnikov dom 4–5 h
Pogačnikov dom–Razor 2 h
Sestop 5 h
Skupaj 12–13 h

Sezona: Kopni letni časi, običajno od julija do septembra.

Vodniki: Tine Mihelič: *Julijske Alpe*. PZS, 2009; Andraž Poljanec, Milenko Arnejšek – Prle: *Slovenska planinska pot*. PZS, 2012; Andrej Stritar: *Gore nad Sočo*. Sidarta, 2006.

Zemljevidi: *Triglav*, PZS, 1 : 25.000; *Triglav*, Sidarta, 1 : 25.000; *Triglavski narodni park*, PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: Po gozdni cesti gremo do križišča cest pri izviri Krajcarice. Po levi cesti (desno Koča na Doliču in Triglav) se povzpemo do spodnje postaje tovarne žičnice na Kriške pode. Nad njo hodimo po mulatjeri, ki nas v številnih zavojih zložno pripelje do Spodnjega Kriškega jezera in še naprej do Pogačnikovega doma,

2050 m. Od njega kratko sestopimo do razpotja in se obrnemo levo (desno Krnica, Škrlatica). Nadaljujemo v severozahodni smeri proti južnemu ostenju Razorja. Na začetku zložna pot nas pripelje do strmega praga, ki ga preplezamo s pomočjo varoval, in nadaljujemo čez nagnjeno ploščo do melišča in po njem na sedlo Planja,

2349 m. Obrnemo se desno (levo Planja, 2453 m, 30 min.) in se mimo votline povzpemo do začetka novega zavarovanega dela poti (stara pot je zaradi podora zaprta). Kmalu pridemo do vznožja strme stene, ki jo preplezamo s pomočjo jeklenic, skob in klinov. Nad zavarovanim delom se povzpemo do bližnjega vrha.

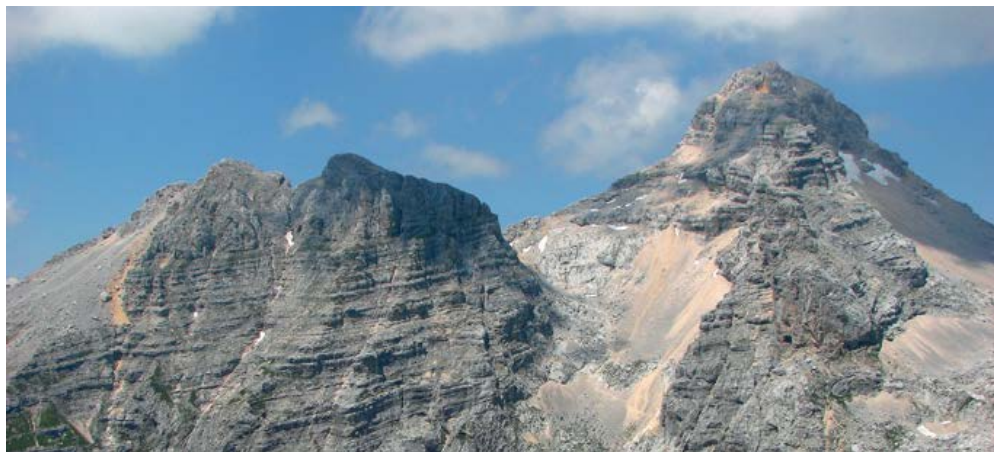
Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Lahko pa se mimo zanimivega Utrujenega stolpa povzpemo še na bližnjo Planjo, kar turo podaljša za slabo uro.

Gorazd Gorišek

Vrata in Razor na prvi pogled nimata veliko skupnega. Iz najslavnejše triglavske doline ga ni videti, pa vendar je pristop do Pogačnikovega doma – in s tem na njegovo hišno goro – med najkrajšimi. Kar takoj velja dodati, da to še vedno ni kratka tura, saj so skoraj vsa Razorjeva izhodišča globoko v zatrepih dolin, izjema je le Vršič, kjer pa Razorjevim snubcem stoji "napoti" Prisojnik. Več o tem v naslednjem opisu, pri tem pa velja dodati, da nam bo turo vsekakor popestrilo kar nekaj zanimivosti. Lep kos poti se bomo spogledovali s Steno, v Sovatni zelo verjetno srečali kozoroge in se čez visokogorsko planoto Kriških podov, kjer je vse polno vrtač in škrapelj, bližali našemu cilju.

Zahtevnost: Zelo zahtevna označena pot. Tura je zelo dolga. Potrebna je dobra fizična pripravljenost. Priporočamo prenočevanje v Pogačnikovem domu.

Dvoglava Planja (levo) in Razor nad Kriškimi podi Foto: Gorazd Gorišek

Oprema: Običajna oprema za visokogorje. Priporočamo samovarovalni komplet in čelado za zavarovani zgornji del poti na vrh (krušljivo pobočje). V zgodnjem poletju morebitna snežišča varno prečimo z ustrežno opremo (cepin, dereze).

Višinska razlika: 1750 m
Izhodišče: Parkirišče v bližini Aljaževega doma v Vratih, 990 m.

WGS84: N 46,409179°, E 13,843260°
Iz osrednje Slovenije se do izhodišča pripeljemo po gorenjski avtocesti, ki jo zapustimo pri izvozu Hrušica, se zapeljemo do Mojstrane, kjer zavijemo levo in se mimo Koče pri Peričniku pripeljemo do izhodišča.

Koči: Aljažev dom v vratih, 1015 m, telefon 04 589 10 30, mobilni telefon 031

384 011, odprt od aprila do septembra; Pogačnikov dom na Kriških podih, 2050 m, mobilni telefon 051 221 319, odprt v poletni sezoni.

Časi: Aljažev dom–Pogačnikov dom 4 h
Pogačnikov dom–Razor 2 h
Sestop 4 h
Skupaj 10–11 h

Sezona: Kopni letni časi, običajno od julija do septembra.

Razor, 2601 m, z Vršiča

Naš najvišji cestni prelaz nam omogoča relativno visoko izhodišče, a že v uvodu prejšnjega opisa sem omenil, da nam to pri krajšem pristopu na Razor ne pomaga kaj dosti. Treba je pač okoli Prisojnika ali čez njega. Nemara je to zanimivejše in bolj razgledno, a tudi zahtevnejše in bolj dolgotrajno. Med Vršičem in Luknjo, ki ločujeta skupini Prisojnika in Razorja od Jalovca oziroma Triglava, je toliko zanimivosti, da bo tudi najdaljši poletni dan še vedno prekratek za vse ogleda vredne dragulje.

Zahtevnost: Zelo zahtevna označena pot. Tura je zelo dolga. Potrebna je dobra fizična pripravljenost. Priporočamo prenočevanje v Pogačnikovem domu.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje. Priporočamo samovarovalni komplet in čelado za zavarovani zgornji del poti na vrh (krušljivo

pobočje). V zgodnjem poletju morebitna snežišča varno prečimo z ustrežno opremo (cepin, dereze).

Višinska razlika: 1200 m
Izhodišče: Prelaz Vršič, 1611 m. Parkirišče je plačljivo. WGS84: N 46,433000°, E 13,744237°

Iz osrednje Slovenije se do izhodišča pripeljemo po gorenjski avtocesti, ki jo zapustimo pri izvozu Hrušica, se zapeljemo do Kranjske Gore in naprej na Vršič. S primorske strani se do izhodišča pripeljemo skozi Novo Gorico, Tolmin, Bovec in Trento ter naprej na prelaz.

Koče: Tičarjev dom na Vršiču, 1620 m, mobilni telefon 051 634 571, stalno odprt od junija do septembra, maja in oktobra občasno; Poštarski dom na Vršiču, 1688 m, mobilni telefon 041 610 029, stalno odprt od julija do septembra, junija občasno; Pogačnikov dom na Kriških podih, 2050 m, mobilni

Razorjevo zahodno ostenje, čez katerega vodi pot z Vršiča. Foto: Gorazd Gorišek

telefon 051 221 319, odprt v poletni sezoni.

Časi: Vršič–sedlo Planja 5–6h
Sedlo Planja–Razor 1 h
Sestop 5 h
Skupaj 12–13

Sezona: Kopni letni časi, običajno od julija do septembra.

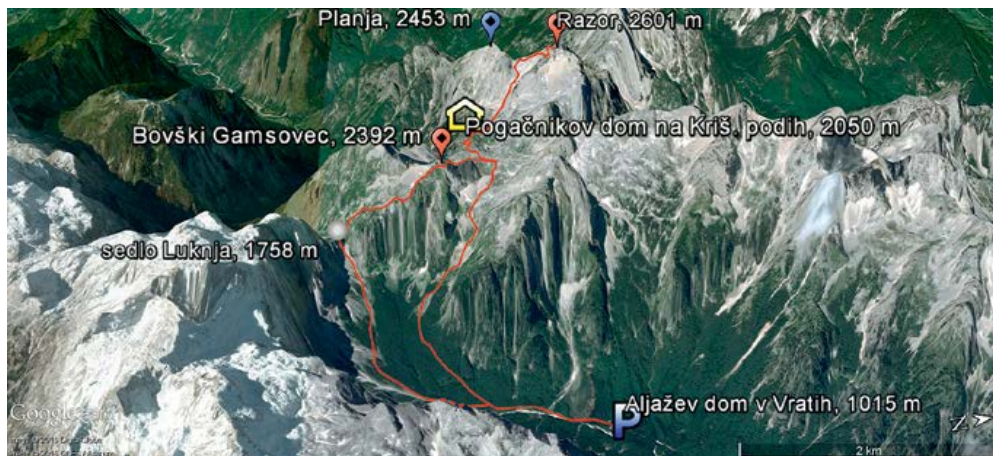
Vodnika: Tine Mihelič: *Julijске Alpe*. PZS, 2009; Andraž Poljanec, Milenko Arnejšek – Prle: *Slovenska planinska pot*. PZS, 2012.

Zemljevidi: *Trenta*, PZS, 1 : 25.000; *Kranjska Gora*, LTO Kranjska Gora, 1 : 30.000;

Vodnika: Tine Mihelič: *Julijske Alpe*, PZS, 2009; Andraž Poljanec, Milenko Arnejšek – Prle: *Slovenska planinska pot*, PZS, 2012.

Zemljevidi: *Triglav*, PZS, 1 : 25.000; *Triglav*, Sidarta, 1 : 25.000; *Triglavski narodni park*, PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: S parkirišča gremo do bližnjega Aljažvega doma in naprej mimo zimskega bivaka do spomenika padlim partizanom gornikom, kjer se nam odpre pogled na severno steno Triglava. Nadaljujemo po dnu doline do razpotja, kjer izberemo desno pot proti Pogačnikovemu domu (levo Luknja, Triglav). Skozi gozd (Bukovlje) se povzpne do vznožja Sovatne (levo Bivak pod Luknjo) in skozi jo po deloma zavarovani poti na Dovška vrata, 2176 m, kjer je razpotje številnih poti (levo Bovški Gamsovec, desno Stenar in Križ). Nadaljujemo naravnost čez visokogorsko planoto Kriških podov in mimo levega odcepa za

Pihavec pridemo do že od daleč vidnega Pogačnikovega doma, 2050 m. Nadaljujemo v severozahodni smeri proti južnemu ostenju Razorja. Na začetku zložna pot nas pripelje do strmega praga, ki ga prelezamo s pomočjo varovala, in nadaljujemo čez nagnjeno ploščo do melišča in po njem na sedlo Planja, 2349 m. Obrnemo se desno (levo Planja, 2453 m, 30 min) in se

mimo votline povzpne do začetka novega zavarovanega dela poti (stara pot je zaradi podora zaprta). Kmalu pridemo do vznožja strme stene, ki jo preplezamo s pomočjo jeklenic, skob in klinov. Nad zavarovanim delom se povzpne do bližnjega vrha.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Lahko pa se mimo zanimivega Utrujenega stolpa povzpne še na bližnjo

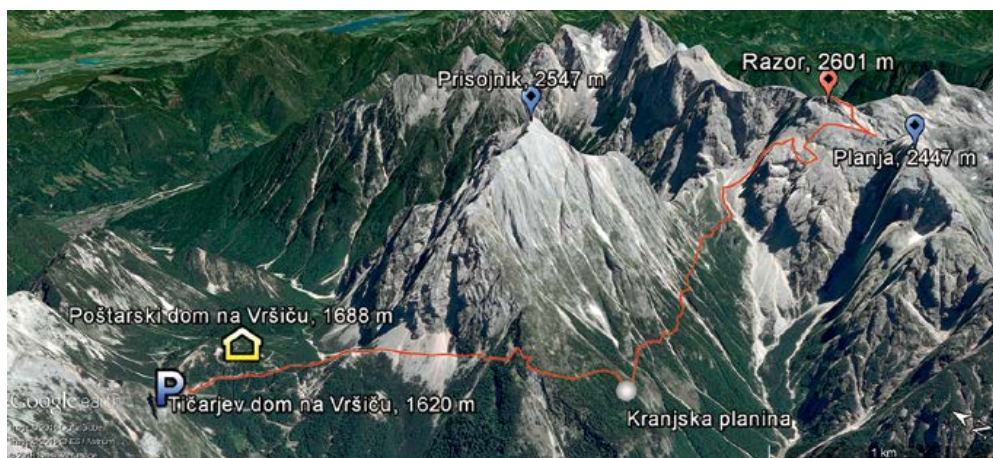
Planjo, kar turo podaljša za slabo uro. Vsaj toliko bo tura daljša tudi v primeru, če se z Dovških vrat povzpne še na Bovški Gamsovec, 2392 m, z njega sestopimo do Luknje, 1758 m, in z nje v Vrata.

Gorazd Gorišek

Razor, 2601 m, z Vršiča

Triglavski narodni park, PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: S prelaza se mimo Tičarjevega doma, 1620 m, po cesti, ki je zaprta za promet, povzpne proti najvišji postojanki na Vršiču, Poštarskemu domu, 1688 m. Tik pred njim krenemo desno in domala čez teme Sovne glave pridemo na razpotje pod zahodnim ostenjem Prisojnika. Uberemo jo desno (levo navzdol Kopiščarjeva pot skozi Prednje okno), prečimo obsežna melišča in se slednjič strmeje povzpne na Gladki rob. Mimo dveh levih odceпов na Prisojnik sestopimo dvesto višinskih metrov do nekdanje Kranjske planine. V nadaljevanju hodimo skoraj po plastnici proti vzhodu. Prečimo številne grape, ki se spuščajo s Prisojnika v Mlinarico. V zatrepu zadnje se strmeje povzpne do Jubilejne poti, ki semkaj izstopi iz Zadnjega okna. Obrnemo se desno v

Razorjevo zahodno steno. Večinoma napredujemo po policah, kjer nam na zahtevnejših mestih pomagajo varovala. Ko se izvijemo iz stene, po melišču dosežemo sedlo Planja, 2349 m. S sedla krenemo levo (desno Planja, 2453 m, 30 min) in se mimo votline povzpne do začetka novega zavarovanega dela poti (stara pot je zaradi podora zaprta).

Obrnemo se desno in kmalu pridemo do vznožja strme stene, ki jo preplezamo s pomočjo jeklenic, skob in klinov. Nad zavarovanim delom se povzpne do bližnjega vrha.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Ker je enodnevna tura zelo dolga in naporna, lahko sestopimo do Pogačnikovega doma, prenočimo, se naslednji dan vrnemo

na sedlo Planja in z njega sestopimo na Vršič. Ponuja se možnost deloma krožne ture po zelo zahtevni Jubilejni poti skozi Zadnje okno na Prisojnik in z njega po eni od številnih možnosti do izhodišča.

Gorazd Gorišek

Sestop z vrha po snežni rami Schena de Mul, v dolini jezero Fedaia Foto: Vid Pogačnik

Običajni pristop na najvišjo točko Marmolade poteka večinoma po ledeniku Ghiacciaio della Marmolada, ki se spušča po severnih pobočjih gore in se je v zadnjih desetletjih že precej skrčil. Po tej

smeri so se na vrh povzpeli tudi prvopristopniki. Vzpon močno skrajša in olajša nekoliko nenavadna žičnica, ki nas od jezera Lago di Fedaia potegne do vznožja ledeniške morene Pian dei

Fiacconi. Po dva potnika se lahko stoje peljeta v košarah, ki se premikajo zelo hitro, tako da je treba kar spretno skočiti na njih. Malo nad zgornjo postajo žičnice, pri kateri je koč

Rifugio Pian dei Fiacconi, stoji še koč Cappana al Ghiacciaio della Marmolada, kjer dejansko začnemo z vzponom. Smer po ledeniku nam kaže običajno dobro utrta gaz. V spodnjem delu

Marmolada di Penia, 3343 m – Ferrata della Marmolada

Za gornike neplezalce je pristop na vrh Marmolade po zahodnem grebenu verjetno največ, kar mu gora lahko ponudi. Po grebenu so s škrbine Forcella della Marmolada že leta 1903 speljali velikopotezno ferato, ki je tako najstarejša pot take vrste v Dolomiti. Skoraj v celoti je zavarovana z jeklenico, za njo pa so značilne številne velike skobe, ki so nameščene tudi na nagnjenih skalnih plateh, kjer jih danes gotovo ne bi postavili. S poti se obiskovalcu odkrivajo širni pogledi, predvsem proti severu na ledenik in jezero Fedaia, na redkih mestih pa se približa tudi robu silnega prepada južne stene, kjer se zavemo, kakšen podvig je preplezati ta ogromni zid gladkih plati, zajed in poč. Vzpon po zahodnem grebenu je zanimiva kombinacija ferate in hoje po ledeniku, zato je v celoti le toliko zahteven,

da ga začetnikom ne priporočamo.

Zahtevnost: PD-. Zelo zahtevna zavarovana pot (B), sestop je zahtevna kombinirana ledeniško skalna pot. Ferata je tehnično dokaj enostavna, vendar je vzpon na goro po tej poti precej dolg, zato je potrebna ustrezna kondicija. Podviga se lotimo le ob popolnoma zanesljivem vremenu, saj je morebitna nevihta na izpostavljenem grebenu z obilo železja lahko zelo nevarna izkušnja. Marmolada je visoka gora in snežni vihar sredi poletja ni nobena redkost. V primeru požleda na gladkih plateh postane lahko vzpon skrajno nevaren. Manj izurjeni

Utrinek s ferate po zahodnem grebenu Marmolade
Foto: Aleksandar Gospić

je ledenik zelo položen, višje pa strmina narašča, posamezni predeli so lahko povsem ogoljeni do živega ledu, gaz prekorači tudi nekaj ledeniških razpok. Za izkušene vzpon ne bo predstavljal večjega problema, manj veščič pa naj si raje najamejo gorskega vodnika.

Zahtevnost: F+. Zahtevna kombinirana ledeniško skalna pot. Vzpon po ledeniku ni težaven, vendar so lahko posamezni odseki poledeneli, prisotne so tudi ledeniške razpoke. Stometrsko skalna zapora v vršni glavi je zavarovana z jeklenico. Včasih je ni bilo, zato je bilo treba malo poplezati do II. stopnje težavnosti, kar je turo vsekakor otežilo.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, oprema za ledeniško navezo, čelada, cepin, dereze.

Višinska razlika: 720 m

Izhodišče: Parkirišče ob spodnji postaji žičnice ob zahodnem bregu jezera Lago di Fedaia, 2060 m. WGS84: N 46,457320°, E 11,865003°

Do tam se pripeljemo po avtocesti Ljubljana–Nova Gorica–Pordenone–Vittorio Veneto–Belluno, nato pa naprej proti severu skozi Agordo in Alleghe v dolini Cordevole do kraja Capriole. Od tu se cesta povzpne mimo planine Malge Ciapele (tu je spodnja postaja velike gondolske žičnice na Marmolado) na sedlo Passo di Fedaia in naprej po severnem bregu jezera do izhodišča.

Koče: Rifugio Marmolada-Ettore Castiglioni, 2054 m, ob jezeru Fedaia, telefon +39 046 260 16 81, e-pošta info@rifugiomarmolada.it; Rifugio Pian dei Fiacconi, 2626 m, telefon +39 046 260 14 12, e-pošta piandeifiacconi.it; Cappana

Punta Penia, 3342 m, telefon +39 349 033 49 49.

Časi: Pian dei Fiacconi–Marmolada di Penia 3 h Sestop 2 h Skupaj 5 h

Sezona: Od konca junija do konca septembra.

Vodniki: Andrej Mašera: *Dolomiti, sanjske gore*. PZS, 2009; Tomaž Vrhovec in sod.: *Najvišji vrhovi v Alpah*. PZS, 2005. Richard Goedeke: *3000er in den Alpen*. Bruckmann Verlag, 2004.

Zemljevida: *Val di Fassa e Dolomiti Fassane*, Tabacco 06, 1 : 25.000; *Marmolada–Pelmo–Civetta–Moiazza*, Tabacco 015, 1 : 25.000.

Vzpon: Od zgornje postaje žičnice se napotimo navzgor po ledeniški moreni čez zagruščen in razgiban svet do ledenika, po katerem je običajno utrta dobro vidna gaz. V spodnjem delu je ledenik ponekod ogoljen do živega ledu, vendar je precej položen, tako da večjih težavnosti. V osrednjem delu Pian dei

Fiacchi se ledenik še nekoliko položi, nato pa se gaz usmeri v velikem loku desno in postaja čedalje strmejša. V tem področju že zazijajo okoli nas prave ledeniške razpoke, vendar se jim gaz spretno umika. Končno dosežemo vrh ledenika pod 100 m visoko, dokaj strmo skalno zaporo. Čez njo splezamo poševno v desno ob jeklenici na zagruščen rob grebenske rame Schena de Mul. Na vrsti je najlepši del vzpona: po zasneženem in vse širšem grebenu kmalu dosežemo vrh Marmolade s križem, prav ob robu prepadne južne stene pa stoji majhna kočica Cappana Punta Penia, 3342 m, ki je poleti zasilno oskrbovana in ne nudi možnosti prenočevanja.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Andrej Mašera

Marmolada di Penia, 3343 m – Ferrata della Marmolada

naj se podajo na pot v spremstvu izkušenejših, še najbolj gorskega vodnika.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, samovarovalni komplet, oprema za ledeniško navezo, čelada, cepin, dereze.

Višinska razlika: 880 m

Izhodišče: Parkirišče ob spodnji postaji žičnice ob zahodnem bregu jezera Lago di Fedaia, 2060 m.

WGS84: N 46,457320°, E 11,865003°

Do tam se pripeljemo po avtocesti Ljubljana–Nova Gorica–Pordenone–Vittorio Veneto–Belluno, nato pa naprej proti severu skozi Agordo in Alleghe v dolini Cordevole do kraja Capriole. Od tu se cesta povzpne mimo planine Malge Ciapele (tu je spodnja postaja velike gondolske žičnice na Marmolado) na sedlo Passo di Fedaia, 2056 m, in naprej po severnem bregu jezera do izhodišča.

Koče: Rifugio Marmolada-Ettore Castiglioni, 2054 m, ob jezeru Fedaia, telefon +39 046 260 16 81, e-pošta info@rifugiomarmolada.it;

Rifugio Pian dei Fiacconi, 2626 m, telefon +39 046 260 14 12, e-pošta info@piandeifiacconi.it;

Cappana Punta Penia, 3342 m, telefon +39 349 033 49 49.

Časi: Pian dei Fiacconi–Forcella della Marmolada 2 h Forcella della Marmolada–Punta di Penia 2 h Sestop 2 h Skupaj 6 h

Sezona: Od začetka julija do konca septembra.

Vodniki: Andrej Mašera: *Dolomiti, sanjske gore*. PZS, 2009; Mark Zahel: *Westliche Dolomiten*. Bruckmann Verlag, 2007; Axel Jentsch-Rabl in sod.: *Klettersteigführer Dolomiten–Südtirol–Gardasee*. Alpinverlag Jentsch-Rabl, 2015.

Zemljevida: *Val di Fassa e Dolomiti Fassane*, Tabacco 06,

1 : 25.000; *Marmolada–Pelmo–Civetta–Moiazza*, Tabacco 015, 1 : 25.000.

Vzpon: Na začetku vzpona srečamo majhno lepotno napako: pot št. 606 se od zgornje postaje žičnice na Pian dei Fiacconi usmeri proti zahodu in se najprej spusti za skoraj 200 m, da obide strmo skalno ostrogo in se šele nato obrne proti jugu v smeri manjšega ledenika Vedretta del Vernel. Po melišču se povzpne do ledenika, ki je brez razpok, pa tudi prehudo strm ni. Običajno je čez eno utrta dobra gaz, če pa naletimo na trd sneg ali celo živi led, moramo seveda uporabiti ledeniško opremo. Na zgornjem robu ledenika splezamo ob jeklenici čez skalno stopnjo na škrbino Forcella della Marmolada, 2910 m. Strmo stopnjo nad škrbino preplezamo po lestvi in številnih skobah, ki so za to ferato prav značilne. Po plitvi zajedi se nato povzpne

do izpostavljenih skalnih plati, po katerih nas varovala usmerijo na severno stran grebena. Malo višje se po zagruščenem pobočju približamo samemu robu grebena, kjer se občasno odprejo drzni pogledi v brezdanji prepad južne stene. Vzpenjamo se prav po rezi grebena, nato pa znova rahlo v levo, kjer po klinih in ob jeklenici prečimo gladke skalne plati, po katerih se zopet vrnemo nazaj na greben. Za neizrazito škrbino se greben močno razširi in končno stopimo na zgornji rob velikega marmoladskega ledenika, ki je tu zelo položen. Po dobro utrti gazi v kratkem dosežemo vrh.

Sestop: Sestopimo po poti običajnega vzpona po ledeniku.

Andrej Mašera

Severovzhodni greben Marmolade preko neizrzi-te vzpetine Punta di Serauta, 2962 m, prepade v globino s strmimi, širokimi skalnimi platni – La Lastia, ki se umirijo dobrih 800 metrov niže, malo pod sedlom Passo di Fedaia. Po teh neskončno visokih plateg in grebenu so speljali leta 1987 velezanimivo ferato, ki se s polnim nazivom imenuje Via ferrata Eterna Brigata Alpina Cadore. Pogovorno se ji seveda reče le Ferrata Eterna (Večna pot), ime, ki je zanjo več kot primerno. Sčasoma je ta enkratna ferata, verjetno zaradi izjemne dolžine in potrebnih naporov tonila v pozabo, varovala pa so počasi propadala. Na srečo pa so jo v letih 2012/13 popolnoma obnovili, hkrati pa tudi spremenili njen potek v spodnjem delu: sedaj nas na velike skalne plati pripelje po nagnjeni zajedi, nekje na njihovi sredini. Pot je v celoti zavarovana z 2700 metri

dobro napete jeklenice, na zahtevnejših delih so namestili tudi skobe, ki jih v stari izvedbi ni bilo. Vsekakor gre za veličastno turo, ki bo dobrega gornika nagradila z bogatimi občutki in trajnimi vtisi.

Zahtevnost: Zelo zahtevna zavarovana pot (C/D). Obnovljena ferata je vzorno zavarovana in tudi nekoliko krajša od stare poti. Kljub temu je ne kaže podcenjevati, pridržana je samo za dobro izurjene gornike. Vzpona se lahko lotimo le ob popolnoma zanesljivem vremenu, ker vmesnega umika s poti ni. Na nekaterih mestih so skale lahko mokre, v zgodnjem jutru tudi požledene. Skala je povečini čvrsta, z nekaj krušljivimi odstavki.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, samovarovalni komplet, čelada.

Višinska razlika: 900 m

Izhodišče: Parkirišče pri koči Rifugio Passo Fedaia, 2056 m,

Izpostavljena prečnica na poti *Ferrata Eterna* Foto: Darin Chadwick

Cresta del Padon, 2967 m – Ferrata delle Trincee

Greben Cresta del Padon, ki poteka severno od jezera Fedaia, doseže najvišjo točko na vrhu La Mesola (Bech da Mesdi). Za razliko od ostalih Dolomitov je grajen iz vulkanske konglomeratne kamnine, ki je zelo čvrsta, vendar revna z oprimki in stopi. V vzhodnem delu grebena so v času prve svetovne vojne zgradili številne utrjene strelske jarke in rove. Skozi njih so speljali zelo zanimivo ferato, ki so jo zato poimenovali Pot skozi okope.

Zahtevnost: Zelo zahtevna zavarovana pot (D). V začetnem delu gre za pravo športno ferato, saj je vstopna stena skoraj navpična, z redkimi stopi in zavarovana samo z jeklenico. Tu rabimo krepke ročne mišice in smisel za iskanje drobnih stopov in oprimkov. Mestoma je ferata zelo izpostavljena, v drugem delu pa je v dolgih vojaških

Viseči most na poti *Ferrata delle Trincee* Foto: Iskra Jovanović

rovih čelna svetilka nepogrešljiva. V primeru slabega vremena imamo tri možnosti umika z grebena; vsi so dobro označeni. Poti se lahko lotijo le izurjeni in močni gorniki.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, samovarovalni komplet, čelada. Za drugi del

poti skozi rove nujno rabimo čelno svetilko.

Višinska razlika: 250 m (sedlo Porta Vescovo), 670 m (jezero Fedaia)

Izhodišči: 1. Parkirišče pri koči Castiglioni ob zahodnem bregu jezera Lago di Fedaia, 2060 m.

WGS84: N 46,457320°, E 11,865003°

Do tam se pripeljemo po avtocesti Ljubljana–Nova Gorica–Pordenone–Vittorio Veneto–Belluno, nato pa naprej proti severu skozi Agordo in Alleghe v dolini Cordevole do kraja Caprile.

na vzhodnem koncu jezera Fedaia. WGS84: N 46,453524°, E 11,888309°
Do tam se pripeljemo po avtocesti Ljubljana–Nova Gorica–Pordenone–Vittorio Veneto–Belluno, nato pa naprej proti severu skozi Agordo in Alleghe v dolini Cordevole do kraja Caprile. Od tu se cesta povzpne mimo planine Malge Ciapele (tu je spodnja postaja velike gondolske žičnice na Marmolado) na sedlo Passo di Fedaia, 2057 m.

Koča: Rifugio Passo Fedaia, 2056 m, telefon +39 043 772 20 07.

Časi: Passo di Fedaia–Ferrata Eterna–Forcella Serauta 4–5 h
Sezona: Od začetka julija do polovice septembra.

Vodniki: Andrej Mašera: *Dolomiti, sanjske gore*. PZS, 2009; Axel Jentsch-Rabl in sod.: *Klettersteigführer Dolomiten–Südtirol–Gardasee*. Alpinverlag Jentsch-Rabl, 2015; Eugen E. Hüsler:

Klettersteigführer Dolomiten.

Bruckmann Verlag, 2006.
Zemljevida: *Val di Fassa e Dolomiti Fassane*, Tabacco 06, 1 : 25.000; *Marmolada–Pelmo–Civetta–Moiazza*, Tabacco 015, 1 : 25.000.

Vzpon: Od kočice Fedaia se napotimo navkreber po cesti, ki se pozimi uporablja za smučarsko proggo, mimo table z napisom *Ferrata Eterna*. Kmalu nas oznaka na skali usmeri s ceste levo na strmo travnato in skrotasto pobočje, po katerem je vzpon precej naporen. Po približno eni uri nas razločna stezica čez melišče pripelje do vstopa v ferato (rdeča tabla), ki se začne dvigovati po poševni zajedi levo navzgor. Ob jeklenici plezamo sprva po razčlenjenem skalovju, kmalu pa se stopi znatno zmanjšajo, izpostavljenost pa naraste. Po skoraj navpični, pogosto vlažni ploščati steni prečimo v levo (ključno mesto!), višje pa težave popustijo in v prijetnem plezanju

dosežemo velike skalne plati Lastia di Serauta na majhni škrbini Sas de Mul. Sledi vzpon po obsežnih plateh, stalno ob napeti jeklenici, najprej po nekoliko zagruščenem terenu, nato pa po kompaktni skali. Ko se plati preobrazijo v greben, kmalu zagledamo postajo žičnice na sedlu Serauta, ki se zdi varljivo blizu, saj nas do tam čaka še dve uri in pol slikovitega plezanja gor in dol. Pot se spusti v globoko škrbino, nato pa se usmeri v zahodno ostenje, ki ga preči v veliki izpostavljenosti. Še dvakrat se povrne na grebenko rez, sicer pa prečimo po polica na zahodni strani. Končno se ferata prvič prevali tudi na vzhodno stran, kjer so na vrsti najprej sestop po ozkem žlebu, nato dolga zračna prečnica zopet nazaj na grebenko rez, končno pa sestop po navpičnem kamninu, ki je sedaj olajšan s serijo skob, ki jih nekoč ni bilo. Na široki polici je

težav konec, kmalu se znajdemo v področju ostalin iz prve svetovne vojne, ki ga imenujejo Zona Sacra di Serauta (sveto področje); kmalu zatem smo pri postaji gondolske žičnice.

Sestop: Edini primeren sestop je z gondolsko žičnico do Malge Ciapele (zadnja vožnja v dolino ob 16. uri). Od tu si organiziramo prevoz do sedla Fedaia bodisi z drugim avtom, ki smo ga tu pustili že dan prej, bodisi z avtobusom (zadnji odpelje ob 16.50) ali avtostopom. Do sedla Fedaia lahko sestopimo tudi naravnost navzdol po ledeniku, vendar moramo biti opremljeni s cepinom in derezami (2–2.30 h). Od postaje žičnice vodi proti Malgi Ciapeli tudi stara vojaška pot skozi dolino Vallon d'Antermoia, ki je sicer označena na zemljevidu, je pa zelo strma, nemarkirana in zapuščena, zato jo za sestop odločno odsvetujemo.

Andrej Mašera

Cresta del Padon, 2967 m – Ferrata delle Trincee

Od tu se cesta povzpne mimo planine Malge Ciapele (tu je spodnja postaja velike gondolske žičnice na Marmolado) na sedlo Passo di Fedaia, 2056 m, in naprej po severnem bregu jezera do izhodišča. 2. Če pa obratuje žičnica iz kraja Arabba na sedlo Porta Vescovo, 2478 m, je bolj udobno, če uporabimo to možnost.

WGS84: N 46,463965°, E 11,861391°

V tem primeru se iz kraja Caprile usmerimo proti severozahodu do Arabbe.

Koča in bivak: Rifugio Marmolada–Ettore Castiglioni, 2054 m, ob jezeru Fedaia, telefon +39 046 260 16 81, e-pošta info@rifugiomarmolada.it; Rifugio Luigi Gorza, 2478 m, na sedlu Porta Vescovo, telefon +39 043 67 92 44; Rifugio Passo Padon, 2369 m, na istoimenskem sedlu na vzhodni strani grebena, telefon +39 0437 72 20 02; Bivak Bontadini, 2552 m, pod

vrhom Mesoline, 2642 m, na koncu ferate, brez pravega namena.

Časi: Jezero Fedaia–Porta Vescovo 1.15 h
Porta Vescovo–Ferrata delle Trincee–Rifugio Padon 3 h
Povratak na Porta Vescovo 1 h
Sestop do jezera Fedaia 1.45 h
Skupaj 4 h (Porto Vescovo)
Skupaj 6 h (jezero Fedaia)
Sezona: Od sredine junija do konca oktobra.

Vodnika: Axel Jentsch-Rabl in sod.: *Klettersteigführer Dolomiten–Südtirol–Gardasee*. Alpinverlag Jentsch-Rabl, 2015; Eugen E. Hüsler: *Klettersteigführer Dolomiten*. Bruckmann Verlag 2006.

Zemljevida: *Val di Fassa e Dolomiti Fassane*, Tabacco 06, 1 : 25.000; *Marmolada–Pelmo–Civetta–Moiazza*, Tabacco 015, 1 : 25.000.

Vzpon: Od parkirišča pri koči Castiglioni se v uri in četrti po strmi poti št. 698 povzpne na sedlo Porta Vescovo, 2478 m, (do sem

se lahko zapeljemo tudi z žičnico iz Arabbe, ki pa poleti ne vozi stalno!). Po dobro označeni stezi smo v 20 min pri vstopu v ferato. Šestdeset metrov visoka vstopna stena je najtežji del poti: samo ob napeti jeklenici splezamo po gladki steni z malo stopov do strme zajede, ki ji sledi gladka prečnica v desno. Po nekoliko lažjem terenu dosežemo izpostavljen greben, ki nas pripelje do visečega mostu, preko katerega pridemo do vznožja vršne zgradbe La Mesole. Sledi navpičen vzpon skoraj do samega vrha (do tam je nekaj metrov lahkega plezanja po nezavarovanem skalovju), nato pa se pot ob neprekinjeni jeklenici in nekaj skobah skoraj navpično spusti na travnato škrbino (tu lahko izstopimo iz ferate desno navzdol na lepo stezo). Drugi del poti od tu naprej je bistveno lažji (na njem imamo še dve možnosti umika z grebena). Hodimo in plezamo

po grebenu ali malo pod njim gor in dol, mimo ostalin iz prve svetovne vojne do prvega 20 m dolgega rova, ki mu sledi nekoliko težja prečnica na južni strani grebena. Po malo zahtevnejšem skalovju splezamo do vstopa v glavni rov, dolg 300 m, ki ima številne stranske odcepe, zato previdno sledimo markacijam (čelna svetilka!). Ob izstopu iz rova se znajdemo pri bivaku Bontadini, od koder se lahko takoj vrnemo po južni poti do izhodišča, lahko pa si najprej privežemo dušo v bližnji, malo nižje ležeči koči Padon.

Sestop: Najlepši zaključek ture je enourni sprehod po široki poti Sentiero Geologico Arabba, ki pelje od kočice Padon pod grebenom na južni strani do sedla Porta Vescovo. Od tam se lahko spustimo z žičnico v Arabbo ali pa sestopimo po poti vzpona do jezera Fedaia.

Andrej Mašera

Marmolada – kraljica Dolomitov

"O, Marmolada, ti es regina" Andrej Mašera

"Marmolada, ti si kraljica ..." Z globokim spoštovanjem in občudovanjem pojejo Ladini, lokalni prebivalci svoji ljubljene gori, ki jim gleda v zibel in varuje njihova večna počivališča. Ljudska pesem daje gori že skoraj pridih božanskosti, temu občutku pa se lahko brez zadržkov pridružimo tudi gorniki, ki se poskušamo povzpeti na kraljico Dolomitov.

Marmolada je res gora samih presežnikov, *montagna perfetta* (popolna gora), kot jo označujejo njeni številni častilci. Leži prav v osrčju tega čudovitega gorstva in je tudi najvišja. Ima dve, povsem različni in nasprotujoči si obliči. Proti severu se z grebenskega roba po strmem pobočju spušča ledenik – Ghiacciaio di Marmolada, največji v Dolomitih. Proti jugu pa pada navpična, več kot osemsto metrov visoka in štiri kilometre široka stena iz čvrstega, sivega marmoladskega apnenca, ki oblikuje značilne gladke plati.

Marmolada je majhno pogorje

Osrednji masiv Marmolade se na zahodu začne z mogočnim, ošiljenim vrhom Gran Vernel, 3210 m, brezpotnim dolomitskim velikanom, ki je zaradi slavne sosede po krivici potisnjen nekoliko v ozadje. Jugovzhodno od njega se dviga Piccolo Vernel, 3098 m, ki ga z zahodnim grebenom Marmolade povezuje ozka škrbina Forcella della Marmolada, 2896 m. Z nje se sprva strmo, nato položneje dviga zahodni greben do najvišje točke Punta di Penia, na kateri stoji majhna kočica, ki je poleti zasilno oskrbovana, ne ponuja pa prenočišč. Greben,

Profil Marmolade z vzhodne strani. Desno so vidne visoke skalne plati, ki se dvigajo do grebena Serauta: po njih poteka slovita *Ferrata Eterna*. Foto: Oton Naglost

ki se nadaljuje proti vzhodu, se nekoliko spusti do neizrazite škrbine, nato pa se zopet dvigne do drugega najvišjega vrha Marmolade – Punta di Rocca, 3309 m. Skoraj tik pod ta vrh je speljana velika gondolska žičnica, ki je sicer zelo dobrodošla za smučarje in običajne turiste, po drugi strani pa je bil to katastrofalen poseg v naravno okolje, ki ga ni mogoče upravičiti z ničimer. Morda je danes okoljevarstvena zavest postala že tako močna, da bi preprečila podoben gradbeni "podvig". Še naprej proti vzhodu se vršni greben Marmolade razcepi v dva kraka, kjer v vzhodnem prevladuje Pizzo Serauta, 3035 m, severovzhodnega pa označuje neizrazita vzpetina Punta Serauta, 2962 m. Ob severnem vznožju osrednjega masiva Marmolade leži veliko umetno jezero Fedaia, ki se kar dobro umešča v lepo okolje kljub nasilnemu posegu v naravo. Nad njim se razteza dolg greben Cresta del Padon, zgrajen iz vulkanske kamnine, od koder se odpirajo veličastni razgledi na kraljico gorovja.

Osrednji masiv Marmolade s sedla Porta Vescovo. Z desne: skalnati Gran Vernel, Marmolada di Penia in Marmolada di Rocca z ledenikom, skrajno levo greben Serauta s skalnatimi platmi La Lastia. Spodaj zahodni konec umetnega jezera Fedaia z jezem Foto: Shutterstock

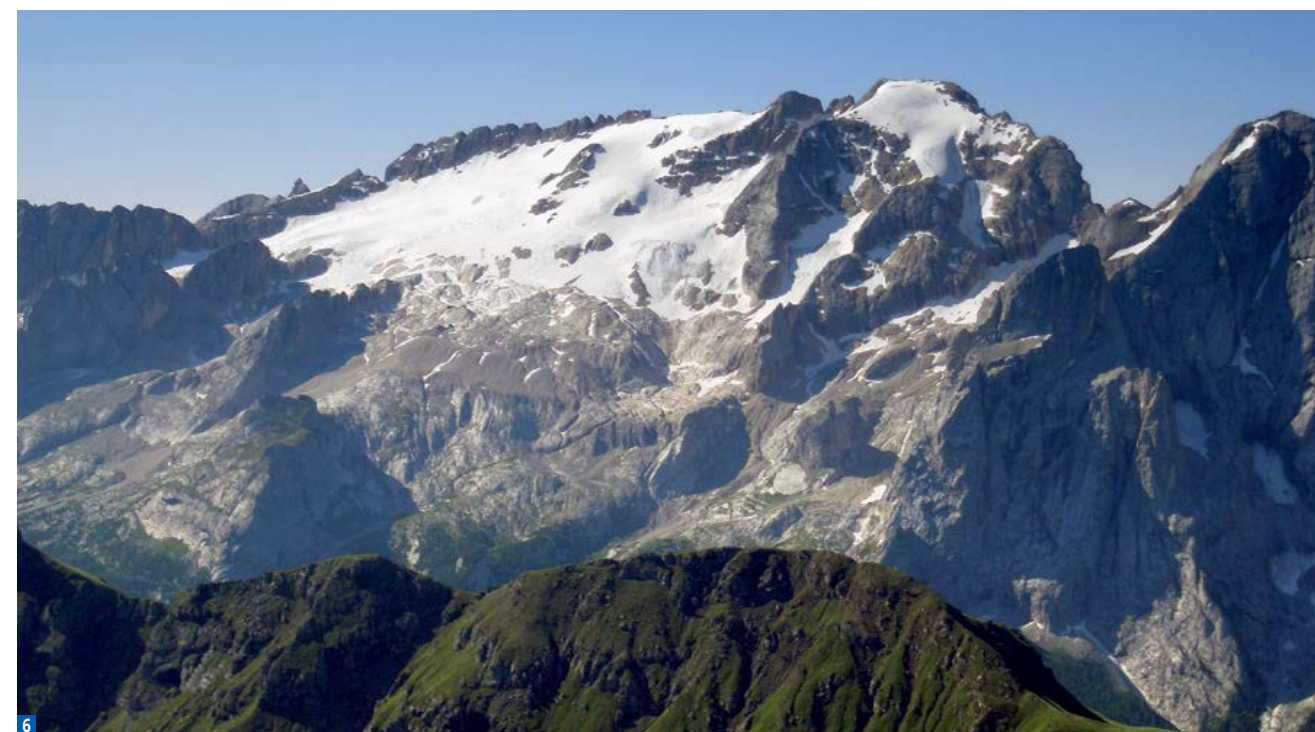
Proti jugu se pravokotno na glavni greben širi razgiban greben s številnimi imenitnimi vrhovi: tri Cime di Ombretta, 3011 m, Sasso Vernale, 3054 m, Cima d'Ombrettola, 2922 m, Cima dell'Uomo, 3300 m, in Sasso di Valfredda, 2998 m. Vzponi na njih so zelo zanimivi, vendar njihov opis presega namen tega članka. Dolini Val di San Pellegrino in Valle del Bois z znanim turističnim krajem Falcade omejujeta pogorje na jugu.

Južna stena Marmolade – arena svetovnega alpinizma

Na Marmolado so se leta 1864 prvi povzpeli dolomitski pionir Paul Grohmann in vodnika iz Cortine, Angelo in Fulgenzio Dimai. Slovita južna stena Marmolade pa je bila od prvega vzpona, ki ga je leta 1901 opravila neustrašna Britanka Beatrix Tomasson z vodnikoma Michelejem Bettigo in Bartolom Zagonelom (IV+!), do danes arena, v kateri so za večno vklesali svoja imena najboljši alpinisti svojega časa. Micheluzzi, Soldà, Vinatzer, Castiglioni, Aste, Messner, Gogna, Koller, Mariacher, naša Svetičič, Knez ..., da ne naštevam naprej, do mojstrov današnje dobe, ki so težavnost smeri dvignili do X-. Ti so s sijajnimi in po večini ekstremno težavnimi smermi dokazali, da se je v tej enkratni steni ustvarjala zgodovina svetovnega alpinizma.

Marmolada za nealpiniste

Marmolado pozimi zasedejo smučarji, saj je smučarska infrastruktura v

informacije

Dostopi: Do izhodišč vzponov na Marmolado se pripeljemo po avtocesti Ljubljana–Nova Gorica–Pordenone–Vittorio Veneto–Belluno, nato pa naprej proti severu skozi Agordo in Alleghe v dolini Cordevole do kraja Caprile. Od tu se cesta povzpne mimo planine Malge Ciapelle (tu je spodnja postaja velike gondolske žičnice na Marmolado) na sedlo Passo di Fedai, 2056 m, (tu je izhodišče za ferato Eterno čez greben Serauta) in naprej po severnem bregu umetnega jezera Fedai do izhodišča za vzpon na samo Marmolado. Če pa želimo obiskati greben Cresta del Padon, v kraju Caprile zapeljemo proti severozahodu do vasi Arabba.

Literatura: Andrej Mašera: *Dolomiti, sanjske gore*. PZS, 2009.

Tomaž Vrhovec in sod.: *Najvišji vrhovi v Alpah*. PZS, 2005.

Eugen E. Hüsler: *Klettersteigführer Dolomiten*. Bruckmann Verlag, 2006.

Mark Zahel: *Westliche Dolomiten*. Bruckmann Verlag, 2007.

Richard Goedeke: *3000er in den Alpen*. Bruckmann Verlag, 2004.

Axel Jentzsch-Rabl in sod.: *Klettersteigführer Dolomiten-Südtirol-Gardasee*. Alpinverlag Jentzsch-Rabl, 2015.

Več avtorjev: *Marmolada. Monografija*. Cierre Edizioni, 2011.

John Smith, Graham Fletcher: *Via Ferratas of the Italian Dolomites*, Vol. 1. Cicerone, 2002.

Zemljevida: *Val di Fassa e Dolomiti Fassane*, Tabacco 06, 1 : 25.000; *Marmolada–Pelmo–Civetta–Moiazza*, Tabacco 015, 1 : 25.000.

1 Navpična, gladka južna stena Marmolade nad kočjo Falier

Foto: Boris Strmšek

2 Slovita smer *Riba (Il Pesce)* je ena najtežjih v južni steni Marmolade.

Foto: Benjamin Ravnik

3 Sestop z Marmolade po običajni poti. Dobro je vidna utrta gaz po ledeniku.

Foto: Vladimir Habjan

4 Začetek ferate po zahodnem grebenu Marmolade na škrbini Forcella della Marmolada

Foto: Jože Drab

5 Vstopna stena na *Ferrati delle Trincee* je ključno mesto poti.

Foto: Iskra Jovanović

6 Božanski nasmeh kraljice Dolomitov. Severna stran Marmolade z ledenikom

Foto: Andrej Mašera

7 Greben Cresta del Padon nad jezerom Fedai. Po njem je speljana težavna plezalna pot *Ferrata delle Trincee*.

Foto: Aleksandar Gospić

tem področju izredno razvita. Žičnic, penzionov in hotelov v okolici kar mrgoli. Poleti utrte smučarske proge sicer do neke mere kazijo okolje, a gora je tako velika, da lahko vsakomur nudi najlepše po želji. Gorniki – nealpinisti imajo dve možnosti vzpona na Marmolado. Po zahodnem grebenu pelje ferata, ki je bila zgrajena že leta 1903

Marmoladski ledenik, ki se vsako leto umakne za sedem metrov, je iz svoje notranjosti odkril pravo ledeno mesto, kjer so avstrijski vojaki v prvi svetovni vojni izkopali dvanajst do trinajst kilometrov rovov, uredili prostore za tristo vojakov in oficirjev ter imeli celo bolnico. Te ostaline so se v ledu odlično ohranile, raziskovalci so našli številne lesene kočice, veliko streliva ter tudi kako truplo nesrečneža. Danes to območje počasi urejajo za javni obisk, pri drugi postaji gondolske žičnice na Marmolado so uredili pravi muzej in ga poimenovali Zona Sacra di Serauta (sveto področje). Oglejajo si ga lahko turisti z žičnice, kot tudi gorniki, ki naletijo na muzej ob koncu dolgega vzpona po ferati Eterni čez greben Serauta.

in je najstarejša pot take vrste v Dolomitih. Na vrh se lahko povzpemo tudi s severa prek ledenika, po smeri, po kateri so šli prvopristopniki Paul Grohmann in njegova vodnika. Čeprav oba pristopa tehnično nista pretirano težavna, sta vendarle resna vzpona na visoko goro in zahtevata dobro izurjenega gornika ali spremstvo vodnika.

Dobri gorniki se lahko lotijo tudi dveh ferat v bližini, ki sicer ne pripeljeta na vrh Marmolade. V letih 2012/13 so popolnoma obnovili znamenito, dolgo in zelo zahtevno plezalno pot Ferrato Eterno (večna pot), ki se od sedla Passo di Fedaiia dvigne na obsežne skalne plati Lastia di Serauta in po njih na greben Cresta di Serauta. Po dolgem grebenu doseže pot drugo postajo velike gondolske žičnice na Marmolado. Druga plezalna pot, Ferrata delle Trincee (ferata skozi okope), pa je speljana po slikovitem grebenu Cresta del Padon, severno od glavnega masiva Marmolade. Zelo zanimiva ferata, s širnimi razgledi je v začetnem delu zelo športno navita, zato ni za vsakogar. Podobne razglede na Marmolado pa lahko uživa vsak izletnik, ki se poda po lepi stezi Sentiero Geologico Arabba, ki gre južno vzdolž grebena od sedla Porta Vescovo do kočice Padon na vzhodnem koncu ferate. ●

Lekcija belega velikana Valiških Alp

Vzpon na Weisshorn, 4506 m

Pred časom, pet ali šest let nazaj, sem s prijateljema iz domačega kraja pogosto obiskoval gore. Veliko smo se pogovarjali o najrazličnejših ciljih in pristopih in takrat sem prvič slišal za Weisshorn. Ob neki priložnosti, ko sem obiskal švicarske gore z gorskim vodnikom, sem ga vprašal, ali pozna Weisshorn in kaj si misli o njem. V resnem tonu mi je odvrnil, da je to težja tura, na katero ne bi peljal vsakogar. Da se veliko pleza in da zahteva zelo dobro psihično in telesno pripravljenost. S tem pa me ni odvrnil od razmišljanja o obisku Weisshorna – ravno nasprotno, zame je to postal izziv.

Primož Brifah

Od podobe v mislih do uresničevanja velike želje

S svojimi načrti o naskoku Weisshorna sem seznanil Miha Ileršiča, *ferajnovskega* sošolca, prijatelja in soplezalca iz Rakeka. Zdelo se mi je, da bo za stvar. Je dober plezalec in kondicijsko odlično pripravljen. Za uspešnost ture in ne nazadnje tudi za varnost je izjemno pomembno medsebojno zaupanje in značajska ujemanje med soplezalcema,

1

2

zato je bil skoraj edini primeren kandidat iz "mojih krogov".

Na dan prihoda sva načrtovala priti do kočice Weissshornhütte, drugi dan doseči vrh po vzhodnem grebenu, kjer poteka običajni pristop, ter sestopiti po poti vzpona in se vrniti domov. Za rezervo sva predvidela še dodaten dan, če bi šlo karkoli narobe ali pa zgolj za počitek. Moteče je bilo le to, da je dva tedna pred najinim prihodom snežilo, na tisti višini pa je sneg kljub poletju zelo počasi pobiralo. Pomislil sem, da bi bilo morda bolj modro turo prestaviti.

Ker nisva vedela, ali bo v koči prostor, sva s seboj za vsak primer vzela majhen šotor, podloge in spalne vreče. Po telefonu se prenočišča ni dalo rezervirati, zvonilo je v prazno. Vreme je bilo napovedano lepo, od zahoda se je krepil anticiklon. Tako je odločitev padla in znašla sva se v Randi, majhnem turističnem mestecu tik pred Zermattom.

(Skoraj) vse po planu

Med hojo proti Weissshornhütte sva srečala skupino italijanskih alpinistov ter jih povprašala o zasedenosti kočice in po njihovih besedah je bila ta prazna. Zato sva vesela, da nama ne bo treba tovoriti opreme, le-to zložila pod steno blizu poti in jo nameravala nazaj grede pobrati. V koči res ni bilo skoraj nikogar. Vpisala sva se v knjigo za goste, si pripravila večerjo in kmalu šla spat. Na pot proti vrhu sva odšla ob pol petih, kar je bilo pozno, saj v koči za to turo običajno budijo ob drugi uri zjutraj. Bujenje sva zavrnila, saj sva bila menja, da se bo dve uri spanca manj gotovo poznalo pri spočitosti in zbranosti. Res pa je, da je pot zelo dolga. Sprva je shojena steza potekala po kopnem terenu proti ledeniku Fluhgletscher, od katerega sva imela naprej dve možnosti. Prva varianta, običajna, naj bi potekala čez nekakšen navpični skalni prag. Druga pa je potekala čez ledenik. Čez ledenik je bilo dobro zgaženo, zato sva se odločila za bližnjico. Po ledeniku sva hitro napredovala, ni bil strm, le na nekem mestu je bilo treba prestopiti globoko ledeniško razpoko. Počasi se je zdanilo in znašla sva se na melišču pod strmo steno levo navzgor od ledenika.

Iskala sva prehode po enem od mnogih strmih razov, ki se vzpenjajo proti velikemu, pravzaprav orjaškemu vzhodnemu

1 Weissshorn s Frühstücksplatza, 3916 m, ki leži na začetku vzhodnega grebena.

Foto: Miha Ileršič

2 Takole je bil videti Weissshorn s spodnjega dela poti ob povratku, ko ga je osvetlilo jutranje sonce.

Foto: Primož Brifah

grebenu. Kje hodijo alpinisti, so izdajale praske v skali, ki jih puščajo dereze pri zimskih vzponih. Vzpon po razu je bil zaradi poledenelih skal in izpostavljenosti precej neugoden. Dosegla sva manjše snežišče pod steno in ugibala, kje naj bi bil prehod. Vse je bilo videti neprehodno in strmo. Miha je bil mnenja, da bi se morala držati leve. Sam pa sem nad nama opazil lepo in zelo vabljivo razčlenjeno poklino, ki se je od snežišča v ostenje dvigovala kakšnih petnajst metrov, naprej pa je bilo videti lahko. Predlagal sem, da poizkusiva. Čeprav Miha ni bil najbolj navdušen, je nekako pristal na moj, kot se je kasneje izkazalo, slab predlog.

Nenavezana sva splezala približno en raztežaj, strmina pa kar ni hotela popustiti. Težavnost se je gibala med drugo in tretjo stopnjo, kakovost skale je bila spremenljiva. Smer plezanja je v resnici potekala stran od prave smeri, v desno. Kmalu sva se znašla pod navpično zaporo, ki pa je nisva upala plezati nenavezana. Med bentenjem sva se navezovala na vrvi in hkrati s pogledi iskala primerno mesto za izdelavo zanesljivega sidrišča. Začel sem plezati po krušljivi plošči iz gnajsa, kot po jajcih. Vzpel sem

se okrog deset metrov in prijetno presenečen dosegel lepo in udobno, meter široko gredino, ki je pripeljala levo nazaj na pot.

Mimo kamnitih stražarjev

Pot je bila vseskozi označena z možici in je kmalu pripeljala do tako imenovanega *Frühstückplatz*¹ na približno 3900 m, kjer se je vzhodni greben zares začel. Tam se nama je prikazal Weisshorn v vsej svoji mogočnosti. Da je bilo videti še bolj dramatično, se je izza levega pobočja valila gosta gmota oblakov, tako da je levi rob mejil z modrim nebom, desni pa z belino, ki se je prelivala v snežno pobočje. Fotografski motiv je bil odličan.

Greben je bil, tako kot sva predvidevala, seveda zasnežen, sneg pa nepredelan. Na začetku ga je bilo okoli dvajset centimetrov, višje pa do slabega pol metra. Pogum nama je vlivalo dejstvo, da sta dan pred najinim vzponom vrh osvojila dva alpinista.

Obrniti ali ne, sva premišljevala v dilemi. Ocenila sva, da sva sposobna zadevo izpeljati, in sklenila, da nadaljujemo. Greben je bil lepo prehodan še nekaj časa, plezanje po kompaktnih rogljih in luskah je ponujalo vrhunski užitek. Škoda, da nisva šla julija, ko je bil greben popolnoma kopen, sem pomislil. Opazila sva, da sta za nama na *Frühstückplatz* prišli še dve navezi, najverjetneje gorska vodnika z gosti, vsi štirje pa so potem še vsaj pol ure gledali v najino smer, preden so obrnili.

Po nekaj sto metrih so se začele težave stopnjevati, prišla sva namreč do prvega bolj izrazitega stolpa v grebenu. Od spodaj je bil videti lahko preplezljiv, zato sem se nanj hitro povzpел. Nekje na polovici pa sem ugotovil, da je zgoraj izjemno gladko in izpostavljeno. Sestopil sem in predlagal, da se pri plezanju varujeva, saj si napak pač ne smeva privoščiti. Od tega stolpa naprej je teren postal še dosti bolj nevaren. Zato sva ostala navezana še sedem polnih raztežajev, dokler nisva dosegla snežnega pobočja pod vrhom. Od varoval sva imela s seboj nekaj navadnih in profilnih klinov, tri male metulje in večji

aluminijasti heksagonalni zatič. Za vsako sidrišče je bilo potrebno skalo očistiti in poiskati primerno razpoko ali rogelj. Tako sva korak za korakom previdno prečila greben, ki je bil na nekaterih mestih izjemno zračen. Ponekod je bilo treba plezati po zasneženih strmih policah, drugje pa se sprehoditi čez krhke opasti, ki so se osipale v globino. Ob tem sva imela na vsako stran dobesečno tisoč metrov globine.

Čas je tekел prehitro. Ko sva dosegla snežišče, sva si počestno oddahnila. Tam sva sledila gazi najinih predhodnikov po pobočju, ki je imelo okoli petinštirideset stopinj naklonine. Sneg je bil tukaj k sreči toliko trd, da se ni udiralo, morala pa sva se pogosto ustavljati, da sva prišla do zraka. "Zdaj bova hitro gor," sem dejal. Vrh je bil videti res blizu, vendar sva se mu kljub temu približevala zelo počasi. Gora ima velikanske razsežnosti, ki si jih je ob pogledu iz daljave težko predstavljati. Snežišče nama je vzelo vsaj uro in pol, pa sva imela sorazmerno hiter korak. Pri vrhu naju je pričakal še skalni prag prve stopnje. Previdno sva splezala na vrh. Tako sva stala pri velikem črnem križu ob pol šestih popoldne

¹ Frühstückplatz – Prostor za zajtrk (nem.), tj. za počitek, in razgledna točka.

3 Pogled nazaj na prehojeno/preplezano običajno pot po vzhodnem grebenu, ki je bila ponekod precej izpostavljena.

Foto: Primož Brifah

4 Prvi resnejši stolp v grebenu, ta predstavlja (vsaj) III. stopnjo težavnosti po lestvici UIAA. Tukaj sva se začela varovati. Foto: Primož Brifah

ali osem metrov visok skok, zato sva se čezenj spustila po vrvi.

Nekaj časa sva potem spet hodila po dobro vidni stezi, ki je potekala po sistemu polic. Naenkrat pa se je, kot bi odrezal, končala nad globoko črno grapo, v kateri je bilo slišati potok. Na robu prepada je bil velik možic, na steni zraven pa velik jeklen obroč. Jasno, spust po vrvi. Ko sva dosegla dno grape, sva splezala po zasneženem bregu na drugo stran. Tam sva ugotovila, da sva pravzaprav prišla na snežišče pod steno, od koder sva navzgor grede zašla po tisti "moji" poklini. Našla sva svoje sledi in sestopila nazaj proti pristopnemu ledeniku Fluhgletscher. Začelo se je daniti.

Srečen zaključek

V kočjo sva tako prišla okoli osme ure zjutraj. Seveda sva odšla takoj na ležišča, kjer naju je zmanjkalo za nekaj ur. Potem pa sva počasi začela pospravljati premočene vrvi in ostalo opremo. Mimo je prišla oskrbnica in naju ogovorila. Zanimalo jo je, kako daleč sva prišla in kakšne so razmere na grebenu. Razložil sem ji, za boljšo predstavbo pa ji pokazal še slike na fotoaparatu. Dobil sem občutek, da naju je imela za dva vzhodnjaška norca. Odšla sva proti kampu v Randi, kjer naju je čakal avto. Seveda sva morala od avta še enkrat gor po najine spalne vreče in šotor, kakšnih štiristo dodatnih višinskih metrov, ker sva nazaj grede sestopila po drugi poti.

Kratka analiza

Z Mihom sva se strinjala, da je bil to velik presežek v najini gorniški karieri. Pomembna življenjska izkušnja, ki je razsvetlila najine sposobnosti, hkrati pa ni stala preveč. Zavedala sva se, da sva se izpostavljala mnogo bolj, kot bi bilo to potrebno, in se ob analizi dogodkov strinjala, da bi bilo v danih razmerah na neki točki pametneje obrniti. Zato sva sklenila, da bova v bodoče zagotovo bolj upoštevala okoliščine, v katere se bova podajala. Gore so izjemno privlačni in prvinski svet, vsakemu obiskovalcu nekaj podarijo, lahko pa tudi vzamejo – in vmes je le tanka meja. ●

in opazovala megleno morje okoli naju. Iz morja v bližini je štrlel le vrh Matterhorna. Da bova zavoljo osvojenega vrha sestopala ponoči, nama je bilo že nekaj časa kristalno jasno. Severni in jugozahodni greben sta bila videti še precej bolj grozna in prav tako dobro zasnežena. Ker sva želela čim večji del povratka opraviti ob dnevni svetlobi, sva v hitrem tempu začela sestopati.

Skrbelo naju je, kako bova nazaj grede kos objektivno precej nevarnemu grebenu. Največ nesreč v gorah se namreč pripeti ob sestopu, ko so mišice utrujene in zbravnost popusti. Zato sva, ko se je začel skalni del, ponovno uporabila vrveno tehniko. Čeprav je to zelo zamudno, je varnost vedno na prvem mestu.

Na grebenu naju je ujel mrak, temperatura se je najverjetneje spustila na okrog nič stopinj. Plezati v sestopu je bilo zoprno, a nama poguma in optimizma ni zmanjkalo, vrveni manevri pa so potekali gladko. Grebena kar ni in ni hotelo biti konca, obema se je prikazovala kočja z udobnimi ležišči. Pomislila sva na bivač, vendar sva bila mnenja, da s tem ne bi čisto nič pridobila,

kvečjemu izgubljala telesno temperaturo in čas. Korak za korakom sva zato v neskončnost ponavljala manevre, opazovala nočne silhuete okoliških štiritisočakov in izjemno zvezdnato nebo. Okrog četrte ure zjutraj sva prišla do *Frühstückplatz*a. Vesela, da je greben za nama, sva pospravila opremo in začela sestopati po strmih pobočju.

Nočni blodnjak

Čeprav sva sledila možicem, pa nama okolica ni bila poznana. Steza je vijugala po krušljivem terenu, dokler niso sledi izginile v zasneženi grapi precej na desno stran. Uganka se je pojavila ob zelo neprimernemu trenutku, ko sva izčrpana lahko mislila le še na spanec. Še nekajkrat sva prečesala teren in preverila situacijo na navigaciji GPS. "Enostavno mora biti še neka varianta," sem dejal Mihi, on pa je osvetljeval okolico s svojo čelno svetilko. V nekem trenutku se mi je zazdelo, da sem opazil pot nižje v najini vpadnici. Miha je še enkrat posvetil dol in zagledala sva pot, ki sva se je morda razveselila še bolj kot vrha samega. Do poti naju je ločil le sedem

V gore ob ograjah in po stopnicah

Izlet ob skupščini UIAA

Bojan Rotovnik

Ne glede na to, da smo slovenski planinci znani po tem, da radi obiskujemo tuja gorstva, je iskanje informacij o gorah Južne Koreje pravi mali podvig. Južna Koreja ni ravno med naj svetovnimi cilji za planinstvo in gorski turizem, čeprav je večji del Korejskega polotoka gorat in so tudi Korejci izjemno navezani na gorski svet. Zaradi velike oddaljenosti bi verjetno nikoli ne imel priložnosti spoznati južnokorejskih gora, če ne bi oktobra 2015 Mednarodno združenje planinskih organizacij (UIAA) v glavnem mestu Južne Koreje, Seulu, organiziralo svojo redno letno skupščino, ki sem se je udeležil kot predstavnik Planinske zveze Slovenije. Ker zame potovanja v tako oddaljene države niso ravno pogosta, sem se s predsednikom Planinske zveze Bosne in Hercegovine, Zehrudinom Isakovićem, dogovoril, da odpotujeva nekaj dni prej, se v lastni režiji povzpneva na enega izmed njihovih vrhov in poskuša vsaj malo spoznati planinarjenje v tej vzhodnoazijski državi.

O Južni Koreji je dostopnih veliko informacij v slovenskem in predvsem v angleškem jeziku, vendar so to predvsem opisi mest in turističnih ciljev, medtem ko je opisov gora in planinskih poti bistveno manj. Od slovenskih opisov sem našel le članek Andreja Stritarja iz *Planinskega vestnika* 9 (2002), kjer je zbranih kar nekaj koristnih informacij, ki sva jih morala dopolniti z angleškimi opisi, dostopnimi na internetu. Po preučevanju različnih možnosti, posvetovanju z izjemno prijaznimi predstavniki Korejske planinske zveze in z upoštevanjem razpoložljivega časa sva se odločila obiskati Narodni park Seoraksan, ki naj bi bil "najlepši med lepimi", kot je že leta 2002 zapisal Stritar. Iz glavnega mesta Seul, ki leži v jugozahodnem delu Južne Koreje, do velikega obalnega mesta Sokcho, ki leži na drugi strani polotoka, je dobre tri ure vožnje z zelo udobnim avtobusom redne linije. Mesti povezuje sodobna avtocesta. Na splošno imajo v Južni Koreji zelo razvito cestno infrastrukturo, tako da so potovanja hitra in prijetna. V mestu Sokcho so naju pričakali lokalni predstavniki Korejske planinske zveze in naju prepeljali

na južno stran narodnega parka do enega izmed številnih uradnih vhodov. Prijazni domačini so nama uredili rezervacijo v planinski koči tik pod najvišjim vrhom parka, a žal nismo mogli veliko komunicirati, saj je bilo njihovo znanje angleščine zelo omejeno. Tudi na vprašanje, ali v njihovih planinskih kočah nudijo hrano, nisva dobila jasnega odgovora, zato sva za vsak slučaj pred odhodom nakupila nekaj lokalne hrane.

Po polurni vožnji z avtomobilom iz mesta Sokcho sva zgodaj popoldan izstopila pri informacijskem centru in enem izmed vhodov v narodni park Namsseorak, ki leži na nadmorski višini 425 metrov. Na informacijski tabli pri vhodu je pisalo, da se za vzpon na vrh rabi štiri ure hoje, na njihovi petstopenjski lestvici je prvi del poti označen kot četrta stopnja, zadnji del poti pod vrhom pa celo kot peta oz. najtežja stopnja. Ker o korejskih planinskih poteh in njihovih oznakah zahtevnosti nisva imela nobenih predhodnih informacij, nisva vedela, kaj naj pričakujemo. Že kmalu po začetku hoje sva bila presenečena, saj so korejske planinske poti bistveno drugačne od teh, ki smo jih vajeni v Sloveniji. Korejci se zavedajo, da imajo zelo lepo naravo. Ker jo kljub izredno velikemu obisku želijo ohranjati in hkrati dosegati visoke standarde varnosti poti, je gibanje izven urejenih steza prepovedano. Z ograjami ob poteh, ki skoraj nikjer niso prekinjene, poskrbijo, da niti slučajno ne moreš zaiti vstran. Poleg tega je vsako malce bolj strmo mesto opremljeno s kovinskimi stopnicami, zato se večkrat počutiš, kot da hodiš po stopnišču kakšnega nebotičnika, ne pa po planinski poti. Ograje in stopnice so naju spremljale celotno pot od izhodišča do vrha in tudi med spustom na severno stran narodnega parka.

Prvi dan sva se povzpela na goro Daecheongbong, ki je s 1708 m najvišji vrh tega narodnega parka in hkrati tretji najvišji vrh Južne Koreje. Ne glede na to, da sva vzpon opravila v drugi polovici oktobra in celo med tednom, sva srečala veliko odlično opremljenih korejskih planincev, ki so bili skoraj vsi presenečeni nad najinim pozdravljanjem vseh, ki sva jih srečala. Pač navada iz domačih hribov. Brez težav so naju že od daleč prepoznali kot tujca, saj sva imela v primerjavi z njimi zaradi skopih informacij nesorazmerno velika nahrbtnika. Nosila sva kar nekaj rezervne obleke, hrane in opreme. Če izvzamemo stopnice, je pot izjemno lepo speljana po pobočju vse do vrha, ob njej je veliko urejenih počivališč s klopnicami in informacijskimi

Korejski planinski muzej <http://nmm.forest.go.kr/>

Jeseni leta 2014 so na obrobju mesta Sokcho odprli novi Korejski planinski muzej, kjer je na moderen način predstavljena velika navezanost Korejcev na njihov gorski svet. Zelo pomembno mesto med stalnimi zbirkami imajo tudi uspehi, ki so jih korejski alpinisti dosegali v različnih svetovnih gorstvih, še posebej v Himalaji. Poleg predstavitve pomena planinstva, gora, kulture in zgodovine alpinizma je pomemben del namenjen osebnemu doživljanju planinstva in gora s strani obiskovalcev, kjer lahko vsak ljubitelj narave najde nekaj zase. Poleg stalnih zbirk so obiskovalcem na voljo še velika notranja plezalna stena, planinska učilnica za mlade in najmlajše obiskovalce, soba s simulatorjem razmer na velikih nadmorskih višinah, skozi tri nadstropja visoka umetna skala, na kateri so prikazane različne oblike plezanja, velika stenska slika gora, pred katero se obiskovalci lahko fotografirajo, velik zunanji park in še kaj bi se našlo. Zanimivo je tudi, da je vstop v muzej prost!

1 Pot po kanjonu Cheonbuldong

Foto: Bojan Rotovnik

2 Na vrhu Daecheongbonga

Foto: Bojan Rotovnik

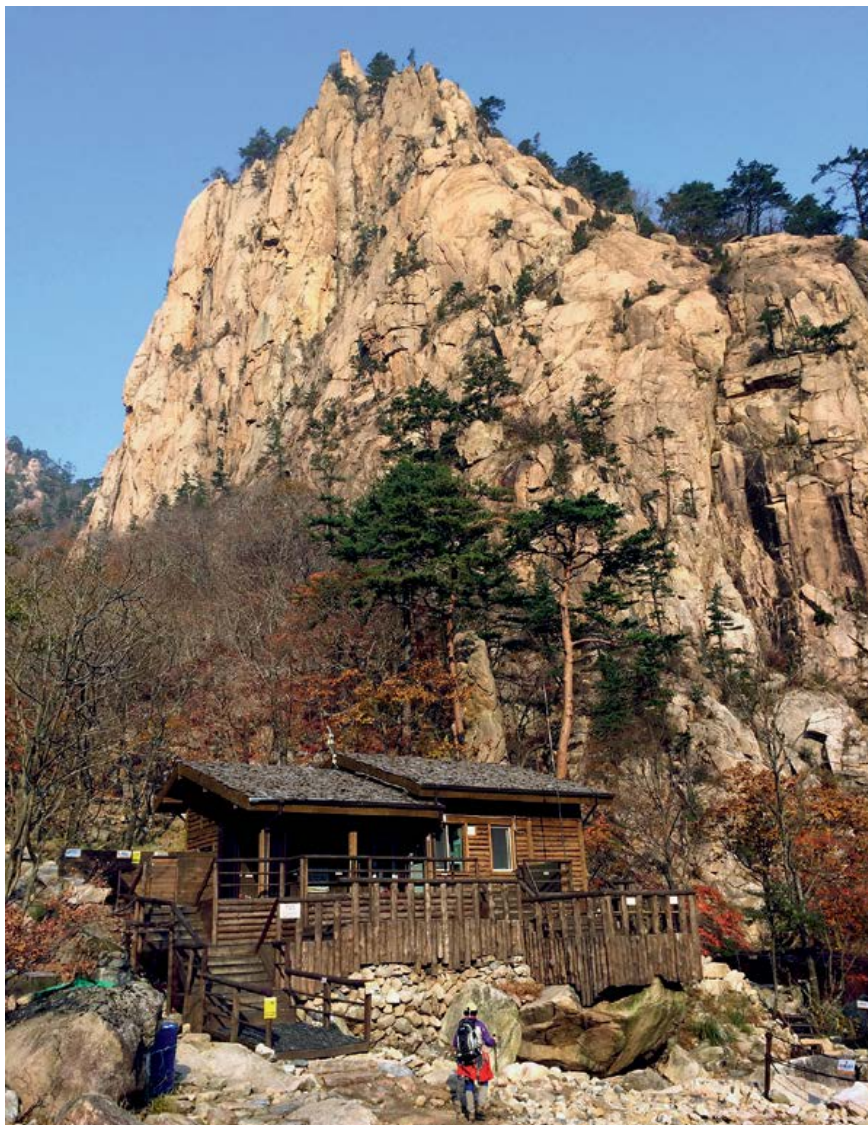
tablami. Opazila nisva nobenih smeti, pač pa številne smerokaze v korejskem in angleškem jeziku z navedbo dolžin posameznih etap v km, na drogu vsakega

smerokaza je tudi nadmorska višina in številka smerokaza, ki je v pomoč pri morebitnem obveščanju gorske reševalne službe v primeru nesreče. Ob poti so tudi številni plakati z navodili za varno hojo, ukrepanje v primeru nesreče, varstvo narave in podobno.

Po treh urah vzpenjanja sva ob prihodu na Daecheongbong morala kar nekaj časa čakati, da sva se lahko fotografirala, saj

Mednarodno združenje planinskih organizacij (UIAA) <http://theuiaa.org/>

Mednarodno združenje planinskih organizacij UIAA (Union internationale des associations d'alpinisme oz. International Climbing and Mountaineering Federation) je bilo ustanovljeno leta 1932. Med ustanovnimi članicami UIAA je bila tudi Planinska zveza Jugoslavije, katere zelo pomemben del smo bili tudi slovenski planinci. Po osamosvojitvi Slovenije je Planinska zveza Slovenije leta 1991 postala članica UIAA in je bila tako ena izmed prvih slovenskih panožnih športnih zvez, priznanih s strani mednarodne športne federacije. UIAA trenutno združuje preko osemdeset planinskih organizacij iz več kot petdeset držav. UIAA je za področje planinstva, alpinizma in lednega plezanja s strani Mednarodne športne federacije Sport Accord priznana kot panožna svetovna organizacija. Od leta 2012 je predsednik UIAA Frits Vrijlandt iz Nizozemske. Poleg predsednika sta glavna organa upravljanja UIAA izvršni in upravni odbor, vsebinske aktivnosti pa potekajo pod okriljem osmih različnih komisij. Enkrat letno poteka skupščina UIAA, vsakokrat na drugi lokaciji. Skupščino sestavljajo delegati vseh članic.

Planinska koča Yangpok

Foto: Bojan Rotovnik

se Korejci izjemno radi fotografirajo in vsaka izmed številnih skupinic je zavzela vrh za vsaj deset minut. Čez pol ure sva le prišla na vrsto, pred tem sva lahko uživala v sončnem zahodu in lepem razgledu. Do planinske koče oz. zavetišča Jungcheong, 1664 m, ki je najvišje ležeča korejska planinska koča in stoji tik pod vrhom, je le kratek spust. Koča v nekaj velikih sobah premore 115 ležišč, katerih posebnost je, da nimajo vzmetnic, ampak zgolj leseno podlago. Čeprav so cene v Koreji občutno višje kot v Sloveniji, je spanje v planinski koči relativno poceni in znaša 7000 oz. 8000 wonov, odvisno od sezone. Preračunano je to približno pet do šest evrov. Temu znesku je treba prišteti še najem dveh odevj, to je okoli 2,5 evra, saj je prenočevanje brez odevj na lesenih deskah vse prej kot udobno. Oskrba v kočah je minimalna, saj je možno kupiti le

plastenke vode, eno brezalkoholno pijačo, čaj; od hrane pa samo konzervo tune in riž v plastičnih posodah, pripravljen za kuhanje. Vsaka koča ima posebno sobo za kuhanje, v kateri si obiskovalci sami pripravljajo obroke, lahko pa tudi na mizah zunaj koče, kakor sva naredila midva. Ob koči je helidrom za helikoptersko oskrbovanje koče. Električno energijo pridobivajo iz sončnih celic in vetrnic, uporabljajo suhe sanitarije, tekoča voda za goste ni na voljo.

Med prenočevanjem sva doživela še eno izmed posebnosti korejskega planinarjenja, to sta zelo zgodnje vstajanje in odprava na turo. Prvi planinci so se začeli spravljati pokonci že ob tretji uri, večina se jih je odpravila okoli četrte ure zjutraj, ko pravila narodnega parka že dovoljujejo hojo. Midva sva se okoli petih zjutraj med zadnjimi podala na pot in sončni vzhod pričakala na manjšem vrhu nad kočo. Nato sva začela dolg spust na severno stran proti templju Sinheungsa, kjer je na nadmorski višini dvesto metrov tudi

Narodni park Seoraksan

<http://english.knps.or.kr/Knp/Seoraksan/>

Gorski greben Baekdudaegan se razteza čez celotni Korejski polotok v dolžini okoli tisoč petsto kilometrov in povezuje obe že dolga leta politično razdeljeni državi tega polotoka, Severno in Južno Korejo. Približno na sredini tega gorskega grebena, v neposredni bližini obalnega mesta Sokcho in le slabih dvajset kilometrov zračne linije od meje s svojo severno sosedo, je Južna Koreja leta 1970 ustanovila peti narodni park in ga poimenovala Seoraksan. Ker na tem območju živi okoli štiri tisoč živalskih in okoli tisoč rastlinskih vrst, kar je zelo pomembno tudi iz vidika naravne in kulturne dediščine, ga je UNESCO leta 1982 uvrstil na seznam biosfernih rezervatov. Površina narodnega parka, ki je eden izmed najbolj obiskanih narodnih parkov v Južni Koreji, je 398 km², najvišji vrh se imenuje Daecheongbong, ki je z nadmorsko višino 1708 metrov tretji najvišji vrh Južne Koreje.

glavni vhod v narodni park. Spust je – kako bi drugače – potekal po ograjeni planinski poti, polni stopnic in skozi slikoviti kanjon Cheonbuldong, v katerem je veliko slapov in rastlinstva zelo živih barv. Da so lahko pot speljali po tem kanjonu, so ga morali praktično celotnega opremiti z železnimi stopnicami in podesti, kar daje planincu, vajenemu evropskih gora, neprijeten občutek o grobem posegu v naravo. V srednjem delu kanjona je planinska koča Yangpok, ki ima samo štirinajst ležišč in je tako po oskrbi z energijo in vodo kot po ravnanju z odpadno vodo primerljiva z boljšimi evropskimi planinskimi kočami. Oskrbnik je bil zelo prijazen, posebej za naju se je potrudil in razkazal celotno kočo z vsemi napravami vred. Okoli poldneva sva prišla do budističnega templja Sinheungsa, okoli katerega je bila velika množica turistov, ki sva ji z lokalnim avtobusom hitro pobegnili v mesto Sokcho. Naslednji dan sva se priključila ostalim predstavnikom planinskih zvez z vsega sveta. Ogledali smo si novi Korejski planinski muzej, ki stoji na obrobju Sokcha, pod gorami narodnega parka Seoraksan. Po ogledu smo se skupaj vrnili v Seul, kjer so se že začele aktivnosti v okviru skupščine UIAA. Dva dneva (pretežno) sedenja sta prišla še kako prav, saj sva čutila posledice dvodnevne hoje, večinoma po stopnicah. Kljub temu je bilo planinarjenje v Koreji izredno zanimiva izkušnja. ◉

Bilo je težko, a vredno truda!

Čudoviti razgledi z vulkana Rinjani

Po približno dveh urah vožnje s hitrim čolnom, ki je zamujal dobro uro, smo z vzhodne obale Balijskega, kamor lahko priletiš iz Slovenije, prispeli v pristanišče Senggigi na indonezijskem otoku Lombok. Skrbelo me je, ali me bo šofer, ki mi ga je obljubil lastnik agencije, organizatorice trekingov, še čakal, ali si bom morala pomagati sama.

Ko sem že skoraj obupala, se je izza vogala pojavil možak z mojim imenom na listku. Na uro dolgi vijugasti vožnji do Senara (vas na SV delu otoka, 611 m) me je šofer učil osnovnih indonezijskih besed. Prav čudno je bilo sedeti na levem sprednjem sedežu in biti sopotnik. Cesta je potekala najprej ob morju, potem pa v breg vse do gostišča. Izredno lična hiška z dvoriščem, ki je imelo skoraj angleško travico. Soba, ki so mi jo dodelili, je imela zelo skromno, a prijazno in oblikovalsko lepo opremo. Oddala sem prtljago in se odpravila na sestanek z gospodom Saprijem, lastnikom agencije, ki organizira trekinge na vulkan Rinjani, visok 3726 m.

Kod in kam

Na veliki sliki mi je razložil, kako bo potekal tridnevni treking. Priključil

me je k dvema paroma. "Boste skupina petih sopotnikov. Imeli boste vodiča in pet nosačev. Prvi dan je vstajanje ob 6.30 in odhod ob 7.00. Peljali vas bomo v vas Sembalu na višini 1100 m, oddaljeno uro vožnje od Senara, nato vas čaka 1500 m vzpona. Najprej je pot lahka, čaka pa vas še sedem hribov. Ni lahko, ker ko prideš na četrtega, imaš pred sabo še tri, nato prideš na petega in imaš pred sabo še dva in tako vse do sedmega. Tu boste lahko že zelo *angry, angry*.¹ Prespali boste v šotorih na 2600 m. Drugi dan bo vstajanje ob 2.00, da greste na vrh vulkana. Če boste dovolj hitri, boste na vrhu ob 6.00, ravno ob sončnem vzhodu. Do vrha je 1100 m vzpona. Ni lahko, greš dva koraka gor, dva dol. Potem se boste

¹ Jezni, jezni.

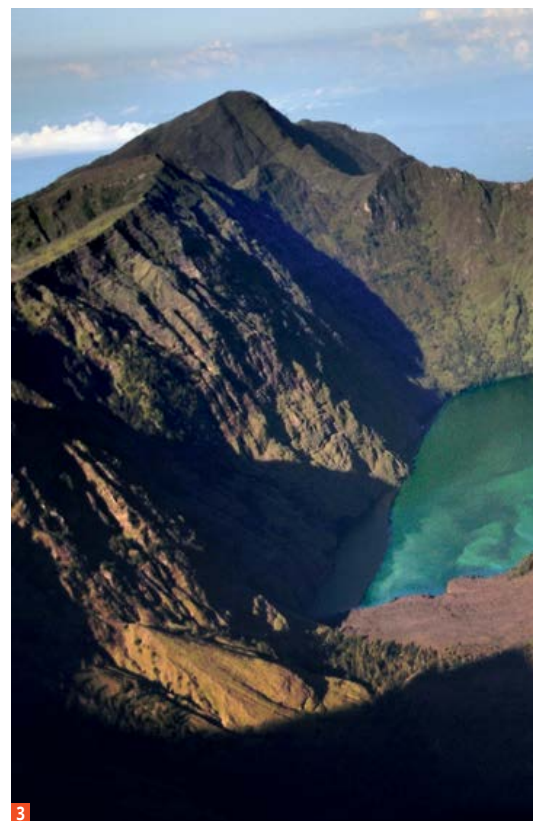
Alja Pregl

vrnili k šotorom in nadaljevali sestop do vročih vrelic na višini 2000 m, ki so ob jezeru. Vzemite s sabo kopalke, ker se tam lahko kopate. Nato bo treba ponovno gor, da pridete do naslednjega tabora. Tu prespite in tretji dan samo še 2000 m navzdol do Senara na 600 m nadmorske višine. Greste tudi čez džunglo, zato je dobro imeti dolge hlače. Imate še kakšno vprašanje?" vpraša po razlagi. Dobila sem odgovore na še kar nekaj vprašanj. Tako. Vedela sem, kaj me čaka. No, vsaj mislila sem, da vem.

Čez sedem vrhov in dolin

Naslednje jutro sem do konca napolnila oba nahrbtnika in odšla na zajtrk. Tu sem spoznala celotno ekipo. Daddyja, našega vodiča, Ayasho in Matta iz Anglije ter Sophie in Vinzenza iz Kanade. Po zajtrku smo se zbasali v kombi. Sedela sem spredaj in opazovala pot pred sabo. Nisem bila prepričana,

1 Začeli smo s tempom za šprint na 100 metrov. Foto: Alja Pregl

ali je mulček, ki je sedel za volanom, že polnoleten. Uspešno smo prišli do vasi Sembalu, kjer smo se morali registrirati in vpisati v vpisno knjigo. Ni bilo dosti vpisanih, saj so sezono trekingov na vulkan odprli prejšnji dan, 1. aprila, po deževni sezoni. Na nahrbtnike smo dobili nekakšne plastične tablice, na katerih je pisalo, da gremo na treking na Rinjani, in so veljale kot vstopnica v park. Potem se je začelo zares. Daddy je začel s tempom, za katerega sem vedela, da ne pridem niti do drugega nadstropja v našem bloku, kaj šele na 3700 m! Sem si dovolila takoj zaostati. In ko sem videla, da ima taktiko sprint-stop, sprint-stop, sem mu ob naslednjem postanku rekla, da grem naprej s svojim tempom. Dobili smo se na kraju, kjer je bilo predvideno kosilo. Doživela sem šok, ko so nam najprej razdelili konzerve kokakole in stole za kamping! Nato pa kosilo, da ga imaš skoraj za tri dni. Rezanci z zelenjavo, jajce na oko, rižev čips in vse skupaj okrašeno, kot bi bili v hotelu s petimi zvezdicami. Na voljo smo imeli različne omake, sojo, kečap, čili, na posebnem krožniku pa bel riž. In na koncu še ananas in lubenico. Bilo nam je nerodno, ker vse hrane nismo uspeli spraviti vase. Tam se je potem začelo tistih sedem vrhov, ki jih je opisoval gospod Sapri. Ne bi jih ravno označila za sedem vrhov, definitivno pa je bilo strmo. Okoli 17. ure

nam je uspelo priti do grebena kraterja. Tu nas je dobro prepihal, vmes se je ulil dež in tisti "kondom za nahrbtnik", ki sem ga vzela s sabo zadnji trenutek, je prišel prav. Tu smo posedeli, da smo počakali naše nosače, ki so nam postavili šotore. Dobila sem svoj ogromen šotor. Komaj sem se dobro uspela preobleči, že so klicali k večerji. Pred šotorom me je čakala prava mala restavracija. Opazovali smo prekrasen sončni zahod in končno zagledali, kam gremo. Megla, ki se je ob našem prihodu na greben vila okrog vrha Rinjanija in ob jezeru v kraterju, se je dvignila. Pogledi so bili prav kičasti. Potem smo si zaželeli lahko noč in se okoli 20. ure pripravili v šotore. Vedeli smo, da bo noč kratka.

Dva koraka gor, eden dol, vse do vrha

Zbudila sem se šele, ko je Daddy voščil dobro jutro. Še preden sem uspela pomoliti nos iz šotora, me je že spraševal, ali bom kavo ali čaj. Že prejšnji večer sem si prtljago pripravila tako, da sem si zjutraj le slekla dolge bombažne hlače in bila praktično pripravljena za odhod. Ob 2.30 sem stala pred šotorom in čakala ostale sopotnike. Malce naprej sem že videla kolono lučk in približen potek poti. Daddy nam je povedal, da bomo najprej hodili eno uro v strmino, nato uro po bolj položnem in na koncu spet eno uro

v strmino. In sicer, da bo "Hard – two steps up, one step down."² Verjetno je kot na kakem našem melišču, sem pomislila. Spet smo začeli v Daddyjevem sprint-stop ritmu. Hitro sem začela zaostajati. Kmalu se je bilo treba tudi sleči. Bilo je daleč od tega, da bi bilo mrzlo. Nisem bila čisto prepričana v Daddyjevo vodniško znanje. Ko se je na neki točki ustavil in se naslonil na tla ter zaprl oči, sem imela občutek, da ima totalno krizo, oziroma da je nekaj narobe z njim. *Mulo* je zaspal. No, ta je pa lepa! Obrnila sem se proti vrhu in odtlej me ni več zanimal. Šla sem naprej v svojem tempu. Nekateri so me prehitevali, druge sem jaz. In ko se je teren drugič postavil pokonci, se je začelo. Dva koraka gor, eden dol. Bilo je slabše, kot če bi hodil po pršiču. Vrh se je že dobro videl, a imela sem občutek, da sem obstala kar na mestu. Na levi so se že kazali obrisi sonca. Očitno smo bili počasni, saj bi ob vzhodu morali biti že na vrhu. Stisni še malo! Zadnje korake sem naredila z veliko muko, a uspelo mi je! Brez palic, ki sem jih prinesla s seboj od doma, ne bi zmogla. Ko smo se vsi zbrali, smo si čestitali in naredili nekaj fotografij v zanimivi svetlobi ter se odpravili navzdol. Tik pod vrhom, kjer ni bilo

² Težko – dva koraka navzgor, eden navzdol.

2 Nosači si bambusov tram s tovorom oprtajo na ramo in v natikačih opravijo celotno turo. Foto: Alja Pregl

3 Z vrha smo imeli prelep pogled na vulkansko jezero v kraterju vulkana in otok Lombok. Foto: Alja Pregl

veliko peska, je zelo drselo. Za nižje melišče bi bili boljši malce višji čevlji, a tudi z nizkimi se je dalo. Ko se je začela tista skoraj mivka, ki mi je gor grede delala toliko preglavic, sem neskončno uživala. Kot da bi smučala! Sploh nisem imela občutka, kako daleč zadaj sem pustila sopotnike. Počakala sem jih, da smo skupaj nadaljevali.

Sredinski ravnejši del se je nazaj grede še bolj vlekel kot navzgor. Ko smo prišli na zadnji, strmejši odsek, pa se je za moji sopotnici začela kalvarija. Res je drselo in dolgo smo potrebovali, da smo ponovno prišli do šotorov. Dobili smo pošten zajtrk. Uf, saj smo komaj jedli. Dobila sem občutek, da se mojim sopotnikom ne da odriniti. A jim je Daddy tako nazorno razložil nadaljevanje poti, da jim je postalo jasno, da ne moremo več počivati. Tako smo se odpravili navzdol.

Vroči vreli, izviri nove energije

Šlo je le počasi in ni bilo lahko. Saj ne vem, ali je bilo težje prej v tisto melišče navzgor ali navzdol po teh ogromnih

skalah, ki jih je bilo treba preplezati.

Bilo je izredno spolzko, pa še sopotniki sta imeli težave s podplati, zato smo bili res počasni. Do jezera oziroma vročih vrelic naj bi rabili tri ure in nato še tri za šeststo metrov vzpona.

Na trenutke je bilo prav fino, da se je spustila megla in si videl le pod noge. Tako ni bilo tako vroče, kot bi bilo, če bi našigalo sonce. Kmalu smo prispeli do velikega drevesa, kjer so razpostrli ponjavo, in nas povabili, da sedemo za kosilo. Jedi so bile spet odlične. Kar sedeli bi. Od mesta kosila naj bi bilo še 45 minut do vročih vrelic. Med potjo se je nato megla v trenutku razkadila in pokazal se je neizmerno lep pogled na jezero. Z Ayasho sva malce zaostajali in obema se je istočasno izvil izdih "Uuuu!"

Pod potjo smo že lahko videli svetlo zelene vijuge, ki so naznanjale bližino našega vmesnega cilja. Daddy nas je nagovarjal, naj se gremo skopat. Ženske smo bile soglasne, da gremo v vodo le do kolen. V vodo se je tako potopil le Matt, za katerega me je že kar malce zaskrbelo, saj ni bil videti dobro. Priznal je, da se res ne počuti najbolje. Obsedeli bi, a nas je Daddy opomnil, da bo treba naprej. Pred nami je bilo še tri ure hoda navzgor.

Nadaljevali smo po obali jezera, ko pa je pot zavila stran, se je ponovno postavila pokonci. Nekateri stopi so bili

tako visoki, da si rabil skoraj plezalsko znanje, če si se hotel potegniti čez. Začela sem se spraševati, kako lahko to turo oglašujejo kot turo za vsakogar. Le malenkostno omenijo, da je zaželeno dobra kondicija. Težavnost je naraščala z višino. Na enem od postankov sem opazila, da je Matt še slabši kot prej. Na trenutke je hodil z zaprtimi očmi. Opazovala sem Daddyja, kako bo reagiral. Seveda ni imel s sabo niti končeka vrvi, da bi Matta navezali. Daddy nam je obljubljal, da je to res še zadnji resni vzpon pred taborom. A kaj, ko je bilo zmeraj bolj prepadno in zmeraj več plezalskih vložkov. Mi pa tudi že vsi spotikajoči. Ob res čisto zadnjem plezalnem skoku se je Daddy vseeno potrudil in dal vedeti, da je naš vodnik. Če je do tedaj le opozarjal s "Pazite!", se je tu ustrezno postavil in vsakemu posebej pomagal čez zadnjo oviro. Mrak se je že delal, ko smo ob poti zagledali četico šotorov. Z glasnim klicanjem je Daddy priklical nosače, ki so nas usmerili k našim šotorom.

Sončni zahod smo zamudili. Večerja je bila že pripravljena in če se ne bi spravili k jedi takoj, bi verjetno ostali v šotorih do jutra. Za nami je bilo sedemnajst ur na nogah (1700 m gor in prav toliko dol). Naporno, a zaradi vseh tistih neskončnih in prekrasnih razgledov vredno! Po večerji sem kar padla v "posteljo".

Preko džungle do izhodišča

Vstajanje naj bi bilo ob 6. uri, pol ure kasneje pa odhod. *Malo morgen*. Premikali smo se kot polži. Komaj smo se "sestavili" pri zajtrku. Potem se je ulilo. Daddy nam je dovolil, da za čas najhujšega naliva počakamo v šotorih, nato pa je ugotovil, da moramo na pot, če želimo ujeti barko za na sosednje otoke. Tokrat nas je čakalo 2000 m poti le navzdol. Dobro smo čutili noge. In ker je ponoči in preden smo štartali, deževalo, je bila pot spet zelo spolzka. Tu moram poudariti, da so nosači celotno pot prehodili v *flip-flopkah* ali bosih. Jih je bilo užitek gledati, kako obvladajo. Tovor so nosili tako, da so na bambusov tram navezali dve košari, vsako na svojo stran, in se odpravili na pot. Vsa čast jim!

Pot navzdol se je najprej iz skalne spremenila v travnato, potem smo zakoračili v gozd. Prava džungla. Samo da nam ni bilo treba poti utirati z mačeto, ker so to naredile trume ljudi že leta pred nami. So bile pa zoprne korenine, ki so bile še bolj spolzke kot prst. Brez palic bi verjetno še danes hodila dol. Tistih pet ur, ki jih je napovedal Daddy do doline, se je razvleklo na sedem ur in pol.

Vmes so nam nosači skuhalo še zadnje skupno kosilo, spet pogrnjeno in aranžirano, kot da bi prišli v *nobel* gostilno. Zadnji metri poti so potekali po obronku vasi pred Senaro, kjer smo prišli na betonsko cesto, kar nas je končno rešilo spolzkih korenin. A tempa nismo spremenili vse do kombija in do zanimive vasi, kjer so imele hiške prav posebne strehe.

Poslovili smo se od gospoda Saprija in Daddyja ter pohvalili organizacijo. Predvsem hrano, ki je bila res odlična in je je bilo odločno preveč. Hitro smo zasedli mesta v kombiju, ki nas je peljal v uro oddaljeno pristanišče. Med vožnjo nismo dosti govorili. Ne vem, ali smo bili preveč utrujeni, ali smo premišljevali o pravkar opravljeni turi, ali smo bili z mislimi že pri naslednjih dogodivščinah. Kakorkoli. Poslovili smo se z besedami "It was tough, but worth it!"³ ○

Moja hoja na Triglav leta 1905

Anton Kocjančič (1884–1962)¹

Ko sem odraščal in sem bil še mlad fant, gibčen in lahek, sem prišel prvič na Triglav. No, saj niti nisem imel namena iti na to pot, prišel sem tja tako rekoč nehote, brez vsakega pripravljanja.

V nedeljo zjutraj so me domači poslali na Pokljuko na gorjansko planino Kranjska dolina po maslo in sir in planšarki sem nesel nekaj soli za živino. Sporočila je, da je nujno, a jaz nisem šel rad. Skušal sem se izgovoriti, naj bi šel kdo drug, brat ali sestra, a zastonj. Naposled sem vzel košarico, bel prt in kos kruha, pa sem šel, če že ni drugače, nedelja pojde itak v izgubo.

Ko sem prišel na planino, sem si mislil, pa stopi še malo po gorah, ko si že tu, pri tem pa mislil na Debelo peč, ki je v bližini. Pustil sem košaro s kruhom v koči pri planšarki in odšel.

Šel sem dalje proti zahodu in prišel na Zajavornik, na Bohinjsko planino, gledal sem in iskal poti ali steze proti Lipanci, pa je stal pred menoj sivi Triglav. Zdelo se mi je, da je takoj za smrečjem Rudnega polja. In sem se brez razmišljanja odločil, da grem nanj. Da ne bom le drugih poslušal, ko so se tako radi menili o Triglavu, ko so vedeli toliko povedati o stolpu na vrhu, o železnih

³ "Bilo je težko, a vredno truda!"

¹ Po izvirnem zapisu prepisala njegova hči Ivana Pristov, na računalnik spravil Franc Pretnar.

Triglav z Velega polja

Foto: Peter Strgar

panorama veličastnega razgleda, opremljena z ustreznimi pojasnili. Slika je bila še skoraj sveža, dragocenost zares na mestu. No, nisem se zadržal v tesnem prostoru, kmalu sem bil spet zunaj, rad bi bil pretaknil vse naenkrat, čisto sam, da me je skoraj hotela obhajati groza. Kakor da sem zašel v prazno hišo, skoraj sramoval sem se pretikati po nji. Pa vendar sem vrh premeril s koraki in našel tudi mali prostor pod vrhom, Staničevo zavetišče, in odkril tam spominsko knjigo, v katero sem se tudi vpisal. Pa še sem nekajkrat prešel prostor od roba do roba in gledal, ali je še kak vhod sem gor. Med moje čisto veselje se je mešala skrb in kalila moje zadovoljstvo, nisem se mogel prav prepustiti občutkom uživanja. Razgled je bil prebogat, preobširen in prerazličen. Pogled pa mi je vseeno uhajal navzdol proti Bohinju in Karavanakam.

Medtem ko je zahod žarel, je naša stran temnela, deloma pokrita s senco, ker je pogreznjena v triglavsko podnožje. Tehtnica s svetlobo se je nagibala v korist zahoda. Nekako kradoma sem pogledoval na žareči zahod, nad katerim je visela sončna obla in se počasi bližala ostrim čerem in grebenom tirolskih gora. Ubogo malo sonce, če bi se utrgalo in padlo na te kamnite čeri, bi se moralo razbiti. Predstavljal sem si, kakšen tresk bi nastal, kako bi zavreščalo in kako bi se razsuli žareči drobcji po peščevju, a sonce je lezlo počasi, počasi in previdno v nevarnost kakor že toliko in tolikokrat.

Vrnitev do doma

Zdramil sem se. Sonce zahaja in bliža se noč, ti si pa tu sam in tako brez skrbi! Nikjer žive duše. Glej, da prideš iz tega skalovja. Več nisem gledal na zahod, obrnil sem se v nasprotno smer. "Tam je tvoja pot, od tod si prišel." Na tej strani ni bilo žara, tam je sevala medla svetloba, pokrajina kakor na sliki spokojna, a lepa in veličastna. V daljavi gore, vrhovi in holmi, bliže meni na poti pa gozd, ogromna gozdna planota, ki sem jo že enkrat prehodil in pustil za seboj, pokrajina rahlo valovita, a vendar gosto zaraščena kakor medvedji kozuh.

To je Pokljuka, tja glej! Ampak ta Pokljuka leži onstran globokega prepada, prav pod seboj vidim bele peščine proda, ki jih je naplavilo neurje, takoj onstran prodov pa se svet takoj boči in je videti, kakor bi tam ležala ogromna navzgor

klinih, o večnem ledu in kdo ve o čem še. Zakaj pa ne. Dan je bil še dolg in noga je bila lahka. Nisem se oziral več proti Lipanci, obrnil sem se proti Rudnemu polju, kjer sem dohitel večjo skupino gosposkih hribolazcev. Kam? Na Triglav. Šel sem z njimi, a ti ljudje so hodili počasi, kakor na sprehodu. Pustil sem jih zadaj in odhitel navzgor na konec poključke planote, debela so se redčila in vse je postajalo bolj in bolj planinsko. Na levi pod Krascem je ležala bohinjska planina Konjščica.

Štruca masla na poti

Na sredi steze sem naletel na štruco svežega masla. Maščoba se je lepo topila na soncu in se zgubljala v zemljo. Razgrebel sem zmečkano snov in se je najedel, kolikor sem mogel, ostalo pa sem pustil uničenju, saj s tem sploh ni bilo več kaj početi. Ko sem šel dalje, sem naletel na moža, ki je ležal na obrazu s prazno krošnjo na hrbtu in spal. Očividno je bil pijan. Ta torej ni poskrbel za nepričakovano gostijo. Jaz pa sem šel dalje in dalje po namočenih poti. Za časek sem se ustavil na Velem polju. Tisti čas je stala Vodnikova kočica še prav na planini, na dnu kotline. Pred kočjo je stal oskrbnik in tudi ta me je vprašal, kam grem. Svetoval mi je, naj grem čez Kredarico.

Videl je, da nimam nikakega brašna in mi je kot strokovnjak in izkušen človek dal vedeti, česa mi manjka. Pa ga nisem ubogal, hitel sem dalje za rdečimi znaki proti goličavju, po najkrajši poti in potem po grebenu na mali Triglav in dalje. Hoja je bila dejansko precej težavna, ker je bila steza popravljena le na nekaterih mestih. Najbrž je bila zapostavljena spričo bolj upoštevane Kredarice. Pa je šlo, resnega zadržka ni bilo in mislil sem si: če so prišli drugi, zakaj ne bi tudi jaz. Rad bi pa le vedel, kaj se še skriva tam zadaj. In res, kamnita masa pred menoj se je manjšala, greben in steza sta se slednjič iztekla v nekako ravnino, vse strani so se povesele, vidni predmeti so zbežali v daljave, okrog in okrog je vse težilo navzdol. Pred menoj je ostala le mala, rahlo vzbočena ploščad, brez ograje, brez okvira, brez sence, goli gorski vrh. Na sredi je nekoliko vzvišen stal okrogel pločevinast stolp, pritrjen z železnimi vrvmi na obrobne čeri. Dosegel sem cilj.

V stolpu

Vrata stolpa so bila na stežaj odprta, vstopil sem. Troje okroglih stolčkov je čakalo tam utrujenega popotnika. In nepričakovano presenečenje: na steni med okenci je bila naslikana celotna

Na Velem polju
Foto: Peter Strgar

obrnjena čeljust s kamnitim okrušenim zobovjem. So pa to še vedno znatne višine: Strmec, Debela peč, Tosc, ki deloma prekrivajo Pokljuko. Pa sem čez Pokljuko pogledal še tja, v najlepši košček sveta, tja proti Begunščici, Storžiču in kamniškemu Grintavcu. Zagledal sem ob sivem gradu vzhodni del Blejskega jezera, zatem pa še sotočje dveh rek, podkorenjske in bohinjske Save, slednjič pa sem poiskal še domačo vas, mežikajočo med drevjem ...

"Tam te pričakujejo." Stresel sem z glavo in se spustil navzdol po grebenu na Mali Triglav in proti Velemu polju. Ob sedmih sem bil znova pri Vodnikovi koči. Tam sem našel družbo, ki sem jo zjutraj prehitel na Rudnem polju, a tudi zdaj se nisem ustavil pri nji. Tu pa sem napravil napako, pozabil sem iti od kočice navzgor na Tosc in tam čez planino, če sem hotel priti na Pokljuko od zgoraj navzdol. Premotil me je kratek postanek in družčina, da sem se spustil po gladki in zložnejši poti navzdol. Zavedal sem se, da bi moral vprašati koga, če je še kaka steza čez Tosc. Pa ni bilo nikogar. Od nekod iz bližine je bilo čutiti enakomerno mrmranje – v koči so planšarji molili rožni venec. Nisem jih maral motiti. Ej, kakor bo, pa bo!

Iskanje poti v temi

Nočilo se je, na nebu se je prikazovala luna, torej posebne teme ne bo, vendar noč je noč. Pazil sem na markacije. Zdelo se mi je, da bi skoraj morala biti nakazana pot v zaželeni smeri, celo tipal sem skalo, če je tam barvni znak ali samo razpoka v kamnu.

Končno sem se znašel na dnu na bohinjskih rovtih. Vrstile so se svisli in kočice in tamarji, dolina je bila gladka in precej široka in že pokošena. Zatem so se pričeli kozolci in njive, nato pa že polje. Potem sem prišel med hiše, že v bohinjske vasi, Studor, Stara Fužina, Srednja vas. Tu sem naletel na ljudi: fantje so peli na vasi in na kratkem mostiču sem ugledal človeka, ki je stal ob ograji in gledal vodo. Pozdravil sem: "Dober večer." "Bog daj, od kod pa ti?" se je začudil. "S Triglava." "Pa si tujec, ti nisi od tod?" "Gorjanec sem." "Pa si zašel v Bohinj." "Da, sem me je zaneslo." "In kam si namenjen zdaj?" "Nazaj v Gorje seveda." "Pa je noč. Na Bistrici in v Soteski grade železnico, tam je dosti tujih delavcev in bo nevarno ponoči. Pa še do tja imaš dve uri hoda." "Pa čez Pokljuko?" "Veš kaj, tu pri Bercu je še odprto, pravkar so nas odpravili iz gostilne. Tja se zateci." Umesteno nasvet, a kaj, ko sem imel vsega skupaj en sam krajcar v žepu in tega ne bi rad zapravil. Moral bi pravzaprav nazaj na Pokljuko, na planino.

Srečno nazaj

"Kje pa je tu pot na Gorjuše in na Koprivnik?" sem ga še vprašal. Povedal mi je. Takrat je šlo že na polnoč. Spet sem se napotil navzgor, zdaj že nejevoljen sam nase in na svojo trmo, bil sem zaspan in omočen, naprej me je gnala le še neizbežnost mojega položaja.

Sprva je bila pot precej strma in trda, polagoma pa sem prišel na položnejši svet, na košenice. Iz globine iz Srednje vasi sem slišal, kako je bila ura dve, ko sem nad Podjeljem končno zlezal na neke svisli in obležal v senu. Trudnost in nejevolja in skrb so se prerivali v moji glavi in niti v senu nisem našel pravega pokoja. Zaspal sem pa le. Prebudilo me je glasno govorjenje, bil je že dan. Po stezi čez rovt sta prihajala dva Bohinjca in se pogovarjala. Zlezal sem s svisli in ju počakal. Da gresta na delo k Mrzlemu studencu, sta povedala, pa da naj grem kar z njima, ko imamo isto pot. Pa smo šli in se pogovarjali, kaj je z menoj. Kmalu je spoznal starejši mož. "Pa si nemara lačen, ko nimaš nikake torbe ali kaj podobnega." Snel je nahrbtnik z rame in odrezal od hleba krajec kruha. Nisem se ga dosti branil, čeprav me je bilo nekoliko sram moje zaletavosti. Okrog poldneva sem prišel do svoje košarice, ki me je še vedno čakala prav tam, kjer sem jo pustil v kotu. ○

Pogledam naokoli in vidim veliko Everestov

Pogovor z Marekom Holečkom

Mire Steinbuch

Na spletnem portalu <http://xman.idnes.cz> sem prebral, da je Marek Mára Holeček (letnik 1974) eden najlepših evropskih plezalcev. Ali je to res, ne vem, vsekakor pa drži, da je simpatičen, skoraj vedno je nasmejan, premore dobršno mero smisla za humor. Med predavanjem na Festivalu alpinizma v Pragi je večkrat nasmejal publiko, ki ga je izbrala za predavatelja dneva. Ne spada me tiste, ki svoje plezanje v visokih gorah dramtizirajo s poudarki o strašnih naporih, groznem vremenu in veliki težavnosti. S tem me je spomnil na Romana Beneta, ki mi je rekel, le kdo bi hodil v Himalajo, če bi bilo res vse eno samo trpljenje, kot ga prikazujejo nekateri.

Marek ne pleza samo v Himalaji, temveč tudi v Patagoniji, El Capitanu, Kirgizistanu, Hindukušu, na Antarktiki in še kje. Zaljubljen je v gore, v raziskovanje in odkrivanje novega. Za njegovo navidezno rahlo *odštekanostjo* tiči razsoden duh, ki ne rine z glavo skozi zid.

Nekaj pomembnejših vzponov: Talung, 7340 m, prvenstvena smer Thumba Party, l. 2013, 7 dni, z Zdenekom Hrubym (1956–2013), WI 6, M6+, 1900

Marek Holeček Arhiv Mareka Holečka

višinskih metrov, 2500 dolžinskih. Vzpon je bil naslednje leto nominiran za zlati cepin.

Kapura, zahodni vrh, 6200 m, prvenstvena smer Wild Wings, 1300 m, l. 2008, WI 5+ M7, 70°, z Janom Doudlebskym. Meru Central, 6310 m, varianta v SZ steni, z Janom Kreisingerjem, l. 2006, 7a, M5, 80°, 2000 m, 13 dni; izognila sta se razu Shark's Finn.

Koh-e-Uparisina, 6260 m, Hindukuš, prvenstvena, 1600 m, l. 2008, WI 5, 70°, 82 ur za vzpon in sestop, alpski stil, z Janom Doudlebskym. Antarktika, Monte Samila, 1500 m, prvenstvena smer in prvi pristop na vrh, l. 2014, WI 5, 70°, 24 ur v alpskem slogu; z Vladimírjem Noskom in Vladimírjem Joštom. Po intervjuju je na stojnici kupil svojo knjigo in mi jo podaril.

Je bil padec na očetu avto, ko ste kot petletni deček plezali na drevo, začetek vašega plezanja?

Ne, to kariero sem začel že prej, pri štirih letih. Moj oče je razmišljal, kateri šport bi bil primeren za njegovega sina. Seveda takrat ni mislil na plezanje, temveč na druge vrste športov, toda jaz sem začel hoditi v gore s starejšimi. Na Češkem je veliko primernih krajev za plezanje, npr. peščenjakovi stolpi. V njih plezanje ni samo atletsko, temveč tudi psihično zahtevno, zato so dobra priprava za plezanje v gorah.

Seznam vaših vzponov razkriva, da vas bolj privlačijo težki vzponi v stenah šest- in sedemtisočakov kot zgolj nabiranje vrhov. Se motim?

Pravzaprav je zame vse zanimivo. Meter nad morsko gladino, stene v Patagoniji ali Yosemiteh. Plezanje je zame zelo barvito, rad imam različno plezanje. Zanimajo me nove smeri, rad razrešujem vprašanja, logistične uganke in ugotavljam, koliko se moje zamisli razlikujejo od realnosti.

Nekateri alpinisti trdijo, da ni dobrega vzpona brez trpljenja. Na primer, vaš vzpon v Diamirski steni Nanga Parbata leta 2012 z Zdenekom Hrubym v alpskem slogu, globokem novozapadlem snegu, ki je trajal devet dni, je bil daleč od lahkega. Kako ocenjujete ta vzpon v primerjavi z nekim drugim, ki je potekal gladko, brez problemov? Najprej geneza. Začela sva v Rupalski steni leta 2011, želela sva prvenstveno smer, toda Zdenek je odnehal, ker mu

Nova varianta na Cerro Escudo, 2240 m,
Stolpi Paine, Čile, Patagonija
Arhiv Mareka Holečka

je padajoči kamen poškodoval roko. Nadaljeval sem sam, dokler me ni na 7300 metrih ustavil snežni vihar. En dan sem čakal, ali se bo vreme izboljšalo. Ni se, bilo je vedno več plazov, zato sem jo v enem zamahu ucvrl na 3000 metrov. Nisem preveč dober za vzpon, sestop mi gre bolje. *(smeh)*

Naslednje leto sva se vrnila v Diamirsko steno. Za aklimatizacijo sva načrtovala vzpon po Kinshoferjevi smeri, nekje pod vrhom bi postavila šotor in sestopila. Zatem bi odšla v Rupalsko steno in dokončala lani začeto smer. Toda zaradi velikih količin snega sva napredovala zelo počasi. Ogrevanje se je sprevrglo v zagrizen boj za vsak višinski meter. Ker nisva bila aklimatizirana, sva napredovala zelo počasi. V steni sva bila sama, z nikomer nisva mogla deliti gaženja skozi globok sneg. Ker sva imela dovolj hrane, sva kar vztrajala in po sedmih dneh prišla do mesta, kjer sva nameravala pustiti šotor. Odločila sva se, da bova letos Rupalsko steno pustila pri miru in raje nadaljevala kar po Diamirski. Deveti dan sva stala na vrhu, po enajstih dneh pa spet na zeleni travi pod steno. Torej, aklimatizacija

je kar trajala in trajala, dokler je nisva zaključila na vrhu. *(smeh)*

Prijateljevo smrt na gori ste doživeli na Gašerbrumu I leta 2013, ko je Zdenek Hruby zdrsnil v smrt in ste morali sami splezati nazaj dol. Ste med tem sestopom prišli do kakšne pomembne odločitve?

Že leta 2009 sva poskušala preplezati novo smer v severozahodni steni. Na 7500 metrih sva odnehala, ker se je Zdeneku odprl čir na želodcu. Niti piti ni mogel, kaj šele jesti, komaj se je premikal. Srečno sva se spustila do baze. Leta 2013 sva se vrnila, da bi smer dokončala. Po bivaku na 6800 metrih se je Zdeneku na stojišču zaradi nepozornosti odprla vponka, zdrsnil je in z njim je odšlo veliko opreme in vrv. Zame se je začel težaven sestop v življenje, ne samo tehnično, tudi psihično. Najprej sem si moral opomoči od šoka in premagati paniko. Po sedmih urah sem se lahko obrnil z obrazom proti dolini in sestopil do prijateljevega trupla, ki je ležalo skoraj tisoč metrov niže. Letos (2015) sem se vrnil s Tomášem Petrečkom. Po sedmih dneh plezanja v slabem vremenu sva dosegla 7400 metrov, odnehala in ostala brez vrha. Razmere so bile preslabe, polno majhnih plazov, nična vidljivost. Toda naslednje leto se bom spet vrnil.

Oprostite, koliko ste stari?
Enainštirideset.

Najboljša leta.
(smeh) Za mojo ženo in otroka?

Tudi za vas, za Himalajo. Kaj je za vas neuspeh?
Nič tragičnega. Tudi s sponzorji zaradi tega nimam težav.

Ste že plezali v Sloveniji?
Enkrat v Triglavu in večkrat v Mišji peči. Zame je do Wilder Kaiserja bliže kot do Slovenije, sem bolj lene sorte. *(smeh)*

Ste v gorah bolj tip heroja, ki uživa v športu, ali bolj tip esteta, ki uživa v lepoti gora, ali vsakega malo?
Rad imam velike stene, kjer vzponi trajajo več dni. Rad sem v Patagoniji, v Karakorumu so mi všeč špičasti vrhovi, kot je Amin Brakk, kjer smo preplezali novo smer Češki ekspres. Rad imam hiter in lahek stil, z enim nahrbtnikom, s hrano in gorivom za sedem do osem dni.

Kaj mislite o reku, da cilj ni pomemben, pomemben je način, kako ga dosežemo?
Način je pomemben, doseči vrh tudi, in sestopa prav tako ne smemo zanemariti. Če ne pridem na vrh, nič hudega. Ideja, način vzpona, linija – to je najpomembnejše.

Nova smer na novoimenovani vrh Monte Samila, 1500 m, otok Anvers, Antarktika
Arhiv Mareka Holečka

Je pomemben Messnerjev postulat, da se je treba gore lotiti na pošten način? Brez umetnega kisika, fiksnih vrvi in višinskih nosačev.

Seveda je to pomembno, toda gore so za vse. Če gre nekdo po normalni smeri z dodatnim kisikom, to zame ne predstavlja nobenega problema, gora ni moja last. Pogledam okoli in vidim veliko vrhov, na katerih ni ljudi. Everest zame ni edini simbol. Obstaja veliko Everestov in veliko plezalskih problemov, kjer lahko potešim svoje želje.

Kako bi opisali razmere v češkem alpinizmu?

Razmere se od prejšnje generacije niso spremenile. Nimamo veliko alpinistov, imamo pa majhno skupino dobrih plezalcev. Mladi imajo raje športno plezanje, ker živijo hitreje. Alpinizem zahteva dolge priprave, včasih so obupne razmere, odprave trajajo precej dlje kot vožnja z avtomobilom do nekega plezališča ali stene. Pri alpinizmu lahko porabiš veliko časa za en sam vzpon, ostati moraš skoncentriran le na eno stvar, lahko ostaneš brez vrha; mladi imajo raje hitre spremembe.

Kaj vam pomenijo peščenjakovi stolpi in Tatre? Ste plezalsko odraščali tam?

Začel sem v peščenjakovih stolpih, ki so slabo uro vožnje oddaljeni od Prage. Nadaljeval sem v Tatrah, saj komunizem ni bil naklonjen potovanjem v tujino. V devetdesetih letih se je to spremenilo, začel sem zahajati v Alpe. Do Tater sem se zaradi slabih cest vozil sedem ur, do Chamonixa rabim okoli deset. V Slovenijo se pripeljem v približno šestih urah.

Imate pa kar težko nogo.

Ne, ne. Držim se predpisov.

Kako je s češkim ženskim alpinizmom?

Nič posebnega. Lučka Hrozová je odlična ledna in *miks* plezalka, začela je razmišljati tudi o plezanju v gorah. Nimamo res vrhunskih alpinistk. Veliko jih pleza v gorah med vikendi, kar je dobro. Zahajajo tudi v Dolomite.

Ste profesionalen plezalec?

Imam majhno čistilno podjetje, zaposlujem nekaj delavcev. Jaz samo pišem ponudbe in podpisujem pogodbe. *(smeh)*

Imate tudi sponzorje?

Najbolje je imeti enega ali dva močna, kajti mnogo sponzorjev pomeni mnogo pogodb, haha. Moja dva sta Hudysport in Mammut. Za plezanje zaslužim tudi

s predavanji, motivacijskimi govori, snemam filme za televizijo, pišem članke, knjige ...

Koliko knjig ste napisali do zdaj?

Eno, hahaha. Grozno delo, toliko besed, hahaha ... veliko dela.

O čem pišete v tej knjigi?

To je koktajl o različnih oddaljenih krajih, kjer se moje oči odpočijejo. Gore niso samo Himalaja, so tudi v Hindukušu, Patagoniji, Antarktiki. Iščem nove cilje.

Kakšne načrte imate za prihodnost?

Živeti, haha. Poleti se bom vrnil pod Gasherbrum I, nato bo na vrsti Masherbrum¹ (alias K1), 7821 m. Krasen vrh, že petindvajset let ni nihče stal na njem. Ni enostaven, ker je enako zahteven za vzpon in sestop.

Boste solirali?

Ne, ne. Rad sem v družbi prijateljev, da se pomenimo o svojih mislih, življenju in tako dalje. ○

¹ Prvopristopnika sta bila leta 1960 George Irving Bell in Willi Unsoeld po jugovzhodni steni. Od takrat so bili opravljeni samo še trije uspešni vzponi.

Usposabljanje in vrhunski alpinizem

Predstavitev Komisije za alpinizem

Marta Krejan Čokl, Miha Habjan in Alen Marinović

Težko bi rekli, katera od dejavnosti, ki se odvijajo v gorah oz. planinskem svetu, je med ljudmi najbolj priljubljena. Ravno tako niso preproste razmejitve med njimi in klasifikacije znotraj njih, saj se prepletajo, a vendar jih z določujočimi značilnostmi lahko definiramo in vsak ljubitelj hribov se najde vsaj v eni: v pohodništvu, kolesarjenju, plezanju ... Ali pa čuti poslanstvo kot varuh gorske narave. Na podlagi prevladujočih značilnosti posameznih dejavnosti so v Planinski zvezi Slovenije (PZS) formirali komisije in odbore, ki so odgovorni za določena področja.

Alpinizem je dejavnost, ki vključuje plezanje vseh težavnosti v stenah in po grebenih gora v vseh letnih časih, hojo po brezpotjih in turno ter alpinistično smučanje. Z razvojem dejavnosti se je pojavila tudi potreba po organiziranosti in sistematičnem izobraževanju. Tudi zato je PZS kmalu po nastanku, menda že konec leta 1948, ustanovila Komisijo za alpinizem (KA), ki je strokovno koordinacijsko telo, odgovorno za področje alpinizma.

Osnovo KA predstavljata Alpinistični pravilnik,¹ ki ureja odnose med alpinističnimi kolektivi, njihovimi člani in njihovimi organi v okviru PZS, in Pravilnik KA PZS,² ki določa njeno delo in naloge. Glavne naloge komisije so usklajevanje in usmerjanje razvoja

slovenskega alpinizma s poudarkom na usposabljanju ter vrhunskem alpinizmu. Komisija pripravlja in organizira različne akcije z alpinistično vsebino, izvaja alpinistična usposabljanja, predlaga kandidate za doseg statusa vrhunškega športnika s področja alpinizma in opravlja še razne druge naloge s področja alpinistične in sorodne dejavnosti.

KA aktivno sodeluje z vodstvom in strokovno službo PZS, z drugimi komisijami znotraj PZS, zlasti s tistimi, katerih dejavnosti in problematika se prepletajo z njenimi, in z organizacijami, kot so Gorska reševalna služba (GRS), Olimpijski komite Slovenije (OKS), Fundacija za šport, Fakulteta za šport itn. Sodelovanje pa seže tudi v tujino, in sicer se KA povezuje predvsem s sorodnimi alpinističnimi in gorniški organizacijami po celem svetu in s strokovnimi organizacijami, kot sta Mednarodna zveza planinskih in plezalnih organizacij (International Climbing and Mountaineering Federation, UIAA)

¹ Dostopno na spletni strani Komisije za alpinizem (<http://www.pzs.si/ka/besedilo.php?pid=3>).

² Dostopno na spletni strani Komisije za alpinizem (<http://ka.pzs.si/vsebina.php?pid=3>).

in Mednarodna komisija za reševanje v gorah (International commission of alpine rescue, ICAR).

Alpinistični kolektivi

V Sloveniji je trenutno aktivnih 46 alpinističnih kolektivov, ki spadajo pod KA. Gre za skupine ljudi, ki organizirano gojijo alpinistično dejavnost v okviru Planinskih društev (PD), v okviru drugih organizacij ali kot samostojne pravne osebe. Alpinistični kolektivi širijo svojo dejavnost in skrbijo za dvig njene kakovosti, članom pa omogočajo uveljavljanje pravic in izpolnjevanje obveznosti. Pri nas imamo tri vrste kolektivov, in sicer alpinistične odseke, ki so temeljna oblika izvajanja alpinistične dejavnosti v okviru planinskih društev, alpinistične klube kot samostojne pravne osebe in alpinistične sekcije, ki so prehodne organizacijske oblike, nastale za poživitev alpinistične dejavnosti znotraj planinskih društev ali drugih organizacij, ki nimajo pogojev za trajno samostojno delovanje pri PD. Svoje dejavnosti kolektivi usklajujejo na zborih načelnikov, vodij kolektivov, ki jih KA organizira enkrat letno.

Izobraževanje

Alpinizem je dejavnost, ki od posameznika zahteva tako vzdrževanje psihofizičnih sposobnosti kot stalno izobraževanje, zato je slednje ena najpomembnejših nalog KA in posameznikov, ki opravljajo to poslanstvo znotraj posameznih alpinističnih kolektivov. Zaradi tega KA za svoje člane, ki želijo pridobiti znanje in naziv alpinist ali alpinistični inštruktor, organizira tečaje, seminarje in izpite. Nazivi sami po sebi seveda niso razlog za izobraževanje, so pa potrditev, da posameznik obvlada specifična znanja, ima dovolj izkušenj ter alpinistične kilometrine, da lahko samostojno izvaja različne alpinistične dejavnosti in izobražuje tudi druge.

Na državni ravni izobraževanje koordinira vodja usposabljanja pri KA. Vodjo usposabljanja potrди zbor načelnikov alpinističnih kolektivov. KA vsako leto organizira seminarje in izpite za alpinistične inštruktorje (AI), alpinistične izpite in začetni letni tečaj v kopnih razmerah ter licenčni seminar za AI. Izpiti so sestavljeni iz teoretičnega in praktičnega dela. Večji poudarek je na praktičnem delu, ki poteka v naravi in je kar se da realen. Končno oceno izpita pa prinese mnenje večine ocenjevalcev – alpinističnih inštruktorjev. Glede na strokovno usposobljenost se člani alpinističnih kolektivov ločijo na

mlajše in starejše pripravnike alpiniste, alpiniste in alpinistične inštruktorje (AI). Za izobraževanja in usposabljanje na ravni alpinističnih kolektivov so odgovorni domači alpinistični inštruktorji z veljavno licenco. Nikakor pa pri zorenju mladih alpinistov ne gre pozabiti vseh drugih aktivnih alpinistov. Ravno z njihovo pomočjo se namreč v veliki meri nabirajo znanje, izkušnje in vzponi.

Vrhunski alpinizem

Poleg usposabljanja in reševanja različne aktualne alpinistične problematike je glavna prioriteta KA razvijanje vrhunskega alpinizma s poudarkom na mladih perspektivnih alpinistih. V ta namen KA že vrsto let poleti in pozimi organizira različne taborne širimo Alp. Tabori so namenjeni predvsem plezanju v velikih stenah Alp, a tudi spoznavanju novih alpinistično zanimivih območij, pridobivanju praktičnih znanj (npr. logistika, organizacija, priprave na vzpon itn.) ter seveda druženju. Socialna komponenta je tudi v alpinizmu zelo pomembna, saj se z druženjem rojevajo naveze in prijateljstva. Pogosto se dogaja, da mladi, sposobni in ambiciozni alpinisti nimajo enakovrednih plezalnih partnerjev znotraj odseka, tovrstni tabori pa so

priložnost za spoznavanje podobno mislečih in motiviranih alpinistov. KA za sodelovanje na alpinističnem taboru praviloma pripravi razpis, kjer so navedeni splošni in posebni pogoji. Med njimi morajo kandidati navesti referenčne alpinistične vzpone, ki so jih opravili v bližnji preteklosti, nato pa KA izbere najboljše oz. najprimernejše kandidate, ki se udeležijo tabora. Navadno imajo udeleženci taborov pokrite določene stroške, zagotovljeno mentorstvo ter druge ugodnosti. Najbolj se je uveljavil tedenski jesensko-zimski alpinistični tabor v francoskem Chamonixu, evropski alpinistični prestolnici. Sledi mu poletni tabor nekje v Alpah ter tabor za konec tedna v domačih gorah. KA vsakoletno podpira odprave v tuja gorstva. Odprave so glavna dejavnost vrhunskega alpinističnega udejstvovanja, zato KA nameni veliko denarja ravno temu. To nalogo je dolgo opravljala Komisija za odprave v tuja gorstva (KOTG), s sprejetjem novega statuta PZS pa se je ta komisija skupaj s svojimi dejavnostmi združila s KA. Miha Habjan, načelnik KA, pojasnjuje: "Podpira se najkvalitetnejše cilje z ustrežno ekipo v številna gorstva sveta. Določena svetovna gorstva (npr. Himalaja) so še vedno glavni poligon za najresnejši, najbolj pustolovski in raziskovalni, najkakovostnejši in (na žalost) tudi najdražji alpinizem, zato imajo ustrezne odprave v tisti konec sveta prednost. Slovenci že mnogo let aktivno ne samo sledimo toku in trendom svetovnega vrhunskega alpinizma, temveč jih tudi soustvarjamo. Slovenski alpinisti

1 Zaradi toplih zim pri nas iščemo led v dolini Cogne v Italiji. Foto: Miha Habjan

2 Izobraževanje v alpinističnem kolektivu je prvi in najpomembnejši korak. Foto: Marta Krejan Čokl

Da na usposabljanju ugotovimo, ali varovališče v snegu drži, ga moramo dobro obremeniti! Foto: Marta Krejan Čokl

so v polpretekli zgodovini ponesli glas o svojih dosežkih široko po svetu in predvsem svetovna alpinistična stroka zelo dobro ve, kje je Slovenija, kdo so slovenski alpinisti in kakšni so njihovi dosežki. Tega se moramo alpinisti, planinci in Slovenci nasploh zavedati, to ceniti in biti predvsem ponosni na slovenski alpinizem. Nagrade gor ali dol, navsezadnje smo kot majhna država največkrat prejeli prestižno nagrado zlati cepin." Sicer KA podpira vrhunski alpinizem tudi preko drugih vzvodov, tako da poskuša podpreti vso aktualno kakovostno alpinistično dejavnost.

Druge dejavnosti

V okviru KA deluje Slovenska mladinska alpinistična reprezentanca (SMAR), ki je bila ustanovljena aprila 2012. Njeni člani so mladi slovenski perspektivni alpinisti. Članstvo traja največ tri leta. Z mentorstvom, z namensko finančno podporo akcijam, ki se organizirajo v okviru SMAR, s sodelovanjem z mnogimi domačimi in tujimi vrhunskimi izkušeni alpinisti ter drugimi dejavnostmi in ugodnostmi poskuša za mlade alpiniste ustvariti takšno okolje, da plezalsko, nazorsko, idejno in tudi osebnostno rastejo ter se alpinistično celostno razvijajo. Manj znano je, da KA "pokriva" tudi Slovensko člansko alpinistično reprezentanco (SČAR). Njene članice, alpiniste, določa vsako leto sprti, in sicer na podlagi njihovih nedavnih dosežkov ter predvsem odpravnih ciljev v tekočem letu, za katere dobijo tudi finančno podporo. KA na podlagi dosežkov predlaga kandidate za doseg statusa vrhunškega

športnika s področja alpinizma in posameznikom ali navezam podeljuje alpinistična priznanja za najboljše alpinistične dosežke v pretekli sezoni, za dolgoletno (življenjsko) delo na področju alpinizma in za izjemne dosežke, ki dvigajo ugled slovenskega alpinizma doma in v tujini. Nagrade se podeljujejo za opravljeni vrhunski vzpon ali za več vzponov v preteklem letu, in sicer z dvema nameroma: ovrednotenje najkakovostnejših alpinističnih vzponov ter predstavitev najboljših alpinističnih dosežkov širši javnosti.

Na začetku smo omenili, da so dejavnosti, ki se odvijajo v gorah, med sabo prepletene, in res je tako. Alpinisti so na neki način tudi varuhi gorske narave, saj naj bi s svojo prisotnostjo skrbeli za čim manjši negativni vpliv svoje dejavnosti v občutljivem gorskem okolju. Tudi zato je za alpiniste zelo pomembno vodilo etični kodeks.³ Alpinistični etični kodeks obnašanja v gorah in etika plezanja temeljita na spoštljivem, zdravem in razumskem odnosu do plezanja in okolja, v katerem se izvaja alpinistična dejavnost. Glavni namen kodeksa je zagotoviti spoštljiv, občutljiv ter trajnosten odnos do ljudi, gora in sten, plezanja, narave in gorskega okolja.

Komisija za alpinizem pri PZS vsako leto ali na dve leti izda zbornik *Slovenski alpinizem*, v katerem je kronološko in sistematično opisana alpinistična dejavnost v preteklem letu. Navedeni so izstopajoči posamezni dosežki alpinistov doma in v tujini ter splošna ocena obravnavane sezone, informacije o odpravah, dosežkih v lednem plezanju, alpinističnem smučanju, izboru najuspešnejših alpinistov in drugo.

³ Dostopno na spletni strani Komisije za alpinizem (<http://ka.pzs.si/vsebina.php?pid=5>).

Vizija in izzivi

KA skuša spodbujati in motivirati zlasti mlade perspektivne alpinistke in alpiniste, da sodelujejo na različnih alpinističnih taborih doma in v drugih območjih Alp. Z različnimi akcijami poskuša vzdrževati piramidni sistem organiziranosti alpinistične dejavnosti: od začetne izobraževalne, najprej na odsekih in potem na republiški ravni, preko poznejše dejavnosti perspektivnih alpinistov do končnega cilja, vrhunškega alpinizma. Velik izziv KA je odnos z alpinističnimi kolektivi. Slednji se mnogokrat počutijo (pre)oddaljeni od dogajanja v KA. Razlogov za to je seveda več. Tudi v KA pogrešajo več odzivov od alpinističnih kolektivov, zlasti od načelnikov in izkušenih alpinistov. Po drugi strani pa je ena glavnih skrbi KA ohranjanje števila alpinistov, alpinističnih inštruktorjev ter vsakoletna organizacija alpinističnih šol po kolektivih. Zavedajo se, da je jedro dogajanja še vedno ravno tam. Tam se vzgajajo in kalijo alpinisti in v prihodnje bo morala KA posvetiti več pozornosti ravno alpinističnim kolektivom. Konec koncev KA obstaja zaradi ljudi, ki jih združujeta alpinistična dejavnost in ljubezen do gora, plezanja in alpinizma. Miha Habjan vidi prihodnost KA predvsem v povezovanju: "Nalog ni malo, izzivov tudi ne. Kot alpinizem se spreminja tudi družba, v kateri živimo, tako v Sloveniji kot po svetu, in temu precej nepredvidljivemu toku se je treba nenehno prilagajati, včasih pa tudi upreti, in sicer tako na ravni posameznika kot alpinističnega kolektiva in KA. Prioritete KA tako ostajajo alpinistični kolektivi, usposabljanje ter vrhunski alpinizem. Z drugimi besedami: ohranjanje in razvijanje bogate zgodovine ter razvejane strukture slovenskih odsekov ter držanje rdeče niti slovenskega vrhunškega alpinizma na poti, ki so jo začrtali naši predhodniki že pred desetletji. Splošne družbene razmere v sedanjem času morda niso najbolj ugodne za alpinizem, ki kot dejavnost zahteva predanost, idejo in veliko časa, a vizija ostaja ohranjanje pravega pustolovskega raziskovalnega alpinizma in visoko postavljene alpinistične etike, kar edino lahko ohrani alpinizem na pravi poti v svojem bistvu. Z nekaj odrekanja ter z zdravo mero prostovoljstva in strokovnosti, s čutom za skupno dobro, z izkušnjami, prodornimi idejami in vizijo, z veliko mero sodelovanja na različnih ravneh ter z zagotavljanjem sistema dotoka vedno novih alpinistov ter (vsaj) ohranitvijo ustaljenih finančnih virov za alpinizem, prihodnost KA ne bi smela biti preveč negotova." ◉

Več kot dva tisoč

Dan slovenskih planinskih doživetij 2016

Po sporočilu za medije povzela Zdenka Mihelič

Planinska in turnokolesarska doživetja so 18. junija na Golte privabila več kot dva tisoč planincev, turnih kolesarjev ter drugih ljubiteljev gora in narave vseh generacij. PZS že več kot trideset let praznuje dan slovenskih planincev, peto leto pa je pod okriljem Dneva slovenskih planinskih doživetij program obogatila s celodnevним dogajanjem za ljubitelje gora najrazličnejših starosti in zanimanj, ki so se lahko podali na vodene planinske, turnokolesarske in naravovarstvene izlete, pa na plezanje na plezalnem stolpu, si ogledali prikaz gorskega reševanja celjskih gorskih reševalcev s prikazom reševanja jadralnega padalca z drevesa ter helikopterske vaje Policije, prisluhnili so planinski pesmi ter bili priča slovesnemu odprtju Slovenske turnokolesarske poti, edinstvenemu projektu pri nas in širše v Evropi. Udeleženci z vseh koncev Slovenije, ki so se v družbi planinskih in turnokolesarskih vodnikov ali samostojno po različnih poteh povzpeli na Golte, so ta dan lahko na najboljši način doživeli planinstvo kot način življenja. Mladi planinci so poleg ustvarjalnih delavnic in plezanja uživali še v družinskem orientacijskem pohodu in preizkusu v veseli

planinski šoli. Vsi so se lahko sprehodili po naravoslovni krožni poti po planoti, na Boskovec, si ogledali Alpski vrt in rezervat Mozirska požganija. Na stojnicah so se predstavljali Planinska založba PZS, *Planinski vestnik*, lokalna planinska in druga društva ter podjetja. Vse pa je spremljal tudi medijski partner dogodka Val 202, prek katerega so utrip na Golte začutili po vsej Sloveniji. Na prvem srečanju planinskih pevskih zasedb so zbranim zapeli Moški pevski zbor Karel Virant iz Braslovč, Sestre Mohorič iz PD Javornik – Črni Vrh nad Idrijo, Pevska skupina Obalnega PD Koper in Moški pevski zbor Gorščaki.

Osrednjo prireditev nedaleč od Mozirske kočice na Golteh, ki letos praznuje sto dvajset let, so s slovesnim sprevodom začeli praporščaki osemindesetih planinskih društev, kulturno pa so jo obogatili orkester glasbene šole Goličnik iz Velenja, Mladinski pevski zbor OŠ Mozirje, Mozirski kolednik in popoldne še ansambel Šepet. Planince so poleg predsednika PZS Bojana Rotovnika pozdravili tudi župan občine Mozirje Ivo Suhoveršnik, predsednik PD Mozirje Marko Goličnik in predstavnik Adriatic Slovenice Roman Komplet, ki je predsedniku PZS predal bon za pet tisoč evrov,

kolikor so pri zavarovalnici namenili za vzpostavitev varnejše Slovenske turnokolesarske poti. Ta dan je bil namreč pravi turnokolesarski praznik s težko pričakovanim odprtjem Slovenske turnokolesarske poti (STKP), ki je nastala po vzoru mnogo starejše "sestre", Slovenske planinske poti, najstarejše vezne poti v Evropi in najstarejše take vrste na svetu. V počastitev odprtja STKP so se turni kolesarji organizirano podali po več različnih delih te nove poti.

Dan slovenskih planincev že tradicionalno pomeni začetek poletne planinske sezone, ki traja do sredine septembra in v gore privabi največ obiskovalcev gora. Ta dan pa se je na spletnem mediju Planet Siol.net začel tudi izbor za naj planinsko kočico. Letošnji dan slovenskih planincev so pripravili PZS, PD Mozirje in RTC Golte, pri organizaciji pa so sodelovali še planinska društva Nazarje, Rečica ob Savinji, Ljubno ob Savinji, Črna na Koroškem in Šoštanj, Naravovarstvena zveza Smrekovec in Gorska reševalna služba – postaja Celje ter partnerji dogodka Adriatic Slovenica, Treksta in SelectBox. ●

Na Golteh so odprli letošnjo poletno planinsko sezono. Foto: Matjaž Šerkezi

Narava je dar

Predstavitev stalnih sodelavcev revije

Oton Naglost

Kaj ste po izobrazbi in s čim se preživljate (oz. kaj bi najraje počeli za preživljanje)?

Moj uradni poklic je mizar. Že kot otrok sem se rad gibal v naravi in iz lesa ustvarjal razne igrače in figure. V osnovni šoli me je pritegnila likovna umetnost različnih žanrov. Ob koncu osnovne šole sem imel željo nadaljevati šolanje na oblikovni šoli v Ljubljani. Po spletu okoliščin sem postal mizar in to je moj primarni poklic še danes. Vse svoje zaposlitveno obdobje sem opravljal predvsem ta poklic in upam, da bom v poklicu mizarja in vzdrževalca v podjetju dočakal tudi upokojitev. Iskreno mi je poklic mizarja pri srcu, ne samo zaradi praktičnosti, ampak tudi zaradi možnosti izražanja v lesu, ki je živ in diha s človekom.

Kaj najraje počnete v prostem času?

Fotografiram v naravi in rezbarim (v lesu). Tako sem poleg izdelovanja

uporabnih izdelkov iz lesa vse iz osnovnošolskih dni dalje rad rezbaril in fotografiral. To sta moja hobija še danes in brezdelja ne poznam. Ob lepem vremenu, ne glede na letni čas, proste ure najraje preživim v naravi. Ni toliko pomembno, kako daleč grem. Lahko sem čisto blizu rodnega kraja. Najlepše pa mi je v visokogorju. Med vrhovi gora se počutim kot kralj na svojem. Trenutke za dušo in telo mi prinesejo tudi ure z dletom v roki, ko v svoji delavnici ustvarjam, rez za rezom, nove podobe.

Kakšna je vaša povezava z gorami?

Sem že pravi odvisnik od gora. Poloti se me nemir, če nekaj časa iz kakršnega koli vzroka ne morem zlesti na višje nadmorske višine.

- 1** Avtoportret Foto: Oton Naglost
- 2** Alpski kozorog Foto: Oton Naglost
- 3** Lilija Foto: Oton Naglost

Vaš najljubši kotichek/najljubša aktivnost v gorah?

Posebej izbranega koticčka v naravi niti v gorah nimam. Vedno znova namreč odkrijem kaj novega, da se le odpravim in zakorakam navkreber. Res je, da me pritegnejo določene lokacije iz fotografskih kriterijev, tja grem gotovo večkrat ali pa bi rad še šel. Ponekod so pogledi in perspektive res božji in grem tja v želji posnet še boljše fotografije. Na iste lokacije se vračam večkrat predvsem

zato, da dobim pred objektiv kako prosto živečo žival v svojem naravnem okolju. Le tako je zagotovljen dober posnetek živali. Potrebno je iti do njihovega življenjskega prostora.

Vaš moto v življenju je ...?

Ustvarjaj, išči in deli z ljudmi lepe stvari. Čas, ki ga imam, bi rad izkoristil polno. Ne da bi napolnil svoje z materialnim bogastvom, ampak da bi delo, tako fotografije kot lesene figure, ostale zanamcem, tudi ko jaz ne bom več prisoten na tem svetu.

Kako ste začeli sodelovati s PV?

Bilo je leto 1980, ko je bil razpis za planinsko fotografijo. Takrat sem ustvarjal še v črno-beli

tehniki, seveda v lastni temnici. Navdušen in zaljubljen v fotografijo nisem okleval in sem fotografije poslal in osvojil prvo nagrado. Posnetki so bili objavljeni v prvi številki PV, letnik 1981. (<http://www.planinskivestnik.com/index.php?id=25>). Tako sem začel "komunicirati" predvsem s fotografijo, ne z besedo. Odkar je urednik Vladimir Habjan, pošiljam posnete fotografije bolj redno. Seveda sem vesel vsake objave, enako tudi odziva ljudi, ki me tudi kdaj pokličejo in povprašajo, kje je kaj posneto. Posnetki, ki so objavljeni v PV, kakšnega bralca zvbijo v naravo ter mu tako pomagajo odkrivati našo lepo domovino in gorski svet nasploh. Oboje mi je v potrditev, da trud ni zaman.

Zakaj radi sodelujete s PV?

Mi je izziv. Spominjam se, kako sem kot otrok z zanimanjem in res vedoželjno listal po revijah in prebiral članke o gorah. Slike gora so se vpijale vame. Vse to me je privedlo do tega, da še nisem šel v hribe brez fotoaparata. V bistvu s fotoaparatom raziskujem svet in tega po fotografiji posredujem drugim. Upam, da tudi prihodnjim navdušencem. Svet je namreč božansko lep, a ga ne znamo ceniti, niti varovati, niti ohranjati. Iščemo le ekonomsko ekstra vrednost. Narava nam je dana. Je dar, ki bi ga morali znati sprejeti in ljubiti, to pa pomeni, da bi morali za naravo tudi kaj žrtvovati. Svoje lagodje in udobnost na primer. Upam, da k ohranjanju narave, tiste prvinske bitnosti, pripomore tudi PV s članki in fotografijami, ki ozaveščajo bralce. ○

3

NARAVNA IZBIRA ZA MASAŽO SKLEPOV!

Za zmanjšanje možnosti poškodb ter ohranjanje vitalnosti vezi in sklepov se priporoča uporaba izdelkov, ki vsebujejo **naravni perna izvleček**. Najdete ga v izdelkih **PERNATON**.

Ti vsebujejo veliko **glukozaminoglikanov**, ki so pomemben del sestave vezivnih tkiv in sklepnega hrustanca.

Glukozaminoglikani, ki jih naneseemo na kožo, skozi njo prehajajo v kri. S krvjo pridejo do sklepnega hrustanca in vezivnih tkiv, kjer uravnavajo prožnost in povečujejo sposobnost obnavljanja teh tkiv.

Na voljo so: hladilni **Pernaton gel**, grelni **Pernaton gel forte** in **kapsule Pernaton**.

Za masiranje mišic, sklepov in vezivnih tkiv.

**PERNATON JE NA
VOLJO TUDI V
OBLIKI KAPSUL.**

Nežka Poljanšek

fizioterapevtka in ambasadorka za Pernaton

»Imam odlične izkušnje s Pernatonom. Uporabljam ga pri svojih strankah in ga priporočam tudi vam.«

PERNATON®

SWISS MADE

www.pernaton.ch/sl

Na voljo v lekarnah, prodajalnah Sanolabor, specializiranih prodajalnah, drogerijah TUŠ in v Hervislu.

Napaka v imunskem sistemu

Alergija

V okolju, v katerem živimo, je prisotnih nešteto snovi, s katerimi prihajamo v stik. Običajno pri tem nimamo težav. Občasno pa se zgodi, da posameznik na določeno snov odreagira čezmerno. Temu pravimo alergija. To pomeni, da je oseba preobčutljiva na snovi, ki jih večina ljudi prenese normalno. Ta pretirana reakcija povzroči različne alergijske bolezni. Snovi, na katere so bolniki lahko preobčutljivi, imenujemo alergeni. Da se bolezen razvije, mora biti alergična oseba izpostavljena točno tisti snovi, na katero je alergična. Dejansko sploh ne pride do bolezni, če se alergična oseba lahko povsem izogne alergenu.

Higienska hipoteza

Alergija nastane zaradi napake imunskega sistema, ki nas sicer brani pred škodljivostmi iz okolja. Sestavlja ga zapleten preplet obrambnih mehanizmov; od fizičnih pregrad, kot so recimo koža in sluznice, do obrambnih celic, ki bodisi izločajo protitelesa bodisi so sposobna pojesti tujo snov ali škodljivca (npr. virus ali bakterijo). Posledica obrambe je vnetje, ki škodljivca obvlada in odstrani. Da nas imunski sistem lahko brani, mora znati ločiti lastno od tujega in škodljivo od neškodljivega. Pomembna značilnost imunskega odziva je imunski spomin. Ko se imunski sistem prvič sreča z določeno vrsto tujka, potrebuje več časa, da vzpostavi odziv. Ob naslednjem srečanju je reakcija veliko hitrejša in intenzivnejša. Alergična oseba napačno prepoznava alergen kot škodljivo snov. Razlog, zakaj imunski sistem naredi to napako, še ni dokončno pojasnjen. Ena od možnih razlag je, da se imunski sistem ne sreča z dovolj velikim številom škodljivcev v zgodnji otroški dobi in zaradi tega začne reagirati tudi na neškodljive snovi. To razlago imenujemo higienska hipoteza. Za nastanek alergije je pomembna tudi dednost, izpostavljenost cigaretnemu dimu ali izpostavljenost alergenu.

Pogostost in preprečevanje alergije

V zadnjih desetletjih je pogostost alergijskih obolenj v zahodnem svetu ves čas naraščala, trenutno stanje pa nakazuje, da se naraščanje v razvitih državah ustavlja. V Evropi naj bi imelo petintrideset odstotkov populacije vsaj občasno simptome alergijskih bolezni. Zahodni življenjski slog je največji dejavnik tveganja za razvoj alergijskega obolenja. V alergologiji se pogosto uporablja izraz atopija, ki pomeni nagnjenost osebe k razvoju alergijskih bolezni. Ta nagnjenost je povezana predvsem z dednostjo. Če je eden od staršev atopik, je trideset odstotkov verjetnosti, da bo atopik tudi otrok. Če sta atopika oba starša, verjetnost naraste na šestdeset odstotkov. Edina zanesljivo učinkovita preventiva razvoja alergijskega obolenja pri otroku je, da ni izpostavljen cigaretnemu dimu.

Alergeni

Snov (alergen) iz okolja lahko vstopi v telo po dihalih (npr. pelodi), prebavilih (hrana in zdravila) ali pa reakcijo izzove že samo stik alergena s kožo ali sluznicami. Ko alergen prvič pride v telo, vzdraži imunski sistem, ob ponovnem stiku pa izzove telesu škodljive imunske reakcije. Glede na mehanizem reakcije poznamo različne tipe alergij. Za nas so pomembne tiste, pri katerih se simptomi pokažejo že nekaj minut po (ponovnem) stiku z alergenom. Simptomi so lahko zelo blagi in nenevarni, lahko pa reakcija povzroči smrt v nekaj minutah. Alergene, ki v telo vstopajo po dihalih, delimo na **sezonske** in **stalno prisotne**. **Sezonski alergeni** so prisotni le v določenem delu leta. Taki alergeni so pelod cvetnih rastlin, ki se razmnožujejo tako, da veter prenaša cvetni pelod ene rastline do pestiča cveta druge rastline. Pelod je zato oblikovan tako, da je čim lažji, da ostane v zraku čim dlje časa in potuje čim dlje. Največ peloda je v zraku v suhem, sončnem in rahlo vetrovnem vremenu. Rastline, ki imajo lepe, pisane,

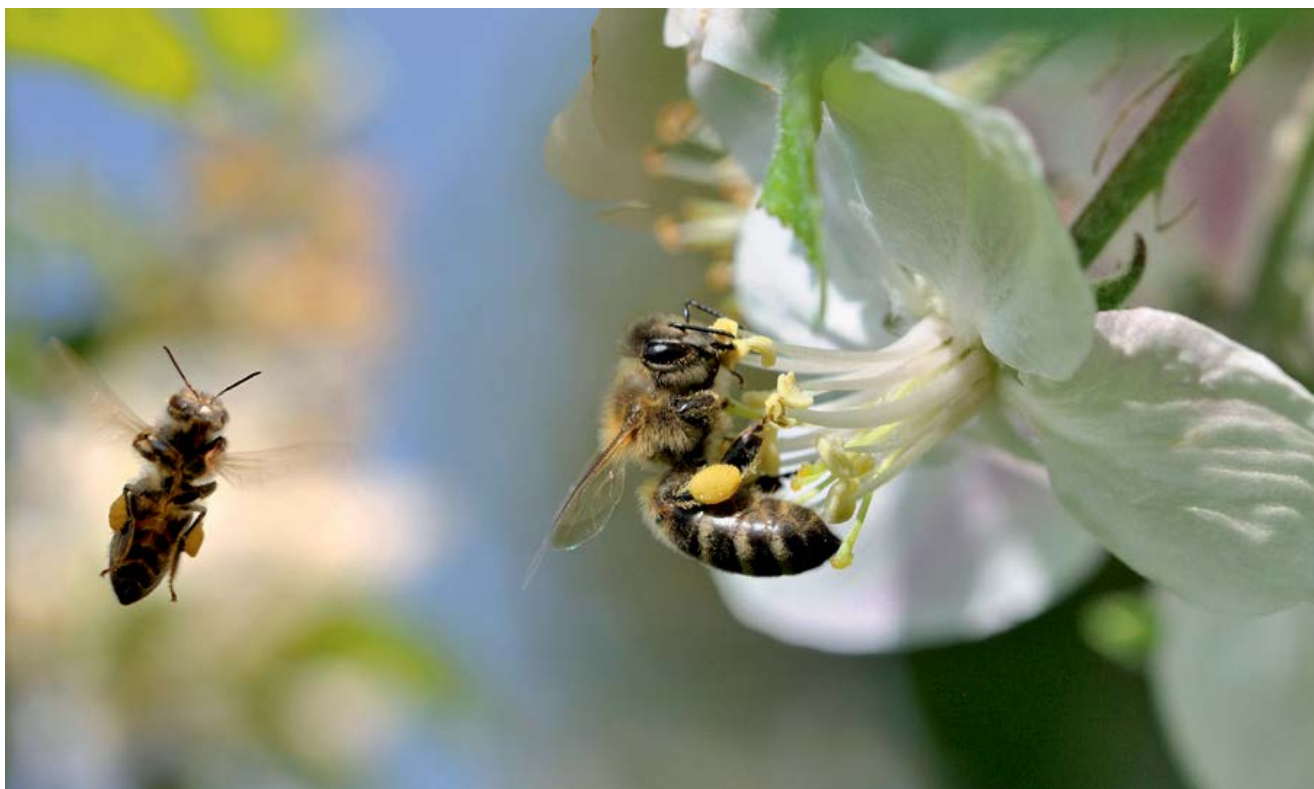
Petra Zupet

dišeče cvetove, so žužkocvetne, oprašujejo jih žuželke in niso alergogene, saj v zrak ne oddajajo večjih količin peloda. V našem okolju je pogosta alergija na pelod trav, breze, leske in drugih dreves ter na plevela, npr. peline. Leska začne cveteti že ob prvi spomladanski otoplitvi, breza običajno cveti v aprilu, maja in junija cvetijo trave, v poletnih mesecih pleveli.

Najpogostejši **celoletni alergeni** so pršica, izločki domačih živali in plesni. Pršica je mikroskopsko majhna žival iz rodu pajkoccev, hrani se z odluščenimi deli človeške kože. Ustreza ji toplo in vlažno okolje, zaradi tega odlično uspeva v posteljah. Alergen je njen iztrebek, ki postane sestavni del hišnega prahu. Pršico namreč najdemo povsod, kjer ni zmrzali in kjer so prisotni človeški in živalski odmrli delci najde, s katerimi se hrani. Zato jo lahko najdemo v hišnem prahu, jogijih in posteljnini, tudi v planinskih kočah in bivakih. Zmotno je namreč mišljenje, da pršica živi le do nadmorske višine 1200 m, saj nadmorska višina zanjo ni omejitve.

Oblike alergijskih reakcij

Najpogostejša oblika alergijske reakcije je seneni nahod ali alergijski rinitis, ki se kaže s kihanjem, vodenim izcedkom iz nosu, solzenjem in ščemečim vnetjem sluznice oči, nosu in žrela. Z njim imamo v nižje ležečih krajih najpogosteje težave spomladi, ko cvetijo trave in drevesa. V hribih pride sezona cvetenja bolj pozno, zato bomo težave, ki so povezane s senenim nahodom, na nadmorskih višinah, kjer še cvetijo drevesa in trave, lahko občutili še krepko v poletje. Pogosta oblika alergije je tudi koprivnica ali urtikarija. Pri njej na koži nastanejo nekaj milimetrov do nekaj centimetrov velike, pordele ali rdeče obrobene lise, ki so dvignjene nad raven kože in močno srbijo. Če se prekine stik z alergenom, običajno po nekaj urah izginejo.

Strup kožekrilcev, med katere sodijo tudi čebele, lahko povzroči alergijo.

Foto: Oton Naglost

Angioedem je podoben pojav kot koprivnica, le da nastane v globljih plasteh kože in podkožja ter v sluznici dihal ali prebavil in ne srbi. Kaže se kot oteklina teh tkiv, predvsem ustnic, jezika, grla, prstov in črevesne sluznice. Večkrat nastane kot posledica jemanja nekaterih zdravil za zdravljenje povišanega krvnega tlaka in kroničnih srčnih bolezni. Oteklina kože so kozmetično moteče, oteklina sluznice prebavil povzroča močne trebušne bolečine, zaradi otekline jezika ali grla pa se bolnik lahko zaduši.

Alergijska reakcija lahko zajame tudi celo telo. Temu rečemo anafilaksija. Lahko je le moteča v smislu srbenja kože, občutka nemira, hitrejšega srčnega utripa, rinitisa in koprivnice ali pa je smrtno nevarna.

Kaj je alergija po piku žuželke

Alergija po piku žuželke je posledica reakcije med strupom žuželke in proti strupu usmerjenih specifičnih protiteles. V našem okolju povzročajo alergijo strupi kožekrilcev, med katere uvrščamo čebele, čmrlje, ose in sršene. Alergije na strupe ostalih žuželk (npr. obadov) so izjemno redke. Čebele in čmrlji imajo podoben strup, med sabo

podobna sta tudi strupa ose in sršena. Samo čebela pusti želo na mestu pika. Piki os in sršenov so pogostejši poleti in jeseni, piki čebel so možni skozi vse leto, celo v toplejših zimskih dneh. Alergijski pojavi po piku so lahko lokalni ali sistemski. Pri lokalni preobčutljivostni reakciji nastane na mestu pika srbeča oteklina, ki lahko vztraja tudi več dni. Koža na prizadetem predelu je običajno pordela. Sistemske preobčutljivostne reakcije delimo v lahke in težke. Za lahko sistemsko preobčutljivostno reakcijo je značilna prizadetost kože in podkožja. Pojavi se srbenje, rdečina, koprivnica in oteklina na od pika oddaljenem mestu (npr. na ustnici, vekli ali ušesu). Pri težki sistemski preobčutljivostni reakciji so prizadeta dihalna in obtočila. Bolnik čuti oteženo dihanje, v prsih mu lahko piska, ima pospešen srčni utrip, postane omotičen, lahko izgubi zavest ali celo doživi anafilaktični šok. Težke sistemske preobčutljivostne reakcije so smrtno nevarne. Alergijski pojavi se praviloma razvijejo zelo hitro po piku, v nekaj minutah do ene ure. Bolniki, ki še niso doživeli preobčutljivostne reakcije, lahko na mesto pika dajo hladne obkladke ali zaužijejo tableto antihistaminika. Po piku čebele je potrebno odstraniti želo, ker s tem zmanjšamo količino vnesenega strupa. Bolniki, ki so kdaj že doživeli preobčutljivostno reakcijo, morajo biti poučeni o ukrepih ob ponovnem piku. Zaužiti

morajo vse tablete iz seta za samopomoč (dve tableti antihistaminika in dve tableti glukokortikoida) in pripraviti avtoinjektor adrenalina. Če se po piku žuželke (ne glede na to, ali je bolnik zaužil tablete iz seta za samopomoč ali ne) razvijejo simptomi sistemske preobčutljivostne reakcije, je nujna čim hitrejša zdravniška pomoč.

Kako ukrepamo ob pojavu alergije

Ukrepanje v primeru alergij je vedno usmerjeno v nevtralizacijo ali odstranitev alergena, po potrebi pa seveda tudi v podporo dihanja in krvnega obtoka. Vedno, kadar srečamo osebo, ki ima znake hude alergijske reakcije, moramo pregledati, ali ima morda pri sebi zdravila za samopomoč. V setu za samopomoč so štiri tablete, ki jih mora alergik ob alergijski reakciji takoj zaužiti; kadar gre za življenje ogrožajočo alergijsko reakcijo, pa je potrebno vbrizgati adrenalin v stegensko mišico kar skozi hlače. Adrenalin znani hudi alergiki vedno nosijo s seboj. Če greste na pot z znanim alergikom, je prav, da se o tem pogovorite pred odhodom in se poučite o uporabi tega zdravila. ●

Doc. dr. Petra Zupet, dr. med., prof. šp. vzg., spec. medicine športa, je predstojnica Inštituta za medicino in šport (IMSŠ) v Ljubljani, predsednica Združenja za športno medicino Slovenije in zdravnica GRZS.

Varno pohodništvo in planinarjenje

Združenje planinskih organizacij alpskega loka/Club Arc Alpin (CAA) je 8. septembra 2012 na skupščini v Švici sprejelo deset priporočil za varno pohodništvo in planinarjenje z namenom, da bo vsa dejavnost v gorah kar se da varna in prijetna.

Foto: Oton Nagl

1. Telesna zdržljivost

Pohodništvo in planinarjenje sta vzdržljivostna športa, ki obremenita srce in pospešita prekrvavitev, zato morate biti pohodniki in planinci zdravi in morate znati stvarno oceniti svoje sposobnosti. Nikar ne hitite, za hojo izberite tak tempo, da nihče v skupini ne omaga.

2. Skrbno načrtovanje

Zemljevidi, vodniki, spletne strani in poznavalci vas lahko poučijo o dolžini, višinski razliki, težavnosti ture in o trenutnih razmerah. Ture vedno izberite glede na sposobnosti skupine. Posebej bodite pozorni na vremensko napoved, saj veter, dež in mraz povečajo možnosti nezgod.

3. Popolna oprema

Svojo opremo ustrezno prilagodite načrtovanemu pohodu, vaš nahrbtnik pa naj ne bo pretežak. Vedno imejte v njem zaščito pred dežjem, mrazom in soncem, prav tako imejte s seboj tudi komplet za prvo pomoč in mobilni telefon (številka za klic v sili v Evropi: 112). Pri orientaciji si pomagajte z zemljevidi in napravo GPS.

4. Primerna obutev

Dobri pohodniški oziroma planinski čevlji ščitijo stopala, ublažijo njihovo obremenitev ter izboljšajo oprijem pri stopanju. Pri izbiri obutve se prepričajte, da se čevlji odlično prilagodijo vašim stopalom, imajo podplate z dobrim oprijemom, so vodoodporni in lahki.

5. Zanesljiv korak je ključnega pomena

Padci zaradi zdrsa ali spotikanja so najpogostejši vzroki nezgod. Upoštevajte, da prehitro tempo hoje in utrujenost zelo vplivata na zanesljivost vašega koraka in na vašo zbranost. Prav tako pazite na padajoče kamenje, s previdno hojo pa se boste izognili njegovemu proženju.

6. Ostanite na označenih poteh

Na neoznačenih poteh obstaja večja nevarnost, da zaidete s poti, poveča se tudi nevarnost padcev in podora kamenja. Izogibajte se bližnjic. Če ugotovite, da ste zašli, se vrnite na zadnje mesto, kjer se še znajdete. Strma pobočja s starim snegom pogosto podcenjujemo, a so zelo nevarna in nam na njih lahka zdrsne.

7. Redni odmori

Redni počitki pohodnikom in planincem omogočajo, da si opomorejo ter uživajo v pokrajini in druženju. Redno jejte in pijte, da ohranite svojo moč in zbranost. Izotonični napitki so idealni za pogasitev žeje, žitne ploščice, suho sadje in piškoti pa potešijo lakoto med hojo.

8. Odgovornost za otroke

Za otroke je zelo pomembno, da krajino odkrivajo na zabavne in raznovrstne načine. Na odsekih poti, kjer obstaja nevarnost padca, naj za vsakega otroka skrbi ena izkušena odrasla oseba. Zelo zahtevni pohodi, kjer je potrebna dolgotrajna koncentracija, niso primerni za otroke.

9. Manjše skupine

Manjše skupine so prilagodljivejše in članom omogočijo, da si med seboj pomagajo. Vsi v vaši skupini naj bodo seznanjeni s podatki o cilju pohoda ter poti v obe smeri. Skupina naj se drži skupaj. Samohodci, pozor: tudi manjša nezgoda lahko zahteva resno reševanje.

10. Spoštovanje narave in okolja

Varujte naravno okolje. Za sabo ne puščajte smeti, ostanite na poti, ne motite divjih ali domačih živali, ne dotikajte se rastlin in spoštujte zavarovana območja. Uporabljajte javni prevoz ali skrbite za čim bolj optimalno izkoriščenost osebnih vozil. ◉

Testirano s srcem.

Naš DNK: popolni alpinizem. Naš laboratorij: gore. Naše izdelke smo izpostavili obširnemu zdravstvenemu pregledu v senci mogočnih gora Eiger, Monch in Jungfrau. Diagonza: povišan pulz zaradi švicarske kvalitete. Stranski učinki: povišano izločanje endorfinov in adrenalinska mrzlica. Sedaj je vse odvisno od tebe – doživi novo Mammutovo kolekcijo.

www.mammut.ch

Kento Jacket Men

Ridge High GTX® Men

Trion Pro

MAMMUT®

Absolute alpine.

Tudi tokratne novice bom začel z jadikovanjem glede nestabilnega vremena, ki še kar vztraja nad našimi kraji. Čeprav se je število vzponov v hribih namnožilo, je bil vseeno glavni arhitekt dogajanja še vedno dež. Sem pa tja je sonce sicer pokukalo izza nevihtnih oblakov in takrat so se bataljoni plezalcev pognali v stene. Veliko obiska so bile še vedno deležne predvsem tople, s soncem obsijane stene, čeprav so jim resno konkurenco predstavljale tudi krajše severne stene. Predvsem stene nad Korošico se ne morejo pritoževati nad samevanjem, saj je bilo v drugi polovici junija tam kar nekaj odsekov s svojo nadobudno mladino. Če bi bilo tako veselo in pestro tudi na zboru načelnikov alpinističnih odsekov in klubov v Kranju, potem bi gladko lahko rekli, da se za prihodnost slovenskega alpinizma ni bati. A žal ni tako. Komisija za alpinizem bo morala razmisliti o razlogih za nizko udeležbo in apatičnost načelnikov, načelniki sami pa o svoji vlogi v vsem skupaj in kako bi lahko pripomogli k boljšemu vzdušju znotraj našega alpinizma, ki ga navsezadnje ustvarjamo vsi skupaj.

V stenah vedno bolj živahno

30. maja sta Matic Jezeršek in Janez Svoboda (oba AO Kranj) zavila v Vežico, saj sta ocenila, da je v Koglu že malček pretoplo. Tako sta vročino raje premagovala ob dostopu, v steni pa bila deležna prijetnega hladu. Za uvod v sezono sta si izbrala smer **Geršak-Grčar (390 m, V+)**, ki ponuja res lepo plezanje v

odlični skali, pa še precej klinov ti mežika iz razpok. Načrtovanje ture jima je uspelo popolno, saj so ju prve debele dežne kaplje dobile ravno med vožnjo iz Kamniške Bistrice.

Klena Korošica, ki sta z leti vedno boljša, Grega Lačen (AK Črna) in Andrej Gradišnik (AK Ravne) sta si zavoljo starih, romantičnih časov zaželela plezarije v njima ljubi, domači Peci. V JV steni Kordeževe rame sta si izbrala smer **Viktorija (185 m, VIII-/VII+, VI)**, ki se je po petintridesetih letih že otresla lesenih zagozd in tudi kar precej klinov. Grega sicer pravi, da si od treh raztežajev, ocenjenih z VIII-, vsaj eden zasluži oceno VIII+. A je na tem mestu primerno, da rečem, še sreča, da je skala v smeri dobra? Fanta sta izstopila po Jubilejni smeri, ki se pa žal ponaša s precej bolj krušljivo skalo.

11. junija sta naša koroška akterja v isti steni preplezala še **Kolčnovo smer (185 m, VII+/VI+, IV-V)**, ki vstopi skupaj z Viktorijo, a se kmalu odcepi in nadaljuje desno ob njej. Ob njenem prvem vzponu leta 1985 je imel prste vmes tudi Andrej, Gregi je pa leta 2002 uspela 1. prosta ponovitev.

Odlično formo sta fanta koristno uporabila še v Križevniku, kjer sta 18. junija preplezala smer **Sivi vrag (400 m, VIII/VII, VI+, V)**, mojstrovino Frančka Kneza iz leta 1988, ki jo odlikujeta strma in trdna pečina v spodnjem ter čudovit raz v zgornjem delu. Fanta sta bila očitno zelo motivirana, saj ju tudi nevihta v najtežjem delu stene ni zmotila. Trmasto sta vztrajala in v nadaljevanju bila nagrajena z izmenjevanjem sončnega in oblačnega vremena ali kot se je izrazil Andrej, počutje v nadaljevanju je bilo toplo-hladno. Naj mi fanta odpustita šalo o ljudskem

reku, da pametnejši odneha, ki še vedno drži. 5. junija sta Gregor Ahtik in Nejc Radoja (oba Šaleški AO) preplezala **Vzhodno smer (350 m, IV/III)** v Mali Rinki. Smer ju je pričakala suha in osamljena, le na dostopu je bilo še nekaj snega. Popolnoma druga zgodba pa je sestop skozi Turski žleb, ki je še na debelo prekrit s snegom, zato se brez derez nikar ne podajajte v smer.

Marija Jeglič (AO Ljubljana-Matica) in Luka Stražar (Akademski AO) sta takisto napenjala mišice v predostenju Križevnika. Njuna želja je sicer bila smer Svoboda, a ju je mokrota pregnala v sosednji, bolj suh **Vrt bogov (200 m, VII+/VII, V)**. Ali je izbiri smeri Svoboda botroval Marijin uspeh na izpitih za alpiniste, nam do zaključka redakcije ni uspelo izvedeti.

V Rdečem kupu Planjave sta trdne oprimke iskala Žiga Oražem (AO Kamnik) in Marija Jeglič (AO Ljubljana-Matica). Zapodila sta se v **Krvalo solzo (180 m, VII-/VI+)**, katere avtor je Franček Knez. Kot je jedrnato opisala Marija, sta oba z Žigo kdaj plezala že po kompaktnejšem skalovju. A vse le ni bilo tako slabo, saj tudi v tej smeri znajo klini lepo zapeti. Do smeri sta priplezala po **Kratkohlači (310 m, V-/IV)**.

V Krofički sta izziv našla Marko Šarac in Matic Jošt (oba AO Celje – Matica). Podala sta se v novejšo smer **Pozabljena tišina (230 m, VII-, VII/IV-V+)**, ki sta jo leta 2013 preplezala Janko Oprešnik - Zumba in Tomaž Brglez, poteka pa desno od Knezove počli. Tudi onadva sta se soočila s trenutno stalnico slovenskega alpinista – dežjem. K sreči ju je vreme "nagradilo" le z rahlim rosenjem. Marko pravi, da gre za redko obiskano smer, tako ... za dušo.

20. junija sta v Koglu preizkušala formo Miha Močnik in Boštjan Tomplak (oba AO Železničar). Moč prstov in vzdržljivost podlakti sta najprej preizkusila v **Rumeni zajedi (100 m, VII)**, ki je bila malce prestrma za prosti vzpon, tako da ju čaka še ponovitev dejanja. Ker je jasno nebo letos redka dobrina, sta se jo odločila doobra izkoristiti, zato sta zavila še v smer **Češnovar-Srakar (230 m, V/IV)**. Tukaj je plezanje potekalo idealno in uspešno sta opravila telovadbo in celoten športni dan. Ne dvomimo, da je hidracija v dolini dobro dela. Takisto v Koglu, ki je bil ta dan kar precej oblegan, sta Jaka Križanič in vsem poznani, svetovno znani Matevž Sršen – Meno (oba AK Vertikala) opravila kondicijsko turo, ki jo je pokvarilo dejstvo, da se ob takem dnevu kreme za sončenje ne pušča doma. Najprej sta preplezala nekoliko mokro **Zupanovo smer (220 m, VI)** ter nato peljala pljuča na sprehod še do **Južnega raza Skute (350 m, IV/III)**, kjer pa kreme nista potrebovala, saj jima je *piling* na obrazu brezplačno opravila sodra. Fanta sta čez Štruco in Kokrsko sedlo sestopila v dolino. V Štruci sta Monika Planinc in Urban Novak (oba AO Kamnik) plezala v novi smeri **Skandal (170 m, VII-)**, ki sta jo prva preplezala Stefan in Katharina Lieb novembra 2015. Skala v smeri je odlična, odlično varovanje nudijo večji metulji ter nekaj svedrovcev. Monika je pohvalila linijo in kakovost skale. Plezalo se je tudi v **Deževni smeri (130 m, VII)** v JV steni Nad Šitom glave ter v drugih klasikah na tej strani Vršiča. Na severni strani je bila preplezana **Madonna (300 m, V/IV-V)**. V Raduhi so se zapodili v **Zagorčevo smer (135 m, V+/V)** ter v **Steber Male Raduhe (125, V+/IV-V)** in druge klasične

smeri. Člani AO Kozjak Maribor so preplezali še **Študentsko smer (140 m, V+/V)** in so bili navdušeni nad njo in njenimi skritimi *šalcami*.

Prvenstveniki nadaljujejo svoje delo

29. maja sta Matija Volontar (AO Jesenice) in Anže Klarič (AO Ljubljana-Matica) nad Vršičem preplezala novo smer. Izbrala sta steno, za katero se je zdelo, da je v njej že vse preplezano, a kot že tolikokrat do zdaj, se je tudi tokrat pokazalo, da je vedno prostor še za eno smer. Svoje mesto pod soncem sta si izborila približno dva metra desno od Deževne smeri v JV steni Nad Šitom glave. Smer sta

Čok, Nad Šitom glava
Foto: Matija Volontar

poimenovala **Čok (120 m, VII/VII-)**, izkorišča pa lepe prehode skozi kamin, zajedo in poč. Matija pravi, da je skala zelo dobra, ponekod celo odlična, ponavljavce pa v smeri čakajo štirje klini in metulj. Novost je ugledala tudi V stena Brane, ki se ravno tako ponaša s kar precej smermi. Konec maja sta jo obiskala Janez Kekec in Marko Gorišek (oba AO Rašica). V precej pokončni steni sta našla razčlembe, ki so ju popeljale do roba. Nastala je smer **Življenje in Tehnika (140 m, V+/A1)**. Skala je zelo čvrsta, možnosti za kakovostna sidrišča obilne, in kot je še dodal Marko, linija je zelo mikavna. Morebitne ponavljavce v smeri čakajo trije klini.

19. junija sta Marko Leban (AO Cerknjo) in Silvo Vrhovec (AO Železničar) ponovno žulila vrv in raziskovala Z del Novega vrha. Na Silvovo

željo sta za ogrevanje najprej preplezala smer **Prijetno domače (120 m, II-III)**, ki bo s svojimi skromnimi težavami, dobro skalo in možnostmi za nameščanje varovanja privabila marsikaterega začetnika v svetu vertikale. Drugo smer pa je začrtal Marko, ki si je že nekaj časa ogledoval očitno rampo levo od smeri Še je čas. Smer odlikujejo lepa linija in klasične težave s trdnimi in številnimi oprimki. Ker je bila smer preplezana dan po gorskem maratonu štirih občin, se je ime ponudilo kar samo – **Musklfibr (130 m, IV+/III-IV)**. Glede na to, da je bil Marko že naslednji dan v hribih, ga prav veliko ni moglo biti. *Musklfibra* namreč.

Novice je pripravil
Peter Bajec - Poli.

Musklfibr, Novi vrh
Foto: Marko Leban

NOVICE IZ TUJINE

Vrsta novih smeri v Dolomitih

Z začetkom nove plezalske sezone v stenah Dolomitov se skoraj dnevno pojavi kakšna novica o novih oziroma novejših smereh. Plezalci še vedno najdejo nove linije, kar pomeni, da še vseeno ni vse preplezano, kakor je pogosto slišati med alpinisti. Seveda med tistimi brez ideje. Marco Bozzetta in Costante Carpella sta vsekakor imela idejo, ki je deloma posledica Marcovega solo zimskega vzpona pred leti in Costantovega obiska področja nad Val Freddo pred kratkim. Tako sta združila moči in se že lansko jesen odpravila v Torre del Formenton, kjer

sta v treh različnih dneh preplezala in opremila novo smer v gladkih ploščah južne stene levo od smeri Gogna iz leta 1968. Tako je nastala čudovita smer Occhi d'Acqua, v kateri težave dosega oceno 7b (obvezno 6c), smer pa je dolga 210 metrov. V markantnem stolpu je tako nastalo 8 raztežajev, ki so po vrsti ocenjeni s 6a+, 7b, 7a, 6c, 6b+, 6b, 6c+ in 7a+. Za vzpon potrebuje te enojno 60-metrsko vrv in 10 kompletov, sestop je spust po vrvi čez smer. Najprimernejši čas za vzpon nad prelazom San Pellegrino je od junija do oktobra.

Rolando Larcher je z vrsto soplezalcev preplezal novo večraztežajno smer na obrobju Dolomitov v steni Scoglio dei Ciclopi v Monte Cimo (Val d'Adige). Gre za smer z dolgimi in težkimi raztežaji, ki zahtevajo veliko vzdržljivosti, ima pa dve varianti, težko oziroma originalno in lažjo oziroma *soft* varianto. 180-metrška smer Horror Vacui je ocenjena z 8b+, ima pa pet raztežajev, sredinski je sicer le precej kratka prečnica.

Največje težave so v prvih 50 metrih (8b+), nato nekoliko popustijo (7c, 20 m). Zgornja dva raztežaja sta spet kar "navita", prvi z oceno 8a+ (40 m), zaključni pa s 7c+ (50 m). *Soft* varianta poteka v spodnjem delu levo od originala (7c+, 6a). Skratka, nekaj za ljubitelje večraztežajnih športnih smeri. In za zanimivost, Larcher je najtežji raztežaj prosto ponovil lansko jesen, kar je bila njegova najtežja preplezana smer. Kar solidno za petdesetletnika!

Simon Gietl in Simon Oberbacher sta konec maja zaključila svoj novi projekt v jugozahodni steni Piz dla Dorada nad Alta Badio, poimenovala pa sta ga Hart aber Fair. Gietlu je sicer stena dobro poznana, saj sta bili do zdaj v njej le dve smeri in

pri obeh se je podpisal kot avtor. In kakor že ime pove, je smer kljub temu da je težka, preplezana na *fer* način, se pravi z naravnim varovanjem brez svedrovcev. 280 metrov dolga smer ima zelo težak uvod (IX+ oziroma 7c+), vendar tudi nadaljevanje ni kar tako, čeprav je osrednji del stene nekoliko položnejši in lažji. Ocene po raztežajih so IX+, VI, I-II, II-III, VII, VIII+, VIII-, VI in IV. Seveda avtorja želita, da smer ostane takšna, kot je bila ob prvem vzponu. Za vzpon je potreben set metuljev (BD do št. 2) in zatičev, vsi potrebni klini pa so že v steni.

Norveški slog

V markantni steni Preikestolen, eni od turističnih ikon v norveškem Rogalandu nad fjordi, je nastala nova smer z imenom Norwegianstyle, katere avtorja sta Jon Egil Auestad in Øyvind Salvesen. Je prva smer čez celotno steno, ki pa je preplezana na "norveški način", z uporabo le premičnih varoval. 13. junija letos sta se plezalca spustila okoli 200 metrov čez steno do njenega vznožja, nato pa po sistemu počli priplezala nazaj do roba granitnega stebra, na vrhu katerega se zbirajo trume turistov. Pet raztežajev smeri nosi po vrsti ocene 6a, 6b+, 6b, 6b+ in 7a+. Vzpon je reakcija na dejanje poljskega plezalca Marcina Tomaszewskega, ki je s svedrovci opremil novo smer, čeprav je to proti pravilom norveških plezalcev. Tomaszewski je že obljubil, da bo svedrovce odstranil, Norvežani pa prosijo plezalce, naj v prihodnje pustijo vrtnalno stroje doma in s seboj raje prinesejo tradicionalno opremo za varovanje.

Vzhodni steber Kishtwar Shivling

Italijanska ekipa, ki so jo sestavljali Nicola Binelli, Luca Cornela, Silvestro Franchini

in Tomas Franchini, je 8. in 9. junija preplezala deviški vzhodni steber gore Kishtwar Shivling v indijski Himalaji. Ekipa je prišla v bazni tabor 22. maja po sedemdnevem dostopu. Prvi poskus bi se skoraj končal tragično, saj jim je padajoča skalna luska pretrgala dve vrvi, vendar je nato italijanskim plezalcem vseeno uspelo preplezati težko smer na 5780 metrov visok vrh. Smer so preplezali brez uporabe svedrovcev, skupaj so plezali 22 ur z enim zahtevnim bivakom. Poteka čez deloma previsno steno, visoka pa je 800 metrov. Več o težavah bo znanega po njihovi vrnitvi domov.

Solo na Mt. Foraker

Ameriški alpinist Colin Haley se je 1. junija sam povzpел po smeri Infinite Spur on Sultana na Mt. Foraker, 5304 m, na Aljaski. Haley, ki je pogost gost v aljaških gorah, je prišel v bazni tabor skupaj z Robom Smithom že na začetku maja, nato pa sta opravila nekaj aklimatizacijskih vzponov, med

Mt. Foraker na Aljaski
Foto: Boris Strmšek

drugim se je Haley že trinajstič povzpел na najvišjo severnoameriško goro Denali, 6194 m. Smer Infinite Spur je bila prvič preplezana v enajstih dneh (!) leta 1977, ko je to uspelo Georgeu Lowu in Michaelu Kennedyju. Šele enajst let kasneje je 3000-metrška smer doživela prvo ponovitev, leta 2001 pa sta Steve House in Rolando Gariboti opravila četrti vzpon v le 25 urah, kar je uspelo nekaj let kasneje tudi švicarski ekipi. Zaradi hitrih vzponov je nato zanimanje zanjo nekoliko usahnilo, čeprav gre za zahtevno in kompleksno smer v zelo zahtevnih razmerah, ki jih gore na Aljaski vselej ponujajo svojim obiskovalcem. V smeri so se dogajale tudi tragične nesreče, leta 2006 sta med poskusom prvega ženskega vzpona umrli dve ameriški alpinistki. Nekoč je bila gora bolj poznana po imenu Sultana, kakor so jo imenovali domačini Athabaski. Colin Haley je sam vstopil v smer 1. junija ob 3.43 zjutraj. Naključje je hotelo, da je po sedmih letih brez obiska v enem tednu doživela več obiskov. Za njim so plezali še trije Britanci, vendar je ostalo le pri njihovem poskusu. Vendar pa je Haley,

ki je plezal brez uporabe varovalne opreme, opravil vzpon do vrha po kot nož ostrem razu v vsega 12 urah in 29 minutah, kar je neverjeten čas glede na prve vzpone. Vendar pa vse ni šlo gladko, saj ga je na sestopu ujela snežna nevihta, nato se je 48 ur brez opreme za bivakiranje reševal z gore v slabih razmerah in 84 ur po odhodu iz baze znova prispel na varno. Vsekakor gre za enkratni in spoštovanja vreden vzpon.

Novice je pripravil
Boris Strmšek - Strmina.

ŠPORTNO- PLEZALNE NOVICE

Druga 9a+ za Škofica in Bečana

Domen Škofic je plezal v jami Flatanger, kjer je Adam Ondra v zadnjih letih opremil in preplezal nekaj najtežjih smeri na svetu. Tam je Škofic intenzivno delal v smeri Thor's hammer (9a+), ki je s šestdeset metri najdaljša linija v tem plezališču. To je zanj druga smer težavnosti 9a+. Po uspešnem vzponu je na fleš preplezal še smer Nordic Flower (8c).

Do svoje druge smeri z oceno 9a+ je v španskem plezališču Oliana priplezal tudi Klemen Bečan. V plezališču, kjer je marca opravil prvi vzpon v smeri Joe's Mama (9a+), je preplezal smer Papichulo (9a+). Gre za drugi slovenski vzpon v tej smeri, prvega je decembra 2014 opravil Domen Škofic in s tem opravil prvi slovenski vzpon z oceno 9a+. Klemen Bečan se je v smeri preizkusil že pozimi, vendar je zaradi gneče v plezališču projekt za nekaj časa prestavil. Tokrat so bile razmere za plezanje v Oliani zelo dobre. V zadnjem mesecu je v smer vstopil enkrat tedensko in vsakič opravil dva do tri resne poskuse. Tako je za uspešen vzpon v štirih dneh porabil približno deset poskusov. Klemen je tako postal drugi slovenski plezalec, ki se lahko pohvali z dvema vzponoma v smereh težavnosti 9a+.

Spider v Paklenici

Gašper Pintar je prvi del leta, v katerem mu je uspelo preplezati tudi smer z oceno 9a, kronal s prostim vzponom v smeri Spider (8a, 350 m) v osrednjem delu severozahodne stene Aniča Kuka v Paklenici. Vse raztežaje (6c, 6c, 7a+, 7c, 7c+, 8a, 7a, 7b, 7b in 7b) je preplezal v vodstvu

in na pogled, kar ni uspelo še nobenemu plezalcu. Smer Spider velja za najtežjo prosto preplezano dolgo smer v Paklenici, prvi vzpon pa je leta 2003 opravil Marko Lukič. Poleg Marka in Gašperja so smer prosto preplezali še štirje slovenski plezalci, Andrej Grmovšek, Luka Krajnc, Matic Obid in Tadej Krišelj.

Novice je pripravil
Peter Mikša.

LITERATURA

Peter Mikša: Matica Planinstva. Ob 120-letnici Planinskega društva Ljubljana-Matica. Planinsko društvo Ljubljana-Matica, 2013. 262 str., 15 EUR.

PD Ljubljana-Matica je ob svoji 120-letnici izdalo zajeten zbornik v velikem formatu 24 x 30 cm (večji

kot A4), ki ga predstavlja mo z malce zamude, ta pa vendarle ni tako moteča. Zakaj ne? Če bomo pozorno prebrali knjigo – dejansko gre za knjigo, ne za zbornik – nam bo kmalu jasno, da je bil *Planinski vestnik* v dobršni meri gradivo zanjo, torej ni tako pomembno, kdaj je bila, pač pa da je izdaja sploh bila zabeležena. Kot je v uvodu zapisal sedanjí predsednik društva (od leta 1997) Tomaž Willenpart, so se na izdajo pripravljali dolgo, razlogi zanjo pa so bili predvsem v tem, da je bila društvena dokumentacija preveč pomanjkljiva ali je sploh ni bilo, pri čemer predsednik posebej poudarja dva dogodka, ki sta k temu še dodatno pripomogla: leta 1954 so predali knjižnico društva zvezi, za katero pa ni bilo dobro poskrbljeno, in požar na Likozarjevi leta 1958, v katerem je pogorel ves arhiv društva vse od ustanovitve leta 1883. Tako so se lotili projekta, ki ga je ob podpori skromnega uredniškega odbora v največji meri izpeljal zgodovinar dr. Peter Mikša. *Matica planinstva* ni le knjiga o zgodovini društva, pač pa je bistveno več. Pripoved se namreč začne pri začetkih odkrivanja gora, od prvih obiskovalcev v svetu in

Pohodniški nahrbtniki.

Pripravljani na avanturo.

Na voljo v: Trgovine Kibuba (Ljubljana BTC, Ljubljana Šiška, Ljubljana Supernova, Celje, Kranj, Nova Gorica),
Trgovine Iglu Šport (Ljubljana Vič, Ljubljana BTC, Ljubljana PCL, Maribor, Lesce, Tolmin),
Trgovina Annapurna (Ljubljana), Trgovina Outdoor Galaxy (Bovec),
Trgovina Elan (Bežunje), Trgovina Pod skalco, (Bohinj)

www.factorystore.si

Seznam zaprtih odsekov planinskih poti na dan 29. 6. 2016

Stanje zaprtih planinskih poti na dan 29. 6. 2016 ob 8:10, ki ga najdete v tabeli na spletni strani <http://stanje-poti.pzs.si/>, najbolje opišemo z besedami Ericha Marie Remarqua Na zahodu nič novega. Informacije o zaprtih poteh na podlagi obvestil društev, skrbnikov poti, zbira in objavlja PZS. Hoja po planinskih poteh je na lastno odgovornost.

Mire Steinbuch

pri nas, prek opisa prvega vzpona na Triglav, pristopov na druge vrhove, do začetkov organiziranja v planinska društva na Slovenskem. Nadalje lahko preberemo več verzij Pravil Slovenskega planinskega društva (SPD), o delovanju podružnic, boju za gore med Slovenci in Nemci, nakupu Triglava Jakoba Aljaža, začetkih alpinizma na Slovenskem, prvih vzponih čez Severno triglavsko steno, o gorniški opremi, začetkih reševanja in nastanku prve reševalne postaje. Posebno poglavje obravnava planinstvo med obema vojnama, kjer spet beremo spremennjena društvena pravila in sledimo razvoju alpinizma. Najbolj obsežen del je seveda obdobje po drugi svetovni vojni, v času velikih organizacijskih sprememb. Takole pravi dr. Mikša: "SPD nadaljuje tradicijo v okviru PZS, tradicijo podružnice SPD za Ljubljano pa nadaljuje Podružnica Ljubljana, danes PD Ljubljana-Matica."¹ V tem delu presenečata razvoj dejavnosti in množičnost, kjer je vrsta povzetkov društvenih poročil z natančnimi sezname vseh odborikov več mandatov. Tako beremo o planinskem tekmoivanju leta 1950 v počastitev 10. obletnice OF, ki je trajalo pet mesecev, udeležilo se ga je sedemintrideset društev, tekmovali pa so v tem, katero društvo bo priredilo več predavanj, izletov, pridobilo več članov, objavilo več člankov,

predložilo več fotografij idr. Zanimivo je tudi to, da je imelo društvo v šestdesetih letih celo svoj pevski zbor, pa literarni in seniorski odsek, od leta 1946 so izvedli petsto petdeset predavanj, ki jih je obiskalo 150.000 planincev, v tem času pa so uvedli tudi znano Ljubljansko mladinsko krožno pot. Leta 1964 je imelo društvo rekordno število članov, kar 10.193! Avtor je omenil tudi projekte, ki na srečo niso bili izvedeni: o električni železnici pod Triglav, vremenskem observatoriju na Triglavu, izgradnji gondole v Krmo, o vzpenjači po vzoru železnice v Eigerju in tovorni žičnici na Kredarico. Precej pozornosti je seveda namenjeno gradnji in prenovi petih planinskih koč, ki jih oskrbuje društvo, ter zadnjemu obdobju, ko je dejavnost društva na vseh področjih od markiranja pa do alpinizma še kako pestra. Ne manjka niti obeležitev 120-letnice z objavljenim zaključnim nagovorom predsednika in seznamom vrste priznanj, ki jih je do zdaj prejelo društvo. V zadnjem delu knjige je še posebej natančno popisana razvoj alpinizma in himalajizma po drugi vojni in v društvu, pri čemer so alpinisti Matice pogosto premikali meje. Pred seznamom kratic, opombami, viri, literaturo in imenskim kazalom je obsežno predstavljenih vseh pet koč društva (bivak pod Skuto je še star) ter vsi dosednji predsedniki s kratkimi predstavltvami.

Besedilo je v veliki meri obogateno z vrsto fotografij, ki pa niso zgolj dokumentarne, pač pa pogosto skorajda umetniške in lepo zaokrožujejo podobo publikacije. Kaj zapisati v komentar o tako obsežni publikaciji? Lahko le čestitamo izdajatelju, da je uspešno izpeljal zastavljeni projekt, avtorju pa da se je prebil čez morje podatkov in gradiva. Tako obsežna planinska, alpinistična, gospodarska idr. dejavnost skozi tako dolgo obdobje si ob takšnem jubileju nedvomno zasluži takšno knjigo. Človek kar ne more verjeti, koliko truda, zanosa, volje in ne nazadnje veselja je zaslediti pri vseh, ki so sodelovali in so še aktivni pri delu Matice. Naj se spomnim le Gregorja Klančnika, ki je vodil največji projekt prenove Kredarice v osemdesetih letih, ta pa še zdaleč ni edini. In to res naredi vtis. Matica ima preteklost, brez dvoma pa ima tudi prihodnost. Veseli me tudi, da se avtor uspel prebiti tudi skozi takšno gradivo, ki "očem ni vedno dobro vidno," saj sem zasledil tudi omembo mojega očeta, ki je v šestdesetih letih deloval na področju varstva narave, pa tudi moj delež na področju vodenja in izobraževanja je zabeležen. Kaj bi lahko bilo bolje? Pogrešam omembo nesreče v Košutnikovem turnu leta 1988, ki je bila za društvo sicer izredno neprijetna, a je po mojem ne bi bilo slabo omeniti, predvsem zato, ker je društvo zadeve korektno izpeljalo in premagalo težko obdobje, izletniško dejavnost pa smo po zastoju prav tako uspešno obnovili. Slovničnih ali prapopisnih napak skorajda nisem našel (Grintavec namesto Grintovec, Kokrško sedlo namesto Kokrško, Kalški greben namesto Greben, bolje odprtje kot pa otvoritev...), malce je

ponagajalo številčenje opomb (70 v besedilu, v opombah 69, 72 v besedilu, v opombah 70), kak podpis pod sliko bi lahko bil bogatejši (na strani 76 je slika Stenarja nad Vrati, na 113 pa so verjetno gore nad Sedmerimi jezeri), boljše bi bile tudi navedbe avtorstva slikovnega materiala takoj ob slikah, kot pa na koncu, do kamor "je daleč", a vse to v ničemer ne zmanjšuje vrednosti izdaje. Knjigo lahko kupite v društveni pisarni na Miklošičevi. Zanimivih zadev, ki jih vseh seveda tule ne moremo naštet, je v knjigi še cela vrsta, zato priporočam nakup in branje!

Vladimir Habjan

Planinsko društvo Iskra 1996–2016

PD Iskra, Ljubljana, 35 str. Lična knjižica ob 20-letnici obstoja Planinskega Društva Iskra zajema kronološki pregled dejavnosti društva v tem obdobju, seznam članov ob ustanovitvi, prejemnike priznanj PZS in matičnega društva. Na statističnih straneh zvemo vse o številčnosti članstva, številu izletov in povprečnem številu udeležencev. Imajo svoj vodniški odsek z vodniki do D kategorije in dve varuhinji gorske narave z izpitom in strokovnim nazivom. Posvečajo se tudi mladim planincem in planinskim taborom. Zbirajo rabljeno planinsko in ostalo opremo za Skupnost Srečanje, ki ji pomagajo pri organizaciji izletov. Člani se udeležujejo pohoda Ob žici okupirane Ljubljane, kolesarijo in sodelujejo z drugimi društvi. Za konec so utrinki z izletov v domače in tuje gore.

¹ Stran 106.

Številne fotografije preprečujejo, da bi bila poročila pusta in dolgočasna na pogled.

Mire Steinbuch

20 let PD Hakl
Planinsko društvo Hakl.
Sveta Trojica v Slovenskih goricah, maj 2016. 160 str.

V mladem društvu niso samo zagnani planinci, ki zahajajo v domača in tuja gorstva, temveč tudi sposobni menedžerji, ki so pridobili lepo število sponzorjev. Zahvale za njihove prispevke zavzemajo šestnajst strani. Rezultat je razkošen zbornik, prava knjiga. Po uvodnih nagovorih predsednikov PD, PZS in župana je na vrsti podrobna zgodovina društva "od otroških let do polnoletnosti". Nadaljnje strani so namenjene vodniški komisiji, njenemu delovanju in seznamu društvenih vodnikov. Nato si roko podajajo mladinska komisija, markacisti, seznam izletov v tuje gore, domače pohodniške poti; v poglavju Gornišтво kot način življenja so izbrani spisi – opisi doživetij na planinskih poteh. Ker jim ni bilo treba varčevati s prostorom, so poglavja izčrpna in obsežna, pred vsakim je dvostranska fotografija. Ugodni vtis pokvarijo napačno napisana imena tujih gora: Gros-glockner, Kilimanjara, Ankogl, Monte Disgrazija, Cajnik in v napačno gorsko skupino umeščen Gran Paradiso. Kljub tem napakam zbornik presega marsikatero brošuro, izdano ob nekajkrat višjem jubileju.

Mire Steinbuch

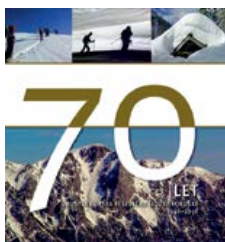
Sedem desetletij
PD Postojna
Zavod Znanje Postojna,
javni zavod, OE Notranjski
muzej Postojna in
Planinsko društvo
Postojna, 2016.

Z združenimi močmi so ob visokem jubileju postojnskega planinskega društva izdali skromno knjižico, v kateri Alenka Čuk s sodelavci opiše razvoj planinstva v Sloveniji in podrobneje na Postojnskem. V brošuri je veliko fotografij in tiste, ki jih je prispeval Notranjski muzej, imajo zgodovinsko vrednost. Društvo oskrbuje dve koči, na Nanosu, 1240 m, in na Pečni rebri, 733 m. Društvo prireja poletne taborne, izlete v domače in tuje gore ter tradicionalni pohod 100 družin na Nanos, ki nadaljuje tradicijo nekdanjih shodov. Leta 1982 sta se Bogdan Biščak in Igor Škamperle udeležila primorske odprave v južno steno Aconcague; Bogdan Biščak in Rado Fabjan sta januarja 1985 priplezala na Fitz Roy, leto pozneje pa sta se udeležila odprave na Broad Peak in Gasherbrum II. V društvu delujeta vodniški in mladinski odsek, ki sodelujeta z vrtci in osnovnimi šolami. Udeležujejo se tekmovanja Mladina in gore. Čeprav društvu primanjkuje markacistov, vseeno skrbijo za 156 kilometrov različnih odsekov poti.

Mire Steinbuch

70 let Društva gorska
reševalna služba Koroške
Zbrala in uredila Karlo H.
Ritonja in Peter Naglič. GRS
Koroške, 2016.

Še en sedemdesetletnik se je znašel na moji mizi. Kot je zapisal urednik, ki je uvod kot sklepno besedo prestavil na zadnjo stran, "so pred sedemdesetimi leti štirje daljnovidni dobrosrčneži ustanovili gorsko reševalno službo na Koroškem z eno konopljeno vrvjo in eno UNRRA ter s staro nemško vojaško torbo za sanitetno material, le s skromnim alpinističnim znanjem, a z veliko srčne dobrote ..." Danes pa imajo odlično organizirano gorsko reševalno službo s prav tako odlično usposobljenim moštvom. Na prvi strani je zemljevid območja GRS Koroške, dopolnjen s seznamom vrhov in planin. Skupinski fotografiji članov sledijo opis reševanja skozi čas, statistika intervencij, članek o prvi pomoči v GRS Koroške. Svoje misli sta dodala župana občin Prevalje in Črne na Koroškem. V lepšem – leposlovnem delu je nekaj osebnih zgodb reševalcev o tem, kako so reševali.

Mire Steinbuch

Krpelj
Glasiło Planinskega
društva Tolmin, 2015.
32. str.

Že na prvi strani glasila, ki se imenuje po pred II. svetovno vojno ustanovljenem ilegalnem Planinskem klubu Krpelj, čaka bralca lepo presenečenje – dve umetniški

fotografiji, nagrajeni z zlato oz. bronasto medaljo na mednarodnih fotografskih natečajih. Skozi vsa številka je viden poudarek na kakovostni fotografiji in ko se besedilo in slike primerno vizualno oblikuje, nastane kakovostna publikacija, ki je v petnajstih letih izšla enaindvajsetkrat. V kratkem uvodu glavni urednik med drugim pojasni prehod iz formata A5 na A4, ne nazadnje tudi zaradi gesla "Pomembno je biti dober", ki mu društvo skuša slediti na vseh področjih delovanja. Klub Krpelj se je ukvarjal tudi z jamarstvom, zato je v pričujočo številko vključen tudi članek o uspešnih in pomembnih raziskavah podzemne sveta. Pestro vsebino sestavljajo opisi doživetij z izletov in s planinskega tabora, poročila o delu fotografske skupine, markacistov in postaje GRS Tolmin, zapisa o tolminskih junaških upornikih na kolesih in prazniku tolminske frike, tj. na maščobi cvrt nariban sir s krompirjem, jajci, slanino.

Mire Steinbuch

Mauro Franceschini,
Fabrizio Recchia: Toscana
und Elba. Klettergärten
und moderne Routen.
Edizioni Versante Sud,
Milano, 2016. 392 str.,
33,00 EUR.

To je športnoplezalni vodnik po pezalniščih v italijanski pokrajini Toscana in nasproti ležečemu otoku Elba. Vodnik je izdan v broširani izdaji in lepo opremljen z barvnimi fotografijami, preglednimi skicami in vrsto simbolov (13), ki nam olajšajo

razumevanje opisov. Vodnik je napisan v nemščini.

Vladimir Habjan

Nicola Pisani: Mountain Bike Finale Ligure. 44 itineraries. Edizioni Versante Sud, Milano, 2016. 256 str., 30,00 EUR.

Gre za štiriinštirideset gorskokolesarskih tur na območjih krajev Finale Ligure, Pietra, Albenga, Borghetto, Le Manie, Spotorno, Val Bormida, Savona, Albisola, Celle, Varazze in Colgeto (zahodno od Genove). Pri vsakem opisu najdemo kar po dvanajst uporabnih simbolov, pregledno skico ter diagram vzponov in spustov. Vodnik je napisan v angleščini.

Vladimir Habjan

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Planinska zveza je v juniju praznovala s slovenskimi planinci na Dnevu slovenskih planinskih doživetij, se veselila novih uspehov športnih plezalcev in državnih odlikovanj ter na novinarski konferenci skupaj z Gorsko reševalno zvezo Slovenije (GRZS) in Policijo predstavila trenutne razmere v gorah, napotke za varnejši obisk gora, informacije o odprtosti planinskih koč in helikopterskem reševanju v gorah, spregovorila o

Slovenski turnokolesarski poti, predstavitvenem filmu GRZS in mobilni aplikaciji Gorski vodnik.

Brezplačna mobilna aplikacija Gorski vodnik, ki so jo pripravili v Zavarovalnici Triglav skupaj s PZS, je v pomoč planinkam in planincem za lažje načrtovanje izletov in pomoč pri izletih v slovenske gore, ki jih letno obiše okoli 1,4 milijona ljudi, dobrih tristo tisoč Slovencev pa se redno ukvarja s pohodništvom in planinarjenjem. Aplikacija vsebuje množico podatkov o slovenskih planinskih poteh, ki so jih več kot dvanajst let zbirali markacisti in drugi strokovni sodelavci PZS. Med drugimi boste našli 6219 odsekov poti v skupni dolžini 9872 kilometrov, 1972 planinskih poti, 536 vrhov, 176 planinskih koč, bivakov in zavetišč, ki delujejo pod okriljem PZS, 77 naravnih znamenitosti, 69 planin in 665 parkirišč oziroma izhodišč.

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport je Planinski zvezi Slovenije podelilo status društva v javnem interesu na področju raziskovalne dejavnosti. PZS raziskovalno dejavnost izvaja predvsem prek Raziskovalne skupine PZS.

Od prvega junija in vse do tridesetega septembra lahko na Petrolovih bencinskih servisih poravnate članarino za planinska društva in klube, člane PZS. Objavljen je razpis najvišjih priznanj PZS (spominskih plaket in svečanih listin PZS) za leto 2016, ki jih bo PZS podelila na posebni slovesnosti 3. decembra 2016 v Lendavi. Predlogi za obe priznanji morajo biti predloženi na ustreznem obrazcu pristojnemu meddržavstvenemu odboru planinskih društev (MDO PD) najkasneje do 10. septembra 2016. Mednarodno planinsko orientacijsko tekmovanje

(IMOC), ki ga je razpisala PZS v sodelovanju z Združenjem planinskih organizacij Balkana (BMU), bo potekalo na Pokljuki od 30. septembra do 2. oktobra 2016, in sicer v obliki tekmovalnega ekip treh do petih članov v treh starostnih skupinah. Sestavljeno bo iz dnevne in nočne preizkušnje, za zmago pa bo potrebno terenski ma preizkušnjama dodati še teoretično znanje orientacijskih in gorniških vsebin. Rok prijav je 10. september, več informacij pa najdete na spletni strani PZS (<http://pzs.si/novice.php?pid=10986>).

Prek spletne strani so povabili na prireditve Zlatogrove transverzale ponosa (na Kopitnik in h Koči pri Jelenovem studencu), na Tušev vzpon in akcijo Očistimo gore.

Opozorili so na javni razpis za podelitev priznanj Stanka Bloudka za leto 2016, tj. najvišja priznanja Republike Slovenije, ki se podeljujejo za delo in dosežke na področju športa.

Predsedstvo PZS vloge za kandidate, ki bodo predlagani s strani PZS, zbira do petka, 25. novembra na e-naslovu info@pzs.si.

Mladinska komisija je razpisala seminar za mentorje planinskih skupin, ki bo potekal v Planinskem učnem središču Bavšica med 31. julijem in 7. avgustom 2016, rok za oddajo prijave je 1. julij. Študentje so se junija podali na Begunjsčico, dijaki in študentje Savinjskega odbora mladinskih odsekov pa so se skupaj z njihovim vodstvom srečali na Mrzlici in v tamkajšnjem planinskem domu.

Vodniška komisija je izvajala kopna izpopolnjevanja, sprejemne izpite in vodniške tečaje za vodnike PZS.

Gospodarska komisija Poletna planinska sezona

se uradno začelja z Dnem slovenskih planinskih doživetij in tako je bilo tudi letos. Planinske koč, tudi v visokogorju, so s koncem junija odprle svoja vrata poletni sezoni. V dveh junijskih terminih so organizirali izobraževanje s področja higiene živil in sistema HACCP za osebe v planinskih kočah ter opozorili na zbiranje pobud za spremembe in dopolnitve Občinskega prostorskega načrta Občine Bohinj.

Komisija za planinske poti (KPP) je je skupaj s PD Kočevje povabila na letošnji Dan slovenskih markacistov ZPS (2. julij na kočevskem območju). Posredovali so obvestili PD Postojna o ponovni odprtosti planinske poti iz Volč na Osojnico in Društva GRS Ljubljana o začasnem zaprtju zelo zahtevne (Pogačnikove) poti na Grmado pri Šmarni gori. Pogačnikova pot je bila zaprta 23. junija zaradi reševalne vaje. Še vedno pa je zaradi aktivnega podora zaprta Kopiščarjeva pot skozi prednje Prisojnikovo okno. V začetku junija je KPP na Jelovicah izvedla licenčno izpopolnjevanje za markaciste PZS, poročali pa so tudi o zaključnem dnevu tečaja za markaciste PZS v Lepeni.

Komisija za varstvo gorske narave je izvedla drugi del tečaja za naziv varuha gorske narave, in sicer konec maja na Veliki planini. Svoje srečanje so imeli gorski stražarji in varuhi gorske narave MDO PD Posočja, na Gorenjskem pa so organizirali tečaj za pridobitev naziva gorski stražar.

Komisija za alpinizem (KA) je na pot proti Pakistanu pospremila alpinistično odpravo Gašerbrum IV, ki jo sestavljata Aleš Česen in Luka Lindič. Poročali so z alpinistične akcije Kanada 2016, ki je med drugim preplezala tri prvenstvene

smeri. Alpiniste so seznanili z dodatnimi podrobnostmi glede taborov za perspektivne alpiniste in objavili razpise za plezalni tabor v Dolomitih (23.–31. julij), za vseslovenski tabor alpinističnih družen, ženski plezalni tabor 505 in za začetni alpinistični tečaj na Kamniškem sedlu. V Kranju pa so pripravili zbor načelnikov KA PZS.

Komisija za športno plezanje (KŠP) se je veselila novih uspehov slovenskih športnih plezalcev na tekmah svetovnega pokala v balvanskem plezanju, Janja Garnbret si je na peti tekmi pripeljala kar srebrno medaljo. Garnbretova in Luka Potočar sta na mladinskem evropskem pokalu v težavnosti v Imstu zmagala. KŠP je povabila k izpolnitvi ankete o slovenskih plezališčih in v sklopu projekta obnove slovenskih plezališč objavila razpis za dodelitev opreme za opremljanje plezališč, dolgih športnoplezalnih smeri ter smeri za *drytooling*. V Logu-Dragomerju je prvi konec tedna v juniju potekala prva tekma državnega prvenstva v balvanskem plezanju.

Komisija za turno kolesarstvo je ponovno predstavila Slovensko turnokolesarsko pot (STKP), jo uradno odprla 18. junija in zanjo pripravila spletno stran (<http://pzs.si/ktk/wpstkp>). Na njej med drugim najdete spletni vodnik po STKP, ki bo kmalu izšel tudi v tiskani različici. Na Mozirski koči na Golteh so izvedli prvi del, na Valvasorjevem domu pod Stolom pa drugi del tečaja za turnokolesarskega vodnika I.

Planinska založba je izdala nov planinski zemljevid *Stol*, 1 : 25.000, ki je naslednik priljubljenega planinskega zemljevida *Stol in Begunjsčica*.

Zdenka Mihelič

Deževna Zofka okronala nove državne prvake

Slovensko planinsko orientacijsko tekmovanje (SPOT), ki je 14. in 15. maja 2016 potekalo na območju Celja, natančneje v **Šentruper-tu** nad Laškimi in v Gorici pri Slivnici, je v znamenju "poscane Zofke" postavilo nove državne prvake. Na orientacijski preizkušnji, ki so jo pod okriljem Odbora za orientacijo Mladinske komisije Planinske zveze Slovenije organizirala planinska društva Rogaške lige, se je pomerilo triinšestdeset ekip iz vse Slovenije.

V dveh dneh je svoje orientacijsko in planinsko znanje pokazalo več kot tristo tekmovalcev iz sedmih področnih orientacijskih lig: Gorenjsko-Dolenjske, Podravske, Rogaške, Zasavske, Savinjske, Primorske lige in lige Smrekovec. Sobotne dnevne in nočne tekme so se udeležili le tekmovalci v najzahtevnejših kategorijah C, Č in D, na nedeljskem orientacijskem vrhuncu pa so se v Gorici pri Slivnici zbrali tudi tekmovalci v vseh ostalih kategorijah. Planinci so morali poleg odličnega znanja iz orientacije, sposobnosti

Deževno Slovensko planinsko orientacijsko tekmovanje 2016
Foto: Manca Čujež

gibanja po zahtevnem terenu, splošnega planinskega znanja in dobre telesne pripravljenosti pokazati še praktično poznavanje snovi planinske šole ter dodatnega gradiva o celjski popotnici Almi m. Karlin ter naravni in kulturni dediščini Celjskega, na progi pa so jih čakale še praktične naloge iz orientacije, planinskih vozlov, prve pomoči, varstva narave in poznavanja gorstev, prilagojene zahtevnostni stopnji posamezne kategorije.

Rezultati SPOT 2016

(Ekipa v kategorijah C, Č, D in E v krepki pisavi se uvrstijo na mednarodno

tekmovanje v planinski orientaciji, ki bo od 30. septembra do 2. oktobra 2016 v organizaciji PZS na Pokljuki.)

Planinska orientacijska tekmovanja so ena najbolj priljubljenih metod učenja orientacije, ki jo spodbuja tudi Mladinska komisija PZS. Pod okriljem Odbora za orientacijo MK PZS so letošnji SPOT organizirali prostovoljci iz PD Vitanje, Slivnica pri Celju, Sloga Rogatec, Boč Kostrivnica in Celje Matica. "Letošnji SPOT so zaznamovali deževne razmere, zelo zahtevna pot in neverjetna volja tekmovalcev, da se spopadejo najprej z vremenom in potem še s progo. Na dvodnevni tekmi so del poti premagali s plezalnim pasom, samovarovalnim kompletom in čelado, s čimer so si

Rezultati SPOT 2016

Kategorija A (učenci do 6. razreda osnovne šole):	1. PD Krka Novo mesto, 2. PD Šoštanj, 3. PD Ruše.
Kategorija B (učenci od 7. do 9. razreda OŠ):	1. PD Ruše, 2. PD Dobrovlje Braslovče, 3. PD Žalec.
Kategorija C (srednješolci od 1. letnika do 18. leta):	1. PD Polzela, 2. PD Lovrenc na Pohorju, 3. PD Poljčane.
Kategorija Č (mladi od 19. do 26. leta):	1. PD Vransko, 2. PD Gornja Radgona, 3. PD Borovnica.
Kategorija D (člani nad 27 let):	1. PD Poljčane, 2. PD Domžale, 3. PD Sežana.
Kategorija E (člani nad 40 let):	1. PD Ptuj, 2. PD Polzela, 3. PD Ruše.
Kategorija F (družine):	1. PD Nazarje, 2. PD Polzela, 3. PD Ruše.
Kategorija G (manj zahtevna odprta kategorija, primerljiva s kategorijo B):	1. PD Gornja Radgona, 2. PD Zabukovica G1, 3. PD Poljčane.

SPOT 2016 so zaznamovale deževne razmere, zelo zahtevna pot in neverjetna volja tekmovalcev. Zahteven prehod čez Hudičev graben

Foto: Feri Kropec

zagotovili varen prehod čez Hudičev graben, pri tem pa niso bili časovno omejeni. Zaradi razlivanja Voglajne je bilo treba na nekaterih nedeljskih trasah zapreti idealno pot in tekmovalce preusmeriti. SPOT je potekal brez zapletov, saj je pri organizaciji pomagalo več kot petdeset prostovoljcev. Prav tako je bila zelo razveseljiva številčna in vseslovenska udeležba na tekmovalstvu," je povedal organizacijski vodja SPOT 2016 Feri Kropec, ki je skupaj s tehničnim vodjem Metodom Gradičem odlično vodil tekmovalstvo.

Po sporočilu za medije pripravil Emil Pevec.

Davčnih blagajn za manjše nevladne organizacije ni več

Od 3. junija veljajo spremembe *Pravilnika o Zakonu o DDV*, ki določajo, da manjšim nevladnim organizacijam (NVO), med njimi tudi kar nekaj planinskim društvom, ni več treba izdajati računov ob prodaji svojih izdelkov ali storitev, torej posledično ni treba

več uporabljati davčnih blagajn. Sprememba je posledica intenzivnih skupnih naporov in akcij Centra nevladnih organizacij Slovenije (CNVOS), Olimpijskega komiteja Slovenije – Združenja športnih zvez, Planinske zveze Slovenije in Zveze društev upokojencev Slovenije.

Od 4. junija ni več treba izdajati računa ob opravljanju pridobitne dejavnosti (npr. za društvene izlete, prodajo na stojnici, kotizacijo, vstopnice ...) tistim nevladnim organizacijam, ki zadostujejo določenim pogojem: blago ali storitev prodajajo posameznikom (sem ne sodijo samostojni podjetniki ali druge osebe, ki opravljajo dejavnost na trgu), organizacija ima v koledarskem letu manj kot pet tisoč evrov prihodkov iz pridobitne dejavnosti oziroma se predvideva, da te meje ne bo preseгла (prag se nanaša samo na prihodke iz pridobitne dejavnosti, tako da so lahko celotni prihodki NVO, ki zajemajo npr. tudi prihodke iz javnih sredstev ali donacij, višji), upravljajo in vodijo jih večinoma prostovoljci (kar pomeni, da npr. predsednik društva ali člani upravnega odbora za svoje delo niso plačani), njihove cene so nižje, kot jih za podobne dobave zaračunavajo pridobitne organizacije (npr. turistične agencije, trgovine, gostilničarji itd.).

Društvom, ki izpolnjujejo naštetje pogoje, pri organizaciji društvenega planinskega izleta, kulturne ali športne prireditve idr. tako računa ni več treba izdajati in zato tudi ne potrebujejo več davčne blagajne, ki bi račun davčno potrdila. Podatke o prihodkih iz prodaje blaga ali storitev pa morajo evidentirati npr. s popisom zaloga pred prodajo in po njej, z evidenco prihodkov itd.

Še vedno pa ostaja odprto vprašanje, kaj bodo naredila planinska društva, ki sicer zaslužijo nekaj več kot pet tisoč evrov na leto in zato ne bodo izjema, ne morejo pa vzpostaviti internetne povezave. Pobudniki sprememb so predlagali, da se račune tudi na takšnih območjih izdaja z uporabo elektronske blagajne, napravo pa se potem v roku desetih dni fizično odnese na območje, kjer bo blagajna lahko davčno potrdila račune. V CNVOS-u še napovedujejo, da bodo, ko se bo zakon o davčnih blagajnah revidiral, vanj poskusili spraviti svoj prvotni predlog, namreč da se iz obveznosti davčnega potrjevanja računov izvzame društva, ki imajo letno manj kot deset tisoč evrov prometa.

Po spletnih objavah pripravila Zdenka Mihelič.

Skupščina Balkana

Letošnja redna letna skupščina Združenja planinskih organizacij Balkana (BMU) je potekala 28. maja v srbskem mestu Vršac v organizaciji Planinske zveze Srbije, ki v tem letu praznuje 115-letnico delovanja. Predstavnikom planinskih zvez iz Albanije, Bolgarije, Bosne in Hercegovine (BiH), Črne Gore, Grčije, Hrvaške, Makedonije, Srbije, Turčije in Slovenije, zastopala sta

jo predsednik PZS Bojan Rotovnik in generalni sekretar PZS Matej Planko, so se pridružili tudi povabljeni gostje – predsednik Mednarodnega združenja planinskih organizacij (UIAA) Frits Vrijlandt, bivši predsednik Planinske zveze Italije Umberto Martini in predsednik Planinske zveze Češke Jan Bloudek.

Od pretekle lanskoletne seje BMU je pod njenim okriljem Planinska zveza Makedonije izvedla januarski trekking na najvišji vrh Afrike, 5895 metrov visoki Kilimanjaro, Planinska zveza Slovenije je v Planinskem učnem središču izvedla oktobrski seminar za inštruktorje BMU, Bolgarska planinsko-turistična organizacija pa je pripravila končno različico dnevnika *10 vrhov BMU*. Ko bo dnevnik natisnjen, ga bo moč kupiti tudi v Planinski trgovini PZS.

V nadaljevanju letošnjega leta in naslednje leto bo pod okriljem BMU letos poleti Planinska zveza Makedonije organizirala desetdnevni trekking po vrhovih zahodne Makedonije, slovenska planinska zveza bo med 30. septembrom in 2. oktobrom na Pokljuki organizirala prvo mednarodno planinsko orientacijsko tekmovalstvo, na katerem so svojo udeležbo poleg najboljših slovenskih ekip s Slovenskega planinskega orientacijskega tekmovalstva že potrdile ekipe planinske zveze Srbije, BiH, Makedonije in Hrvaške. V Paklenici bo marca naslednje leto Planinska zveza Hrvaške pripravila seminar za inštruktorje BMU, Planinska zveza Srbije pa bo z namenom spoznavanja in druženja plezalcev organizirala rekreativno tekmovalstvo v plezanju v manj znanih plezališčih. Predsednik UIAA je po predstavitvi dela UIAA pozval nacionalne planinske

Udeleženci letošnje skupščine BMU v Srbiji

Foto: Živko Temelkovski

zveze, ki še niso članice, k včlanitvi v UIAA, vse pa povabil oktobra na Južno Tirolsko na letošnjo redno letno skupščino UIAA, ki bo volilna. Zbrani so podali tudi nekaj predlogov glede vsebine dela UIAA, predvsem racionalizacije poslovanja. V razpravi o ustanovitvi Evropske planinske zveze so bile članice BMU skoraj enotne glede ideje, da mora nova organizacija sodelovati in ne tekrovati z UIAA. Naslednja skupščina BMU bo zadnji konec maja ali v začetku junija 2017 v Črni gori.

Po spletni objavi povzela
Zdenka Mihelič.

20 let PD Haki Sveta Trojica

Nadmorska višina 287 metrov o planinstvu ne pove veliko, še posebej ne v Slovenskih goricah. Vendar pa se je to začelo spremenjati z ustanovitvijo Planinskega društva (PD) Lenart pred štiridesetimi leti. V tem času so preostala planinska društva v ravninskem pomurskem svetu nadelala Pomursko planinsko pot (PPP), ki je še tesneje povezala tukajšnje planince

in pripomogla k razvoju planinstva v tem delu države. Trudimo se, da bi PPP priključili Slovenski planinski poti. PD Haki Sveta Trojica v Slovenskih goricah je s svojo ustanovitvijo konec preteklega stoletja še dodatno pospešilo širjenje planinstva v osrčju Slovenskih goric. Z zavedanjem, da je treba že v mladih vzbuditi zanimanje za to prostočasno aktivnost, smo začeli načrtno delati z mladimi na osnovnih šolah na celotnem območju takrat enotne občine Lenart, danes je na območju upravne enote Lenart kar šest občin. V nekaj letih smo z mislijo o varnosti udeležencev na naših pohodih izšolali kar enaindvajset vodnikov PZS različnih kategorij. Skrb in vzdrževanje dela PPP pa so prevzeli društveni usposobljeni markacisti. Dobro organizirani in motivirani smo dočakali jubilej. Dvajset let uspešnega delovanja smo slavnostno obeležili 21. maja letos v okviru desetega občinskega praznika občine Sveta Trojica v Slovenskih goricah in z organizacijo tradicionalnega srečanja pomurskih planincev, vključenih v Meddruštveni odbor planinskih društev Pomurje. Zaslužnim članom PD Haki je predsednik PZS Bojan Rotovnik podelil priznanja PZS, zbranim planincem pa izrekel priznanja za

vsestranski razvoj planinstva v "ne-planinskem" svetu in zagotovil nadaljnjo pomoč s strani zveze. PD Haki je izdalo tudi *Zbornik o 20-letni prehojeni poti*, ki na bogato opremljenih sto šestdesetih straneh predstavlja razvejano dejavnost društva v teh letih.

Drago Lipič

Državna odlikovanja

Predsednik Republike Slovenije Borut Pahor je na posebni slovesnosti 20. junija v Predsedniški palači vročil državna odlikovanja za dosežke slovenskih alpinistov, plezalcev in planincev, in sicer Marku Prezljju, Andreju Brvarju, Tomu Česnu in Bojanu Pollaku.

Marko Prezelj, edini alpinist na svetu, ki je kar štirikrat prejel najuglednejše svetovno alpinistično priznanje zlati cepin, je prejel zlati red za zasluge za legendarne dosežke v alpinizmu in prispevek k prepoznavnosti Slovenije v svetu. Prezelj, ki ga uvrščajo med velikane sodobnega svetovnega klasičnega alpinizma in ki je deležen globokega spoštovanja najboljših alpinistov sveta, se je v zahvalnem govoru spomnil tistih, ki so z njim hodili v hribe, in se zahvalil za spodbudo vsem, ki ga spremljajo na njegovi

Več kot sto petdeset pohodnikov je na lep sobotni dopoldan prehodilo del Trojiške pohodniške poti in del Pomurske planinske poti, ki potekata na območju Občine Sveta Trojica.

Arhiv PD Haki Sveta Trojica v Slovenskih goricah

planinski poti. Marko Prezelj je močno povezan z gorami; je izvrsten poznavalec številnih zvrsti in oblik gorništvva, vrhunski alpinist, alpinistični inštruktor, gorski reševalec, gorski vodnik in izjemen fotograf. Na vseh področjih se kljub visokim doseženim uspehom še naprej vztrajno izpopolnjuje in mojstri. S svojimi uspehi je pomembno prispeval k uveljavljanju samostojne Slovenije med zvezdami alpinistične sveta. Visoko odlikovanje vidi kot spodbudo za mlade in spodbudo na svoji nadaljnji poti ter kot poklon alpinizmu nasploh. Red za zasluge je **Andrej Brvar** prejel za dolgoletno prostovoljno delo v Planinski zvezi Slovenije (PZS) ter izjemen prispevek k sooblikovanju nacionalne politike športa za vse. Brvar je svoje delovanje v korist slovenskega planinstva, gorništvva in alpinizma v različnih vlogah v PZS, tudi kot načelnik mladinske komisije, nadaljeval celih

Prejemniki visokih državnih odlikovanj s predsednikom Republike Slovenije Borutom Pahorjem Foto: Matjaž Šerkezi

štirideset let, enajst let je zvezo tudi vodil. V zahvali predsedniku republike je spomnil na vse prostovoljce v PZS, ki skrbijo za razvoj planinstva pri nas. Prejeto državno priznanje razume tudi kot poklon slovenske

družbe vsem planinskim delavcem, še posebej svečano pa se mu zdi tudi zato, ker ga prejema ravno v dneh, ko naša država praznuje 25. obletnico svoje samostojnosti. Za vsestranski prispevek k razvoju športnega plezanja v Sloveniji in vrhunske alpinistične dosežke je medaljo za zasluge prejel **Tomo Česen**, ki se je v štirih desetletjih delovanja

preizkusil v številnih zvrsteh alpinizma, športnega plezanja in gorskega vodništva. Česen je predstavnik generacije, ki je v osemdesetih letih minulega stoletja dvignila slovenski alpinizem na takrat najvišjo možno raven. S svojimi solo vzponi se je kosal z najboljšimi alpinisti na svetu in jih večkrat tudi presegel. Na podelitvi se je zahvalil vsem, ki so ga pri njegovem delu spodbujali, kot tudi tistim posameznikom, ki so mu nasprotovali, saj je tudi v tem našel spodbudo, kot je dejal. Prav Tomo Česen je zaslužen, da ima Slovenija enega najbolje organiziranih sistemov tekmovanj v športnem plezanju za vse kategorije, tudi za najmlajše, dobro usposobljene inštruktorje in trenerje športnega plezanja in alpinizma ter športno-plezalno reprezentanco, ki redno dosega najvišje uvrstitve na mednarodnih tekmovanjih. Medaljo za zasluge je prejel **Bojan Pollak** za vsestranski prispevek k razvoju prostovoljnega vodništva, življenjsko delo v slovenski planinski organizaciji in prispevek k razvoju slovenske planinske šole v Nepal. V imenu Bojana Pollaka, vrhunskega strokovnjaka za področje alpinizma, je odlikovanje

prevzel alpinistični vizionar, dolgoletni prijatelj in vzornik odlikovanca, Tone Škarja, ki je povedal, da je prav Bojan Pollak steber vzgoje kamniškega in slovenskega alpinizma in najbolj zaslužen za izobraževanje vodnikov Planinske zveze Nepala. Med udeleženci usposabljanj uživa odlikovanec velik ugled in globoko zaupanje, med člani PZS pa iskreno spoštovanje.

Po sporočilu za javnost povzela Zdenka Mihelič.

Srečanje uredništva revij HP in PV

Na sedežu PZS v Ljubljani smo se 16. maja srečali člani uredništva revij *Planinski vestnik* (PV) in *Hrvatski planinar* (HP) z namenom, da bi izmenjali izkušnje in pretresli možnosti za nadaljnje sodelovanje pri reviji. Od zadnjega skupnega srečanja leta 2003 na Otočcu je minilo trinajst let, zato smo se še toliko bolj potrudili za zanimive teme in udeležbo na letošnjem, ki ga je vodil

Majska številka *Planinskega vestnika* in prva številka *Hrvatskega planinarja*, ko so zapisali, da jim je *Planinski vestnik* vzor.

Foto: Zdenka Mihelič

Član PD Tolmin in stalni sodelavec *Planinskega vestnika* Žarko Rovšček je ob občinskem prazniku Občine Tolmin v mesecu maju prejel plaketo Občine Tolmin za leto 2016, in sicer za pomembne uspehe na področju planinstva in publicistike, s katerimi prispeva k ugledu občine Tolmin. Intervju z Žarkom Rovščkom pod naslovom V planinstvo sem vstopil pri ženskih nogah, v katerem je predstavljena njegova pestra ustvarjalna in planinska pot, si lahko preberete v *Planinskem vestniku*, december 2015.

Cvetka Jug

Žarku Rovščku je plaketo izročil župan Občine Tolmin Uroš Brežan. Foto: Katarina Ipavec

v PV po možnosti predstavili zanimive pohode/izlete/ture na Hrvaškem, pot Via Dinarica ter knjige in zemljevide HPS na način, kot utečeno poteka v *Vestniku*. *Hrvatski planinar* je zainteresiran za članke glede dneva slovenskih planincev in ključnih akcij PZS med letom, za predstavitev slovenske planinske literature ter za predstavitev slovenskih gora v njihovi reviji, saj veliko hrvaških planincev obiskuje slovenske gore.

Zdenka Mihelič

Udeleženci srečanja uredništev revij *Planinski vestnik* in *Hrvatski planinar* (z leve): strokovna sodelavka PV Hedvika Petkovšek, člani uredništva Emil Pevec, Mire Steinbuch, Dušan Škodič, Zdenka Mihelič, urednik Vladimir Habjan, Irena Mušič Habjan (na sliki manjka Mateja Pate), urednik HP Alan Čaplar, Damir Šantek, Krunoslav Milas, Faruk Islamović, Ivana Eterović, Ivan Hapač in Vlado Božić
Foto: Vladimir Habjan

v reviji, pridobivanje fotografij in avtorjev, lektoriranje, postavljanje, pregledovanje, korekture ..., cilje revije, število naročnikov in naklado. Obe reviji sta digitalizirani, kar je njuna velika prednost. HP je na podlagi digitalizacije, zaključene v letu 2008, izdal tudi zgoščenko z vsemi dotodanjimi številkami in knjigo *Antologija Hrvatskog planinara 1898–2008*. Vse številke v celoti (razen zadnjega leta) pa so tako kot PV tudi na spletu.

urednik PV Vladimir Habjan. Urednika PV in HP, ki sta oba začela z urednikovanjem teh revij leta 2001, sta predstavila uredništvo in zadolžitve članov, delo in potek priprave revije, zbiranje člankov, pisanje, sestanke, vrsti člankov in vsebine

Hrvatski planinar izhaja od leta 1898, tri leta za PV (1895), in kot je dejal urednik Alan Čaplar, je *Planinski vestnik* reviji vzor že od prve številke. Čaplar je pohvalil PV in predvsem urednika Vladimirja Habjana, ki je odlično izpilil uredniško delo in revijo postavil na visoko kakovostno raven. HP na osemindesetih straneh izide v tisoč sedemsto izvodih, tisoč petsto je naročnikov – med njimi so vsa društva, člani Planinske zveze Hrvaške (HPS). K nižji ceni revije veliko pripomore HPS – tajnik revije je Darko Berljak, sicer tajnik HPS, ki poskrbi za vse finance, tako da urednik nima z njimi nobenega opravka. Nimajo veliko sodelavcev piscev, nimajo veliko naročenih člankov, prevladujejo

potopisi (veliko iz tujine). Sestanke uredniškega odbora imajo le na tri do štiri mesece, na katerih predebatirajo le problematične članke. Nimajo kakšne osrednje teme in običajno ne delajo intervjujev. Lektorsko delo poteka drugače kot pri PV, imajo pa prav tako na koncu korektorja oz. kar dva. Tako kot pri PV vsi delajo ljubiteljsko. Dogovorili smo se, da bomo

Aktivni tudi v poletnih mesecih

Naslednje leto v Slovenskem planinskem muzeju načrtujemo postavitev

Strela Foto: Jaka Čop

razstave o fizikalnih, vremenskih, svetlobnih in drugih pojavih v gorah. Nanjo bomo vezali različne dogodke, prireditve, delavnice itd. Eden od spremljajočih dogodkov bo tudi postavitve fotografske razstave in izdaja koledarja na to temo. Zato že zdaj vabimo vse zainteresirane, da v gorah iščejo in fotografirajo primerne motive, kot so glorija, mavrica, megla, strele, elijev ogenj, nevihta, dež, sneženje itd. Fotografije lahko pošiljate na eli.gradnik@planinskimuzej.si ali neli.stular@planinskimuzej.si. Tako kot običajno tudi v juniju nismo mirovali. David Švagelj nam je na muzejskem večeru *Slovenci v gorskih enotah 1911–1918* predstavil opremo in oborožitev gorskih enot v avstro-ogrski monarhiji, ob dnevu državnosti pa smo se s prireditvijo spomnili 25-letnice razvitja slovenske zastave na Triglavu. Aktivni bomo tudi v poletnih mesecih; med drugim bomo odprli gostujočo razstavo Kobariškega muzeja *Velika vojna v Krnskem pogorju*. Vse naše aktivnosti lahko kot običajno spremljate na spletni strani www.planinskimuzej.si. Na snidenje v Mojstrani.

Elizabeta Gradnik

Vaš korak je pomemben

Ostre podnebne razmere, mlada in plitva prst ter krušljiva apnenčasta skala vsako poletje pogojujejo rast alpske flore. Vegetacija ob planinskih in drugih poteh je prilagojena negotoljubnim razmeram gorskega sveta. Hoja zunaj poti zato ni priporočljiva – naravovarstveni,

upravljavski in estetski vidik obiskovanja občutljivega gorskega območja zahteva pozornega obiskovalca, ki spoštuje krhkost življenja v gorah. Javni zavod Triglavski narodni park je v letošnjem letu skupaj s partnerji sprožil kampanjo, ki spodbuja in priporoča hojo po označenih poteh. S ciljem varovanja narave in vzdrževanja dobrega stanja poti, predvsem izogibanja bližnjic in posledičnega sledenja označeni trasi, so h kampanji pristopili tudi partnerji. Veseli bomo tudi vašega odziva in sodelovanja! Poletno dogajanje na info mestih Triglavskega narodnega parka bo posebej intenzivno v juliju in

VŠ KORAK JE POMEMEN
YOUR STEP MATTERS

Varujmo tla Protect the soils
Hodite po označenih poteh Stay on trails

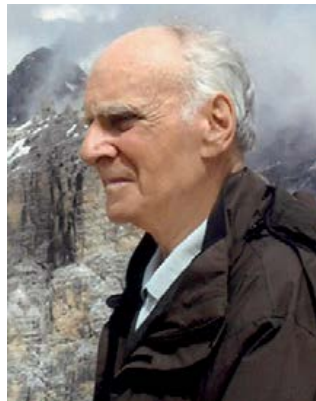
avgustu. Različni dogodki – vodenja po učnih poteh, naravoslovne delavnice, poletne ustvarjalne šole in tečajji tradicionalnega znanja – bodo potekali skoraj vsak dan. Vodenja po parku v letošnjem tematskem letu Vodni krog 2016 potekajo večinoma ob hladnih vodotokih – Triglavski Bistrici, Mostnici, Tolminki in Soči. V juliju pa vam še posebej priporočamo astronomska večera v Bohinju (8. in 22. julij) in tradicionalni vsakoletni dogodek v osrčju narodnega parka, Trentarski sejem (31. julij). Podrobnejši program vam je na voljo na spletni strani www.tnp.si

Majda Odar

V SPOMIN

Vinko Dobrila

(1931–2015)

Poslovil se je Vinko Dobrila, veliki planinec in plemenit človek, posebljena dobrotu in prijaznost pa tudi skromnost. Dolga desetletja smo složno delovali v PD TAM Maribor. Vinko je bil človek, ki mu za društvo ni bilo nobeno delo odveč ali preveč. Imel je odlične, vse bistvene lastnosti društvenega delavca: strokovnost, izkušnost, odgovornost, ažurnost in poštenost. A prišel je dan žalostnega slovesa – 27. november 2015, ko se je Vinku življenje neizprosno izteklo. Toda Vinko je imel dobrih del neizmerno veliko in ta so neminljiva, če mora biti že življenje minljivo. Pa pojdimo po življenjski poti Vinka Dobrile. Rodil se je pred štiriinosemdesetimi leti v Kozini na Krasu. Mladostna leta je preživel v domači vasi v številni družini. Ta leta so zaznamovali težki vojni časi pod fašistično Italijo in pozneje nemško okupacijo. Po vojni se je Vinko vpisal v srednjo tehniško šolo v Ljubljani in jo uspešno končal. To je bil čas industrializacije in domovini so bili potrebni učeni kadri. Takrat se je Vinko odpravil v Maribor, v veliko tovarno avtomobilov

in motorjev ter uspešno opravljal svoj poklic na tehničnem področju vse do upokojitve ob koncu osemdesetih let prejšnjega stoletja. Poročil se je z Jožico Zahorek in rodila se jima je hči Vlasta. Družina je zaživela lepo in skromno družinsko življenje. Vinko je nato k planinstvu pritegnil vso družino, po planinskih poteh pa že od rane mladosti stopata tudi vnuka Jan in Rok. Ko je bilo leta 1958 ustanovljeno PD TAM Maribor, je bil Vinko med ustanovnimi člani društva, ki se je naslednja leta hitro razvijalo in številčno raslo ter doseglo osemsto članov. Vinko je bil med najbolj aktivnimi in sposobnimi ves čas svojega društvenega delovanja. Skrbel je tudi za svojo strokovno rast in opravil alpinistične tečaje ter kot alpinist preplezal v slovenskih gorah mnoge zahtevne smeri, tudi v Dolomitih in ostalih Alpah. Dosegel je tudi več kategorij za vodnika PZS in markacista ter že pred tem vodil izletniški odsek. Postajal je nepogrešljiv člen v delovanju društva in bil izvoljen za podpredsednika PD TAM Maribor. Po večletnem uspešnem delu v društvu so prihajala tudi priznanja – vse od bronastega, srebrnega in zlatega častnega znaka PZS. In slednjič je Vinko postal prejemnik najvišjega priznanja – svečane listine PZS in pozneje še plakete za dolgoletno vodništvo v PZS. Z žalostjo v srcih smo se poslovili od njega, kajti odslej bo živel le še v naših spominih na lepa planinska doživetja s tisočerih izletov in druženj. Hvala mu za vse, kar je storil za naše društvo in za vsakogar od nas, ki smo bili njegovi dolgotelni soustvarjalci PD TAM Maribor in njegovi prijatelji.

Jože Murko

V prihodnjih številkah Planinskega vestnika boste lahko prebrali ...

TEMA MESECA

Vožnja v gorskem okolju, Planinske skupine v osnovnih šolah

Z NAMI NA POT

Izleti v okolici Idrije, Dleskovška planota

INTERVJUJI

Janko Kovačič, Franci Savenc, Spiro Dalla Porta Xidias

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

Od Trente do Trojan, najbolj poslušana regionalna radijska mreža na Primorskem.

POLETNA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h

na Radiu Ognjiščice

RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

RADIO UNIVOX

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

RADIO KRANJ 97.3

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

Izbiramo najbolj priljubljeno planinsko kočo 2016!

Sio1NET.

NAJ PLANINSKA
KOČA 2016

na www.siol.net

GLAVNE NAGRADE:

Oddajte glas za **najbolj priljubljeno planinsko kočo** in se potegujte za **100 bogatih planinskih nagrad**.

Obiščite www.siol.net/I/NajKOCA in glasujte.